88. Tiistaina 31 päivänä lokakuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Ulkoasiainvaliokunnan ehdotus eduskunnan lausunnoksi Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoja koskevasta valtioneuvoston selonteosta 2270

Valtioneuvoston selonteko 1/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys Argentiinan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2359

Hallituksen esitys 137/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

2) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 138/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 20/1995 vp

3) Hallituksen esitys Pakistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2359

Hallituksen esitys 139/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

4) Hallituksen esitys Tsekin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 140/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

5) Hallituksen esitys Ukrainan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 141/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 132/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1995 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi yhdistyslain 49 §:n ja patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 2360

Hallituksen esitys 149/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta 2360

Hallituksen esitys 100/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp
Toivomusaloite 182/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Alaranta, Andersson C., Aula, Dromberg, Hurskainen, Ihamäki, Joenpalo, Karhunen, Kemppainen, Korhonen R., Krohn, Linnainmaa, Lipponen, Myllyniemi, Norrback, Pohjola M., Pykäläinen, Ranta-Muotio, Soininvaara, Suhola ja Veteläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Aaltonen, Kemppainen, Aula, Linnainmaa ja Dromberg.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Linnainmaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aula, Dromberg, Ihamäki, Joenpalo, R. Korhonen, Rehn ja Soininvaara sekä
tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Krohn, virkatehtävien vuoksi ed. Norrback sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat M. Pohjola ja Ranta-Muotio sekä
ensi marraskuun 2 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Hurskainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta ja Myllyniemi.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 139, 162, 166, 171, 174, 175, 180, 182—184, 186, 187, 190, 191, 195, 196, 198, 200 ja 205. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista

Valtioneuvoston selonteko 1/1995
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12, joka sisältää ehdotuksen Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoja koskevasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 1/1995 vp) annettavan lausunnon sanamuodoksi.

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! "Suomen turvallisuus voidaan taata parhaiten yhtenäisessä Euroopassa, jossa ei ole vanhoja eikä uusia jakolinjoja. Turvallisuusongelmat tulee ratkoa yhteistyöllä, yhteisesti sovittujen käyttäytymissääntöjen mukaisesti ja kaikkien valtioiden täysivaltaisen tasavertaisuuden pohjalta."

"Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta. Suomen kansallinen puolustuskyky vahvistaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.

Suomi toimii Euroopan unionin lujittamiseksi demokraattisten valtioiden yhteenliittymänä, jossa otetaan tasavertaisesti huomioon kaikkien jäsenten edut. Vahva unioni lisää Suomen vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisen turvallisuusjärjestyksen rakentamisessa."

Näin linjaa Suomen hallitus maan turvallisuuspoliittisen linjan eduskunnalle antamassaan selonteossa, jos asia halutaan mahdollisimman tiiviisti esittää. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy tähän linjaukseen perusteellisen käsittelyn tuloksena syntyneessä mietinnössään.

Suomen on syytä harjoittaa sellaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka säilyttää tilanteen meidän osassamme Eurooppaa mahdollisimman vakaana ja jännityksen mahdollisimman alhaise-

na. Suomen tahto olla liittoutumatta sotilaallisesti on johdonmukainen seuraus tästä periaatteesta. Tältä pohjalta Suomi osallistuu myös eurooppalaiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Aikamme ilmiöiden johdonmukainen tarkkailija toteaa olevan hyvin ilmeistä, että Suomen luopuminen liittoutumattomuudestaan olisi jännitystä alueellamme nostava tekijä, ei sitä tasoittava. Tämän alueen merkittävä elementti on pitkä maarajamme Venäjän kanssa, raja, joka nyt on samalla Euroopan unionin ja Venäjän välinen.

Suomen linjanveto on koko Euroopan unionin edun mukainen, onhan mahdollisimman alhainen sotilaallinen jännitys usein ilmaistu yleiseurooppalainen tavoite.

Samalla kun yhtyy hallituksen selonteon keskeisiin linjauksiin, ulkoasiainvaliokunta kritisoi muun muassa hallituksen selonteon analyysin suppeutta ja instituutiokeskeisyyttä. Asiat järjestyvät, kun rakennamme ja kehitämme instituutioita. Entä jos nämä eivät ota kehittyäkseen asettamiemme tavoitteiden mukaisesti?

Tärkeimpiä, kenties tärkein näistä instituutioista on epäilemättä YK. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota ristiriitaan, joka vallitsee YK:lle asetettujen vaatimusten ja sille annettujen voimavarojen välillä. Tähän ongelmaan on myös meneillään olevan maailmanjärjestön 50-vuotisjuhlinnan yhteydessä useasti viitattu. Valiokunta katsookin, että hallituksen selonteossa annettu kuva YK:n vahvistuvasta roolista on liian optimistinen.

Selontekoa rasittaa yleisemminkin jossakin määrin viralliselta vaikuttava kehitysoptimismi. Arviot turvallisuustilanteen kehitysvaihtoehdoista ovat valiokunnan näkemyksen mukaan alisteisia tälle kehitysoptimismille. Tästä seuraa, ettei riittävästi pohdita sellaisia vaihtoehtoja, jotka eivät olisikaan arvioittemme toivottavien vaihtoehtojen mukaisia. Turvallisuuspolitiikkaan kuuluu kuitenkin tämäkin näkökulma.

Ulkoasiainvaliokunta pitää hallituksen selontekoa tämän alueellisen ulottuvuuden osalta liian Eurooppa-keskeisenä. Siitä puuttuu valiokunnan mielestä globaali, maailmanlaajuinen tarkastelu, jolloin jäävät puutteelliselle huomiolle muun muassa kansainväliset taloussuhteet, kehitysmaiden asema, köyhyys, väestönkasvu ja maailmanlaajuiset ympäristöuhat. Kaikilla näillä on turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa. Valiokunta kiinnittää huomiota muun muassa kehitysmaiden asemaan ja kehitysmaapolitiikkaan kansainvälisen vakauspolitiikan kannalta.

Valiokunnan näkemyksen mukaan kehitysmaaryhmä on erittäin epäyhtenäinen. Jotkin, muun muassa Kaakkois-Aasian maat, ovat vaurastuneet. Toiset, muun muassa Afrikan maat, ovat jäämässä pahasti jälkeen.

Valiokunta korostaa kehitysyhteistyön merkitystä kansainvälisen vakauspolitiikan ja Suomen kannalta ulkopolitiikkamme välineenä, jolla pyritään lieventämään jyrkistä elintasoeroista johtuvia jännitteitä sekä tukemaan kehitysmaiden omia ponnistuksia välttämättömien poliittisten ja taloudellisten uudistusten aikaansaamiseksi. Kaikella tällä on vaikutusta maailman kansojen, siis myös Suomen, turvallisuuteen.

Maininnat turvallisuuden laajemmista ulottuvuuksista eivät riitä. Tarvitaan analyysia. Menneenä kylmän sodan ja suurvaltapoliittisen kahtiajaon aikana Suomen ulkopolitiikan keskittyminen korostetusti maantieteellisesti lähellä oleviin alueisiin oli perusteltua. Nyt tarvitaan lisäksi myös Suomen ulkopolitiikkaan maailmanlaajuisempi näkökulma. Näkökulman laajeneminen ei tee naapuripolitiikkaa vähemmän tärkeäksi. Kansainvälisyyden merkitys on kokonaisuudessaan kasvanut.

Hallituksen selonteossa korostetaan Venäjän yhteiskunnallisten uudistusten ja ulkosuhteiden kehityksen merkitystä Suomen ja koko Euroopan turvallisuudelle. Selonteon Venäjä-analyysi jää valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkin liian pinnalliseksi, lähinnä sen varaan, ettei Venäjän uudistusten onnistumisesta ole varmuutta.

Selonteon turvallisuuspoliittisten tavoitteiden taustalta on luettavissa optimistinen ennuste Venäjän kehityksestä. Sen sijoittaminen selkeästi selonteon arvio-osaan olisi valiokunnan käsityksen mukaan antanut paremmat edellytykset peruslähtökohtien arviointiin.

Venäjän muutosta hidastavat vakavat ongelmat kuten demokraattisen päätöksenteon vakiintumattomuus, oikeusjärjestelmän kehittymättömyys, kokonaistuotannon lasku, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden voimakas kasvu ja muut näihin rinnastettavat tekijät ja ilmiöt. Ei ole itsestäänselvää, että kaikki nämä tekijät olisivat kehittymässä parempaan suuntaan.

Oman huomionsa ansaitsee myös Venäjän suurvalta-aseman korostamisen ja taloudellisten voimavarojen välinen kuilu, jolla on yleiseurooppalainen merkitys. Ulkoasiainvaliokunta katsoo kuitenkin, että Venäjän kehityksessä epävar-

muustekijöistä huolimatta on selkeitä vakiintumisen merkkejä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota myös meneillään olevaan prosessiin, jonka tavoitteena on Pohjois-Atlantin puolustusliiton Naton laajeneminen ainakin joihinkin entisen Varsovan liiton jäsenmaihin.

Valiokunta pitää oikeana periaatetta, jonka mukaan Suomi kunnioittaa kaikkien maiden oikeutta valita omat turvallisuusratkaisunsa eikä siten ota kantaa eri maiden Nato-jäsenyyteen sinänsä. Valiokunta korostaa kuitenkin tarvetta tarkastella kansallisia ratkaisuja myös koko maanosan turvallisuuskehityksen kannalta. Valiokunta kannattaa painokkaasti sitä selonteossa mainittua keskeistä tavoitetta, ettei Eurooppaan saisi luoda uusia jakolinjoja. Kysymystä Naton laajenemisesta on voitava tarkastella myös tästä näkökulmasta.

Samalla kun Nato painottaa laajentumisensa vakautta lisäävää merkitystä, Venäjä korottaa yhä kiivaammin äänensä laajentumista vastaan. Tällä kiistalla on Eurooppaa jakavaa merkitystä, elleivät kiistan osapuolet riittävässä määrin kunnioita toistensa näkemyksiä.

On aivan selvää, etteivät myöskään ne maat, jotka ovat ilmoittaneet halukkuutensa Naton jäseniksi, toimi tavoitteenaan Euroopan uusi kahtiajako. Niiden julki lausuttuna tavoitteena on suuremman vakauden saavuttaminen, eikä tämän tavoitteen oikeutusta voida asettaa kyseenalaiseksi. Tästä ei kuitenkaan ilman muuta seuraa, että suurempi vakauden tila tätä kautta saavutettaisiin ja ettei jakautuminen voisi laajenemisen seurauksena olla. Voidaan kysyä, vallitseeko eurooppalaisessa turvallisuuspoliittisessa keskustelussa toivottavan ja todennäköisen kehityksen välinen kuilu.

Huomiota ei kenties ole riittävästi kiinnitetty siihen, että Euroopassa yhä eletään turvallisuuspoliittista siirtymävaihetta. Haasteet ovat perusteellisesti muuttuneet, mutta ajatusmallit eivät ole samassa mitassa uudistuneet. Ajatellaan ja toimitaan tavalla, joka on vuosikymmenien mittaan opittu, eletään kahtiajaon ja vastakkainasettelun aikaa, vaikka nämä elementit eivät enää määritä eurooppalaista todellisuutta.

Valpas tarkkailija voi kysyä, muuttuvatko ajatusmallit todellisuutta vastaaviksi vai päinvastoin. Mieleen tulee vanha tarina katulyhdyn alla avaintaan etsivästä miehestä. Ihmettelevän ohikulkijan kysymykseen tämä vastasi, ettei avain lyhdyn alle kadonnut ole mutta että valossa on mukavampi etsiä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteosta käydyssä julkisessa keskustelussa on kysymys ns. valmiusjoukosta saanut lähes kaiken huomion, mikä selonteon kokonaisuuden ja merkittävyyden kannalta on valitettavaa. Keskustelu on saanut mittasuhteita ja piirteitä, jotka eivät ole missään suhteessa itse asiaan ja jotka merkittävästi ovat vaikeuttaneet kansalaisten mahdollisuuksia tietää, mistä on kysymys ja mistä ei ole kysymys.

Kysymys on Suomen vastauksesta rauhanturvatoiminnan ajankohtaisiin haasteisiin, eivätkä erot ns. perinteiseen rauhanturvaamiseen ole lainkaan niin dramaattisia kuin asian saamasta julkisuudesta voisi päätellä. Jo Ahon hallituksen aikana alkanut valmistelutyö on nyt eduskuntakäsittelyssä, jossa sen on tarkoitus saada suunta ja valtuus edetä lainsäädännön saattamiseksi ajan tasalle.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy hallituksen käsitykseen siitä, että Suomella YK:n rauhanturvatoiminnasta saadun kokemuksen pohjalta on hyvät edellytykset osallistua laajenevaan kriisinhallintayhteistyöhön. Valiokunta toteaa, että Suomi on eri yhteyksissä tukenut YK:n päätöksentekoa sellaisista operaatioista, joissa on otettu huomioon mahdollisuus joutua käyttämään voimaa siviiliväestön ja sille suunnatun humanitaarisen toiminnan suojaamiseksi ja joissa ei kaikkien osapuolten suostumusta kaikkina aikoina ole saatavissa. Näitä Suomen kannanottoja ei ole saatettu kyseenalaisiksi. Valiokunnan mielestä on silloin johdonmukaista, että myös Suomi voimavarojensa puitteissa voi tällaiseen toimintaan osallistua. Valiokunta katsoo, ettei ole perusteltua, että Suomi lainsäädäntöönsä viitaten vetäytyy kansainvälisestä vastuustaan siirtäen sen muille kaltaisilleen maille, muun muassa muille Pohjoismaille.

Ulkoasiainvaliokunta on herkällä korvalla seurannut asiasta käytävää keskustelua, ja se on tämän keskustelun pohjana olevassa mietinnössään tarkentanut useita sellaisia asioita, joiden suhteen julkisuudessa on epäselvyyttä esiintynyt. Valiokunta on johdonmukaisesti käyttänyt termiä "laajennettu rauhanturvatoiminta". Valmiusjoukko on saattanut monen kansalaisen mieleen luoda kuvan jonkinlaisesta suomalaislegioonasta, joka taisteluvarustuksessa odottaa lähettämistään maailman kriisipesäkkeisiin. Mistään tällaisesta ei ole kysymys.

On pantavissa merkille, että Suomen osallistumista laajennettuun rauhanturvatoimintaan on vastustettu useilla erilaisilla, jopa keskenään täysin vastakkaisilla perusteluilla. Ulkoasiainvalio-

kunta on mahdollisuuksien mukaan ottanut näihin kantaa. Hanketta on vastustettu siksi, että sen arvellaan supistavan Suomen maanpuolustuksen voimavaroja, ja myös siksi, että sen arvellaan niitä lisäävän. Ulkoasiainvaliokunta pitää välttämättömänä, ettei laajennettuun rauhanturvatoimintaan osallistumisella perustella puolustusmäärärahojen lisäämistä. Toiminnan on tapahduttava näille määrättyjen menokehysten puitteissa.

Toisaalta valiokunta ei yhdy myöskään niihin käsityksiin, joiden mukaan laajennettu rauhanturvatoiminta vähentäisi Suomen omaa puolustuskykyä ja -valmiutta. Hyvin koulutettu joukko on luonnollisesti tarvittaessa tehokas osa Suomen laajalle reserville perustuvaa maanpuolustusta.

Ulkoasiainvaliokunta ei kuitenkaan ilmoittaudu sotilaskoulutuksen asiantuntijaksi siihen mittaan, että se näkisi hallituksen selonteossa esitetyn rauhanturvakoulutuksen muodon ainoana mahdollisena. Valiokunta pitää yhtenä varteenotettavana mallina selonteossa esitettyä vaihtoehtoa, jonka mukaan rauhanturvaajat koulutettaisiin varusmiesaikana ja sijoitettaisiin reservissä samaan jääkäriprikaatiin. Tällöin saavutettaisiin nykyistä merkittävästi parempi valmius rauhanturvajoukon lähettämiseen paikalle mahdollisimman lyhyessä ajassa, mitä kriisinhallinnan onnistumisen kannalta on pidetty olennaisen tärkeänä. Juuri tästähän tulee alun perin YK:n piiristä lähtenyt käsite "valmius".

Valiokunta pitää myös muita koulutusmalleja mahdollisina. On tärkeää, että vaihtoehdot rauhanturvalain muutosesitystä annettaessa on tarkkaan selvitetty. Koulutukseen osallistuminen on tietenkin vapaaehtoista, millä pohjalla sitä sitten järjestetäänkin. Itsestäänselvää on myös, ettei rauhanturvatehtäviin lähetetä varusmiehiä vaan reserviläisiä kuten tähänkin asti.

Laajennettua rauhanturvatoimintaa on vastustettu myös sillä perusteella, että sitä pidetään ensimmäisenä vaiheena salaista suunnitelmaa, jonka tarkoituksena on Suomen liittäminen Länsi-Euroopan unionin Weu:n ja Naton jäseneksi, tai sitten siksi, että osallistuminen laajennettuun rauhanturvatoimintaan käytännössä aikeista huolimatta kuitenkin johtaisi liittoutumattomuudesta luopumiseen. Kyseisen kaltainen pienten askelten salaliittoteoria on luonnollisesti hylättävä. Mistään sellaisesta ei ole kysymys. Olisikin outoa, jos liittoutumattomuudelle koko logiikkansa perustava selonteko yhdeltä osin sisältäisikin tämän periaatteen kanssa ristiriitaisia tavoitteita ja suunnitelmia.

Valiokunta torjuu myös sen keskustelussa esillä olleen seikan, että laajennetun rauhanturvan tarkoituksena olisi kytkeä Suomi jo tässä vaiheessa EU:n tulevaan puolustusulottuvuuteen. Valiokunta korostaakin, että Suomen osallistumista kriisinhallintayhteistyöhön on tarkasteltava kansainvälisen yhteisön nykyisten asettamusten pohjalta ja ettei rauhanturvaamisvalmiuksien kehittämisellä tule ennakoida sellaisia ratkaisuja ja valintoja, jotka saattavat myöhemmin tulla eteen EU:n hallitusten välisen konferenssin seurauksena. Tämä on suora sitaatti valiokunnan mietinnöstä.

On myös esitetty käsityksiä, joiden mukaan laajennettu rauhanturva itse asiassa olisi hyvin lähellä tai jopa sama asia kuin ns. rauhaanpakottaminen. Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään määritellyt käsitteet mahdollisimman selkeästi, jotta sekaannusta ei pääsisi syntymään. Valiokunta ei näin ollen yhdy käsitykseen, että laajennetun rauhanturvan ja rauhaanpakottamisen välillä olisi vain ns. veteen piirretty viiva.

Valiokunnan mukaan rauhaanpakottaminen merkitsee aktiivista ryhtymistä sotilaallisen voiman käyttöön tai sillä uhkaamista kriisin ratkaisemiseksi. Sen tarkoituksena on koko konfliktin hallitseminen, vihollisuuksien tukahduttaminen ja rauhan palauttaminen. Tällainen toiminta voi soveltua vain suurvalloille ja sotilasliitoille, ei Suomen kaltaisille pienille valtioille.

Rauhanturvaamisessa, myös laajennetussa rauhanturvaamisessa, aseiden käyttö on aina reagointia rauhanturvajoukon omaan turvallisuuteen kohdistuvaan konkreettiseen uhkaan tai siihen, että väkivalloin pyritään estämään rauhanturvaajia suorittamasta tehtäväänsä, esimerkiksi siviiliväestön tai humanitaaristen aputoimintojen turvaamista.

Ulkoasiainvaliokunta sulkee laajennetun rauhanturvatoiminnan piiristä yksiselitteisesti pois sellaisen julkistenkin spekulaatioiden kohteena olleen mahdollisuuden, että Suomi voisi ilmavoimiensa taistelukoneilla osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. On todettava, että tuollaiset spekulaatiot ovat selvästi vaikeuttaneet oikean käsityksen muodostumista siitä, mistä laajennetussa rauhanturvatoiminnassa on kysymys. Rauhanturvatoiminnan luonteeseen kuuluu pyrkimys asevoiman käytön välttämiseen aina, kun se on mahdollista, eikä siinä pyritä asevoiman käytöllä poliittisiin ratkaisuihin.

Juuri humanitaarisen toiminnan suojaaminen onkin keskeistä rauhanturvatoiminnan laajennetussa muodossa. Useille kriiseille on tunnusomaista siviiliväestöön kohdistuvat uhkat ja väkivaltaisuudet. Rauhanturvatoiminnalla on voitava olla tähänastisia paremmat mahdollisuudet humanitaarisen toiminnan suojaamiseen. Tällaista toimintaa ovat muun muassa ruoan ja lääkkeiden kuljetus ja jakelu sekä pakolaisten siirrot pois taistelujen ja pommitusten alta, muutamia esimerkkejä mainitakseni.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa rauhanturvatoimintaan liittyvän humanitaarisen ja siviilityön kasvavaa merkitystä. Kyse on evakuointi- ja pelastustehtävistä, avustustoimista, yhteiskuntarakenteiden ja hallinnon tukemisesta ja ihmisoikeuksien seurannasta. Valiokunta katsookin, että Suomen sotilaallisen kriisinhallintavalmiuden kehittämisen ohella tulee lisätä siviiliavun valmiuksiaan humanitaarisissa operaatioissa niin luonnonvoimien kuin ihmistenkin aiheuttamissa katastrofitilanteissa.

Kriisinhallintavalmiuksia on esitetty kehitettäviksi myös yhteispohjoismaisena toimintana. Tätä on pidettävä hyvin perusteltuna. Edellytyksenä Pohjoismaiden yhteistyölle tällä alueella on, että Suomikin kehittää rauhanturvavalmiutensa selonteossa esitetyllä tavalla muiden Pohjoismaiden tasolle.

On selvää, että rauhanturvatoiminta laajennetussa muodossaan saattaa olla aikaisempaa vaativampaa. Tämä ei tietenkään voi olla perustelu Suomen vetäytymiselle vastuustaan. Ei olisi kohtuullista ehdottaa esimerkiksi Ruotsille sellaista työnjakoa, joka antaisi vaikeimmat tehtävät vain ruotsalaisille.

Ulkoasiainvaliokunta ei yhdy puolustusvaliokunnan lausunnossa esitettyyn kantaan, jonka mukaan laajennetun rauhanturvatoiminnan hyväksyminen tuhoaisi Suomen mahdollisuudet osallistua ns. perinteiseen rauhanturvatoimintaan. Tähän on luonnollisesti edelleen käytettävissä myös muuta tehtäviin soveltuvaa henkilökuntaa ja muita reserviläisiä kuin laajennettuun rauhanturvaan erikseen koulutettavia.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomi päättää itsenäisesti joka kerta, osallistuuko se johonkin rauhanturvaoperaatioon vai ei. Eduskunnan roolia päätöksenteossa halutaan lisätä.

Nykyisen lain mukaan rauhanturvatoimintaan osallistumisesta voidaan päättää, kun eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa on kuultu. Vaikka olisikin erittäin epätodennäköistä, että päätös tehtäisiin valiokunnan kannasta poikkeavasti, on syytä vahvistaa eduskunnan roolia. Valiokunta on esimerkinomaisesti esittänyt kahta vaihtoehtoista menettelyä eduskunnan päätöksentekomenettelyksi: asetuksen vahvistusmenettelyn kaltaisen käytännön ja kiireellisessä järjestyksessä käsiteltävän hallituksen selonteon. Muitakin mahdollisuuksia on olemassa. Lakiesityksen valmistelussa on muun muassa eri vaihtoehtojen valtiosääntöoikeudelliset ulottuvuudet luonnollisesti selvitettävä. Niitä ei ratkaista tästä selonteosta päätettäessä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko on merkittävä asiakirja muutoksen maailmassa. Ulkoasiainvaliokunta odottaa alkavalta eduskuntakeskustelulta paljon.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko ansaitsee kiitoksen siitä, että siinä on ensimmäistä kertaa otettu kattavaan tarkasteluun laajan turvallisuuspolitiikan käsite. Kansalaisten turvallisuuteen kohdistuvat mahdolliset uhat ovat nykymaailmassa hyvin monimuotoisia. Välitön sotaan joutumisen mahdollisuus on suuresti vähentynyt, mutta kasvavan keskinäisen riippuvuuden maailmassa muunlaiset uhat ovat tulleet tilalle. Näitä ovat muun muassa pitkäaikaisten haitallisten ympäristömuutosten tai äkillisten ympäristökatastrofien mahdollisuus, näiden aiheuttamat tai muista syistä johtuvat hallitsemattomat väestöliikkeet ja pakolaisuus sekä rajojen avautumisen sivutuotteena lisää toimintamahdollisuuksia saaneet järjestäytynyt rikollisuus, terrorismi, huumekauppa ja muut sen kaltaiset muutoin myönteisen kansainvälistymiskehityksen lieveilmiöt.

Nämä uudet uhat ovat hyvin vähäisessä määrin, jos lainkaan, torjuttavissa perinteisen voimapolitiikan keinoin. Niiden torjuminen edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Onneksi myös edellytykset tällaiselle yhteistyölle ovat kylmän sodan päättymisen jälkeen merkittävästi parantuneet.

Erityisen merkityksellistä on, että kaikki Euroopan valtiot ovat sitoutuneet voiman käytöstä pidättymiseen, demokratiaan, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja markkinatalouteen sekä yhteistyöhön näiden turvaamiseksi. Uudessa kansainvälisessä tilanteessa Suomella on sekä aiempaa paremmat mahdollisuudet että myös korostunut velvollisuus kaikin tavoin olla tukemassa näiden arvojen toteutumista ja purkamassa niiden toteutumattomuuteen liittyviä turvallisuusuhkia. Ja huomattakoon, että kyse ei ole vain

valtiovallalle avautuneista mahdollisuuksista, vaan vaikuttamisesta prosessissa, jossa hallitusten ohella ja osin ohitsekin nousevat toimijoina myös parlamentit ja kansalaisyhteiskunnan monenlaiset järjestöt ja verkostot.

Kansalaisyhteiskunnan merkitys kasvaa kansainvälisessä yhteistyössä senkin vuoksi, että aiemmat käsitykset ns. valtioiden sisäisistä asioista, joihin ulkopuoliset eivät saa puuttua, ovat joutuneet ahtaalle. Ympäristösopimukset antavat muille oikeuden valvoa, miten valtiot kohtelevat ihmiskunnan yhteistä ympäristöä omalla alueellaan, ja ihmisoikeussopimukset asettavat tiukkoja rajoja sille, miten valtiot voivat kohdella omia kansalaisiaan.

Suomessakin on syytä ymmärtää, että kansainvälisillä ympäristöjärjestöillä on legitiimi oikeus arvioida esimerkiksi metsäpolitiikkaamme eikä mahdollista kritiikkiä voi torjua asettamalla sen esittäjät kyseenalaisiksi, vaan sillä, että voimme osoittaa ympäristönsuojelun Suomessa olevan asianmukaisesti hoidettu.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota selonteon kehitysoptimistiseen tavoiteasetteluun. Sinisilmäisyys ei kansakunnan turvallisuutta koskevissa arvioissa todellakaan ole paikallaan, mutta yhtä suureksi vaaraksi on myös se, jos ylikorostunut ns. realismi muodostuu aktiivisen vakauspolitiikkaan osallistumisen jarruksi.

Valiokunta on myös aivan oikein kiinnittänyt huomiota selonteon Eurooppa-keskeisyyteen. Liian ylimalkaisen käsittelyn varaan jääneillä maailmanlaajuisilla kehitys- ja ympäristöongelmilla on myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa. Suomelta on Pohjoismaiden parhaiten perinteiden mukaisesti myös tulevaisuudessa edellytettävä aktiivista osanottoa maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisemiseen sekä Euroopan unionin jäsenenä että YK:ssa ja sen erityisjärjestöissä.

Euroopan unionin jäsenyys on Suomen asemaa selkeyttävä ja vahvistava ratkaisu ja sellaisena myös turvallisuuttamme lujittava. Ratkaisuna se ei suinkaan ole ristiriidassa sen kanssa, että haluamme vahvistaa Suomen suhteita ja yhteistyötä Venäjän ja muiden lähialuekumppaneittemme kanssa, vaan päinvastoin antaa meille mahdollisuuden paremmin suunnata eurooppalaisia voimavaroja tähän koko maanosan vakautta palvelevaan yhteistyöhön.

Suomi on liittynyt Euroopan unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on oma itsenäinen puolustus. Suomella ei ole syytä eikä näköpiirissä myöskään ole unionin kehittämiseen liittyviä seikkoja, jotka antaisivat aihetta muunlaiseen perusratkaisuun. Se ei sulje pois osallistumistamme unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen edellyttäen, että sen pohja pysytetään hallitusten välisessä yhteistyössä ja ettei se johda Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa ristiriitaisiin velvoitteisiin tai siihen, että oikeuttamme päättää itse kriisinhallintatehtäviin osallistumisesta rajoitettaisiin.

Unionin jäsenten keskinäinen solidaarisuus on luonnollinen ja hyväksyttävä asia. Se ei kuitenkaan voi olla mitään sokeata "minun Eurooppani, oikein tai väärin" -solidaarisuutta, vaan, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössäkin todetaan, sitä on vahvistettava nimenomaan Euroopan valtioiden Etyj-järjestön Helsingin ja Pariisin asiakirjojen mukaisten arvojen toteuttamiseksi.

Unionin yhteenkuuluvuus ei siten tarkoita sitä, että meidän tulisi solidarisoitua Ranskan ydinkokeiden tai Espanjan ryöstökalastuksen kanssa, yhtä vähän kuin olisi oikeutettua odottaa, että muu unioni solidarisoituisi esimerkiksi sellaisen suomalaispolitiikan kanssa, joka ryhtyisi suuriäänisesti haastamaan rajariitoja naapureiden kanssa.

Vaikka Suomella ei ole tarpeita sen enempää Naton kuin Weu:n ja EU:n puolustusulottuvuuden suhteen, on valiokunnan kannanotto siitä, ettei eurooppalaisen puolustusyhteistyön kehittämisellä tule pyrkiä korvaamaan Naton puitteissa toteutunutta euroatlanttista yhteistyötä, hyvin perusteltu. Tämän yhteistyön vakautta ja tasapainoa palveleva vaikutus on muun muassa siinä, että näin Eurooppa on osallinen siinä Yhdysvaltain ja Venäjän dialogissa, joka tulee säilyttämään keskeisen merkityksensä maailmanlaajuisen turvallisuuden ylläpitämisessä.

Naton merkitys ei ole vain siinä, että Yhdysvallat osallistuu sen kautta Euroopan vakautta palvelevaan yhteistyöhön. Se on myös yhtä paljon siinä, että Naton kautta on myös Yhdysvallat sidottu eurooppalaisiin turvallisuuskäsityksiin, jotka yleensä poikkeavat amerikkalaisesta, herkemmin voimapolitiikkaan turvautuvasta ajattelusta.

Suomessakin on paljon pohdittu sitä haastetta ja uhkaa, jota islamilainen fundamentalismi Aasiassa ja Afrikassa saattaa merkitä. Yhtä suureksi vaaratekijäksi voi kuitenkin osoittautua uusoikeistolaisuuteen yhdistynyt uskonnollisen fundamentalismin amerikkalainen muunnos, eikä

sitä pidä rohkaista antamalla Yhdysvaltain eristäytyä.

Eniten huomiota selonteon käsittelyssä on saanut kysymys osallistumisesta laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Se on saanut osin kohtuuttomiakin mittasuhteita puolustusvaliokunnan lausunnon johdosta. Vaikka sosialidemokraatit eivät yhdy puolustusvaliokunnan lausuntoon, on siitä kuitenkin annettava se tunnustus, että se on pakottanut ulkoasiainvaliokunnan mietintöä laatiessaan erityisen huolella paneutumaan kysymykseen rauhanturvaamisesta ja kohta kohdalta vastaamaan niihin tärkeitä asioita koskeviin epäluuloihin ja väärinkäsityksiin, joihin monen ensireaktiot koko asiaan ovat perustuneet.

Monet sosialidemokraatit ovat myös rauhanjärjestöjen toiminnassa joutuneet paneutumaan rauhanturvaamiseen liittyvään kysymyksenasetteluun. Esimerkiksi sadankomiteassa tätä samaa keskustelua suhtautumisesta rauhanturvaamisen eri muotoihin on käyty jo usean vuoden ajan. Täyttä yksimielisyyttä asiassa ei ole olemassa sen enempää rauhanliikkeissä kuin sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä, ja on luonnollista, että ne, jotka kaikissa oloissa ovat sitoutuneet kaikesta väkivallasta pidättäytymiseen, eivät hyväksy sitä rauhanturvaamiseen liittyenkään. Tällaista johdonmukaista vakaumusta on kunnioitettava. Myös se on arvokas ja välttämätön panos maailman tekemiseksi turvallisemmaksi paikaksi ihmisten elää.

Pyrimme maailmaan, jossa väkivallan käytöllä on mahdollisimman vähän sijaa ja oikeutusta. Paljon onnettomuutta ja inhimillistä kärsimystä on aina ollut seurauksena siitä, että kansakunnat ovat pyrkineet oman kansallisen etunsa, ja usein vielä kuvitellun sellaisen, ajamiseen voimapolitiikan keinoin. Se on aina huono ja moraalisesti tuomittava ratkaisu, mutta siihen on ollut joskus hyväksyttävä pakko puolustuksellisessa tarkoituksessa turvautua silloin, kun kansainvälisen yhteisön pyrkimykset yhteisen turvallisuuden ylläpitämiseen ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Myös meidän aikanamme on esimerkkejä tilanteista, joissa voimaa ja väkivaltaa käytetään häikäilemättömästi heikkojen ja puolustuskyvyttömien ihmisten ahdistamiseen, joskus kokonaisiin kansanryhmiin kohdistettuina etnisinä puhdistettuina. Televisio ja muu reaaliaikainen tiedonvälitys ovat tuoneet näistä julmuuksista kuvia suoraan olohuoneisiimme. Normaalein inhimillisin tuntein varustettujen ihmisten reaktio on tällöin perusteltu hätähuuto ja vaatimus, miksei kansainvälinen yhteisö ja ennen muuta YK tee jotain puolustuskyvyttömiin ihmisiin kohdistuvien pahoinpitelyjen, raiskausten ja murhien pysäyttämiseksi.

Onneksemme YK ja Etyj-järjestö ovat kylmän sodan päätyttyä olleet aikaisempaa valmiimpia ja toimintakykyisempiä ryhtymään uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin sivullisten ihmisten suojaamiseksi ja väkivaltaisuuksien estämiseksi. Viime vuosina tällaiset YK:n operaatiot ovat olleet vaativampia kuin aikaisemmat rauhanturvatoiminnot. Niihin ryhdyttäessä on jo toimeksiannossa jouduttu varautumaan siihen, että joukot saattavat tehtäviensä täyttämiseksi: aselevon ylläpitämiseksi, ihmisten suojaamiseksi, humanitaarisen avun perille toimittamiseksi, siviiliväestöön kohdistuvan väkivallan estämiseksi, joutua turvautumaan aseiden käyttöön muussakin kuin vain ahtaassa itsepuolustustarkoituksessa. Joukot ovat myös voineet joutua toimimaan oloissa, joissa kaikkien konfliktin osapuolten suostumusta ei aina ole ollut kaikissa eteen tulevissa tilanteissa saatavissa. Ongelma korostuu sisällissodan kaltaisissa oloissa, joissa ei aina ole edes täyttä varmuutta siitä, kuka kulloinkin on järjestäytynyt osapuoli.

Suomi on YK:n ja Etyj-järjestön jäsenmaana antanut tukensa tällaisiin toimintoihin ryhtymiseen. Samalla kuitenkin oma lainsäädäntömme on estänyt sen, että suomalaiset voisivat muiden saman kaltaisten maiden rinnalla olla mukana tekemässä sitä yleisen mielipiteen vaatimaa "jotain" kansanmurhaa lähentelevissä tilanteissa laajemman väkivallan estämiseksi ja ihmisten elämän suojaamiseksi.

Nationalistinen katsanto, että muut hoitakoot vastuunkannon meidänkin puolestamme, ei ole hyväksyttävä. Siksi hallituksen kaavailema rauhanturvalain muuttaminen tavalla, joka mahdollistaa tarvittaessa osallistumisemme laajennettuun rauhanturvatoimintaan, on perusteltu. Tähän tulokseen sosialidemokraatit ovat päätyneet, kuten ulkoasiainvaliokuntakin, "kansainvälisen yhteisön nykyisen tilanteen asettamusten pohjalta". Emme siten ole ennakoimassa mitään sellaisia valintoja, jotka saattavat myöhemmin tulla esiin esimerkiksi Euroopan unionin hallitusten välisen konferenssin seurauksena, eikä tällä kannanotolla liioin pohjusteta asemamme muuttamista Länsi-Euroopan unioniin Weu:hun nähden.

Weu itse voi olla myös muutosten kohteena. Sen kriisinhallintavalmiuksien kehittäminen

saattaa avata myös meille uusia yhteistyömahdollisuuksia. Tässä liikutaan kuitenkin hyvin herkällä alueella, ei ainoastaan sen suhteen, millaiseksi Suomen yhteistyö Weu:n suuntaan kehittyy. Sellainen käsitys, että Weu:sta voitaisiin luoda YK:ta tai Etyj-järjestöä ohittava turvallisuusjärjestelmä, ei ole kestävä.

Euroopan unioni on ollut Euroopan rauhaa vahvistava järjestö, ja sitä sen tulee olla myös tulevaisuudessa. Euroopan yhdentymisen perusajatus siinä mukana olevien maiden keskinäisten vihollisuuksien siirtämisestä peruuttamattomasti historiaan on ollut oikea ja toimiva. Mutta siitä ei vielä seuraa, että EU palvelee samaa päämäärää silloin, jos se itselleen supervaltaroolia tavoitellen ryhtyy kertomaan muille, mitä heidän rauhaansa kuuluu.

Sosialidemokraattien kannattama rauhanturvalain muutos ei myöskään tarkoita sitä, että Suomi automaattisesti olisi tulevaisuudessa mukana jokaisessa operaatiossa, johon meitä pyydetään.

Päätöksenteon osalta yhdymme ulkoasiainvaliokunnan mietintöön myös siinä, että eduskunnan kokonaisuudessaan tulee olla joukkojen lähettämisessä päättäjän asemassa. Eduskunnan osallistumiseksi ei riitä vain ulkoasiainvaliokunnan kuuleminen. Emme epäile, etteikö hallitus noudattaisi UaV:n kantaa, emmekä myöskään valiokunnan harkintakykyä, olkoon, että puolustusvaliokunnan esimerkki osoittaa, että eduskunnan valiokunnat saattavat päätyä toisenlaisiin ratkaisuihin kuin mihin eduskunta kokonaisuudessaan. Laajennettu rauhanturvaamistoiminta voi kuitenkin johtaa aikaisempaa haasteellisempiin ja vaikeampiin tilanteisiin, jolloin on tärkeätä, että koko eduskunta on kantamassa vastuun tehtävän vastaanottamisesta.

Harkintaa käyttäessämme on arvioitava niitä seikkoja, joihin ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään puuttunut. Tehtäviä, joihin arvioimme voivan liittyä liukuminen alkuperäisen mandaatin vastaisesti rauhaanpakottamiseen, ei tule ottaa vastaan.

Kriisinhallintayhteistyössä on kysymys ihmisten turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumisesta kansainvälisellä yhteistyöllä kaikkialla maailmassa. Sotilaallisen voiman käyttö kriisinhallinnassa on aina viimesijainen keino kriisien ratkaisemisessa, eikä se silloinkaan ole koskaan ratkaisu, vaan väline, jolla voidaan parantaa edellytyksiä kestäville poliittisille ratkaisuille.

Kysymys ei suinkaan ole siitä, että olisimme puoltamassa sotilaalliselle voiman käytölle lisää tehtäviä ja oikeutusta, vaan päinvastoin siitä, että tuemme kansainvälisen yhteisön mahdollisuuksia tulla väliin tilanteissa, joissa sotilaallista voimaa ilman tällaista väliintuloa käytettäisiin ihmisten ja heidän elinmahdollisuuksiensa hävittämiseen ja ihmisoikeuksiensa epäämiseen.

Osallistuminen laajennettuun rauhanturvaamiseen ei myöskään ole mikään nyt myös naisille avoin miehuuskoe. Suomalaisten kriisinhallintavalmiuksien kehittämistä ei siten suinkaan tue vaan päinvastoin heikentää yhteiskunnassamme ilmenevä mieltymys kaikenlaisiin isojen lasten sotaisiin leikkeihin ja aseiden kanssa poseeraamiseen, sellaiseen, joka näyttää levinneen jopa kouluihin ja muihin täysin sopimattomiin yhteyksiin. Sosialidemokraatteina olemme vakavasti huolissamme yhteiskunnassamme eri yhteyksissä ilmenevistä militarisoimispiirteistä ja vaadimme hallitukselta puuttumista näihin ilmiöihin. Sivistysvaltioissa aseiden paikka on kasarmeissa ja tiukasti vartioiduissa varastoissa, ei näyttelyissä tai näytöksissä eikä reserviläisten kotona. Mitä enemmän ja vapaammin tappoaseita yhteiskunnassa liikkuu, sen suurempi on myös vaara, että niitä ajautuu myös häiriintyneiden ihmisten ja rikollisten käsiin ja käyttöön. Kansalaisten arkiturvallisuus edellyttää tässä tiukkuutta.

Se, mitä organisatorisia muutoksia laajennettu rauhanturvatoiminta edellyttää, on ennen muuta käytännön kysymys. Hallituksen selonteossa kaavailtu ns. valmiusjoukko on yksi mahdollinen tapa hoitaa asia. Valmiusjoukko ei tarkoita erikoista eliittijoukko-osastoa, vaan sitä, että rauhanturvaamistoimintaan varatun yksikön tulee voida lähteä tehtäviinsä heti, kun tilanne sitä vaatii, eikä vasta viidestoista päivä joka kerta erikseen koottujen ja koulutettujen yksiköiden valmistautumisen jälkeen.

Suomen tehokas ja oikea-aikainen panos rauhanturvaamiselle edellyttää valmiuksien parantamista, mutta sen toteutuksen organisatorinen muoto ja toteutukseen liittyvät monet käytännön kysymykset vaativat vielä selvittelyä. Odotamme, että hallitus myös todella tekee ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä edellytetyn vertailun eri vaihtoehtojen välillä ennen esityksen tuomista eduskuntaan.

Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko ja eduskunnan siihen antama vastaus heijastavat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan merkittävää muuttumista vastauksena turvallisuuspoliittisen toimintaympäristömme muutoksiin. Muutokset ovat pääsääntöisesti koituneet yhteisen turvallisuuden lujittamiseksi, mutta ne ovat

myös nostaneet uusia haasteita eteemme. Niiden myötä myös Suomen eduskunta ja kansanedustajat joutuvat aikaisempaa välittömämmin ja vastuullisemmin osallistumaan yhteistä turvallisuutta lujittavaan yhteistyöhön.

Edustajat Aaltonen ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Valtioiden toiminta tähtää aina kahteen peruspäämäärään: kansalliseen turvallisuuteen ja kansalaisten hyvinvointiin. Toisen maailmansodan seurauksena syntyneessä kahtiajaon Euroopassa Suomi oli asemassa, jossa jouduimme tavoittelemaan näitä päämääriä joko yksin tai rajoitetusti yhteistyössä muiden kansakuntien kanssa. Tulokset olivat silti vähintäänkin tyydyttäviä. Harjoittamamme politiikan ansiosta kylmän sodan vastakkainasettelut tai kriisit eivät missään vaiheessa vakavasti uhanneet Suomen ulkoista turvallisuutta. Samalla kykenimme huolehtimaan elintärkeistä taloudellisista eduistamme niin idässä kuin lännessäkin. Siten osaltaan varmistuivat edellytykset suomalaisten hyvinvoinnin ennennäkemättömän nopealle kasvattamiselle. Selviytymistä näissä vaikeissa ulkoisissa olosuhteissa edesauttoi se, että kaikista tärkeimmistä ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjavalinnoista vallitsi Suomessa laaja kansallinen yhteisymmärrys.

Arvoisa puhemies! Kylmän sodan vakaus perustui molemminpuoliseen uhkaan, etenkin ydinasepelotteen muodostamaan kauhun tasapainoon. Kahtiajaon murruttua vakautta ja turvallisuutta on ryhdytty rakentamaan sisällöltään ja rakenteeltaan uudistuneen kansainvälisen yhteistyön kautta. Sen perusajatuksena on sitoutuminen koko Eurooppaa yhdistäviin yhteisiin arvoihin: demokratiaan, markkinatalouteen sekä ihmisoikeuksiin. Suomi vastasi tähän muutoksen haasteeseen ja uuteen tilanteeseen rakentamalla nopeassa tahdissa uudelle pohjalle suhteensa hajonneen Neuvostoliiton aseman ottaneeseen Venäjään, itäiseen naapuriimme, sekä liittymällä jäseneksi Euroopan unioniin. Näillä ratkaisuilla turvasimme itsellemme parhaat mahdolliset edellytykset huolehtia kansallisesta turvallisuudestamme ja kansalaisten hyvinvoinnista perustaltaan täysin uudessa Euroopassa.

Suomenkin politiikka perustui kasvavaan luottamukseen kansainvälisten instituutioiden kykyyn luoda uudessa tilanteessa kollektiivista turvallisuutta. Meilläkin on saanut yhä vahvempaa jalansijaa usko siihen, että kansallisvaltioiden rooli turvallisuuspolitiikassa on peruuttamattomasti hiipumassa ja kollektiiviset, jopa ylikansalliset, järjestelyt ratkaisevat yksittäisten kansakuntien turvallisuuden, eivätkä vain turvallisuutta, vaan sama ajattelutapa näkyy myös taloudellisissa kysymyksissä: Kun emme oikein usko itse kykenevämme luomaan kansantalouteemme riittävää kurinalaisuutta, haluamme Euroopan raha- ja talousunionin pakottamaan meidät siihen.

Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee kehittyvää eurooppalaista yhteistyötä. Se on meidän kansallisten etujemme mukaista. Mutta me olemme erilainen maa Euroopassa, erilainen sekä talouden että turvallisuuden perustekijöiden suhteen. Olemme pieni kansakunta kaukana Euroopan unionin ydinalueesta, olemme pohjoinen maa ja olemme Venäjän rajanaapuri. Tästä erilaisuudesta seuraa se, että kansalliset tarpeemme eivät tule hoidetuiksi asettautumalla eurooppalaisen kehityksen valtavirtaan. Euroopan ytimen ehdoin tehdyt ratkaisut eivät suinkaan automaattisesti sovellu Suomelle, olipa sitten kysymys kansallisesta turvallisuudestamme tai kansalaisten hyvinvoinnista, siis valtion kahdesta perustehtävästä. Tästä seuraa se, että yhteistyövaraisenkin turvallisuuden rakentamisen lähtökohtana pitää olla jokaisen valtion erilaisuuden ja kansallisten etujen tunnustaminen. Kokemus osoittaa kiistattomasti, että monilla aloilla, myös turvallisuudessa, kansakunta ja valtio ovat yhä tärkeimpiä ja tehokkaimpia toimijoita. Näiden periaatteiden tunnustamisesta seuraa, että Euroopan unionissakin ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitää tulevaisuudessakin olla perusluonteeltaan hallitusten välistä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteon keskeinen ja ehdottomasti oikea lähtökohta on, että Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on sotilaallinen liittoutumattomuus ja uskottava, itsenäinen puolustus. Selostaessaan monisanaisesti yhteistyövaraisen turvallisuuden periaatteita ja instituutioita sekä jättäessään varsin vähälle huomiolle kansallisen puolustuskykymme hallituksen selonteko luo kuvan omien vaihtoehtojemme, valintojemme ja voimavarojemme toissijaisuudesta kansainväliseen yhteistyöhön nähden. Suomen turvallisuuspolitiikan ydin on ja on tulevaisuudessakin oma kykymme huolehtia ulkoisesta turvallisuudesta ja puolustaa itseämme, ei toki maailmanpoliittisessa tyhjiössä tai menneisyyden uhkakuvissa eläminen.

Puolustuskyky perustuu kolmeen tärkeään tekijään: perinteeseen, jota ei voi ostaa tahi hankkia; koulutukseen, joka nojaa perinteeseen, kansalaisten puolustustahtoon sekä jatkuvaan pitkäjänteiseen työhön; sekä kolmanneksi materiaaliin, joka sinänsä on ostettavissa, mutta tehokasta vain sillä ehdolla, että puolustusvoimilla on tahto ja taito käyttää sitä. Eikä pidä väheksyä sitä lisäarvoa, jonka laaja kansallinen yksituumaisuus turvallisuuspolitiikan peruskysymyksistä on tuottanut.

Me keskustassa emme yhdy siihen käsitykseen, että kansallisen yhteisymmärryksen tarve ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruskysymyksissä olisi ohi. Pieni kansakunta sitä aina tarvitsee. Tässä tapauksessa, mitä tulee valmisteltuun turvallisuuspoliittiseen selontekoon, sen valmistelu käynnistyi edellisen hallituksen aikana niin, että myös poliittinen oppositio oli valmistelussa mukana. Tuo poliittisen opposition osallistuminen päättyi hallituksen vaihdokseen.

Arvoisa puhemies! Venäjän poliittiset ja taloudelliset olot sekä niiden kehityksen suunta vaikuttavat niin suoraan kuin välillisestikin Suomen turvallisuuteen. Suomen ja koko Euroopan kannalta on olennaista, että Venäjää ei eristetä eikä Venäjän anneta eristäytyä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Ajankohtaista kysymystä tae-sopimuksen määräysten tarkistamisesta on tarkasteltava myös tässä valossa. Sopimuksen edellyttämät asevoimien supistukset ja niiden toteuttaminen on vain yksi osa sen arvoa. Tärkeämpää on itse sopimusjärjestelmän jatkuva voimassaolo. Tämä tarkoittaa sitä, että emme Suomenkaan näkökulmasta voi rajoittua pelkästään tarkastelemaan lähialueillamme olevien aseiden ja asejärjestelmien absoluuttista tai suhteellista määrää. Meidänkin turvallisuutemme kannalta on sittenkin vielä merkittävämpää, että Venäjä on edelleen sitoutunut itse tae-sopimuksen noudattamiseen.

Venäjän lähiajan näkymät sisältävät, aivan niin kuin selonteossa ja valiokunnan mietinnössäkin todetaan, niin uhkia kuin mahdollisuuksiakin. Joulukuussa pidettävät parlamenttivaalit ja ensi vuoden kesäkuun presidentinvaalit ovat tärkeä kypsyyskoe Venäjän demokraattiselle kehitykselle. Arvioitaessa vaalien näkymiä on hyvä muistaa edellisten parlamenttivaalien jälkeinen kokemus. Parlamentin työ on monista ongelmista huolimatta sujunut paljon odotettua paremmin. Venäjän sisäistä kehitystä ei pitäisi mitata läntisen Euroopan mittarein; syntyy vääriä loppupäätelmiä.

Vaikka Suomenkin kannalta perusasia on, että Venäjä on tiiviisti mukana eurooppalaisissa ja muissa kansainvälisissä sopimusjärjestelyissä, meillä pitää olla myös oma kansallinen Venäjäpolitiikka. Tämä perustuu siihen yksinkertaiseen tosiasiaan, että Venäjän poliittisen ja taloudellisen kehityksen vaikutukset ovat Suomessa suuremmat kuin missään muussa Euroopan unionin jäsenmaassa. Aivan erityinen intressi meillä on tukea kehitystä omilla lähialueillamme.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko päätyy siihen sinänsä oikeaan johtopäätökseen, että yhteistyövarainen turvallisuus edellyttää kansainväliseltä yhteisöltä entistä tehokkaampaa kykyä kriisien hallintaan. Valitettavasti itse selonteko ja siitä käyty keskustelu on rajoittunut pelkästään kriisienhallinnan sotilaalliseen ulottuvuuteen. Kuitenkin turvallisuudella on tämän päivän maailmassa monia muitakin dimensioita: taloudellinen, ekologinen ja humanitaarinen. Suomella olisi mielestäni paljon osaamista ja asiantuntemusta esimerkiksi ympäristökatastrofien selvittämisessä, mutta nämä kriisienhallinnan ulottuvuudet ovat jääneet käydyssä keskustelussa täysin sotilaallisten kysymysten varjoon.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa kesäkuun alussa kansanedustaja Seppo Kääriäinen esitti oman kantamme erillisten valmiusjoukkojen perustamiseen sekä periaatteisiin, joiden pohjalta Suomen tulisi rauhanturvatoimintaan tulevaisuudessa osallistua. Tuo puheenvuoro päätyi siihen johtopäätökseen, että Suomen on kehitettävä valmiuttaan osallistua kriisienhallintaan. Sen sijaan perustelut erillisen, puolustusvoimien osana toimivan valmiusjoukon perustamiselle eivät meitä vakuuttaneet. Erityisesti kiinnitimme huomiota siihen, että raja valmiusjoukoille ajateltujen tehtävien ja hallituksenkin mielestä Suomelle mahdottoman rauhaanpakottamisen välillä jäi epäselväksi.

Valiokuntakäsittelyn aikana ei ole tullut esille mitään sellaista, mikä olisi kantaamme muuttanut. Päinvastoin käyty keskustelu on osoittanut, miten epämääräisten olettamusten varaan koko hanke on rakennettu. Tätä epäselvyyttä on vielä lisännyt se, että keskustelussa valmiusjoukkojen muodostaminen puolustusvoimien yhteyteen osaksi kansallisia puolustusvoimiamme ja kysymys laajennetusta rauhanturvasta ja siihen osallistumisesta on taidokkaasti sekoitettu keskenään niin, että kansalaisten on todella vaikea ymmärtää ja tietää, kummasta milloinkin on kysymys.

Suomen edellytyksiä osallistua kriisienhallintaan on syytä parantaa, mutta se voidaan vallan hyvin tehdä nykyistä järjestelmää kehittäen. Mikään ei estä parantamasta rauhanturvaajien toimintakykyä ja koulutusta niiden varustusta lisäämällä tai täsmentämällä rauhanturvaoperaatioihin osallistumisen ehtoja silloin, kun siihen ilmenee perusteltu syy.

Arvoisa puhemies! Viitaten ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätettyyn vastalauseeseen ja puolustusvaliokunnan ulkoasiainvaliokunnalle selonteosta antamaan lausuntoon ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

"Eduskunta ei pidä perusteltuna selonteossa esitettyä ehdotusta valmiusjoukkojen muodostamiseksi, vaan edellyttää, että Suomi osallistuu Yhdistyneiden kansakuntien tai Etyj:n päätöksiin perustuvaan kansainväliseen kriisienhallintaan perinteisen rauhanturvatoiminnan pohjalta kehittäen siihen liittyvää koulutusta, varustusta ja toimintamahdollisuuksia."

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa Suomen turvallisuuspoliittista asemaa on kuvattu varsin optimistisin värein. Selonteko on selkeästi vakauspolitiikkaan perustuva tulevaisuuden arvio, jossa asioiden oletetaan ratkeavan toivotulla tavalla. Suomen kannalta epätoivottavia vaihtoehtoja ei selonteossa juurikaan ole haluttu pohtia. Tämä on muutoin ansiokkaan selonteon selvä heikkous.

Tämän "päivänpaisteskenaarion" sijasta olisikin arvioitava, mitä tapahtuu, jos kehitys ei menekään vakauspolitiikan linjausten mukaisesti hyvin, vaan myös kriisivaihtoehto muodossa tahi toisessa pääsisi toteutumaan. Vasta silloinhan turvallisuuspolitiikkaa jouduttaisiin todellisuudessa testaamaan.

Selonteosta saa vaikutelman, että uuden turvallisuusjärjestelmän perusteet olisivat selkeät, toisin sanoen Naton laajeneminen ja Venäjän jonkinlainen suuntautuminen siihen toteutuisivat ajan myötä. Tärkein huomio mielestämme kuitenkin on, että Euroopan turvallisuuspoliittinen rakennelma on tällä hetkellä aidosti auki. Venäjän sisäisellä kehityksellä tulee olemaan tässä suhteessa ratkaiseva vaikutus.

Vaikka turvallisuusympäristömme on viime vuosina kokenut rajuja muutoksia, Suomen turvallisuuspoliittinen perusratkaisu pysyy selonteon mukaan samana. Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa sitä, että Euroopan unionin jäsenenäkin olemme sotilaallisesti liittoutumaton, vahvan itsenäisen puolustuksen omaava maa. Selonteossa todetaankin aivan oikein, ettei Suomeen tällä hetkellä kohdistu mitään suoranaista sotilaallista uhkaa, jonka vuoksi johonkin sotilasliittoon liittyminen voisi olla perusteltua.

Turvallisuuspolitiikkaa toteutetaan kuitenkin yhä enenevässä määrin kansainvälisenä yhteistyönä. Suomen kansainvälinen asema velvoittaa meitä, ja on samalla maan edun mukaista toimia niin, että suomalaiset ovat aktiivisia maailmanlaajuisen demokratian, hyvinvoinnin ja rauhan rakentajia. Emme voi olla jäniksenä siinä laivassa, joka puolustaa ihmisten oikeuksia turvalliseen elämään. Suomi ei voi olla ainoastaan kollektiivisesta turvallisuudesta hyötyvänä osapuolena, vaan myös sen aktiivisena tuottajana.

Hallituksen selonteko ja sen käsittely täällä eduskunnassa on herättänyt suomalaiset vilkkaaseen keskusteluun maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjasta. Valistuneen kansakunnan merkki on paljolti siinä, että ulkopolitiikasta käydään todellista ja avointa keskustelua. Oma tärkeä arvonsa on puolestaan sillä, että perustavaa laatua olevasta ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjasta vallitsee laaja kansallinen yksimielisyys.

Tuskin mistään ulkopolitiikkaan liittyvästä kysymyksestä on viime aikoina keskusteltu yhtä perusteellisesti kuin mahdollisista valmiusjoukoista. Keskustelulla on ollut myös selvä vaikutuksensa. Sen seurauksena on etsitty laajasti hyväksyttävissä olevaa ratkaisua, ja ymmärtääkseni sellainen on myös löytynyt.

Keskusta näyttää kuitenkin, ikävä kyllä, unohtaneen, että jo keskustavetoinen porvarihallitus aikoinaan keskusteli siitä, että laajennetun rauhanturvatoiminnan tarve on nykymaailmassa kiistaton. Nykyisen rauhanturvalain puitteissa Suomen ei kuitenkaan ole mahdollista ottaa osaa tähän toimintaan. Tästä lähtökohdasta päätettiin aikoinaan käynnistää nyt käsittelyssä olevan selonteon valmistelu. Keskusta ei todellakaan voi kiistää, etteikö se olisi ollut yhtä mieltä peruslähtökohdista, joihin selonteko ja sitä kautta myös kysymys valmiusjoukoista perustuu.

Täällä on monia ulkopolitiikan osaajia ja tuntijoita pitkästä juoksusta. Omakohtainen tuntumani ulottuu Kekkosen aikaan. Olen myös pyrkinyt lukemaan oman Paasikiveni. Koko sodanjälkeinen ulkopolitiikkamme on rakentunut selkeälle pyrkimykselle kansallisesti eheästä ulkopolitiikasta. Se tarkoittaa myös sitä, että ulkopoliittiset näkemykset ovat samat riippumatta siitä, istuuko puolue hallituksessa tahi opposition pen-

killä. Kokoomus, jos joku, tämän tietää. Siksi vetoan Suomen keskustaan, ettei se rikkoisi tätä hyväksi havaittua linjaa, jossa ulkopolitiikkaa ei käytetä oppositiopolitiikan aseena.

Jo viime keväänä käydyssä selonteon lähetekeskustelussa kokoomus osaltaan otti myönteisen kannan hallituksen suunnitelmiin kehittää suomalaista rauhanturvatoimintaa ja perustaa tässä tarkoituksessa erityiset nopean toimintavalmiuden omaavat valmiusjoukot.

Keskeinen perustelu on kylmän sodan aikaisen vastakkainasettelun päättyminen, joka avaa Yhdistyneille kansakunnille parempia mahdollisuuksia rauhanturvatoimintaan, mutta kohdistaa jäsenvaltioihin myös selkeästi suuremman vastuun. Ne epäonnistumiset, joita rauhanturvaoperaatioissa muun muassa Somaliassa tai Bosniassa on koettu, johtuvat siitä, ettei operaatioita ole kyetty toteuttamaan YK:n periaatteiden ja ehtojen mukaan. Siksi jäsenvaltioilla on nyt suurempi tarve kehittää nykyistä rauhanturvatoimintaa, jolloin niiden on myös oltava valmiita panostamaan omiin valmiuksiinsa ja valmiusjoukkoihin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että Suomen kansallinen etu on olla aktiivisesti ja vastuullisella tavalla mukana tässä kehittämistyössä.

Uudet kriisinhallintajoukot vahvistaisivat nimenomaan myös Suomen omaa puolustusjärjestelmää. Ne olisivat varustukseltaan korkeatasoisia, kansainvälisesti yhteistyökykyisiä ja valmiita toimimaan huomattavasti nykyisiä joukkoja nopeammin. Niiden myötä puolustusvoimiemme kyky ottaa vastaan apua ja toimia yhdessä muiden maiden joukkojen kanssa vakavissa kriisitilanteissa kuten esimerkiksi vaikutuksiltaan laajoissa ympäristökatastrofeissa tietysti olennaisesti paranisi.

Rauhanturvatoimintaa kehitettäessä korostamme viittä olennaista seikkaa:

1) Uusien kriisinhallintajoukkojen perustaminen ei saa tarkoittaa perinteisen rauhanturvaamisen alasajoa, vaan sille on edelleen olemassa alun perin tarkoitettu tärkeä tehtävänsä.

2) Puolustusbudjetista rahoitettava kriisinhallintajoukkojen kouluttaminen ja ylläpito kotimaassa ei saa heikentää puolustusvoimien suorituskykyä kokonaisuutena.

3) Kriisinhallintatehtäviin voidaan lähettää ainoastaan vapaaehtoisia, tehtävän vaativuuden ja vakavuuden ymmärtäviä henkilöitä.

4) Eduskunta on ankkuroitava tiiviisti päätöksentekoon kriisinhallintatehtäviin osallistumisesta.

5) Suomalaisten joukkojen ei tulevaisuudessakaan tule osallistua sotilaallisiin pakote- tai laajoihin aseellisiin toimiin.

Tässä kokoomus haluaa näin ollen korostaa sitä, etteivät suomalaiset joukot jatkossakaan voi olla mukana toiminnassa, jossa aktiivisella voimankäytöllä jokin konfliktin osapuoli pyritään taivuttamaan poliittiseen ratkaisuun. Sen sijaan Suomen on oltava mukana toiminnassa, jolla turvataan humanitaarisen avun kuten esimerkiksi lääkekuljetusten perillemeno saarrettuun kylään tai aselevon tai rauhansopimuksen täytäntöönpano.

Näinpä kokoomuksen eduskuntaryhmä, arvoisa puhemies, edellyttääkin, että hallitus ryhtyy nyt pikaisesti toimiin rauhanturvatoiminnan kehittämiseksi edellä kuvatulla tavalla.

Puhemies! Suomen kannalta keskeisin turvallisuuspoliittinen kysymys liittyy edelleen Venäjään. Venäjän kehityksen ennustamisen vaikeus aiheuttaa meille tilanteen, jossa varautuminen eri vaihtoehtoihin on varsin vaikeaa.

Selonteossa vähälle jäänyttä Venäjän kehityksen arviointia täydentäisimme neljällä olennaisella huomiolla:

1) Venäjän sisäinen kehitys on edelleen huolestuttavan arvaamatonta.

2) Demokratiakehityksen onnistuminen, vaikkei se välttämättä vakauttaisikaan kehitystä, on edelleen olennaisen tärkeää.

3) Kansallismieliset virtaukset Venäjällä ovat varsin voimakkaita.

4) Olisi kaikkien kannalta myönteistä, jos Venäjä toimisi yhteistyössä lännen Nato-keskeisen puolustusjärjestelmän kanssa, vaikkakaan näin ei nyt näytä tilanne kehittyvän.

Laajasti ollaan yhtä mieltä siitä, ettei Venäjää saa jatkossakaan eristää. Mutta on ymmärrettävä samanaikaisesti myös se, että lopulliset johtopäätökset siitä, miten Venäjä kokee oman turvallisuutensa, tehdään Venäjän ulkopoliittisessa johdossa. Suomen etujen mukaista on säilyttää kaikissa oloissa yhteys ja suhteet Venäjään, joka on epäilemättä jatkossakin eurooppalainen valtatekijä.

Selonteossa on käytännöllisesti katsoen kokonaan sivuutettu Venäjän ja Saksan suhde sekä sen merkitys Euroopan turvallisuudelle ja sitä kautta Suomelle. Vakauspolitiikan perusteisiin kuuluu tietysti ajatus, että taloudellinen ja muu yhteistyö edistää rauhan säilymistä. Tämän takia Saksan ja Venäjän edut ovat yhteneväisiä. Näin aivan epäilemättä tietysti onkin, mutta tällöin syrjäytetään voima- ja valtapolitiikan merkitys.

Onkin kysyttävä, mitkä ovat perusteet ajatukselle, että se olisi nyt menettänyt merkityksensä. Suomen kannaltahan — historia meitä siitä opettaa — juuri turvallisuuspoliittiset valtasuhteet ovat aina olleet oleellisia.

Vaikka talouden ja teknologian kehitys näyttää ylittävän perinteisen valtapolitiikan, valtapolitiikan merkitystä ei pidä muutaman vuoden aikaisten muutosten perusteella lähteä väheksymään. Juuri valtapolitiikan mahdollisten häiriöiden takia olisi tarpeen pohtia tarkemmin, mitä merkitsee se, että Suomen itäraja on nyt Euroopan unionin itäraja. Entäpä mitä merkitsisi puolestaan se, jos rajamme olisi myös Naton itäraja?

Selonteko lähtee siitä, että Suomi on vahvistanut turvallisuutensa perustaa liittymällä EU:n jäseneksi ja Weu:n tarkkailijaksi sekä päättäessään osallistua aktiivisesti Naton rauhankumppanuusohjelmaan. Näin tietysti asia yleisesti tänä päivänä juuri koetaankin. Tosiasia kuitenkin on, että Venäjän asema Euroopassa on vielä hahmottumaton ja tulee hyvin todennäköisesti pysymään avoimena varsin pitkään.

Selonteossa ei ole osoitettu huomiota Venäjän turvallisuuspolitiikan perusotaksumalle, jonka mukaan sotilasliittojen tunkeutuminen Venäjän rajoille tulkitaan sotilaalliseksi uhaksi. Tästä näkökulmasta Naton laajeneminen on äärimmäisen arka asia. Käytännössä tämä helposti johtaisi siihen, että Naton ulottuessa Venäjän rajoille nyt suuntaamatta olevat Venäjän ohjukset suunnattaisiinkin Naton kohteisiin. Jokainen meistä ymmärtää, millainen kansainvälispoliittisen ilmapiirin muutos tästä puolestaan seuraisi.

Niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin on eri näkemyksiä Naton laajenemisen aikataulusta sekä siitä, mitkä ovat ne maat, joihin Naton tulisi laajentua. Pikaista laajentumista toivovat kukaties eniten itäisen Keski-Euroopan maat. Meidän suomalaisten on erityisesti huomioitava se, että laajentuessaan Visegrad-maihin Nato jättäisi Baltian ulkopuolelle. Siten Baltian maat olisivat avoimia mahdollisille Venäjän uhille. Riski tehdä nopeita johtopäätöksiä, siis suhdanneluontoisten analyysien pohjalta, saattaa helposti johtaa historiallisiin virheisiin.

Suomen asema Euroopan unionin jäsenenä tuo meille uusia turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia. Kuten selonteossa todetaan, me emme ole enää idän ja lännen välissä vaan ulkopoliittisesti osa länttä. Jäsenyysneuvottelujen aikana Suomi sitoutui toimimaan siten, että unionin sisäinen yhtenäisyys ja valmiudet tehokkaaseen toimintaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa paranevat. Uskon, että Suomella on sellaista ulkopoliittista osaamista, jonkinlaista puolueettomuusperinnettä, jolla olisi käyttöä myös Euroopan unionin jäsenenä ja jota pitäisi myös korostaa. Meidän antimme Eurooppaan pitäisi olla myös hyvä Venäjän tuntemus.

Euroopan unionin, Weu:n ja Naton muodostama kolmiyhteys on ratkaistava lähitulevaisuudessa. Suomi ei ole Naton jäsen, ja Weu:ssa olemme tarkkailijan asemassa. Niinpä Euroopan unioni on ainut foorumi, jossa olemme tasavertaisena päätöksentekijänä mukana. Suomen etujen mukaista onkin korostaa EU:n roolia Euroopan turvallisuuden edistäjänä.

Suomen mahdollinen Nato-jäsenyys on aihe, joka jatkuvasti nousee esiin julkisuudessa, vaikka hallitus selkeästi torjuu tämän vaihtoehdon. Selonteossa todetaan, ettei Suomi koe sellaista turvallisuusvajetta, että turvallisuuspoliittisen perusratkaisun muuttamiseen olisi tällä hetkellä tarvetta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee tässä selkeästi hallituksen linjaa.

Jos Suomi olisi Naton jäsen, Venäjän ja Naton turvallisuusintressit kohtaisivat omalla alueellamme. Tämä voisi lisätä jännitystä aivan kotiportillamme, mikä ei varmasti olisi kenenkään etu, ei suomalaisten eikä muidenkaan. Euroopan turvallisuustilanne voi tietysti muuttua nopeastikin, ja sen vuoksi kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että oman turvallisuutemme parhaiten takaava tien on aina oltava käytettävissä.

Selonteossa pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuudet jäävät hyvin vähälle huomiolle. Erityisesti Ruotsin ja Suomen turvallisuuspoliittiset asetelmat ovat viime vuosina lähentyneet merkittävästi toisiaan. Näiden maiden välisen turvallisuusyhteistyön mahdollisuus on tänä päivänä ilmeisempää kuin aiemmin.

Baltian maiden niputtaminen turvallisuuspoliittisesti yhteen saattaa olla virheellinen lähtökohta. Lopullinen linja on näillä mailla vielä hahmottumatta, mutta Viro näyttää suuntautuvan näistä maista selvimmin Pohjolan suuntaan. Tästä näkökulmasta Viron tarkasteleminen Pohjolan yhteydessä voisi vahvistaa vakautta.

Lähialueittemme sitominen koko Euroopan kehitykseen on meidänkin etujemme mukaista. Luontevinta on tukea Baltian maita niitten pyrkimyksissä kohti EU-jäsenyyttä. Satsaukset ympäristöteknologiaan ovat myös hyvää ulkopolitiikkaa lähialueillamme, samoin ympäristökriisien hallinta. Lähialueyhteistyön merkitys korostuu aikana, jolloin Baltian maiden puolustusratkaisut ovat vielä hakemassa muo-

toaan. Lisäksi Suomen itärajalla vallitseva elintasokuilu on valtava sosiaalinen ja väestöpoliittinen ongelma, jonka ratkaiseminen on haaste koko Euroopalle.

Vaikka selonteon pohjana on laaja turvallisuuskäsite, ei yhä vuorovaikutteisempi maailmanjärjestys saa riittävää huomiota osakseen. Turvallisuuspolitiikka koskee muuttuvassa maailmassa kaikkia ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat eurooppalaisten ja meidän suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Taloudellinen ja sosiaalinen kehitys, pakolais- ja siirtolaiskysymys sekä ympäristöongelmat saavat yhä korostuneemman aseman turvallisuutemme rakentamisessa. Demokratia, hyvinvointi ja turvallisuus käyvät käsi kädessä.

Puhemies! Aikaperspektiivi on hallituksen selonteossa varsin lyhyt, sillä se alkaa Neuvostoliiton hajoamisesta. Selonteossa puhutaan Euroopan jakolinjoista, joita ei kuitenkaan enää haluta nähdä. Kysynkin: Kuinka pitkälle vanhat jakolinjat ovat kuitenkin muodossa tahi toisessa edelleen keskuudessamme? Nyt en puhu poliittisista jakolinjoista, vaan eri kulttuurien ja eri uskontojen muodostamista raja-aidoista. Euroopan jaon takana on paljon pidempi historia, kuin konsanaan Neuvostoliiton tai kommunistisen blokin historia on.

Maailman muuttuessa Suomi tarvitsee ulkopolitiikassaan yhä laadukkaampaa kansainvälisten suhteiden tutkimusta sekä tutkimustulosten saattamista poliittisen ja taloudellisen päätöksenteon käyttöön. Presidentti Ahtisaari toi kesällä julki ajatuksensa Suomeen perustettavasta uudesta tutkimuslaitoksesta. Suomella voisikin olla annettavaa juuri Euroopan koillisen osan ja Venäjän tutkimuksen alueella. Siksi meidän olisi koottava kansainvälisten suhteiden tutkimus yhteen kattavaan instituuttiin, jolle annettaisiin riittävät resurssit myös tämän ajan mukaiseen kansainväliseen tutkimustoimintaan. Tälle edellytykset luomalla ja kansallista tutkimusta siis koordinoimalla Suomi voisi antaa hyvän ja omaleimaisen panoksen eurooppalaiseen turvallisuuskehitykseen, mikä on hyvin tärkeä kansallinen ja kansainvälinenkin tehtävämme.

Arvoisa puhemies! "Turvallisuus muuttuvassa maailmassa" on tärkeä selonteko. Se määrittää isänmaamme tulevaisuuden perustan vuosiksi eteenpäin. Vaikka tilanne Euroopassa on jatkuvassa murroksessa ja Bosnian sotatanner on yllättävän lähellä, me suomalaiset olemme saaneet elää rauhassa jo puoli vuosisataa. Olen edelleen vakuuttunut siitä, että taitavalla ulkopolitiikan hoidolla saamme jatkossakin nauttia rauhan ja vakauden tilasta, joka on jokaisen itsenäisen valtion hyvinvoinnin perusta.

Ed. W a h l s t r ö m : Arvoisa puhemies! Selonteko koskee Suomen turvallisuutta muuttuvassa maailmassa. Selonteko tarkastelee turvallisuutta laajana käsitteenä. Kysymys on siis kaikista niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Kyse ei ole yksinomaan eikä ainoastaan sotilaallisesta puolesta tai sotilaallisesta varautumisesta, vaikka julkisuus onkin juuri tähän puoleen keskittynyt. Tässä suhteessa ed. Kanervalla oli mielestäni liian valoisa kuva siitä, että keskustelu olisi koskenut ulko- ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta. Kyllä se on valitettavasti takertunut vain valmiusjoukkoasiaan.

Lähetekeskustelussa ed. Outi Ojala kiinnitti ryhmäpuheenvuorossamme huomiota siihen, että valtioneuvoston antama selonteko oli turhankin Eurooppa-keskeinen. Valiokunta on merkittävästi laventanut tarkastelukulmaa ja uhraa keskeisen huomion turvallisuuspolitiikassa muun kuin sotilaallisen puolen selvittelyyn.

Maapallon tapahtumat koskevat meitä, yhä useammat vaikuttavat tekijät ovat globalisoitumassa, nimenomaan turvallisuuden kannalta tärkeimmät tekijät. Aivan erityisesti tämä koskee talouden ja teknologian kehitystä sekä väestö- ja ympäristökysymyksiä. Köyhyys, kuivuus, nälänhätä, väestönkasvu ja maailmanlaajuiset ympäristöuhat ja toisaalta kamppailu luonnonvaroista lisäävät konflikteja sekä valtioiden välillä että niiden sisällä. Esimerkiksi monien Afrikan maiden sisäinen epävakaus ja sisäiset konfliktit juontuvat talouden ja osaksi myös ympäristön ongelmista.

Valtioneuvoston sinänsä hyväksymä laaja turvallisuuskäsite edellyttääkin, että kiinnitetään huomiota myös valtioiden sisäisen yhteiskunnan tilan, kuten demokratian, ihmisoikeuksien sekä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen merkitykseen turvallisuudelle. Eräiden Euroopan valtioiden kohdalla on syytä kiinnittää vakavaa huomiota demokratian kehitykseen. Siinä muun muassa Euroopan neuvostolla on vaativa valvontatehtävä. Me emme pääse karkuun muiden ongelmia. Suomi ei ole saari.

Kehitysyhteistyö on tärkeällä sijalla kansainvälisen vakauspolitiikan välineenä. Koko maapallon turvallisuuden kannalta ehkä kaikkein ongelmallisimpia ja laajavaikutteisimpia kysymyksiä ovat monien kehitysmaiden väestönkas-

vu ja niiden talouskasvuun liittyvien ympäristöongelmien moninkertaistuminen.

Siinä määrin kuin Suomella on osoittaa taloudellisia tai henkilöresursseja niitä tulisi ohjata juuri näihin laajaan turvallisuuteen liittyviin toimiin, jotta voitaisiin välttää vaikeuksien kärjistyminen kriiseiksi. Kärjistyneiden kriisien hallinta samoin kuin aikanaan jälleenrakennustyö edellyttävät näet kuitenkin juuri sitä panostusta, jota olisi tarvittu kriisiytymisen estämiseen. Kriisit johtavat myös paheneviin pakolaisongelmiin, ja kuitenkin järkevintä olisi ollut ongelmien estäminen ennalta. Selonteko ei valitettavasti sisältänyt laajempia poliittisia linjanvetoja esimerkiksi maailmankaupan, kehitysyhteistyön, pakolais- ja siirtolaiskysymyksen tai ympäristönsuojelun suhteen. Myös tätä puutetta kosketeltiin jo lähetekeskustelussa vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa.

Maailmanlaajuisen turvallisuuden kehittäminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä niin perinteisillä turvallisuuden alueilla, kuten aseriisunnassa, rauhanturvaamisessa, alueellisten ja valtioiden sisäisten konfliktien hallinnassa, kuin rotusyrjinnän ja muun syrjinnän vastustamisessa. Yhteistyötä ja -toimia tarvitaan kuitenkin myös ihmisoikeuksien, pakolaiskysymyksen, ympäristöongelmien, kehitysyhteistyön ja väestöongelmien osalta. Nyt puoli vuosisataa täyttävä Yhdistyneet kansakunnat -järjestö on puutteistaan ja vaikeuksistaan huolimatta kuitenkin se järjestö, jonka puitteissa tämä voi laaja-alaisesti tapahtua.

Euroopan turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä vasemmistoliitto on erityisesti painottanut Ety-järjestön merkitystä. Myös ulkoasiainvaliokunta huomauttaa, että Ety-järjestö on ainoa järjestelmä, johon osallistuvat kaikki Euroopan turvallisuudesta vastaavat valtiot. Valiokunta katsoo myös, että Suomen tulee tukea Ety-järjestön arvovallan ja toimintakyvyn vahvistamista, ja muistuttaa, että järjestölle on luotu mahdollisuus olla mukana rauhanturvaamistehtävissä. On toki myönnettävä, että Ety-järjestön päätöksentekomalli, joka edellyttää lähes saumatonta yksimielisyyttä, rajoittaa vastaavasti järjestön toimintamahdollisuuksia.

Selonteossa samoin kuin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä itsenäistä puolustusta. Tämä seikka on syytä pitää mielessä, mikäli epäilee Suomen rauhanturvaamistehtävän mahdollisen muuttamisen kytkentää Suomen liittoutumattomuuden uudelleenarviointiin. Se ei missään nimessä tule kysymykseen. Valtioneuvosto ja ulkoasiainvaliokunta tähdentävät edelleenkin liittoutumattomuutta Suomen ratkaisuna. Se on ollut ja on edelleenkin vasemmistoliiton linja. Me korostamme liittoutumattomuuden merkitystä.

Euroopan turvallisuudessa on ensisijaista Pohjois-Euroopassa pitkään vallinneen vakauden ylläpitäminen. Suomen kokonaisvaltaiseen turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, taloudellisen kehityksen ja ympäristönsuojelun edistäminen kansainvälisen yhteistyön kautta. Kyse on siis laajan turvallisuuden korostamisesta.

Vasemmistoliiton mielestä Euroopan unionin tulee keskittyä rauhanomaisiin asioihin eikä sille tule kehittää omaa sotilaallista ulottuvuutta. Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa mietinnössään Suomen liittyneen unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana ja korostaa, että unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei saa johtaa sitoviin velvoitteisiin, jotka olisivat ristiriidassa sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa, vaan että kriisinhallintaan osallistumisesta Suomella tulee olla oikeus itse päättää. Tämä on olennainen ja tärkeä rajoitus päätettäessä rauhanturvaamisen laajentamisesta.

Mikäli laaja turvallisuuteen ja vakauteen tähtäävä politiikka eivät onnistu estämään ongelmien kärjistymistä kriiseiksi, joutuu kansainvälinen yhteisö useimmiten juuri YK:n puitteissa pohtimaan kriisinhallintakeinoja, joihin on luettavissa niin Suomen harjoittama perinteinen rauhanturvaaminen kuin laajennettukin rauhanturvatoiminta. Rauhaanpakottamisen valtioneuvosto on selonteossaan ja niin myös valiokunta hylännyt, kuten vasemmistoliittokin on tehnyt. Se ei ole Suomen käytettävissä oleva keino. Rauhanturvalaissa rauhaanpakottamisen hylkääminen on selvästi todettava. Se on ehdoton edellytys lakia säädettäessä.

Korostan, että rauhanturvaamisen ensisijainen puoli on asevoiman käytön välttäminen. Ulkoasiainvaliokunta on päätynyt sille kannalle, että suomalaiset voivat olla mukana myös sellaisissa tehtävissä, joissa rauhanturvajoukko voi turvautua aseiden käyttöön ei vain puhtaan itsepuolustuksellisesti vaan myös, milloin sitä väkivalloin estetään suorittamasta tehtäväänsä, esimerkiksi siviiliväestön tai humanitaaristen apu-

toimintojen turvaamista. Lähetekeskustelussa ryhmämme puheenvuorossa toivottiinkin valiokunnan paneutuvan huolellisesti tähän kysymykseen. Käsittääkseni näin on tapahtunut.

Rauhanturvatoiminnassa on humanitaarisella ja siviilipanoksella kasvava merkitys. Valiokunta esittääkin siviiliapuvalmiuksien parantamista tuoden esille yhtenä keinona muun muassa valmiusvarastojärjestelmän. Siviilipanosta tarvittaisiin kriisinhallinnan ohella tietenkin myös luonnononnettomuuksissa.

Valiokunta keskusteli hyvin pitkään ja perusteellisesti myös, erityisesti meidän aloitteestamme, niistä ehdoista ja keinoista, joilla asiassa voitaisiin edetä, ja valiokunta asetti seuraavia perusteltuja rajoituksia laajennettuun rauhanturvaamiseen osallistumiselle:

— Ensinnäkin Suomi itse päättää osallistumisestaan. Toki niin tapahtuu nykyisenkin rauhanturvalain mukaan.

— Suomi säilyttää liittoutumattomuutensa, eikä osallistuminen rauhanturvaamiseen sido Suomea sitoviin muihin velvoitteisiin.

— Rauhaanpakottaminen on poissuljettu.

— Ennen tehtävään ryhtymistä arvioidaan konfliktin luonne.

— Varautuminen rahoitetaan nykyisten puolustusmäärärahojen puitteissa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän edustajat valiokunnassa ovat hyväksyneet näillä ehdoilla ja näillä rajoituksilla valiokunnan mietinnön. Nämä rajaukset ovat tärkeitä päätettäessä rauhanturvaamisen laajentamisesta. En käy toistamaan sitä, mitä puheenjohtaja Paasio ja myös ed. Tuomioja esittivät erinomaisina perusteluina. Totean vain lisäksi, että laajennetun rauhanturvaamisen epäilyn voidaan tietenkin arvella syntyvän siitä pelosta, että maamme sitä kautta ikään kuin vahingossa, melkeinpä huomaamatta, luopuisi liittoutumattomuudesta ja ennen pitkää tulisi sotilasliiton jäseneksi. Tältä osin niin selonteko kuin valiokuntakin ovat torjuneet tällaisen epäilyn ja tähdentäneet liittoutumattomuutta. Tätä voisi täydentää toteamuksella, että sotilasliittoon ei liitytä huomaamatta, vaan sellaisen jäsenyys edellyttäisi asianmukaista liittymissopimusta, jäseneksi hakemista ja hyväksytyksi tulemista sekä sellaisen sopimuksen hyväksymistä eduskunnassa. Rauhanturvalain muutos ei liitä Suomea mihinkään sotilasliittoon.

Empiminen voi tietenkin johtua myös siitä, että kokee vastenmieliseksi sen, että rauhanturvaamisessa saattaa aseiden käyttö olla edessä. Sama ongelma on piinannut varmasti kaikkia vakaumuksellisia pasifisteja ei vain tässä yhteydessä vaan historian eri vaiheissa aikaisemmin. Se on oikeutettu epäilys. Se on oikeutettu ja ymmärrettävä vakaumus. Elämä näyttää kuitenkin välillä sellaiselta, että on tehtävä valinta ihmisten suojelemisen ja hylkäämisen välillä samalla, kun käytettävissä ei ole vain miellyttäviä keinoja.

Laajennetussakin rauhanturvaamisessa on kuitenkin kyse kaikkien muiden keinojen käyttämisestä, ennen kuin turvaudutaan aseisiin esimerkiksi siviiliväestön suojelemiseksi. Nykypäivänä ei mielestäni ole ongelma suinkaan se, että maailmalla oltaisiin innokkaasti osallistumassa asevaraiseen rauhanturvaamiseen, vaan pikemminkin se, että osallistumishalukkuus ylipäänsä on vähäistä ja päätöksenteko hidasta. Juuri tämä saattaa tuottaa suurimmat uhrit ja enimmät kärsimykset.

Jos hyväksytään laajennettu rauhanturvatoiminta, on sen jälkeen ratkaistava, riittävätkö siihen tähänastiset YK:n rauhanturvaajien koulutus ja varusteet. Valiokunta edellyttää tällaista selvitystä hallitukselta, ja siihen edellytykseen on suhtauduttava todella vakavasti.

Se, miten osallistumisesta nykyisin päättää vain tasavallan presidentti, ei ole oikein. Eduskunnan tulisi kokonaisuudessaan osallistua päätöksentekoon, kuten jo useissa puheenvuoroissa on todettu ja siinä suhteessa kannatettu valiokunnan näkemystä. Valiokunta otti esille kaksi vaihtoehtoista mallia. Nyt riippuu hyvin paljon oppositiossa olevasta keskustasta, voidaanko tällainen presidentin valtaoikeuksiin kajoava muutos tehdä. Lakihan on muuten mahdollista säätää tavallisena lakina. Keskustan olisi syytä vakavasti harkita sitäkin mahdollisuutta, että eduskunta olisi viime kädessä ratkaisija. Odottaisin keskustankin vanhana tasavaltalaispuolueena olevan sitä mieltä, että rauhanturvaamiseen osallistumisesta tulisi eduskunnan päättää. Tähän kantaan eivät saisi vaikuttaa mahdolliset haaveet saada seuraavissa tai sitä seuraavissa vaaleissa oma ehdokas presidentiksi.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on hyvin perusteellinen ja antaa selkeät suunnat ja ehdot. Asian vakavuus edellyttää, että hallitus ottaa tarkoin vaarin kaikista niistä ehdoista ja vaatimuksista, joita ulkoasiainvaliokunta on asettanut lähtiessään edelleen kehittämään turvallisuuspolitiikkaa.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies, ärade talman! Fred och säkerhet är det yttersta målet för samverkan stater emellan. För svenska riks-

dagsgruppen heter det konkreta verktyget integration. Integration innebär att man är med och tar ansvar för ekonomisk, kulturell och politisk utveckling på global nivå. Att säkerhetspolitiken hör hit kan inte bestridas. Därmed är vi tillbaka vid utgångspunkten.

Tämä merkitsee, että halutessamme myötävaikuttaa rauhan ja turvallisuuden vahvistumiseen Euroopassa turvallisuuspolitiikallamme on oltava tavoitteita, jotka ulottuvat selvästi yli omien rajojemme. Vaikka emme ehkä pystykään ratkaisemaan Euroopan tulevaisuutta omilla päätöksillämme, meidän on liikuttava mahdollisimman lähellä maksimia sen suhteen, mistä otamme vastataksemme kansallisten etujemme mukaisesti niitä kuitenkaan vaarantamatta.

Valtion turvallisuuspoliittinen liikkumatila on kansainvälisen tilanteen funktio ajassa. Jolleivät Suomi ja presidentti Kekkonen olisi käyttäneet 70-luvun alussa koko käytettävissä olevaa liikkumatilaa, meillä ei olisi ollut sellaista näkyvää asemaa Etyk-prosessissa, josta voi ylpeillä, ei ehkä koko Etyk-prosessia ollenkaan.

Nyt olosuhteet ovat jälleen muuttuneet radikaalisti ja eri turvallisuuspoliittisten ratkaisujen liikkumatila on suurempi kuin 20 vuotta sitten. Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo Etykin perinnön ja kansallisten etujemme velvoittavan meitä käyttämään myös nyt liikkumatilan mahdollisimman hyvin ja ajan ongelmien vaatimalla tavalla.

Utrikesutskottets behandling av redogörelsen har varit mycket givande, trots de spänningar som funnits och finns. Redan under regeringsbehandlingen och i remissdebatten talade vi för ett bredare säkerhetsbegrepp, och gruppen noterar med tillfredsställelse att utskottet varit lyhört på den punkten. T.ex. har man förtydligat formuleringarna kring ett större ansvar för Finland i globala frågor, såsom flyktingfrågor och miljöproblemens betydelse för säkerheten. Befolkningstillväxten är naturligtvis en av de stora bakomliggande utmaningarna.

Hallituksella on oivallinen mahdollisuus kahden viimeksi mainitun kohdan osalta ryhtyä viemään eduskunnan esityksiä käytäntöön eli ulkomaalais- ja pakolaispoliittisen ohjelman laatimisen ja luonnonsuojelulain valmistelun yhteydessä. Tahdon kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseen ja ongelmien tarkastelemiseen myös turvallisuusnäkökulmasta on tultava selvästi esiin valmistelussa.

Valiokunta korostaa myös aivan oikein kehitysavun merkitystä maailmanlaajuiselle turvallisuudelle. Tässä yhteydessä voi mainita, että valiokunta esittää budjetin yhteydessä harkittavaksi suuremman johdonmukaisuuden saavuttamiseksi suhteessa eduskunnan aiemmin lausumaan kehitysyhteistyöstrategiaan, että uudet korkotukivaltuudet jäädytettäisiin siksi ajaksi, joksi kehitysyhteistyöbudjetti on jäädytetty. Sikäli kuin vientiä edistäviä korkotukia yleensä käytetään myös jatkossa, myös nämä olisi aiempaa paremmin kytkettävä laajan turvallisuuskäsityksen edistämiseen esimerkiksi siten, että ne ohjataan ympäristöhankkeisiin tai kytketään kyseisen maan ihmisoikeustilanteeseen.

Ärade talman! Däremot gick utskottet inte, trots bl.a. svenska riksdagsgruppens förhoppning, närmare in på livsmedelsförsörjningens betydelse för nationell och internationell säkerhet, även om frågeställningen nog nämns i betänkandet. Det hade varit motiverat, både med tanke på den omvälvning vår livsmedelssektor befinner sig i och jordbrukspolitikens avgörande betydelse för EU:s utvidgning österut, vilket utskottet helt riktigt ger hög säkerhetspolitisk prioritet. Till den här problematiken måste man återkomma.

Riksdagsgruppen noterar även att varken regeringen eller utskottet uppfattat att Åland utgör ett problem ur säkerhetspolitisk synvinkel.

Arvoisa puhemies! On erityisen ikävää, että valiokunta kesken YK:n 50-vuotisjuhlien vieton on joutunut toteamaan, että hallituksen selonteko antaa liian optimistisen kuvan kehityksestä kohden maailmanjärjestön vahvempaa roolia. Rahoitusongelmat ovat hyvin tiedossa, mutta ne voidaan ratkaista hyvällä tahdolla. YK on juuri niin vahva kuin jäsenet haluavat sen olevan. Suomen on omasta puolestaan kannettava vastuuta YK:n vahvistamisesta sekä poliittisesti että voimavaroiltaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa omalta osaltaan todeta, että ilman YK:ta kansainvälisten poliittisten ongelmatilanteiden, moraalikeskustelujen ja päätösten foorumina turvattomuus olisi suurempi jokapäiväinen ongelma koko maailmassa. Tehokkaiden alueellisten turvallisuusjärjestelyjen pohja olisi kovin horjuva. Ei voida myöskään unohtaa, että esimerkiksi Unicef ja Unhcr ovat antaneet suurenmoisen panoksen myös auttaen ihmisiä uskomaan parempaan

ja turvallisempaan huomispäivään ja toimimaan sen puolesta.

Eduskuntaryhmämme yhtyy tasavallan presidenttiin YK:n toimintakyvyn vaalimisesta ja luottamisesta siihen, mitä hän äskettäin korosti puheessaan YK:n juhlakokouksessa ottaen selkeästi kantaa muun muassa tehokkaamman kriisinhallintavalmiuden puolesta. Näin olemme tulleet kysymykseen Suomen roolista ja mahdollisuuksista osallistua YK:n ja Ety-järjestön ja niiden toimeksiantamiin operaatioihin.

Vår riksdagsgrupp är nöjd med att utskottet inte fastnade för formuleringar som skulle ha hindrat större finländskt, internationellt ansvarstagande, för det hade vi inte kunnat godkänna. Vi var beredda till klarare skrivningar om hur en utökad krishanteringsberedskap skulle förverkligas och till en klarare nordisk inriktning, men det viktiga är nu att utskottets överenskommelse möjliggör för regeringen att gå vidare.

Vad gäller den omdiskuterade åsiktsmotsättningen mellan försvarsutskottet och utrikesutskottet upplever vi helt enkelt det senares argumentering som klart trovärdigare och bättre avvägt ur ett större politiskt perspektiv. Speciellt bestickande är påpekandet, att samtidigt som Finland de facto i olika sammanhang via beslut i FN sanktionerat operationer, har vi upprätthållit en lagstiftning som inverkar starkt begränsande på våra egna möjligheter att delta.

Utskottet har också ett pedagogiskt grepp vad gäller gränsen mellan fredsbevarande verksamhet i traditionell och utvidgad form och fredsframtvingande åtgärder. Utskottet har gett diskussionen om en finländsk beredskapsstyrka rätt proportion och dessutom en s.a.s. mera civil dimension. Det tål understrykas att krishantering även innefattar s.k. traditionell fredsbevarande verksamhet. I den offentliga diskussionen har den sistnämnda ofta beskrivits som trygg och utan risker för dem som deltar att bli skadade eller tvungna att skada andra. Ändå är det ett faktum att t.ex. i Libanon, där finländska FN-trupper verkat i många år, har väpnade konflikter varit en vardaglig företeelse.

I en situation med ett verkligt närmande mellan Ryssland och Nato, vilket nu ser ut att ligga inom möjligheternas gränser, vore det underligt om inte Finland samtidigt har beredskap att ens ge sig själv möjligheterna att fatta särskilda beslut om deltagande i utvidgad fredsbevarande verksamhet.

Keskustelussa on myös pidettävä mielessä juhlivan YK:n perustamisen tarkoitus. Tämä tarkoitus oli ja on kollektiivisen turvallisuuden edistäminen. Tätä taustaa vasten Suomen aikaisempi edustaja turvallisuusneuvostossa Klaus Törnudd toteaa Helsingin Sanomissa, että meillä on kaikki syyt tukea YK:n rauhaanpakottamistoimia, minkä olemme tehneetkin, vaikka toteuttaminen ensisijaisesti on suurvaltojen tehtävä. Törnuddin joidenkuiden mielestä ehkä rohkeana pidettävä mutta kieltämättä looginen pohdiskelu antaa toivottavasti oikeat mittasuhteet nyt ajankohtaiselle keskustelulle.

Keskeinen tavoite korkeammalle suomalaiselle kriisinhallintaprofiilille on osallistuminen tarpeen vaatiessa siviiliväestön ja esimerkiksi YK-järjestöjen toimeenpanemien humanitaaristen avustuslähetysten suojaamiseen. Tämä vaatii korkeaa profiilia myös ihmisoikeuskysymyksissä sekä meidän puoleltamme että kaikissa järjestöissä, joissa olemme yhteistyössä mukana. Eduskuntaryhmämme tukee tämän vuoksi täysin ihmisoikeusrikosten ja sotarikosten oikeudellisen käsittelyn ottamista osaksi kriisien poliittista ratkaisemista. Tarvittaisiin pysyvä tribunaali, jolla on yleinen, maantieteellisesti rajoittamaton valtuutus. On äärimmäisen tärkeää, että kansainvälinen yhteisö säätää yksilön, olkoonpa sitten presidentti tai kenraali, henkilökohtaisesta vastuusta teoistaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen on nyt nopeasti valmisteltava esitykset siitä, miten ulkoasiainvaliokunnan esille tuomat ehdotukset ovat toteutettavissa. Ehdotus rauhanturvaamislain muuttamisesta on annettava mahdollisimman pian muun muassa sen vuoksi, että voisimme ottaa kantaa Suomen osallistumiseen Bosnian rauhansopimuksen valvomiseksi suunniteltavaan rauhanturvaamiseen.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän näkökulmasta kriisinhallintavalmiuden lisäämiseksi valiokunnan esimerkkinä esittämä konkreettinen työväline vaikuttaa järkevältä. Valmiuspataljoona, joka on puolustusvoimien elimellinen osa ja joka koulutetaan ja varustetaan puolustusvoimien ilmoitetuissa budjettikehysten puitteissa, voi käsityksemme mukaan vahvistaa puolustustamme ja tehdä siitä monipuolisemman myös omaa käyttöämme ajatellen.

Meidän on vaikeaa nähdä ajatuksessa sellaisia haittapuolia, joita puolustusvaliokunta esittää lausunnossaan. Erona nykyiseen tilanteeseen verrattuna olisi lähinnä se, että voisimme kriisien syntyessä osallistua nopeammin ja paremmin

varustautuneina YK:n tai Ety-järjestön toimeksiantojen mukaisiin operaatioihin.

Valiokunta ehdottaa, että koko eduskunta voisi asetuksen tai selonteon välityksellä ottaa kantaa Suomen osallistumiseen yksittäisiin rauhanturvaamisoperaatioihin. Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei vielä ole ottanut lopullista kantaa tähän kysymykseen. Nykyisen järjestelmän mukaan ulkoasiainvaliokuntaa on kuultava, ja olisi lähinnä poliittinen mahdottomuus, että hallitus tekisi päätöksen vastoin ulkoasiainvaliokunnan näkemystä, jonka tässä tapauksessa on katsottava ilmentävän koko eduskunnan mielipidettä. On myös punnittava etuja ja haittoja, joita aiheutuu joutumisesta vallanjako- ja valtiosääntökeskusteluun, mikä kieltämättä on seurauksena, jos koko eduskunnalle annetaan muodollinen päätösvalta.

Ulkoasiainvaliokunta on ollut yksimielinen vahvistaessaan Suomen liittoutumattomuuden ja uskottavan itsenäisen puolustuksen turvallisuuspoliittisen linjan. Valiokunta on myös todennut, että nyt valittavia ratkaisuja osallistumisesta kriisinhallintaan ei pidä ymmärtää valtuutuksena uusiin turvallisuuspoliittisiin linjauksiin EU:n hallitusten välisessä konferenssissa.

Tämä on oikein ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä. Ryhmä panee merkille ja korostaa, että valiokunta ei myöskään ole lähtenyt rajaamaan tulevaa toimintavapauttamme muuttuvassa maailmassa, ei suhteessa Weu:hun tai Natoon. Naton keskeinen rooli Euroopan turvallisuudelle myös tulevaisuudessa todetaan jälleen kerran. Valiokunnan diplomaattinen suhtautuminen Naton laajentumiseen, ehkä erityisesti Baltian osalta, on perusteltu. On kuitenkin pyrittävä välttämään kehitystä, jossa Euroopassa panostettaisiin perusteettoman paljon vahvojen kansallisten puolustusvoimien rakentamiseen. Näitä voimavaroja Eurooppa tarvitsee esimerkiksi ympäristö- ja sosiaalipolitiikkaan.

Utskottet för ett intressant resonemang kring en jämförelse mellan danska, svenska och finska säkerhetspolitiska redogörelser. Slutsatsen är, att även om också Finlands säkerhetspolitik håller på att europeiseras, dvs. bygger på en integrationsbaserad säkerhet, gäller detta inte försvarspolitiken och utskottet slår fast att behov därav inte finns.

Den här omskrivningen av den officiella doktrinen ökar i viss mån spänningen i förhållande till Maastrichtfördragets klausuler om gemensam utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, det kan inte förnekas. Svenska riksdagsgruppen stöder utskottets åsikt om att nämnda områden fortsättningsvis skall vara föremål för beslut mellan regeringarna, men vill fästa uppmärksamhet vid problematiken eftersom vi kommer att få brottas med den många gånger ännu.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen tillstyrker att betänkandet i den form utskottet föreslår bringas till regeringens kännedom.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Maailma on kylä. Viesti ehtii kulkea koko tämän kylän ympäri sekunnin seitsemäsosassa. Tapahtumat millä tahansa planeettamme kulmalla vaikuttavat tapahtumiin muuallakin. Ihmisen matkaan maailman puolelta toiselle kuluu enää jokunen tunti. Kauppa on täysin kansainvälistä. Maailmassa on tuskin yhtään maata, jossa valmistettuja tavaroita ei olisi Suomessakin kaupan. Raha liikkuu rajojen yli moninkertaisella nopeudella tavaroihin verrattuna ja myös arvoltaan moninkertaisina määrinä. Uutisten kulku valonsäteen nopeudella ei ole enää vertauskuva, vaan konkreettista todellisuutta. Ilmastonmuutos ja monet muut ympäristöongelmat vaikuttavat joka ikiseen maapallon kolkkaan.

Myös tavalliset ihmiset ovat yhä tietoisempia siitä, että elämme maailman kylässä. Tämän on saanut huomata vaikkapa Ranskan presidentti Chirac päätettyään ydinkoesarjasta Mururoalla. Onneksi eurooppalaiset ihmiset ymmärtävät ydinkokeiden, tehdäänpä ne missä hyvänsä, koskevan meitä kaikkia. Ilmoittamalla ensin tekevänsä sarjan ydinkokeita ja sitten yhtyvänsä ydinkoekieltosopimukseen Ranska näyttää maailmalle vaarallista esimerkkiä. Vihreät yhtyvät Ranskan ydinkokeiden johdosta esitettyyn protestiin. Katsomme, että kokeillaan Ranska likaa paitsi oman maineensa myös muun Euroopan maineen ja osoittaa sivistymätöntä ja siirtomaahenkistä asennetta, jonka toivoisi jo jääneen historiaan. Tarpeeksi kaukana omasta maasta voidaan tehdä asioita, joiden tekeminen omassa maassa ei tulisi mieleenkään.

Vihreät ovat aina katsoneet turvallisuutta laajasti. Turvallisuuteemme kuuluvat ja siihen vaikuttavat sotilaallisten kysymysten lisäksi myös esimerkiksi ympäristö- ja ihmisoikeuskysymykset. Vihreästä näkökulmasta on siis tervetullutta, että hallituskin pyrkii turvallisuuspoliittisessa selonteossaan tarkastelemaan turvallisuutta laajaalaisesti. Vastaavasti olemme hämmästyneitä eräiden turvallisuuspolitiikan asiantuntijoiden julkisuudessa esittämistä puheenvuoroista, jois-

sa hallitusta on juuri samasta asiasta arvosteltu. Edes perinteisessä mielessä ymmärrettyyn turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden arviointi ei ole mahdollista analysoimalla pelkästään maailman valtiollisia ja sotilaallisia rakenteita. Perinteinen turvallisuuspoliittinen analyysi ei kymmenen vuotta sitten olisi mitenkään kyennyt ennakoimaan nykyistä maailmaa ja sen turvallisuusasetelmia. Yhtä vähän perinteinen turvallisuusanalyysi nyt kykenee ennustamaan maailmaa kymmenen vuoden aikavälillä tästä eteenpäin.

Turvallisuuden ehtoja muuttavien kehityskulkujen ymmärtämiseksi on välttämätöntä tarkastella maailmaa laajasti. Ihmisoikeus- ja kansallisuuskiistat ovat tärkeitä sotilaallisten konfliktien kasvualustoja. Paras konflikti on ennalta estetty konflikti. Jotta siihen pystyisi, tarvitaan herkkyyttä nähdä konfliktien siemenet ja idut silloin, kun ne vielä ovat pieniä.

Valitettavasti selonteko ei ole kuitenkaan kunnolla onnistunut pyrkimyksessä tarkastella turvallisuutta laaja-alaisesti. Sen teksti tarkastelee maailmaa sittenkin pääasiassa instituutioiden kautta, valtion ja niiden välisten järjestöjen kautta. Tästä huomautimme selonteon lähetekeskustelussa. Samaan asiaan ovat kiinnittäneet huomiota myös useat ulkoasiainvaliokunnan kuulemat asiantuntijat ja myös itse valiokunta mietinnössään.

Instituutiokeskeinen näkökulma tekee selonteosta staattisen. Vaikka otsikko on Turvallisuus muuttuvassa maailmassa, tarkastelu käsittelee lähinnä jo tapahtunutta muutosta ikään kuin Eurooppa ja maailma olisivat suunnilleen kymmenen viime vuoden aikana vain siirtyneet yhdestä staattisesta tilasta toiseen. Tapahtumat ympärillämme eivät kuitenkaan lainkaan viittaa muutoksen pysähtymiseen, vaan päinvastoin siihen, että muutoksen vauhti vain kiihtyy.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakin toteaa selonteon lähes sivuuttavan kansainväliset taloussuhteet, kehityskysymykset ja maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Totean seuraavaksi muutamia sellaisia kysymyksiä, joita selonteossa käsitellään vain vähän tai ei lainkaan, mutta jotka kuitenkin saattavat ratkaisevasti muuttaa koko toimintaympäristöämme joidenkin kymmenien vuosien aikavälillä.

Jos ajatellaan vain suomalaisten ihmisten hengen ja terveyden turvallisuutta, tietyt ympäristökysymykset muodostavat paljon konkreettisemman uhkan kuin sotilaalliset tekijät. Välittömimmän uhkan Suomelle ja suomalaisten turvallisuudelle muodostavat maamme läheisyydessä Venäjällä sijaitsevat ydinlaitokset, niin siviili- kuin sotilaslaitoksetkin. Pietarin lähistöllä suunnilleen vastapäätä Kotkaa sijaitsee Sosnovyi Borin voimalaitos, jossa on useita grafiittihidasteisia eli Tshernobyl-tyyppisiä reaktoreita. Suomalaiset asiantuntijat ovat antaneet apuaan tämän laitoksen turvallisuuden parantamiseksi.

Vielä paljon hankalamman ongelman muodostavat Kuolan alueella sijaitsevat lukuisat ydinlaitokset, käytössä olevat ja käytöstä poistetut ydinsukellusveneet sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteiden varastot. Käyttövalmiit, maanalaisiin siiloihin, lentokoneisiin ja sukellusveneisiin sijoitetut ydinaseet ovat tietenkin suunnaton riski niin ihmisille kuin ekosysteemeillekin. Mutta ulkoasiainvaliokunta on tänään tavannut Venäjän federaationeuvoston ulkoasiainvaliokunnan jäseniä ja saanut kuulla, että myös ydinaseiden käytöstä poistoon liittyy vakavia ympäristöriskejä. Sama koskee kemiallisten aseiden varastojen hävittämistä.

Hengellemme ja terveydellemme aiheutuu uhkaa myös paljon arkisemmista asioista. Esimerkiksi liikenne on tällainen uhka ei vain onnettomuuksien takia, vaan aiheuttamiensa ilmansaasteiden vuoksi. Who:n uusin arvio on, että ilman saastuminen aiheuttaa 1—2 prosenttia Euroopan kuolemantapauksista ja pahimmin saastuneissa kaupungeissa kolmisen prosenttia. Kaupunki-ilman saastumisen arvioidaan aiheuttaneen Euroopassa viime vuonna lähes sata kertaa enemmän kuolemantapauksia kuin Estonia-laivan onnettomuus.

Asutuskeskusten ilman saastumista vielä vakavampi ympäristöongelma on ilmastomuutos, jota säätieteilijät yhä laajemmin pitävät osoitettuna tosiasiana. Suomenkin rannoilla on havaittu, että merenpinnan nousu meriveden lämpölaajenemisen johdosta on alkanut kompensoida maan nousemista merestä, joka on ollut Suomen kamaralle tyypillistä koko jääkauden jälkeisen ajan.

Toistaiseksi näkee esitettävän ennusteita lähinnä siitä, missä ajassa merenpinta maapallolla nousee metrin. Mutta jos tämäkin tapahtuu, seuraukset ovat valtavat. Rannikot ja suurten jokien suistot ovat maapallon tiheimmin asuttuja alueita.

Jos ilmastomuutos siirtää, kuten on ennustettu, sateisia ja kuivia alueita, myös ravintokasvien viljelylle suotuisa ilmasto siirtyy uusille seuduille. Maataloustuotannon muutokset johtaisivat todennäköisesti massiivisiin pakolaistulviin, joiden

rinnalla nykyiset pakolaismäärät näyttäisivät hyvin vähäisiltä.

Yksi ilmastomuutokseen liittyvä spekulaatio on juuri meidän suomalaisten näkökulmasta erityisen epämiellyttävä. Se on Golf-virran mahdollinen muutos, joka laskisi Pohjois-Euroopan lämpötilaa lyhyessä ajassa jopa 5—10 astetta.

Ilmastomuutosta onkin kutsuttu megariskiksi. Se voi muuttaa elinolojamme ja myös turvallisuusasetelmaamme erittäin paljon rajummin kuin Euroopassa kymmenen viime vuoden aikana tapahtunut muutos. Tästä seuraa, että energiapoliittisetkin ratkaisut ovat turvallisuusratkaisuja. Meidänkin turvallisuutemme kannalta on hyvin kiinnostavaa, millaista energiapolitiikkaa harjoittavat muun muassa Kiina, Intia ja Indonesia.

Maailman väestönkasvu mainitaan myös usein turvallisuuspoliittisena kysymyksenä, jollainen se selkeästi onkin. Meillä vauraiden teollisuusmaiden ihmisillä on taipumus nähdä ongelmana väestönkasvu Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Väestötutkijat ovat kuitenkin huomauttaneet niiden seuraavan vain eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten perässä. Ennen teollistumisen alkua nykyisten kehitysmaiden väestö oli hieman alle 80 prosenttia maailman väestöstä. Sen jälkeen väestö kasvoi voimakkaasti Euroopassa ja Pohjois-Euroopassa. Nykyiset väestönkasvuennusteet viittaavat siihen, että kehitysmaat saavuttavat takaisin sen väestöosuuden, joka niillä oli vajaat 200 vuotta sitten. Eri asia on, kestääkö maapallon ympäristö tämän.

Meidän maapallon vauraiden teollisuusmaiden ihmisten onkin syytä olla yhtä huolissamme kulutusräjähdyksestä täällä kuin väestöräjähdyksestä toisaalla. Meidän täällä on kehitettävä tekniikkaa ja toimintatapoja, joilla elämän laatu voidaan turvata nykyistä pienemmällä ympäristön kuormituksella. Meidän vastuullamme on sellaisen tekniikan kehittäminen, jonka turvin nykyisten kehitysmaidenkin kansalaiset voivat parantaa elintasoaan vaarantamatta maapallon luonnon kestokykyä. (Ed. Aittoniemi: Linkolan malli!) — Vastauksena ed. Aittoniemelle: Minä en todellakaan esittele Linkolan mallia vaan esittelen sitä, miten elinolosuhteita voitaisiin parantaa, ei huonontaa, samalla kuitenkin vähentäen luonnon kuormitusta. (Ed. Aittoniemi: Se on hyvä!)

Mainitsen vielä yhden asian, joka voi rajusti muuttaa maailmaa siitä, mihin olemme tottuneet. Se on uusien tautien leviäminen. Aids, jolle ei ole vieläkään kyetty kehittämään sen enempää rokotetta kuin parannuskeinoakaan, on joillakin seuduilla jo epidemia. Afrikassa on alueita, joilla useilla kymmenillä prosenteilla lapsista on hivtartunta jo syntyessään. Ainakin paikallisesti tämä tulee totaalisesti mullistamaan elämänmenon ja yhteiskuntarakenteet näillä seuduilla.

Yksi ympäristövaroitus, joka on esitetty, on se, että trooppisten ekosysteemien häiritseminen saattaa lähettää liikkeelle uusia vastaavia ja pahempiakin viruksia. Myös hi-viruksen alkuperäiset kantajat ovat olleet muita kuin ihmisiä. Ei ole mahdotonta, että myös jokin helpommin leviävä, esimerkiksi pisaratartuntana leviävä tappava virus hyväksyy entisten isäntiensä lisäksi kantajikseen myös ihmiset.

Koko elämänmenoamme mahdollisesti tulevaisuudessa järkyttävien muutosten mahdollisuus sivuutetaan hallituksen selonteossa lähes maininnalla. Vihreät ovat kuitenkin sitä mieltä, että myös tämän tyyppiset mahdollisuudet pitää ottaa huomioon. Tällaisten uhkien tiedostaminen on ensimmäinen askel sille, että voidaan ryhtyä toimiin, jotta nämä uhkat eivät toteutuisi. Sopiva tilaisuus maailmanlaajuisten ympäristö- ja kehityskysymysten ja myös niiden turvallisuusvaikutusten arviointiin tulee siinä yhteydessä, kun hallitus antaa eduskunnalle seuraavan tulevaisuusselonteon.

Julkisuudessa hallituksen selonteosta on ollut esillä lähinnä yksi asia, nimittäin ns. valmiusjoukot. Käsittelen vielä vihreiden kantaa tähän kysymykseen.

Ulkoasiainvaliokunta jätti mietinnössään avoimeksi kysymyksen itse valmiusjoukoista, mutta otti myönteisen kannan ns. laajennettuun rauhanturvaamiseen. Valmiusjoukot todetaan yhdeksi mahdolliseksi tavaksi Suomen osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen, jonka tarve on seurausta kriisien luonteen muuttumisesta, siitä että kriisit ovat yhä enemmän valtioiden sisäisiä ja osapuolien määrä voi olla suuri. Vihreä eduskuntaryhmä on antanut jäsenilleen tässä asiassa vapaat kädet, eikä muu olisi tämän luonteisessa omantunnonasiassa mahdollistakaan. Osa ryhmämme jäsenistä ei hyväksy rauhanturvalain muuttamista. Osa taas hyväksyy sen valiokunnan mietinnössä esitetyin rajauksin. Kuulun itse tähän osaan ryhmästämme.

Asetimme laajennetun rauhanturvaamisen hyväksymiselle etukäteen seuraavat ehdot:

Ensiksi osallistuminen tulee rajata toimiin, joilla on YK:n tai Ety-järjestön valtuutus. Tämä sisältyi jo hallituksen esitykseen.

Toiseksi tehtävämäärittely tulee rajata siten, että ns. rauhaanpakottaminen suljetaan selkeästi ulkopuolelle. Tämä on ollut myös valiokunnan kanta. Valiokunta toteaa muun muassa, että Suomi ei voi osallistua toimiin, joihin sisältyy vaara rauhanturvajoukkojen ajautumisesta konfliktin osapuoleksi. Valiokunta toteaa myös, että rauhanturvajoukkojen toiminta ei koskaan voi tähdätä poliittisiin tavoitteisiin, vaan sen tulee olla puolueetonta. Edelleen valiokunta toteaa, että rauhanturvajoukot eivät saa aktiivisesti hakeutua taisteluun, vaan niiden aseellinen toiminta saa olla vain reaktiivista vastausta sille, että joukkoja vastaan hyökätään tai niitä estetään suorittamasta siviiliväestön turvaamiseen liittyvää humanitaarista tehtävää. Tätä rajausta eduskunnalla on vielä tilaisuus täsmentää, jos hallitus antaa varsinaisen rauhanturvalain muutosesityksen. (Ed. Laakso: Ei hallituksen esityksiä saa muuttaa!) — Hallituksen esityksiä muutetaan tässä talossa harva se päivä. (Ed. Laakso: Ei tätä esitystä!) — Kyllä hallituksen laajennettuun rauhanturvatoimintaan liittyvää esitystäkin valiokunta on mielestäni huomattavasti täsmentänyt.

On valitettavaa, että valmiusjoukoista julkisuudessa käyty keskustelu on synnyttänyt kovin monelle mielikuvan, että Suomi olisi lähdössä nimenomaan rauhaanpakottamiseen. Suuri osa niistä tavallisista kansalaisista, jotka minulle ovat kertoneet vastustavansa valmiusjoukkoja, ovat itse asiassa vastustaneet nimenomaan rauhaanpakottamista. Mutta siihen osallistuminen ei ollut hallituksen esitys. Myös valiokunnan mietinnössä se rajataan uuden toiminnan ulkopuolelle.

Kolmas ehtomme laajennetun rauhanturvaamisen hyväksymiselle oli se, että joukkojen lähettämistä koskevan päätöksen tekee koko eduskunta.

Neljäs ja viimeinen ehtomme oli se, että laajennettu rauhanturvatoiminta ei saa johtaa armeijalle hyväksyttyjen menokehysten kasvattamiseen. Kun nämäkin asiat sisältyvät valiokunnan mietintöön, osa ryhmästämme katsoo siis voivansa tukea suomalaisen rauhanturvatoiminnan tehtävämäärittelyn laajentamista.

Arvoisa puhemies! Eri yhteyksissä on käyty keskustelua siitä, voitaisiinko uudenlainen rauhanturvatoiminta toteuttaa yksinkertaisesti venyttämällä nykyisen rauhanturvalain tulkintaa. Tämän suuntaisia puheenvuoroja on kuultu erityisesti keskustapuolueen suunnalta. Vihreiden mielestä tämä olisi huonoin mahdollinen ratkaisu. Jos tietoisesti lähtisimme siitä, ettei lakiin kirjoitettuja rauhanturvatoiminnan ehtoja ole tarkoituskaan noudattaa, luovuttaisimme samalla eduskunnan sananvallan tässä asiassa lopullisesti pois. Samalla murentaisimme suomalaisen päätöksenteon lakia kunnioittavaa yleistä perinnettä.

Mutta silloinkin, kun pohdimme turvallisuusasetelmia perinteisessä mielessä, on muistettava, että todellista ja tärkeää turvallisuustyötä ovat esimerkiksi sellaiset asiat kuin ympäristöystävällinen liikennepolitiikka, energian säästö ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen, uusiutumattomia raaka-aineita säästävän ja puhtaan tekniikan kehittäminen kehitysmaiden köyhyysongelmien ratkaisemiseksi, terveyttä koskevan tiedon levittäminen erityisesti naisten ja äitien keskuudessa, mukaan lukien lisääntymisen terveyttä koskeva tieto.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies, ärade herr talman! Tämän päivän maailma on levottomuuksien ja epävarmuuden maailma. Venäjää johtaa presidentti, jonka oikukas käyttäytyminen herättää hämmennystä muualla maailmassa. Avoimesti presidentti Jeltsin uhkaa sodalla, jos Nato laajenee itään. Ranska tekee ydinkokeita, vaikka muu maailma raivoaa. Ääriryhmät Ranskassa uhkaavat jatkaa pommien räjäyttämistä ja sanovat, ettei Ranskalle anneta rauhaa, ennen kuin islam on saanut Ranskassa vallan. Lopullinen rauha entisessä Jugoslaviassa näyttää olevan vielä kaukana. Muualla maailmassa Kiina uhkaa Taiwania sodalla. Iranissa sotilaat marssivat kaduilla huutaen: "Kuolema Amerikalle! Kuolema Israelille!" Ja niin edelleen.

Onneksi tapahtuu myös rauhan ja turvallisuuden edistämistä, josta Lähi-idän prosessi on paras esimerkki. Israel on solminut ja on edelleen solmimassa rauhansopimuksia naapureittensa kanssa. Itä-Euroopan maat demokratisoituvat ja jännitteet siellä vähenevät. Kaikkeen tähän voidaan tietenkin todeta, että näinhän on aina ollut. Sodan jälkeen tulevat ennemmin tai myöhemmin aselepo ja rauha. Rauha ja turvallisuus eivät valitettavasti ole ikuisia, koska ihminen ei ole muuttunut.

Suomelle, niin kuin erityisesti kaikille pienille kansoille, turvallisuuspoliittisen linjan valinta on vaikea ja tärkeä. Virheiden tekeminen voi koitua

maalle kohtalokkaaksi. Maailma ei ole enää kaksinapaisen ideologisen kilpailun kohteena, mutta tilalle ovat tulleet monet vaikeat valtioiden sisäiset levottomuudet ja sodat. Entiset sotilaalliset kilpakumppanit pyrkivät nyt ratkaisemaan monia kiistoja yksissä tuumin, mutta kuitenkin on ratkaisematta Venäjän asema suhteessa Euroopan unioniin ja Natoon. Toisaalta myös Yhdysvaltojen suhtautumisessa Länsi-Euroopan turvallisuuden takaamiseen on epävarmuutta.

Kylmän sodan päättymisen jälkeisiä asetelmia vasta kehitellään. Tämä aiheuttaa epävarmuutta maailmanlaajuisesti, vaikka Suomen asema tuntuu nyt turvatulta. EU-ratkaisun myötä teimme itse ensimmäistä kertaa historiamme aikana linjaratkaisun. Vaikka se ei ole turvallisuuspoliittinen ratkaisu, on se kuitenkin tosiasiallisesti liittänyt maamme osaksi Länsi-Eurooppaa kaikkine liittoutumineen. Suomen ulkopolitiikka on viime vuosina ollut hyvin länsihakuista, vaikkakin korostamme liittoutumattomuuttamme. Olemme Länsi-Euroopan unionin Weu:n tarkkailijajäsen ja olemme liittyneet Naton rauhankumppanuusohjelmaan Partnership for peace. Kaikki tämä on tapahtunut ilman, että suhteemme Venäjään olisi huonontunut.

Arvoisa puhemies! EU:n kaikkein tärkeimmän tehtävän pitäisi olla rauhan turvaaminen. Euroopan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että Itä-Euroopan maissa ja Venäjällä myönteinen kehitys demokraattiseen suuntaan jatkuu. Samalla, kun EU laajenee itään, pitää huolehtia siitä, ettei Venäjällä synny käsitystä siitä, että sitä oltaisiin eristämässä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä EU:n laajeneminen on tärkeämpää kuin nykyEU:n syventäminen. Eurooppa on kokonaisuus, josta on kannettava vastuuta. Taloudellisen eriarvoisuuden kuilu saattaa muutoin aiheuttaa yllättäviä purkauksia. Taloudellisesti tasapainoinen, demokraattinen Eurooppa on paras tae menestymiselle ja rauhalle.

Ärade talman! EU:s viktigaste uppgift är allt fortfarande att trygga freden. Ur Europas synvinkel är det av största vikt att den demokratiska processen i de östeuropeiska länderna fortsätter samtidigt som EU utvidgar sig österut. Här bör man lägga vikt vid att detta i Ryssland inte uppfattas som om man skulle bli isolerade.

Kristliga förbundets riksdagsgrupp anser att ett utvidgande av EU är viktigare än ett fördjupande av det nuvarande EU. Europa är en helhet som man bör axla ett ansvar för. I annat fall kan den klyfta som innebär ekonomisk ojämlikhet leda till oväntade reaktioner. Ett ekonomiskt balanserat, demokratiskt Europa är den bästa garantin för framgång och fred.

Hallituksen turvallisuuspoliittisesta selonteosta annettu mietintö on selkeä. Se jakautuu kolmeen osaan: vakauspolitiikkaan, konfliktin hallintaan sekä maanpuolustukseen ja sotilaalliseen yhteistyöhön. Vakauspolitiikka on tärkeä, koska se on ennalta ehkäisevää toimintaa. Punaisena lankana sekä selonteossa että mietinnössä on demokratian laajentaminen. Demokraattinen hallinto johtaa ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Syvä ja laaja demokratia on sodan tehokkain vihollinen.

Selonteossa ja mietinnössä todetaan, että Suomi tukee demokratian kehittämistä Venäjällä. Millä tavalla se tapahtuu, onko se vain sanoja vai miten tukeminen käytännössä ilmenee? Demokratian kehittyminen Venäjällä johtaisi kaiken todennäköisyyden mukaan myös siihen, että kansa lähialueillamme ryhtyisi yhä enemmän nostamaan esille sille ja meille tärkeät ympäristökysymykset, jotka ovat todellinen uhka turvallisuudellemme.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää erityisen tärkeänä monipuolista yhteistyötä ja laajaa kanssakäymistä lähialueittemme kanssa.

Demokratiassa tulee esille aina kansan mielipide, eikä kansa halua sotaa. Äidit Venäjällä, Bosniassa, Afrikassa, Suomessa jne. itkevät kaatuneen poikansa kohtaloa aina samalla tavalla. He kaikki haluavat poikansa takaisin. Erityisen hyvä esimerkki tästä oli se, kun venäläiset äidit päättivät lähte bussilla ja junalla Tshetsheniaan hakemaan poikansa kotiin sodasta. Osittain tämä operaatio myös onnistui. Sodan on aina saanut aikaan pieni joukko diktaattorinsa johdolla. Esimerkkejä riittää: Hitler, Mussolini, Hussein jne.

Tässä yhteydessä kristillisen liiton ryhmä pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että maamme ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa laajennetaan. Mietinnössä näiden päätöksentekoa on esitetty laajennettavaksi yhdeltä henkilöltä, tasavallan presidentiltä, käytännössä eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä antaa tukensa Suomen toiminnalle Etyj:n puitteissa rauhanvälittäjänä Kaukasuksen alueen ristiriidoissa ja entisen Jugoslavian alueella. Ryhmä pitää myös europarlamentaarikko Elisabeth Rehnin nimittämistä YK:n ih-

misoikeusraportoijaksi merkittävänä tunnustuksena Suomen harjoittamalle ulkopolitiikalle.

Mietinnössä on erimielisyyttä Suomen osallistumisesta laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Valitettavasti tämä yksi kohta on saanut liian suuren huomion monen muun tärkeän asian kustannuksella. Rauhanturvakysymyksen kohdalla on kysyttävä, onko nykyinen osallistuminen riittävää. Jos on, ei muutosta tarvita. Jos ei ole, on annettava uusi laki. Jos uuden lain antamat valtuudet laajenevat vaativimpiinkin tehtäviin, on selvää, että näihin operaatioihin lähtevät joukot ovat saaneet asianmukaisen koulutuksen. Mietinnössä ei oteta kantaa siihen, miten koulutus järjestetään, vaan todetaan vaihtoehdot. Tämä on eduskuntaryhmämme mielestä oikein. Jos eduskunta vastoin ryhmämme kantaa päätyy rauhanturvalain muuttamiseen, on sen jälkeen tarkoin mietittävä, miten joukot koulutetaan.

Tässä yhteydessä on jo syytä todeta, että valmiusjoukkojen perustaminen johtaisi todennäköisesti myös siihen, että rauhanturvatoiminta, johon nämä joukot osallistuisivat, muistuttaisi enemmän rauhaanpakottamista kuin se toiminta, johon perinteisellä tavalla koulutetut joukot osallistuisivat.

Kristliga förbundets riksdagsgrupp är övertygad om att man i framtiden behöver traditionell, fredsbevarande verksamhet lika väl som i speciella fall fredsframtvingande verksamhet. Men en liten stat borde inte delta aktivt i fredsframtvingande verksamhet. För oss lämpar sig den traditionella fredsbevarande verksamheten bäst. Den grundar sig på en begäran från de inblandade parterna och ett litet land har en uppgift i denna.

Laajennetussa rauhanturvatoiminnassa on paljon riskejä, ja se voi johtaa rauhaanpakottamiseen. Näkemyksemme ei ole vetäytymistä vastuusta. Voimme antaa humanitaarista apua, ruokaa, sairaanhoitoa jne. Panostaminen perinteiseen rauhanturvatoimintaan on myös vaikuttavaa. Laajennettuun rauhanturvatoimintaan osallistuminen muuttaisi tilannetta.

Arvoisa puhemies! Maailman elintarvikejärjestö Fao ennustaa, että nälkä voi nousta sotaa suuremmaksi turvallisuustekijäksi. Kohoavat viljan hinnat aiheuttavat pulaa elintarvikkeista useissa Afrikan maissa. Sisäiset levottomuudet ja poikkeukselliset sääolosuhteet ovat vähentäneet satoja monissa maissa, maailman viljavarastot ehtyvät ja elintarvikkeiden saanti vaikeutuu. Miljoonat ihmiset joutuvat kärsimään. Kuinka kauan kansat tyytyvät tilanteeseensa? Eikö olisi parempi käyttää edes osaa asevarusteluun menevistä määrärahoista elintarvikkeiden tuottamiseen? Niin kauan kuin ihmisiä kuolee nälkään, on edesvastuutonta ja moraalitonta puhua maataloustuotteiden ylituotannon ongelmista. Eduskuntaryhmämme pitää ensiarvoisen tärkeänä, että Suomi sivistyneenä kristittynä maana voimakkaasti eri kansainvälisissä elimissä nostaa tämän kysymyksen esille.

Selonteossa ja mietinnössä ei tuoda esille, velvoittaako EU-jäsenyys laajennettuun rauhanturvatoimintaan, mutta lausunnot eri tahoilta, muun muassa puolustusministeriön kansliapäälliköltä, sanovat, että EU-jäsenyys edellyttää sitä, että Suomi osallistuu laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Jos näin on, silloin kansalle ja poliittisille päättäjille on se sanottava. Poliittinen johto sanokoon sen selkeästi, ettei esiintyisi erimielisyyttä siitä, onko jossain sanottu tai sovittu, että osallistutaan. Eduskuntaryhmämme tietoon ei ole tullut mitään sellaista, mikä tukisi väitettä velvoittavuudesta osallistumiseen.

Arvoisa puhemies! Selonteosta ja mietinnöstä ei myöskään käy ilmi, kenen alaisuuteen suomalaiset joukot laajennetussa rauhanturvatoiminnassa saattaisivat joutua. Viime viikolla Ruotsin puolustusministeri laajassa haastattelussa puhui Pohjoismaisen prikaatin muodostamisesta, joka voisi toimia Naton johdon alaisena. Ruotsin puolustusministeri toivoo myös, että lainsäädäntöä Suomessa muutettaisiin, jotta suomalaiset voisivat olla tässä prikaatissa mukana. Tässäkin asiassa eduskuntaryhmämme toivoo enemmän avoimuutta sen suhteen, asetetaanko suomalaiset joukot Naton alaisuuteen ja jos asetetaan, voidaanko tämän jälkeen enää puhua liittoutumattomuudesta.

Suomi perustaa turvallisuuspolitiikkansa sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen uskottavaan puolustuskykyyn. Meillä on laajan kansalaismielipiteen hyväksymä yleinen asevelvollisuus ja korkea puolustustahto. Puolustusvoimat on tarkoitettu oman maamme puolustamiseen. Valmiusjoukkojen kuuluminen puolustusvoimien organisaatioon ei sovellu yleiseen asevelvollisuuteen perustuvaan järjestelmään. Ei ole myöskään oikea lähtökohta sekoittaa keskenään puolustuskyvyn kehittämistä ja rauhanturvatoiminnan tehostamista.

Sekä selonteossa että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on lähdetty siitä, että Suomi ei osallistu operaatioihin, jotka edellyttävät voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin

osapuolia vastaan. Miten kuitenkaan pystytään tekemään käytännössä ero laajennetun rauhanturvatoiminnan muuttuessa helposti sotilaalliseksi pakottamiseksi? Kaikkiaan käsitteet kriisinhallinta ja laajennettu rauhanturvatoiminta ovat vakiintumattomia. Johtopäätöksiä niiden sisällöstä ei voi tehdä yhden ainoan kriisipesäkkeen, Bosnian, perusteella. Luultavasti jokainen tilanne olisi erilainen.

Bosniassa joukkoja on ollut laajennetussa rauhanturvatoiminnassa. Onnistuivatko ne? Jos eivät onnistuneet, olisivatko ne onnistuneet, jos suomalaiset olisivat olleet mukana? YK-joukkoja nöyryytettiin pahimmalla mahdollisella tavalla: otettiin panttivangeiksi, pyydettiin serbejä vetämään YK:n panssarivaunuja ojasta jne. Kovin kunniakasta ei myöskään ollut valloitetun suojakaupungin valloittajien kanssa juhliminenkaan. Löytyykö muuta rauhanturvatoimintaa, mihin suomalaisia joukkoja olisi voitu uuden käsitteen mukaan lähettää?

Mikäli Suomessa päädytään rauhanturvalain muuttamiseen ja myöhemmin perustamaan kriisinhallintajoukot ja niitä johonkin kohteeseen lähetetään, on perinteinen rauhanturvaaminen ja laajennettu rauhanturvaaminen eriytettävä alueellisesti. Samalla kohdealueella ei molempia voi olla, jotta vältyttäisiin ikäviltä yllätyksiltä ja sekaannuksilta. Suomi on YK:ssa ja EU:n jäsenenä antanut tukensa joillekin rauhaanpakottamistoimille. Tähän mennessä emme ole kuitenkaan katsoneet, että meidän olisi oltava toteuttamassa näitä operaatioita, eikä meiltä ole sitä myöskään edellytetty.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää selonteossa ja mietinnössä esiin tuotua Suomen turvallisuuspoliittista linjaa selkeänä, mutta samanaikaisesti uusiin tilanteisiin sopeutuvana ja kannattaa sitä lukuun ottamatta mietinnön kannanottoa laajennettuun rauhanturvatoimintaan osallistumisesta. Katsomme, että voimassa olevan rauhanturvalain tulkinta ei saa estää Suomea osallistumasta rauhanturvatoimintaan, jossa osallistuminen on humanitaarista, ja ilmoitamme olevamme tältä osin valmiit rauhanturvalain muuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ahon tekemää ehdotusta ja lisäksi ehdotan lausuttavaksi seuraavaa:

"Väestönkasvu, köyhyys ja ympäristön saastuminen muodostavat kasvavan uhan koko ihmiskunnalle ja kansojen turvallisuudelle. Rauhanturvatoiminnan rinnalla on tärkeä panostaa nykyistä enemmän kansainväliseen ympäristö- ja kehitysyhteistyöhön. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään mahdollisuuksia kansainvälisen ympäristövalmiusjoukon perustamiseksi ja että hallitus lisää Suomen panostusta väestönkasvun hillitsemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi sekä kehitysmaissa että muilla ongelma-alueilla."

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Käsittelen puheenvuorossani turvallisuuspoliittisessa doktriinissamme tapahtunutta muutosta, joka tiivistyy kysymykseen siitä, millä tavalla Suomi kehittää turvallisuuspoliittista Venäjä-suhdettaan. Keskityn tähän asiaan siksi, että tämä Suomen turvallisuuden kannalta keskeinen ulottuvuus on jätetty aivan liian vähälle huomiolle tähänastisessa keskustelussa. Tämä vähäinen huomio on yllättävää, koska kuitenkin juuri tässä suhteessa on tapahtunut suurin periaatteellinen ja käytännöllinen muutos viime vuosien aikana. Tämä muutos on historiallinen, mutta siitä ei ole puhuttu. Sen sijaan on keskitytty uuden politiikan yhteen osa-alueeseen, suhteellisen pieneen osa-alueeseen, Suomen osallistumiseen laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Tällaista keskustelua ei voida pitää viisaana eikä kaukokatseisena.

Mitä sitten tarkoitan tällä doktriinissa tapahtuneella muutoksella? Se tarkoittaa sitä, että Suomen turvallisuuspolitiikan filosofinen perusta, sen argumentaation rakenne ja sen kytkentä muuhun Eurooppaan on muuttunut. Me olemme eläneet viiden vuoden mittaisen siirtymäajan, me olemme siirtyneet yya-vetoisesta ulkopolitiikasta EU-vetoiseen ulkopolitiikkaan. Tämä siirtymävaihe alkoi syksyllä 90, ja nyt meillä on selkeä doktriini siitä, mitä ulkopoliittinen toiminta EU:ssa tarkoittaa. Doktriini on hyvä ja se on perusteltu. Käyn kuitenkin ensin lävitse sen filosofisia perusteita.

Ulkopoliittisella kapulakielellä ilmaistuna tämä siirtymä tarkoittaa sitä, että olemme siirtyneet geopoliittisesta realismista arvosidonnaiseen ulkopolitiikkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ennen Suomen ulkopolitiikan keskeisenä ankkurina pidettiin Suomen maantieteellistä asemaa. Nyt keskeisenä ankkurina pidetään yhteisiä eurooppalaisia arvoja: demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita markkinataloudella höystettynä.

Muutos on suuri, ja se näkyy ennen muuta suhtautumisessa Venäjään. Paasikiven — Kekkosen linjassa keskeistä oli se, että Venäjällä oli Suomen turvallisuuspolitiikassa erityisasema.

Uudessa arvosidonnaisessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa keskeistä on se, että Venäjälle ei myönnetä minkäänlaisia poikkeuksia. Sen on pelattava samoilla säännöillä kuin muiden eurooppalaisten valtioiden.

Uutta arvosidonnaista politiikkaa on kiitelty, ja niin minäkin tässä teen, mutta on syytä myöskin mennä pidemmälle. Näin siksi, että jokaiseen doktriiniin, jokaiseen ulkopoliittiseen tavoitteistoon, sisältyy riskejä. Niitä sisältyy vanhaan puolueettomuuspolitiikkaan, ja niitä sisältyy uuteen arvosidonnaiseen ulkopolitiikkaan.

Eräs keskeinen riski on Venäjän kehitys. Miten Venäjää sitten tulisi arvioida? Ennustaminen on mahdotonta, tilanteet vaihtelevat päivästä toiseen, vanhat analyysikeinot eivät päde. Tarvitaan uudenlaista turvallisuuspoliittista pohdintaa. Sen sijaan, että pyrkisimme arvioimaan, mikä on poliittisen kehityksen suunta Venäjällä, meidän on valmistauduttava erilaisten skenaarioiden, mahdollisten maailmojen, varalle. Tällainen työskentely ei ole juurtunut osaksi ulkoministeriön tai puolustusministeriön toimintaa. Yhä edelleen toimitaan todennäköisyyksien pohjalta. Jotta Suomi pystyisi reagoimaan aivan odottamattomiin tilanteisiin, tulisi skenaariotyöskentely ottaa käyttöön niissä ministeriöissä, joissa ollaan kansallisen turvallisuuden kanssa tekemisissä. Tarkoitan lähinnä puolustusministeriötä, ulkoasiainministeriötä, sisäasiainministeriötä ja ympäristöministeriötä.

Eräs skenaario, jota tulee pohtia jo tässä yhteydessä, on se, että Venäjä irtautuisi yhteisestä eurooppalaisesta arvopohjasta ja ryhtyisi käyttämään voimakeinoja Baltiassa tai itäisessä Keski-Euroopassa. Tällaisessa tilanteessa Suomen on valittava kahden vaihtoehdon välillä: Suomi joko palaa vanhaan politiikkaan, jossa Venäjälle myönnetään erivapauksia, tai hakeutuu tiiviiseen rintamaan niiden valtioiden kanssa, jotka vastustavat yhteisten eurooppalaisten arvojen polkemista. Looginen jatko nyt valitulle politiikalle on tiivistää yhteiseurooppalaista rintamaa tuollaisessa tapauksessa.

Ajatellaanpa konkreettisesti tilannetta, jossa Baltiassa on kriisi. Houkutus palata vanhaan politiikkaan, jossa Venäjälle myönnetään erivapauksia, olisi suuri. Tärkeää kuitenkin on, että houkutus voitaisiin välttää. Jos Suomi lähialuekriisin aikana luopuisi nykyisestä arvoperusteisesta ulkopolitiikasta ja ryhtyisi uudelleen antamaan Venäjälle erivapauksia, se tekisi karhunpalveluksen sekä Euroopan unionille että itselleen. Luopumalla yhteisten eurooppalaisten arvojen puolustamisesta Suomi vähentäisi EU:n sisäistä yhteenkuuluvaisuutta ja toimintakykyä aikana, jolloin EU sitä kaikkein eniten tarvitsisi. Samalla Suomi eristäisi itsensä Euroopan unionin yhteisrintamasta ja mahdollistaisi sen, että Venäjä voisi painostaa Suomea joko poliittisesti tai sotilaallisesti.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Pertti Paasio totesi tässä salissa, että hallituksen selonteko perustuu liittoutumattomuuden logiikalle. Olen asiasta eri mieltä. Mielestäni selonteko perustuu sitoutumisen logiikalle. Sotilaallinen liittoutumattomuus määrittelee ainoastaan sitoutumisen raja-arvon, sen että Suomi ei aio ottaa omalle maalleen vieraita joukkoja, tukikohtia tai vieraita asejärjestelmiä. Tämä saattaa tuntua hiusten halkomiselta, mutta mielestäni se ei ole sitä. Selitän asiaa seuraavasti.

Suomella on viime vuosien aikana ollut valittavanaan kolme perustietä: 1) perinteinen puolueettomuus, 2) sitoutuminen yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin ja tavoitteisiin sekä laaja-alaiseen turvallisuusnäkemykseen ja 3) sotilaallinen liittoutuminen.

Suomi on selkeästi valinnut keskimmäisen eli sitoutumisen politiikan. Liittoutumattomuutta korostamalla annetaan mielestäni väärä kuva eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän nykytilasta. Liittoutumista tai liittoutumattomuutta oleellisempaa ovat ne poliittiset ja sotilaalliset yhteistyömuodot, joiden avulla eurooppalaisia valtioita kudotaan tiiviimmin toisiinsa kiinni. Suomi on jo nyt mukana näissä verkostoissa myös puolustuspolitiikan ja sotilaallisen yhteistoiminnan alueella. Tämä kaikki voidaan sanoa ilman, että piirretään kuvaa pienten askelien salaliitosta, joka vie meitä kohti Nato-jäsenyyttä.

Arvoisa puhemies! Sitoutumisen politiikka on hyvää politiikkaa, etenkin jos se nojaa yhteisiin arvoihin, mutta se ei ole ongelmatonta politiikkaa. Muistuttaisin tässä yhteydessä kuitenkin siitä, että arvosidonnaista ulkopolitiikkaa on Suomessa yritetty harjoittaa myös aiemmin. En halua kerrata historiaa, mutta toteaisin, että yrityksiä on tehty sekä viime vuosisadan loppupuolella että sotien välisenä aikana. Tuolloin ei kuitenkaan ole ollut integraatiota tai Euroopan unionia ja Suomen asema oli aivan toisenlainen kuin tänään. Haluan kuitenkin alleviivata sitä, että myös tähän uuteen arvosidonnaiseen ulkopolitiikkaan sisältyy riskejä. Se ei ole pelkkää rauhanomaista, laaja-alaista turvallisuuspolitiikkaa, se voi olla hyvin vaikeita päätelmiä siitä,

mitä tehdään uuden kiristyneen kansainvälisen tilanteen olosuhteissa.

Mielestäni voidaan yleisemmin väittää, että rauhan ja syvenevän integraation maailmassa arvosidonnainen ulkopolitiikka tarkoittaa laaja-alaista turvallisuuspolitiikkaa ja keskittymistä ei-sotilaallisiin uhkakuviin. Kiristyneen kansainvälisen tilanteen aikana arvosidonnainen ulkopolitiikka tarkoittaa tiiviimpää yhteistyötä niiden kansakuntien ja yhteisöjen välillä, jotka kuuluvat yhteisten arvojen puolustajiin. Selväkielellä tämä tarkoittaa sitä, että Venäjän siirtyminen voimapolitiikan käyttöön Baltiassa tai itäisessä Euroopassa pakottaa Suomen valitsemaan kahden aiemmin kuvatun vaihtoehdon välillä: joko takaisin vanhaan paasikiviläiseen politiikkaan taikka tiiviimpään eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Olen ollut tähän saakka Eurooppa-keskeinen. Eurooppa-keskeisyydestä on puhujia täällä aiemminkin moitittu. Jatkan sitä kuitenkin hieman.

Eräs Eurooppa-keskeisyyteen liittyvä riski on se, että Euroopan unioni ei pysty kehittämään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sillä tavoin kuin haluaisimme ja sillä tavoin kuin yhteisissä suunnitelmissa tällä hetkellä on. Tämä riski on olemassa oleva. En osaa tällä hetkellä arvioida sen suuruutta. En pidä sitä kovin suurena, mutta haluan tuoda esille sen, että mikäli yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen ajautuisi suuriin vaikeuksiin, joutuisi Suomi myös uudelleen arvioimaan nyt valittua arvosidonnaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Lopuksi haluaisin ottaa kantaa muutamiin yksityiskohtiin, jotka selontekoon sisältyvät. Ensimmäinen on puolustusvaliokunnan lausunto aiheesta laajennettu rauhanturvatoiminta.

Olin itse synnytyssairaalassa silloin, kun puolustusvaliokunta äänesti hallituksen turvallisuuspoliittisesta selonteosta annetusta lausunnosta. Itse olisin kyllä äänestänyt selonteon mukaisesti, koska pidin puolustusvaliokunnan lausunnon sisältöä ja sanamuotoa huterana ja liian kapeakatseisena. (Ed. Seppänen: Ei edustaja osallistunut myöskään valmisteluun valiokunnassa!) — Minä osallistuin valmisteluun valiokunnassa ja toin esiin samat argumentit kuin nyt. (Ed. Seppänen: Kyllä siellä vähempi näkyi herra edustajaa!) — Olisin vastustanut puolustusvaliokunnan kannanottoa sen takia, että näen, että kriisinhallintavalmiuden kehittäminen kuuluu luonnollisena osana Suomen uuteen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Jos ajatellaan aivan periaatteiden tasolla sitä, mihin olemme lähtemässä mukaan, niin on mielestäni keskeistä alleviivata sitä, että moraalisesti on vaikea argumentoida, miksi muut valtiot joutuisivat hoitamaan sellaisia velvoitteita, joita Suomi itse ei ole valmis hoitamaan. Sen sijaan, jos argumentoidaan sotilaallisen perinteen taikka Suomen kansainvälisen roolin mukaisesti, joka on pienen valtion rooli, niitä rajoitteita, joita yhteiseen kriisinhallintatoimintaan sisältyy Suomen kohdalla, niin sitä kautta voidaan tulla hyvinkin perusteltuihin kysymyksenasetteluihin.

Seuraavaksi haluaisin lyhyesti kommentoida kysymystä laaja-alaisesta turvallisuudesta. Tässä salissa on tänään esitetty huomio siitä, että laaja-alainen turvallisuus olisi nyt ensimmäistä kertaa hallituksen selonteossa mukana. Täytyy kuitenkin todeta, että kyllä Ahon hallitus otti selkeän askeleen turvallisuuspolitiikan käsitteen laajentamiseen, ja siinä mielessä tämä selonteko ei ole ainutlaatuinen taikka ensimmäinen. Ensimmäinen se on siinä mielessä, että laaja-alainen turvallisuus on puettu selkeän doktriinin asuun. Tähän sisältyy myös eräs selonteon suuri heikkous, joka on se, että turvallisuus-käsite on laajennettu liian laajaksi. Selonteossa todetaan, että turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat kaikki sellaiset tekijät, jotka liittyvät suomalaisten turvallisuuteen tai hyvinvointiin. Tuskinpa kaikkia sellaisia asioita, jotka liittyvät suomalaisten hyvinvointiin, voidaan pitää turvallisuuspolitiikan osana.

Arvoisa puhemies! Huomioin vielä, että tässä salissa on selkeästi syntymässä turvallisuuspoliittinen erimielisyys hallituksen ja suurimman oppositiopuolueen välillä. Tänään kuullussa kansanedustaja Ahon puheenvuorossa puhuttiin Suomesta erilaisena maana Euroopassa, kun taas Lipposen hallituksen tavoitteena on pyrkiä eurooppalaiseen valtavirtaan ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä. On mielenkiintoista katsoa, mitä tästä erimielisyydestä tulee.

Arvoisa puhemies! Nuorsuomalaiset antavat tukensa hallituksen turvallisuuspoliittiselle selonteolle ja pitävät sitä hyvänä avauksena sille keskustelulle, jota eittämättä tulee jatkaa.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Hyvä propagandisti tekee roskankaatopaikastakin retkeilykohteen, ja jokaisen uuden pommikoneen hän voi todistella rauhankyyhkyksi. Näin irvaili saksalainen runoilija Bertolt Brecht. Samanlaisia propagandisteja löytyy nyt Suomestakin. Minäkin olen ihan omin korvin kuullut sanottavan näistä valmiusjoukoista, etteivät ne mitään ran-

kaisujoukkoja olekaan, vaan solidaarisuusjoukkoja. Tavallaan se on kyllä tottakin. Kyse ei kuitenkaan ole perinteisesti ymmärretystä solidaarisuudesta, vaan eurosolidaarisuudesta. Euroopan unionistahan tehdään federaatiota, liittovaltiotyyppiä, ainakin jos Maastrichtin sopimus tulee käytännöksi. Sille pitää tietysti saada oma raha, jota Emu merkitsee, ja pitää luoda asteittain myös oma yhteinen euroarmeija Weu:n pohjalta. Suomalaisen suunnitellun rambopataljoonan perustaminen liittyy siis tältä osin myös EU-armeijan muodostamiseen.

On selvää, ettei tämäntyyppisistä asioista halutakaan puhua tietenkään niiden oikeilla nimillä, koska silloin vastarinta olisi vieläkin laajempaa. Puhua epämääräisesti ei ole kuitenkaan vain Lipposen hallituksen tai Paasion johtaman ulkoasiainvaliokunnan nyt käyttöön ottama tapa. Kun Suomi liittyi Naton rauhankumppanuusohjelmaan, lupasi silloinen pääministeri Esko Aho meille epäilijöille, että suomalaiset joukot eivät osallistu yhteisiin sotaharjoituksiin. Mutta niin vain suomalaiset joukot olivat äskeisissäkin sotilaallisissa harjoituksissa jo mukana.

Nyt meille vakuutetaan, että valmiusjoukoilla ei ole mitään tekemistä EU:n yhteisen puolustuksen ja sotilasliiton eli Länsi-Euroopan unionin jäseneksi liittymisen valmistelun kanssa. Kuulemma kyse on vain siitä, että rauhanturvaajat voivat tehdä muutakin kuin muistiinpanoja suojatakseen siviilejä, kuten herra ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja on lennokkaasti sanonut. Tässä nimenomaan hallitus ja ulkoasiainvaliokunnan enemmistö harjoittavat käsitteiden tahallista sotkemista.

Kun esitykset osallistumisesta sotilaalliseen rauhaanpakottamiseen ja Euroopan unionin yhteisen puolustuksen valmisteluun eivät ole saaneet suomalaisten enemmistön tukea, on ryhdytty tietoisesti puhumaan epämääräisemmin laajennetusta rauhanturvaamisesta. Voi kuitenkin kysyä, miksi rauhanturvatoiminnan kehittämiseksi pitäisi perustaa joukot, jotka varustetaan paremmin kuin Suomen puolustusvoimien omaan käyttöön omassa maassa sodan tilassa tarkoitetut joukot varustetaan. Miksi pitäisi varustaa paremmin ulkomaille lähtevät joukot kuin tätä maata puolustavat joukot, jos kysymys on vain "laajennetusta rauhanturvaamisesta"?

Ammattisotilaat ovatkin olleet monia poliitikkoja paljon, voi sanoa, rehellisempiä, jos puhutaan suoraan. He ovat sanoneet varsin suoraan, että sota on sotaa ja se tuottaa tunnetut traagiset seuraukset ja kohtalot. Se tuottaa myös valmiusjoukkoihin lähteneiden kotiinpaluita sinkkiarkuissa.

Arvoisa puhemies! Kriisinhallinta on todellakin enemmän kuin vain muistiinpanojen tekemistä Weu:ssa ja EU:ssa. Sillä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla voidaan puuttua kriiseihin oman maan ulkopuolella aina täysimittaiseen sodankäyntiin saakka. Suomalaisille hallitus esittää kriisihallinnon ikään kuin se olisi jotain muuta kuin EU:n yhteisen sotilaspolitiikan ja puolustuksen valmistelua. Kuitenkin EU-maiden hallitusten välisen konferenssin valmistelussa on tullut täysin selväksi se, että kriisinhallinta nähdään EU:ssa nimenomaan unionin yhteisen puolustuksen valmisteluna. Ei tästä siellä ole mitään epäselvyyttä ollut. Se sanotaan hyvin suoraan mitä erilaisimmissa dokumenteissa ja lausunnoissa.

EU:n yhteisen sotilaspolitiikan ja puolustuksen valmistelu on annettu Maastrichtin sopimuksen yhteydessä Weu:n, Länsi-Euroopan unionin, tehtäväksi. Weu puolestaan ei ole enää se kolme kirjainta ja toimisto, joksi se suomalaisessa keskustelussa usein vähätellen edelleenkin leimataan. Weu:lle on jo muodostettu 50 000 miehen armeijakunta ja sotilaallisten operaatioiden johto. Weu:lle on päätetty perustaa monikansalliset nopean iskun joukot, ja niiden osaksi tulee myös tämä suomalainen rambopataljoona ajan kanssa. Niin ikään on päätetty perustaa Välimerelle Weu:n joukot ja sellaisia kaavaillaan myös Itämerelle. Weu ja Nato ovat sopineet yhteistyöstä, jonka puitteissa Naton joukkoja voidaan käyttää Weu:n nimissä toteutettavissa operaatioissa.

EU-komission haluttomuus tuomita Ranskan ydinkokeet kertoo siitä, miten tämän sotilaspoliittisen opin kehittelyssä ainakin jotkut lähtevät myös siitä, että ydinpelotekin on osa euroarmeijan varustusta. (Ed. Laakson välihuuto) — Esimerkiksi Mitterrand puhui tästä aikoinaan hyvin suoraan. — Euroarmeija tarvitsee ydinpelotteen ja ydinpelotteen kehittely tarvitsee muun muassa ydinkokeita. Logiikkaahan tässä on, mutta huonoa minusta.

Suomen edustajat lupasivat EU:n jäsenyysneuvotteluissa osallistua rakentavasti myös unionin yhteisen sotilaspolitiikan ja puolustuksen kehittämiseen. Se rakentavuus näkyy myös EU-maiden hallitusten välisen konferenssin valmisteluissa. Niissähän Lipposen hallituksen taholta on tuotu sellainen lähtökohta esille, että Suomi on valmis siihen, että siirrytään enemmistöpäätäntään myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä. Tämä on suuren luokan kysy-

mys, ja tässä on näytetty vihreää valoa minusta hyvin dramaattiselle muutokselle.

Arvoisa puhemies! Suomalaisten kannalta on erityisen huolestuttavaa se, että Weu:sta on muodostumassa Eurooppaa uudelleen sotilaallisesti jakava tekijä. Weu:n jäsenenä, tarkkailijajäsenenä, liitännäisjäsenenä tai liitännäiskumppanina ovat käytännöllisesti katsoen jo kaikki muut maat paitsi Venäjä täällä Euroopassa. (Välihuuto vasemmalta) — Sinne suuntaan mennään kuitenkin koko ajan. Venäjä on yhä enemmän erillään, ja tämä on hyvin huolestuttava skenaario, jos tämä tällainen jatkuu. — Jos näin käy, silloin kierrytään sellaiseen omalaatuiseen tilanteeseen, joka meidän kannaltamme on hyvin huolestuttava, että Venäjä on todella eristetty.

Me suomalaiset olemme eläneet vuosikymmenet rauhassa itäisen naapurimaamme kanssa. Meille Venäjä on tärkeä yhteistyökumppani. Siksi on meidän etumme pitää huolta siitä, ettei tilannetta lähialueillamme myöskään kärjistetä, mihin varsinkin Naton laajentaminen itäiseen Keski-Eurooppaan ja Baltiaan vääjäämättä johtaisi.

Eurooppa ja maailma eivät kaipaa lisää aseita ja sotavoimia. Liian moneen kertaan on nähty, että sotilaallinen voimankäyttö johtaa vain loputtomaan koston ja kilpavarustelun kierteeseen. Suomella on kokemusta ja annettavaa ristiriitojen rauhanomaisesta ratkaisemisesta. Se on se meidän kaunis, vahva perintömme. Pidetään siitä kiinni. Pidetään huolta siitä, että meillä on kyky olla sillanrakentaja jatkossakin. Kaikenlaiset liittoutumiset ja kaikenlainen väkivaltaiseen toimintaan osallistuminen vievät pohjaa juuri tältä meidän tärkeimmältä perinnöltämme, sen jatkamiselta vastedeskin. Me olemme voineet olla myönteinen toimija maailmassa siksi, että meihin on eri suunnilla luotettu juuri rauhantahtoisuutemme vuoksi ja sen vuoksi, että me olemme pidättäytyneet väkivaltaisista toimista emmekä ole liittoutuneet.

Minä siis vastustan ehdottomasti rauhanturvalain muutosta, mikä veisi suomalaiset joukot taistelutehtäviin. Sen sijaan korostan hyvin voimakkaasti perinteistä rauhanturvatoimintaa. Sillä on myös ennalta ehkäisevä myönteinen vaikutus. Se on viimeksi nähty esimerkiksi Makedoniassa. Ei myöskään pidä väheksyä YK:n humanitaarista avustustoimintaa, jolla me suomalaisetkin voimme antaa nykyistä enemmän muun muassa entisen Jugoslavian sodan uhrien auttamiseen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi puhun rahasta. Lipposen hallitus leikkaa perusturvaa, lapsilisiä, opintotukea, työmarkkinatukea, asumistukea, kotihoidon tukea, sairausajan pienimpiä päivärahoja, tekee kansaneläkkeen pohjaosasta eläkevähenteisen. Samaan aikaan hallitus on armeijan suuntaan varsin antelias, se on sanottava. Budjetin menokehyksessä hallitus on jo päättänyt lisätä puolustusministeriön menoja koko vaalikauden ajan, vaikka kaikkien muiden hallinnonalojen menoja leikataan, Iiro Viinasen valtiovarainministeriötä lukuun ottamatta tietysti. (Ed. Kekkonen: Lamminen sanoi, että leikataan!) — Armeijan menoja? Armeijan menoja ei leikata koko vaalikauden aikana. Puolustusministeriön budjetti jo päätetyssä menokehyksessä ainakin, jota minä olen tarkkaillut ja tutkiskellut, tulee kasvamaan. Se on ainoa pääluokka, joka kasvaa koko ajan, paitsi VVM sen lisäksi.

Arvoisa puhemies! Perusturvaa ei ole varaa eikä saa leikata. Sen sijaan myös rahallisesti kalliiksi tulevan, jo perustamisvaiheessa ainakin 300 miljoonaa markkaa maksavan valmiusjoukon hyväksymiselle meidän tulee sanoa selkeästi "ei". Jatketaan Suomen rauhantahtoista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Puolustetaan tätä maata, mutta ei lähdetä maan rajojen ulkopuolelle.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Useat Euroopan maat ovat viime vuosina uusineet tai ovat uusimassa omia turvallisuuspoliittisia linjauksiaan ja nk. sotilaallisia doktriinejaan. Pohjoismaista ovat Ruotsi ja Tanska tehneet omat laajat turvallisuuspoliittiset selvityksensä ja käyneet aiheesta yhteiskunnallisen keskustelun. Kummankaan osalta ei päädytty mitenkään mullistaviin muutoksiin verrattuna aikaisempiin linjauksiin. Venäjällä puolestaan uusittiin sen sotilaallinen lähtökohta-ajattelu pari vuotta sitten luopuen muun muassa ydinaseilla tapahtuvan ensi-iskun mahdollisuuden kieltämisestä. Voidaan täydellä syyllä sanoa, että koko Venäjän turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on kuin kotiviinin käyttöastia: Massa liikkuu alati ja hajua leviää ilman, että mitään selkeyttä tilanteeseen pääsisi syntymään.

Tässä valossa on luonnollista, että myös Suomen on tarkasteltava perusteellisesti omaa turvallisuustilannettaan ja sen myötä puolustuksellisia lähtökohtiaan semminkin, kun myös ensimmäistä vuotta voimassa oleva EU-jäsenyys mullisti monia ulko- ja turvallisuuspoliittisia perusasetelmiamme.

Valtioneuvoston valiokuntakäsittelyssä keväästä saakka ollut turvallisuuspoliittinen selon-

teko piti sisällään paljon hyvää, ja siinä tehtiin monia kannatettavia päätelmiä ja esityksiä. Toisaalta selonteko sisälsi myös kohtia, joita emme Perussuomalaisten toimesta voi hyväksyä.

On myös olennaista kiinnittää huomiota siihen, että eduskunnan kaksi selontekoa käsitellyttä valiokuntaa: mietinnön tehnyt ulkoasiainvaliokunta ja sille lausunnon antanut puolustusvaliokunta, päätyivät eräistä keskeisimmistä valtioneuvoston ehdotuksista täysin eri linjoille, vieläpä toinen, hallituksen linjasta poikennut, lähes yksimielisesti. Kertooko tämä näiden valiokuntien kuulemien asiantuntijoiden erilaisista lähtökohdista, vai pitääkö se sisällään suurempaakin erimielisyyttä eduskunnassa olevien eduskuntaryhmien, siis myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmien, sisällä? Vai onko niin, että puolustusvaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta tarkastelevat samaa kysymystä niin täydellisen erilaisista lähtökohdista? Oli miten oli, tapahtunutta mielipiteiden hajoamista ei voi sivuuttaa pelkällä olankohautuksella, onhan kysymys maallemme elintärkeästä aihepiiristä.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä Suomella tulee olla oma, riittävän uskottava ja toimiva sekä täydellisesti oman päätäntävallan alla oleva maanpuolustus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että pysyttelemme kaikkien sotilasliittoutumien ulkopuolella ja tätä kautta turvaamme oman maanosamme rauhanomaista kehitystä. Näin haluttiin myös puolustusvaliokunnan selonteosta antamassa lausunnossa.

Valitettavasti tässä törmätään yhteen vakavaan ongelmaan eli Suomen EU-jäsenyyteen, jonka mukana olemme käytännössä sitoutuneet myös Maastrichtin sopimukseen, jossa puolestaan määritellään selkeästi myös turvallisuus- ja puolustuspoliittiset yhteistyön puitteet pitkällä tähtäimellä. Maastrichtin sopimuksen mukaan on tarkoitus luoda Weu:sta eli Länsi-Euroopan puolustusliitosta oma puolustuksellinen järjestelmä ja siirtyä yhteiseen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Kun valtaosa EU:n jäsenmaista on jo nyt Naton jäseniä, on itsestäänselvyys, että käytännössä Weu ja Nato tulevat olemaan yksi ja sama puolustusjärjestelmä Euroopan unionin puitteissa 2000-luvun alkuvuosina, mikäli USA ei aikaisemmin vetäydy pois Euroopasta. Tämän tosiasian puolustusvaliokunta tunnusti, mutta ulkoasiainvaliokunta sulki siltä ilmeisen tietoisesti silmänsä. Onko tähän väistämättömään kehityssuuntaan vielä mahdollisuus vaikuttaa EU:n huippukokouksissa ja löytyykö maamme poliittiselta johdolta siihen edes halua, on jo kokonaan toinen kysymys, johon hallitus tuskin haluaa edes suoraan vastata.

Suomi sijaitsee maantieteellisesti erittäin vaikeassa paikassa suuren ja epävarman Venäjän sekä yhdentyvän Länsi-Euroopan välissä. Aikaisemmassa kahtia jakautuneessa Euroopassa onnistuimme luovimaan hiljaa kulkeneella puolueettomuuden kanootilla. Se vaati usein sisua ja itsehillintää, mutta historian valossa se oli onnistunut valinta. Nyt olemme siirtyneet kanootista länsileirin huvipurteen, jota suurenkaan myrskyn ei pitäisi paljoa heilutella. Ei muuten pitänyt heilutella Estoniaakaan.

Mikäli Venäjän tyven ulko- ja sisäpoliittinen ilmavirtaus muuttuu mylviväksi myrskyksi, ei Suomella tämän EU-purren Brysselistä katsottuna tyyrpuurin puoleisella kansipaikalla ole kovinkaan ruusuiset olot. Osittainenkin liittoutuminen merkitsee aina sitoutumista ja toisaalta kannan ottamista jonkun puolesta jotain toista vastaan. Paras ja oikeastaan ainoa järkevä kannanotto oli ja on edelleen Kekkosen linjaus, että olemme rauhan puolella sotaa vastaan. (Ed. Vähänäkin välihuuto)

Kehitys Euroopassa ei valitettavasti ole vielä koskaan edennyt ilman ristiriitoja, ja epätodennäköistä se on nytkin, ed. Vähänäkki. Tästä on luettavissa vihjeitä muun muassa Venäjän ärsyyntyneen koventuneesta suhtautumisesta Naton laajentumishankkeisiin entisen itäleirin maihin. Tätä vihjettä ei tulisi aliarvioida, sillä hajanaisenakin Venäjä on suuri maa, jonka kanssa meillä on pitkä yhteinen raja ja joka on vakavan sisäisen valtakamppailun areenana todella arvaamaton.

Arvoisa puhemies! Selonteossa ja siitä annetussa puolustusvaliokunnan lausunnossa sekä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä käsitellään laajasti rauhanturvaamista ja Suomen osallistumista tuleviin operaatioihin. Rauhanturvaaminen on jaettu kolmeen eri lajiin: perinteinen rauhanturvaaminen, laajennettu rauhanturvaaminen sekä rauhaan pakottaminen. Keskustelua käydään nyt siitä, tuleeko Suomen osallistua muunlaiseen kuin perinteiseen, pehmeän linjan rauhanturvaamiseen. Tähän liittyy keskustelu nk. valmiusjoukoista, jotka on tarkoitus perustaa uudenlaisiksi, astetta kovemmiksi ja koulutukseltaan ja varustukseltaan korkeatasoisemmiksi rauhanturvajoukoiksi.

Suurin erimielisyyden aihe tuntuukin löytyvän tämän kysymyksen tiimoilta sekä siitä, tuleeko rauhanturvalakia muuttaa myös rauhanturva-

joukkojen muun kuin itsepuolustuksellisen aseenkäytön mahdollistamiseksi. Toimintaa on kaavailtu harjoitettavan pohjoismaisena yhteistyönä vuorotteluperiaatteen mukaan. Perussuomalainen eduskuntaryhmä suhtautuu ajatukseen valmiusyksikön perustamisesta erittäin suurella varauksella nyt esillä olleiden tietojen ja suunnitelmien valossa. (Ed. Lamminen: Olitteko yksimielisiä?) — Kyllä oltiin yksimielisiä. — Syitä kielteiseen kantaan on useita, mutta mainittakoon muun muassa melko huomattavien kustannusten lankeaminen normaalin puolustusbudjetin rasitteeksi, varusmiesten kouluttaminen vaikkakin vapaaehtoisesti tehtävään sekä ennen kaikkea puolustusvaliokunnankin esille ottama normaalin rauhanturvaamisen uskottavuuden vaarantuminen.

Mielestämme Suomelle riittää edelleen osallistuminen YK:n ja Ety-järjestön toimesta järjestettäviin perinteisiin rauhanturvaamisoperaatioihin ja humanitaarisiin tehtäviin. Tätä toimintaa voidaan edelleenkin harjoittaa aikaisemmalla tavalla koottujen rauhanturvajoukkojen toimesta. Luonnollisesti niiden koulutusta voidaan jatkuvasti kehittää ja monipuolistaa sekä varustusta parantaa.

Suomalaisilla ei tosin liene nykyistenkään joukkojensa tason osalta hävettävää. Onhan maamme toiminut tunnustusta saaden myös muiden maiden rauhanturvaajien koulutuksen asiantuntijana. Mikäli vastoin kantaamme päätetään kuitenkin luoda Suomelle rauhanturvaamisen valmiusjoukot, tulee ne eriyttää selkeästi puolustusvoimien normaalin talousarvion ulkopuolelle. Tämä on välttämätöntä jo todellisten kustannusten selville saamiseksi ja myös armeijan leikattujen määrärahojen normaaliin maanpuolustustoimintaan riittämisen varmistamiseksi.

Ei voida lähteä siitä, että päätetään jostakin valmiusjoukkojen suuruisesta menoerästä sokkona ilman tarkkaa tietoa toiminnan kaikista kuluista, sillä onhan ilmeisesti ainakin tarkoitus yrittää periä kuluja takaisin joltakin kansainväliseltä taholta. Lisäksi olisi pystyttävä luomaan kansainvälisesti YK:n, Etyj:n ja Weu:n toimesta selkeät määritelmät siitä, mitä mikin rauhanturvaamistapa tarkoittaa ja mihin kohtaan raja kulloinkin vedetään eli milloin siirrytään turvaamisesta pakottamisen tasolle.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on esitetty kaksi eri vaihtoehtoa rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisesta tapahtuvalle päättämiselle. Toisessa vaihtoehdossa hallitus tekisi asiasta esityksen presidentille ja hän antaisi siitä eduskunnalle asetuksen hyväksyttäväksi tai hylättäväksi. Toisen mallin mukaan hallitus toisi päätöksen eduskunnalle selonteon muodossa, jolloin voitaisiin asiasta lopullisesti päättää. Perussuomalaiset ovat ilman muuta selontekomenettelyn kannalla, sillä siinä eduskunnan ja kansanedustajien rooli on korostuneempi kuin presidenttivetoisessa mallissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa ei valitettavasti ole huomioitu käytännössä lainkaan kansainvälisen rikollisuuden Suomen sisäiselle turvallisuudelle tuomaa uhkaa. Totuushan kuitenkin on, että kansainväliset rikollisjärjestöt ovat soluttautumassa maahamme ja ovat jo osittain sen tehneetkin. Esimerkkejä tästä ja sen aiheuttamasta vaarasta kansalaisten jokapäiväiselle turvallisuudelle on jo valitettavan paljon olemassa. Mielestämme tätä turvallisuusongelmaa olisi tullut käsitellä niin selonteossa kuin valiokunnan mietinnössäkin. Liittyyhän se olennaisesti yhteiskuntarauhan rikkeettömyyteen, ja sen perussyy on ainakin osittain maamme rajojen ulkopuolella. Koska näin ei ole kuitenkaan menetelty, katsomme, että hallituksen tulisi antaa eduskunnalle erillinen kansalaisten perusturvallisuutta ja maan sisäistä turvallisuutta käsittelevä selonteko mahdollisimman nopeasti. Yhteiskunnan tulee huolehtia ihmisten koskemattomuudesta niin sotilaallisen kuin rikollisuuden tai terrorisminkin tuoman uhan kohdatessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana hallituksen selonteossa kuvatusta kansainvälisestä ilmapiiristä, joka luo puitteet kansakuntien päätöksille yhteistyöstä tai ristiriitojen syntymisestä.

On totta, että ydinkokeiden uhka on viime vuodet koko ajan vähentynyt USA:n ja Venäjän pystyessä sopimaan asteittaisesta aseidenriisunnasta. Ydinuhka ei ole kuitenkaan vielä kokonaan väistynyt, sillä tällä hetkellä vaarallisinta lienee ydinasetietouden ja -tekniikan salakuljettaminen nk. ongelmamaihin, kuten Libya, Pohjois-Korea, Irak jne. Ne muodostavat koko ihmiskunnan turvallisuudelle vakavan uhan onnistuessaan saamaan ydinaseen haltuunsa. Siksi se on pystyttävä yhteistyöllä estämään.

Samoin maailmassa on vielä runsaasti muita vaarallisia asekehitelmiä, jotka joutuessaan vääriin käsiin saavat aikaan yleismaailmallista kauhua. Mielestämme ei myöskään sovi unohtaa eri uskonnollisten ääriryhmien pyrkimystä väkivalloin ja terrorilla sekä epäjärjestystä lietsomalla

levittää omaa elämänkatsomustaan. Se voi luoda Euroopallekin todellisen uhan tulevina vuosikymmeninä saadessaan ensin vapaasti levitä Pohjois-Afrikan arabimaissa.

Arvoisa puhemies! Suomi on pystynyt selviytymään kansakuntana yli monien karikoiden, joiden jalkoihin on jäänyt kokonaisia kansakuntia. Se on vaatinut myös raskaan veron ja edellyttänyt johtajiltamme päättäväisyyttä ja viisautta. Nykyisessä maailmassa maallamme on erinomaiset edellytykset selvitä ja edelleen kehittyä yhdeksi mallivaltioksi kansakuntien joukossa. Se vaatii kuitenkin sopivaa pidättyvyyttä ja toisaalta viisasta osallistumista. Tähän asetelmaan on Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka onnistuttava asettamaan siten, että se pystyy sopeutumaan myös muuttuviin kansainvälisiin olosuhteisiin. Se ei kuitenkaan edellytä ainakaan tässä vaiheessa, että hallitus antaisi eduskunnalle ehdotuksen rauhanturvalain muuttamisesta siten, että suomalaisille joukoille annettaisiin oikeus asevoiman käyttöön kriisitilanteessa jotakin osapuolta vastaan muussa kuin itsepuolustustarkoituksessa.

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Katsojat, kuuntelijat ja muut vastaavat! Aihe on todella vaikea, mutta silti lähtisin siitä, että Suomen asema historian myrskyissä on ollut niin rankka ja vaikea, että me voisimme aidosti ja terveesti olla ylpeitä kunniakkaasta historiastamme ja tietysti myös siitä, että toimeen on silloin tartuttu, kun siihen on ollut tarvis. Kiitos heille, joiden ansiota tämä on. Miten me tänä päivänä juuri näistä syistä sitten toteutamme vielä voisi sanoa Kekkosen ja Paasikiven, ja keitä niitä poikia nyt oli, linjalla tätä viisauttamme ja diplomaattista kykyämme?

Henkilökohtaisesti voin sanoa, arvoisa puhemies, että kannatan todella laajennettuja valmiusjoukkoja ja myös laajennettua valmiuskäsitettä, aivan kuin eräs nuoruuteni idoleista, jonka nimen unohdin melkein — ei se ollut Bo Didley — sanoi: "ready, willing, and able", eli olen rock' n' rollin suhteen valmis, halukas ja kykenevä vaikka koko yön toimimaan. Samalla tavalla valmiuden ja Suomen aseman ja historian tajuaminen tässä tilanteessa vaatii meiltä sen kaltaista suhtautumista, että voimme olla maailmalla esimerkkinä.

Olemme jo kerran todistaneet Euroopalle, että suomalaiset ovat suuri soturikansa. Historiamme vielä syvempään on tietysti saman kaltaista kuin muidenkin soturikansojen. Suomalais-ugrilaiset heimothan ovat eräänlaisia Euroopan intiaaneja. Filosofiamme ja psykologiamme on aika paljon samanlaista kuin parhaimmillaan jonkinlainen samurai- tai bushidohenki siinä mielessä, mitä todellinen soturius on.

Jottei asia menisi liian vaikeaksi, siteerataan välillä jotakin. Nietzsche sanoi aikoinaan, että hän näkee joka paikassa liikaa sotilaita ja armeijaväkeä, mutta hän ei näe missään sotamiehiä ja ennen kaikkea hän ei näe missään sotureita. Se tarkoittaa yksinkertaisesti todellista soturiutta. Olen ollut muuten pitämässä samasta aiheesta upseereillekin esitelmiä. Kun alkoi mennä vähän siihen tilanteeseen, että suomalainen urheilu oli sen verran heikoilla, täytyi ottaa urheilujoukkojen upseereita valmentamaan siviilipalvelumies. Puhuin juuri soturihengestä, mitä se on. Sen kaltainen valmius näkyy heti. Ei siinä tarvita enää mitään laajennettuja joukkoja ja supervarustuksia ja ramboiluja.

Silloin, kun joku suomalainen todella taas oivaltaa ja muistaa kiitollisena sen, mitä on saavutettu ja mihin on tultu, luulen, että Tapio Rautavaaran lause "vain merimies voi tietää" voi toteutua tältäkin pohjalta myös eurooppalaisten silmissä. Se, mikä meissä on suurta, on se, mitä me olemme saavuttaneet, ja se, mikä meissä voi olla kunniakasta, on sitä, mitä me tästä eteenpäin teemme.

Jos me menemme tähän mukaan tällä lailla, tämä on taas sitä samaa ajautumista, jota suomalainen ammattipolitiikka on ruvennut nykyaikoina edustamaan ja olemaan, eli ns. ajopuukäytäntö jatkuu vähän toisella tavalla. Ei ole enää mitään ajopuuteoriaa vaan yhtäkkiä tällainen pieni tajuntoihin ujuttautuminen ja laajennetut valmiusjoukot ja muuta. Eräät herrat ovat ihan oikeassa ja rouvatkin, jotka varoittelevat siitä, että näin saatetaan luoda jonkinlainen euroarmeija. Sen sijaan se, mitä minä peräänkuulutan ja koko sitoutumaton eko-ryhmä, on juuri sen kaltaista olemista, että ei ajelehdita eikä olla mitenkään.

Me olemme eurooppalaisille esikuva, aivan kuin minä lähdin alussa siitä, että me olemme selvinneet tunnehirviön kanssa. Jos joku on lukenut Dostojevskiä vähän kauemmin kuin Väyrynen aikoinaan eli on ymmärtänytkin siitä jotakin, voi kunnioittaa myös suomalaista siinä, diplomatiaa ja soturiutta, että on opittu käsittele-

mään hirvittävän, voisiko sanoa, tunnevaltaista herrakansaa jotenkin. Se, minnepäin asiassa taas ollaan menossa, on juuri tämän perinteen kieltämistä. Mitä enemmän aseita, mitä enemmän tällaista laajennettua, mitä enemmän tällaista ammattipolitiikkaa, mitä enemmän vielä tämmöistä naurettavaa juttua, että otetaan todella ulkopolitiikka oppositiopolitiikan aseeksi, se haisee todella, se ei ole enää Kekkosen linjalla ollenkaan, siinä ei ole ainoastaan Alkiota hylätty vaan on myös Kekkonen hylätty aika rankasti.

Mielestäni, kun on jokin tällainen peli, mitä tämä nyt on, poliittinen peli, soturin valmius on juuri sitä kisailuhenkeä, että sinusta näkyy valmius. Minä ihmettelin sitä kerran yhdelle iltapäivälehden toimittajalle. Nimitän tällaista joukkuetta psykosisseiksi. Se on vähän huono käsite, mutta ehkä edellinen presidentti voisi tykätä loppuosasta ainakin. Mutta se tarkoittaa siis jotakin sen kaltaista kykyä ja valmiutta, että ei tarvitse muuta, aivan kuin jossakin maaseudulla jonkun vanhan poliisin pelkkä läsnäolo rauhoittaa. (Ed. Juhantalo: Täälläkin on!) — No niin, siellähän on. Niin, niitä on joka puolella ja isokokoisia onkin muuten. Mutta nyt minä en tarkoita laajennettua tässä mielessä, niin kuin olette varmaan jo tajunneet. (Ed. Lamminen: Älkää laajentako sotaan asti!)

Eli vielä kerran: Olen sitä mieltä, että laajennetaan valmiutta, mutta tämmöisessä syvässä sydämen hengessä, ja näytetään maailmalle tietotaitomme myös veli ja sisko venäläisen käsittelyssä ja ollaan tällä sillanrakentajan ja rauhantekijän tiellä, koska tehän tiedätte, ketkä ovat autuaita.

Kiitoksia tällä kertaa aika mukavasta vastaanotosta.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n: Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittisella selonteolla, silloin kun sitä tehtiin, oli useita tavoitteita, ensinnäkin tietysti kartoittaa Suomen linjaa kylmän sodan jälkeisessä muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa, antaa virikkeitä julkiselle keskustelulle Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä viimeisenä, mutta ei suinkaan vähäisimpänä, luoda eduskunnalle mahdollisuus perehtyä Suomen turvallisuuspolitiikan ajankohtaisiin ydinkysymyksiin ja lausua niistä kantansa. Näin on myös tapahtunut. Näin ollen kiitän omalta puoleltani hallituksen edustajana eduskuntaa hyvin perusteellisesta ja monipuolisesta lausunnosta.

Tämä kiitos ulottuu myös kaikille siihen työhön osallistuneille, erityisesti ulkoasiainvaliokunnalle, joka on käyttänyt siinä määrin koti- ja ulkomaisia asiantuntijoita oman työnsä tueksi, että se on muuallakin kuin Suomessa huomattu. (Ed. Kanerva: Missä?) — Vähän päästä joutuu vastaamaan siihen, että meillä käy tavallista enemmän tällä hetkellä myös ulkomaisia asiantuntijoita, ja minun mielestäni se on hyvä asia. Mutta kunnia sille, jolle kunnia kuuluu.

Hallitus on ilahtunut siitä, että eduskunta olennaisissa linjauksissa on samaa mieltä selonteossa esitettyjen arvioiden ja analyysin kanssa, jos katsotaan ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, ja tämä kuva vahvistui jo tänään ryhmäpuheenvuorojen aikana. Pääkysymyshän on, että Suomen toimintaympäristön muutosten arvioinnissa on meillä mukana turvallisuuskäsitteen laajentaminen ja myös Suomen toimintalinja vakauspolitiikan, konfliktien hallinnan ja puolustuspolitiikan aloilla. Minä en lähde kertaamaan koko selonteon sisältöä, vaan keskityn eräisiin ydinkysymyksiin ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan selonteosta esittämiin havaintoihin.

Arvoisa puhemies! En malta ehkä olla kokonaan puuttumatta jo nyt täällä esitettyihin ryhmäpuheenvuoroihin, mutta varoitan etukäteen, että tulen olemaan teidän kyseenalaisena ilonanne täällä pitkin iltaa ja aion myöhemmin vastata hieman yksityiskohtaisemminkin sekä ryhmäpuheenvuoroihin että jatkossa seuraaviin muihin puheenvuoroihin. Mutta asiaan tämän varsinaisen mietinnön osalta.

Ensinnäkin laajan turvallisuuden käsitteestä näkemykset ovat mielestäni laajalti yhtenevät, että sotilaallisen turvallisuuden rinnalle yhä painokkaammin ovat nousseet muut vakauden kannalta olennaiset tekijät kuten oikeusvaltion toimivuus, ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien turvaaminen sekä taloudelliset ja sosiaaliset kysymykset. Olin jo lähetekeskustelussa valmis yhtymään siihen kritiikkiin, että tämä analyysi oli tehty vasta ensimmäisen kerran ja että se on analyysiosaltaan ehkä laajempi kuin johtopäätösosaltaan, mutta olemme lähdössä uuden, varsin tärkeän keskustelun alkuun. Olen tässä mielessä jo tämänpäiväisessä täysistuntokeskustelussa esitettyjen arvioiden kannalla, että tätä tulisi entisestäänkin laajentaa. Tämähän oli useammassakin ryhmäpuheenvuorossa esillä.

Selvää on myös, että kansainvälisten yhteisöjen ponnistelujen on kohdistuttava entistä enemmän näiden kysymysten hoitamiseen. Etyj ja Euroopan neuvosto ovat tehneet ansiokasta ja uraa uurtavaa työtä, jota on jatkossa vielä voimakkaamminkin tuettava. Kansanedustaja Virtasen

englanninkielisiä sanoja "willing" ja "able" voidaan tässä yhteydessä käyttää varsin oikeaan osuvasti. Samoin kun ed. Kallis toi esiin Minskin prosessin, voin sanoa, että tästä jatkossa vielä toivottavasti kuulemme positiivisessa hengessä. Suomeen tulevat eräät seuraavista kokouksista, ja näin ollen Suomen yhteispuheenjohtajuus Venäjän kanssa pitää meidät hyvin näitten asioitten mukana ja myös niistä vastuussa.

Hallitus on myös itse ryhtynyt toimiin muun muassa ihmisoikeuksia käsittelevän raportoinnin ja erityyppisen seurantatyön tehostamiseksi sekä ulkoasiainhallinnossa että vähän muuallakin. Euroopan unionin jäsenenä osallistumme aktiivisesti erilaisiin ihmisoikeuksia koskeviin toimintoihin yhä laajemmalla alueella.

Myös kotimaassa toimintaa on tehostettu, ja tässä yhteydessä olen omalta osaltani pyrkinyt luomaan aikaisempaa laajemman keskusteluyhteyden eduskunnan kanssa, mistä muun muassa Etyj:n parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet ja Euroopan neuvoston valtuuskunnan jäsenet aikaisemminkin jo perinteenä olleen ulkoasiainvaliokunnan jäsenten kanssa pidettyjen keskustelujen yhteydessä ehkä ovat jossain määrin vakuuttuneet.

Panostaminen ihmisoikeuksiin, vähemmistöjen ongelmien selvittämiseen ja oikeusvaltion perusteiden vahvistamiseen ei vaadi sinänsä valtavia resursseja. On mielestäni syytä muistaa, että mikäli konfliktit laajenevat sotilaallisiksi yhteenotoiksi, ovat kustannukset sekä sodankäynnin että myöhemmin jälleenrakentamisen osalta aivan toista suuruusluokkaa.

Tärkeä ongelma-alue on myös pakolaisten ja eri syistä kotiseudultaan siirtymään joutuneitten ihmisten asema. Suomen on tässä kannettava kansainvälinen vastuunsa. Hallitus onkin juuri asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on laaja-alaisesti selvittää Suomen pakolaispolitiikkaa ja ulkomaalaisten asemaa maassamme.

Samoin hallitus on pyytänyt kehitysyhteistyön osalta analysointia, jonka tehtävän kehitysyhteistyöministeri Haavisto ojensi ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Paasiolle, minkä vuoksi uskon, että mietinnössä oleva kehitysyhteistyöpuute tulee jatkossa korjatuksi.

Kansainvälisen yhteisön on syytä varautua kuitenkin siihen, että kaikesta ennaltaehkäisevästä toiminnasta huolimatta eli huolimatta siitä työstä, jota me teemme täällä Suomessa ja jota muualla tehdään, rauhantila kuitenkin saattaa järkkyä. Entisen Jugoslavian tragedia on tästä meille kauhistuttava esimerkki. Periaatteessa Yhdistyneiden kansakuntien tulisi pystyä maailmanlaajuisesti, siis myös Euroopassa, tehokkaisiin toimiin rauhan palauttamiseksi ja rauhanprosessin tukemiseksi tarvittaessa rauhanturvajoukoin. Tämähän on YK:n peruskirjan tarkoitus.

Tasavallan presidenttimme esitti äskettäin YK:n 50-vuotisjuhlaistunnossa, että YK:n tulisi luoda nopeaan toimintaan kykenevä kansainvälinen valmiusjoukko, jotta kriiseihin voitaisiin puuttua tehokkaasti mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Mutta YK:ssakin tämä tehtävä on siis vasta selvitysvaiheessa. Käytännössä YK:n resurssit ovat riittämättömät. Entisen Jugoslavian operaatioon ne eivät riitä, rauhanprosessi on vielä hyvin hauras ja monet ongelmat saattavat suistaa sen raiteiltaan. Jos kuitenkin toiveet rauhansopimuksen aikaansaamisesta osoittautuvat tosiksi, on ensiarvoisen tärkeää, että rauhaa tukemaan ja valvomaan saadaan tehokas kansainvälinen rauhanturvajoukko. Samalla on tietysti käynnistettävä laaja-alainen toiminta siviilisektorilla, humanitaarinen apu, ihmisoikeuksien turvaaminen, pakolaisten paluun takaaminen sekä laajamittainen jälleenrakennustoiminta. Lisäisin tähän vielä sen, että tarvitaan myös näin muodostuvien kansallisten valtioyksiköiden mahdollisuus osallistua eurooppalaiseen integraatioon. Nämä eri toiminnat on koordinoitava tehokkaasti.

Suomen on oltava eri tavoin mukana rauhan aikaansaamisessa entisen Jugoslavian alueella. Se on osa meidän oman maanosamme rauhaa. Siviilipuolella keskeiset alueet ovat ihmisoikeudet, ja kuten täällä jo eräissä ryhmäpuheenvuoroissa on tuotu esille, meillä on oma erityisedustajamme, jos näin voi sanoa lainausmerkeissä, Elisabeth Rehn. Meillä on myös edessämme vaalien järjestäminen, Etyj:n roolin takaaminen ja pakolaisten paluussa ennen kaikkea tuki Unhcr:lle, mutta myös me voimme olla ja olemme olleet mukana jälleenrakennuspuolen suunnittelussa.

Arvoisa puhemies! Suomen on tutkittava mahdollisuuksia löytää muodot, joilla me voimme osallistua myös rauhanturvaoperaatioon. Minun mielestäni me emme voi jättäytyä tämän mittavan kansainvälisen ponnistuksen ulkopuolelle, edellyttäen, että operaation toimeksianto ja muut ehdot ovat meille hyväksyttävät. Kyseinen operaatiohan toteutetaan YK:n päätöksin, mutta Nato vastaa sen toimeenpanosta. Joukon lähettäminen perustuu osapuolten yhteisymmärrykseen rauhanehdoista ja operaation toteutta-

misesta. Sen tehtävänä on tukea poliittista ratkaisua, ei pakottaa osapuolia rauhaan.

Rauhanturvaoperaatio joudutaan rauhansopimuksista huolimatta toteuttamaan todennäköisesti hyvin vaativissa oloissa. Pitkään jatkuneet sotatoimet ja tapahtuneet raakuudet tekevät ympäristöstä vaarallisen. Rauhanturvajoukon tulee siksi varautua ja varustautua käyttämään äärimmäisissä tilanteissa voimakeinojakin humanitaarisen avun turvaamiseksi ja mahdollisten sopimusrikkomusten estämiseksi.

Me olemme seuranneet muiden Pohjoismaiden reaktioita tähän tilanteeseen. Lähinnä tietysti kiinnostuksemme kohteena on Ruotsi, koska meillä on ollut paljon yhteistä rauhanturvaamisen alueella. Suomelle on luonnollista ja tärkeää toimia yhdessä muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa ja osoittaa kantavansa vastuuta kuten muutkin.

Arvoisa puhemies! Muutama sana eduskunnan puolelta tulleeseen kritiikkiin, mutta vain muutama, jotta pysyisin aikataulun sisällä.

Ensinnäkin on sanottu, että hallitus on liian kehitysoptimistinen. Selonteko pyrkiikin olemaan kehitysoptimistinen, esittämään tavoitteet, joihin toivotaan päästävän. Muunlainen lähtökohta olisi ollut aika nurinkurinen.

Selonteko painottaa uutta tilannetta kylmän sodan jälkeen. Tarvitaan uusia lähestymistapoja ja uutta panostusta. Jos nykyinen laajennettuun ja lisättyyn turvallisuuteen tähtäävä kehitys hidastuisi, jouduttaisiin turvautumaan aikaisempiin tavoitteisiin ja keinoihin, ja nehän ovat tunnettuja. Kansainvälinen yhteisö on kuitenkin kehittynyt varsin monipuoliseksi, moniulotteiseksi vuorovaikutusverkostoksi, jossa ongelmia ei voida enää ratkaista kaavamaisesti, vaan jossa me pyrimme vaikuttamaan yhä nopeammin muuttuvissa tilanteissa. Tässä jos missä on syytä kuitenkin olla kehitysoptimistinen, sillä juuri tämä muodostaa poliittisen tahdon.

Olen samaa mieltä kuin ruotsalaisen kansanpuolueen puolesta puhunut ed. Eva Biaudet, joka sanoi, että myös YK:n kohdalla kysymys on siitä, mitä me haluamme tämän järjestön olevan. Me itse olemme muodostamassa sitä poliittista tahtoa. Sen vuoksi vastaan tässä suhteessa eduskunnan esittämään kritiikkiin, että haluankin olla kehitysoptimistinen. Haluan olla luomassa sitä poliittista tahtoa, jolla voidaan toteuttaa nämä tavoitteet.

Toinen kritiikki, joka tuli ulkoasiainvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan viestityksen mukaan myös asiantuntijoiden taholta, oli instituutiokeskeisyys. Saattaa olla. Mutta uudet turvallisuusongelmat ovat ratkaistavissa ainoastaan yhteistyön avulla, ja näin ollen siinä on hyvin keskeinen merkitys sillä, että instituutiot mukautuvat uusiin tilanteisiin ja haasteisiin, mutta turvallisuus ei tietysti rakennu pelkästään instituutioiden varaan. Tässä mielessä voin sanoa, että niitä on vain osattava käyttää. Voin sanoa, että yhtenä osoituksena on Suomen panostus Suomen itsenäisen uskottavan kansallisen puolustuksen ylläpitämiseen, joka on myös keskustelussa ollut paljon esillä.

Kolmantena kritiikin kohteena on ollut hallituksen Eurooppa-keskeisyys. Mutta kuunnellessani tänään keskustelua on tullut hieman mieleen, että pata kattilaa soimaa, vaikka varmaan metsä niin vastaa kuin sinne huudetaan. Tämä ilmiö lienee meille eurooppalaisille hyvin yleinen sen vuoksi, että vanha Eurooppa on muuttunut hyvin nopeasti, ja se on ollut meille kaikille sykähdyttävä kokemus. Siksi Eurooppa on nyt niin lähellä. Uskon, että muutaman vuoden päästä globaalisuus uudelleen valtaa myös poliittisen keskustelun. On hyvä, että me otamme nyt kantaa tähän muutoksen alaisena olevaan Eurooppaan. Se on meidän kotimaanosamme.

Neljäntenä kritiikin kohteena otan esille Venäjä-analyysin. On myös esitetty joitakin kysymyksiä siitä, miten Venäjän integrointi tapahtuu. Miten se tapahtuu? Me olemme itse olleet mukana sitä tekemässä. Me olemme olleet vaatimassa sitä tässä selonteossa. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietintö lähtee periaatteesta, että Venäjä on integroitava Eurooppaan. Uusia rajanvetoja ei tarvita. Vanhoistakin on päästävä eroon, mikä koskee blokkeja. Tämä integrointi on lähtenyt hyvin liikkeelle. Euroopan unionin ja Venäjän välillä on tehty interim-sopimus. Se tapahtui jo heinäkuussa. Sen muuttaminen käytännön todellisuudeksi on eri jäsenmaissa tapahtuva prosessi ja myös Suomen eduskunta on siinä kohta mukana. Tämä luo Venäjälle mahdollisuuden erilaisten EU-ohjelmien kautta tulla mukaan hyvin monitasoiseen toimintaan.

Venäjä on allekirjoittanut Naton Partnership for peace -rauhankumppanuusohjelman niin kuin Suomikin. Se on toinen tärkeä alue, missä Venäjän integroituminen on lähtenyt liikkeelle.

Kolmannen integroitumisvaiheen tietävät ainakin ne Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet tästä eduskunnasta, jotka ovat jo käyttäneet tämän vuoden Venäjän jäsenhakemuksen käsittelyyn ja jossa käsittääkseni suomalaisten arviointi on ollut, että ensi

vuoden tammikuussa Venäjä saattanee tulla Euroopan neuvoston täysivaltaiseksi jäseneksi. Sekin on vasta portti, mahdollisuus, jatkointegrointiin. Juuri tätä minä tarkoitan Venäjän integroimisella. Juuri tätä hallitus ja, uskon, myös eduskunta on valmis edistämään.

Selonteon keskeisistä painopisteistä muutama sana. Kylmän sodan jälkeisessä tilanteessa on todella tärkeintä luoda vakautta ja turvallisuutta yhteistyön keinoin vaikuttamalla vakauden perustekijöihin: ihmisoikeuksiin, oikeusvaltion toteuttamiseen, hyviin naapuruussuhteisiin ja kansainvälisten instituutioiden vahvistamisiin. Valtioiden välisissä suhteissa voidaan hyödyntää näitä uusia mahdollisuuksia. Tässä mielessä kommentoin sen verran keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoroa, kun siinä puhuttiin sekä yksilön että kansallisvaltion kannalta, että myös näiden kansallisvaltioiden välinen demokraattinen avoin yhteistyö on mielestäni se ulottuvuus, josta keskustelua tulisi jatkaa.

Tätä keskusteluyhteyttä me tarvitsemme myös tässä maassa sekä hallituksen että eduskunnan välillä. Minä uskon, että hyvä pohja toiminnalle on luotu. Minä uskon, että tämä on auttamassa Suomea myös olemaan aktiivinen uudessa asemassaan Euroopan unionin jäsenenä ja myös globaalisemmin muun muassa YK:n aseman korottamisessa ja vahvistamisessa.

Omalta puoleltani toivon vilkasta ja monipuolista keskustelua, ja katsottuna sitä puheenvuorojen varauslistaa, joka tuosta koneelta on näkyvissä, uskon, että toivo on jo otettu huomioon. Jo nyt ryhmäpuheenvuorojen aikana, ja todennäköisesti niitä sen jälkeen ei vanhan perinteen mukaan tulekaan, on esitetty eräitä ponsia. Näiden ponsien osalta toivon, että jatkokeskustelussa tulee jonkinnäköistä selvennystä.

Nimittäin omasta mielestäni katselin aika perusteellisesti Suomen keskustan vastalausetta ulkoasiainvaliokunnan mietintöön, ja siinä mielestäni painopiste oli hieman toisella tavoin asetettu kuin nyt ryhmäpuheenvuorossa. Jos ajatellaan rauhanturvaan tarvittavaa lainuudistusta, niin siinähän on otettu normaalisti kolme eri tasoa. Ensimmäinen on se, voidaanko laajentaa YK- ja Etyj-käsitettä nykyisestä lainsäädännöstä. Toiseksi, onko rauhanturvakäsitteen laajentaminen mahdollista itsepuolustuksesta humanitaariselle puolelle. Kolmanneksi on kysymys valmiusjoukkojen muodostamisesta. Minun käsittääkseni Suomen keskustan vastalause mietintöön oli rakennettu nimenomaisesti tekstillisesti itsepuolustustarkoituskohtaan, kun sen sijaan täysistuntosalissa ei pidetty perusteltuna selonteossa esitettyä ehdotusta valmiusjoukkojen muodostamisesta. Saatan olla juristina hieman yksityiskohtiin takertuva, mutta mielestäni siinä on selkeästi painopiste siirtynyt kohdasta 2 kohtaan 3. Tähän lienee, arvoisa puhemies, niin kuin moneen muuhunkin asiaan, mahdollisuus vielä illan kuluessa palata.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Yritän olla lyhytsanainen, koska oletan, että kansanedustajat odottavat varsinaisen keskustelun alkua.

Arvoisa puhemies! Suomen puolustusvoimien tehtävänä on huolehtia suomalaisten ja Suomen alueen puolustamisesta. Haluamme huolehtia puolustuskykymme ylläpitämisestä niin, että Suomen alue ei joudu sotilaallisten spekulaatioiden kohteeksi eikä sotilaallisella voimankäytöllä uhkaaminen Suomea kohtaan tule muutenkaan kysymykseen. Uskottava puolustus ehkäisee hyökkäysaikeet ja alueellisen koskemattomuuden loukkaukset. Puolustuskyvyn ylläpitämisen ja Suomen puolustamisen tärkeydestä ovat toivottavasti kaikki kansanedustajat ja eduskuntaryhmät samaa mieltä. Monissa ryhmäpuheenvuoroissa näin onkin korostettu. Olen siihen hyvin tyytyväinen, että tähän puoleen on kiinnitetty niin laajasti huomiota.

Puolustusratkaisumme perustuu alueelliseen puolustukseen ja yleisen asevelvollisuuden tuottamaan suureen reserviläisarmeijaan. Puolustusratkaisuun vaikuttavat alueemme laajuus, pieni väestö ja rajalliset resurssit. Puolustusratkaisuamme ei hallitus esitä muutettavaksi. Tätä haluan korostaa, koska joissakin keskusteluissa aikaisemminkin on esitetty, että näihin olisi joitakin muutoksia ehdotettu. Näin ei ole laita.

Suomen uskottavan puolustuskyvyn säilyttäminen vaatii pitkäjänteistä joukkojen ja materiaalin kehittämistä. Tätä työtä tehdään puolustusvoimissamme jatkuvasti riippumatta siitä, koulutetaanko ns. valmiusjoukkoa vai ei. Valmiusjoukon kouluttaminen voisi tätä toimintaa kylläkin tehostaa.

Arvoisa puhemies! Rauhanturvatoiminnasta käydyssä vilkkaassa keskustelussa on herätetty epäilys, että kouluttamalla ja varustamalla rauhanturvajoukkoja heikentäisimme omaa puolustuskykyämme. Tätä väitettä on vaikea ymmärtää. Mahdollisesti rauhanturvatehtäviin käytettäviä joukkoja voidaan kouluttaa varusmiesaikana. Samalla tavallahan peruskoulutus rauhanturvatoimintaan nyt annetaan. Jo nykyisellään

puolustusvoimien tehtäviin siis kuuluu tukea Suomen osallistumista YK:n ja Ety-järjestöjen rauhanturvatoimiin.

Hallituksen selonteon mukaan kansainvälisiin tehtäviin valmentavaan rauhanturvakoulutukseen otettaisiin vain vapaaehtoisia varusmiehiä. Laajimmillaan näihin tehtäviin koulutettaisiin noin yhden prikaatin henkilöstö, joka on 1 prosentti sodanajan maavoimistamme. Tästä prikaatista korkeintaan noin pataljoonan vahvuinen joukko olisi kerrallaan kansainvälisissä tehtävissä. Operaatioon lähetettävä joukko koottaisiin nykyisen käytännön mukaan reserviin siirtyneistä henkilöistä. Tätäkin on syytä korostaa, koska epäilyksiä siitä, mikä joukon kouluttamisen merkitys on, on täälläkin ryhmäpuheenvuoroissa esitetty, muistaakseni esimerkiksi keskustan ryhmäpuheenvuorossa.

Pidän tärkeänä sitä, että tulevaisuudessakin rauhanturvatoimintaan osallistuu riittävän kypsiä henkilöitä, niin ettei nuoruus ja liika innokkuus tehtävissä kärjistä tilanteita. Tämän haluan todeta siksi, että on ajateltu, että jo varusmiesikäiset henkilöt lähtisivät rauhanturvatoimintaan. Se ei välttämättä ole viisasta. Joidenkin maiden joukoissa on hyvin nuoria henkilöitä. On todettu, että Suomen järjestelmä on ollut hyvä, vähän kypsemmät ihmiset ovat suorittamassa näin vaikeita tehtäviä kuin rauhanturvatoiminta on.

Varmasti on myös tärkeää, ettei kukaan harkitsemattomasti sitoudu rauhanturvatehtäviin. Käsitykseni on, että henkilöstön rekrytointi Suomessa on niin korkealla tasolla, ettei henkilökohtaisten ominaisuuksien aiheuttamia ongelmia yleensä esiinny. Näistähän meillä on kokemuksia joistakin epäonnistuneista rauhanturvatoiminnoista.

Arvoisa puhemies! Kriisinhallintavalmiutta tulee kehittää Suomen oman puolustusvalmiuden ja puolustuskyvyn osana. Joukkojen varustaminen parhaalla nykyisellä materiaalilla ja koulutuksen tehostaminen vaikuttavat aikaa myöten koko jääkäriprikaatin valmiuteen ja sen kykyyn selviytyä tehtävästä Suomen puolustusjärjestelmän osana.

Haluan taas kerran todeta asian, joka on sanottu selonteossa ja mietinnössä sekä monissa yhteyksissä julkisuudessa. Rauhaanpakottamiseen Suomi ei halua osallistua. Täällä on edelleen esitetty epäilyksiä tässä suhteessa. Tämä on todellakin todettu selonteossa, asiaa on vielä täällä monissa puheenvuoroissa korostettu ja myöskin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on tätä korostettu. Pidän tärkeänä sitä, että rauhanturvalakia uudistettaessa tämä kanta kirjataan myös lain pykäliin selkeästi.

Arvoisa puhemies! Kun täällä on esitetty epäilyjä siitä, miten voidaan asioita määritellä, muutama sana määrittelystä.

Rajanveto laajennetun rauhanturvaamistoiminnan ja ns. perinteisen rauhanturvaamistoiminnan välillä on häilyvä. Sen sijaan rauhaanpakottamisen kriteerit ovat selkeät ja eroavat jo turvallisuusneuvoston mandaatissa selvästi rauhanturvaamistoiminnan kriteereistä. Rauhaanpakottamisessa, johon Suomi ei halua osallistua, on kyseessä valtiota tai kriisin merkittävää osapuolta vastaan kohdistettava sotilaallinen pakotetoimi, jonka tarkoituksena on hyökkäyksen torjuminen tai hyökkääjän lyöminen takaisin. Kyse on hyökkäyksellisestä, aktiivisesta sotilasoperaatiosta.

Sotilaallisen pakottamisen operaatioissa lähes kaikista perinteisen rauhanturvaamisen edellytyksistä on luovuttu. Ensinnäkin operaatiot perustetaan täysin ilman osapuolten suostumusta. Toiseksi voimaa on valtuus käyttää niin paljon kuin on tarpeen operaation tavoitteen saavuttamiseksi. Kynnys rauhaanpakottamiseen on korkea. Jokainen politiikkaa seurannut tietää, miten suuri kynnys on ollut Kuwaitin operaatiossa, miten suuri se on ollut Bosnian pommittamisessa. Mikäli maailmanjärjestö pitää perusteltuna ulkopuolista puuttumista kriisiin ilman sen merkittävän osapuolen suostumusta, pidetään loukkausta niin merkittävänä, että korkealle arvostettua valtioiden suvereniteettiperiaatetta voidaan rikkoa. Operaation kestäessä tilanne ei voi muuttua rauhanturvaamisesta rauhaanpakottamiseen ilman, että turvallisuusneuvosto tekee päätöksen oleellisesta mandaatin muutoksesta, tai ilman, että joukkoja operaatioon luovuttavat valtiot tekevät asiassa uuden poliittisen päätöksen. Sekä joukkoja luovuttavien valtioiden että YK:n lähtökohtana on, että samat joukot eivät voi samassa operaatiossa toimia sekä rauhanturvaajina että rauhaanpakottajina. Mahtaisiko tämä yhtään selventää tätä asiaa?

Rauhanturvaamislainmuutoksen tarkoituksena on luoda meille lainsäädännöllinen valmius harkita osallistumista laajennettuun rauhanturvaamistoimintaan eli toimintaan, johon sisältyy valtuutus rajoitettuun aseelliseen voimankäyttöön toiminnan tavoitteeksi asetettujen päämäärien toteuttamiseksi tai jossa kaikkien konfliktin osapuolten täydellinen myötävaikutus ei ole taattu. Konkreettinen osallistumispäätös tapah-

tuisi myös tulevaisuudessa ulkopoliittisin perustein ja taloudelliset realiteetit huomioon ottaen. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin Suomen osallistuminen rauhaanpakottamisoperaatioihin, ja niin kuin totesin, se pitää todella laissa selvästi sanoa.

Arvoisa puhemies! Uskon edelleen siihen, että kertaus on opintojen äiti, vaikka välillä tässä asiassa usko alkaa mennä, joten haluan vielä kerrata sen, mitä ulkoasiainvaliokuntakin on todennut laajennettuun rauhanturvaamiseen osallistumiselle asetetuista rajoituksista: Suomi itse päättää osallistumisestaan. Suomi säilyttää liittoutumattomuutensa, eikä osallistuminen rauhanturvaamiseen sido Suomea sitoviin velvoitteisiin. Rauhaanpakottaminen on pois suljettu. Ennen tehtävään ryhtymistä arvioidaan konfliktin luonne, ja tässä arvioinnissa vaikuttavat taloudelliset seikat, historialliset seikat, poliittiset seikat jne. Varautuminen rahoitetaan nykyisten puolustusmäärärahojen puitteissa. Voin täysin yhtyä näihin valiokunnan esittämiin rajauksiin, joita täällä muun muassa Vasemmistoliiton puheenvuorossakin on korostettu.

Arvoisa puhemies! Oma näkemykseni on, että rauhanturvatoiminnassa on kyse suojattomien suojelusta ja kriisien hillitsemisestä. Se on humanitaarista apua ja siviilien, usein naisten ja lasten suojelua. Juuri tästä syystä Suomen, jonka maine rauhanturvaajana on erinomainen, kannattaa antaa oma kasvava panoksensa ihmisten auttamiseen ja rauhan edistämiseen maailmassa.

Arvoisa puhemies! Vielä pari sanaa parin käytetyn ryhmäpuheenvuoron johdosta. EU-jäsenyys ei merkitse sotilaallista liittoutumista. Weu:n jäsenyys merkitsisi käytännössä Nato-jäsenyyttä. Siksi Suomi ei ole hakeutunut Weu:n jäseneksi. Olemme siis sotilaallisesti liittoutumaton maa, mikä on todettu moneen kertaan selonteossa. Minkälaiseksi Weu:n rooli tulevaisuudessa muodostuu, se nähdään vasta lähivuosina. Suomen on aktiivisesti osallistuttava tarkkailijan roolissa ja toisaalta EU:n jäsenenä tähän kehityskulkuun. Selonteossa on todettu, että Suomi valmistautuu käsittelemään rakentavasti unionin ja Weu:n institutionaalisten suhteiden kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Päätän puheenvuoroni samaan, johon ministeri Halonen. Puolustushallinto ministeriönä valmistelee mahdollista rauhanturvaamislain uudistamista. Minä en myöskään keskustan ponnesta nyt pääse selvyyteen, vastustaako keskusta rauhanturvalain uudistamista vai ei. Toivoisin, että tähän keskustelussa tulee joku selvyys, mikä ehkä jonkin verran valmisteluja helpottaisi.

Pääministeri L i p p o n e n: Arvoisa puhemies! Suomen ulkopolitiikassa noudatetaan kaikessa oleellisessa jatkuvuutta. Suomen etuja ajetaan tänäkin päivänä tämän päivän maailmassa. Emme enää harjoita perinteistä puolueettomuuspolitiikkaa, koska se kuului kylmän sodan kahtia jakautuneeseen Eurooppaan. Mutta jatkuvuuden nimessä Suomi ei ole liittynyt eikä liity sotilasliittoihin, vaan pysyy liittoutumien ulkopuolella. Näin siksi, että katsomme tämän parhaiten palvelevan kansallisia etujamme ja myöskin Euroopan turvallisuuden etuja ja Pohjois-Euroopan vakautta.

Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa Suomen turvallisuutta vakauttamalla Suomen aseman uudessa Euroopassa. EU:n jäsenmaana Suomi on tänä päivänä Venäjän hyvä naapuri, uskallan sanoa: ehkä jopa Venäjän paras naapuri tämänkin päivän tilanteessa. Yhteistyö Suomen ja Venäjän välillä on edistynyt hyvin nykyisen hallituksen aikana jatkaen siitä, mihin edellinen hallitus jätti. Olemme pääsemässä entistä systemaattisempaan yhteistyöhön ennen kaikkea talouden alalla. Olemme myös mukana perinteisessä pohjoismaisessa yhteistyössä ja tiivistämme suhteita Baltian maihin.

Niin vahva ja vakaa kuin Euroopan tilanne onkin, sitä uhkaavat ensi sijassa yksittäisten maiden ja Itä-Euroopan ongelmat, jotka kärjistyessään voivat johtaa aseellisiin yhteenottoihin entisen Jugoslavian tapaan. Jos paikalliset tai alueelliset kriisit pääsevät riistäytymään laajamittaisen väkivallan asteelle, on koko Euroopan turvallisuus uhattuna, erityisesti Euroopan taloudellisella ja yhteiskunnallisella vedenjakajalla sijaitsevien maiden, kuten Suomen, turvallisuus. Ei paljon tarvitse tapahtua, kun tilanne kärjistyy. Nyt jo on oireita siitä, että ahdasmielinen nationalismi nostaa päätään ja saa vettä myllyyn ristiriidoista.

Suomella on useimpia EU-maita suurempi ja hyvin itsekäs syy osallistua sellaiseen yhteistoimintaan, jolla Euroopan vakaus varmistetaan. Se on ensisijaisesti poliittista ja taloudellista yhteistoimintaa, jolla kriisit ehkäistään ennakolta. Siksi Suomi kannattaa Euroopan unionin ja Venäjän yhteistyön tiivistämistä ja Euroopan unionin laajentamista Itä-Eurooppaan ja Baltian maihin. Tämä on vakauspolitiikan aivan keskeinen linja.

Jos aseellisia yhteenottoja esiintyy tai sellaiset uhkaavat, tarvitaan yhteistoimintaa myös rau-

hanturvaamisessa, kriisienhallinnan sotilaallisessa yhteistyössä. Se on Suomen kansallisten elintärkeiden etujen mukaista yhteistoimintaa. Mikään ei Suomea pakota tällaiseen yhteistoimintaan. Kuitenkin Suomelta voidaan kohtuudella myös odottaa omaa panosta kriisien sotilaalliseen hallintaan Euroopan unionin jäsenenä, ja edellisen hallituksen aikana hyväksytyn Maastrichtin sopimuksen osapuolena Suomella on moraalinen velvollisuus osallistua unionin solidaarisuuteen myös näissä asioissa. Vastapainoksi me voimme paremmin perustein saada unionin tukea, jos joudumme itse uhan alle. Suomen turvallisuus unionin jäsenenä ja eurooppalaisena maana ei ole yksipuolinen eikä vain yhdensuuntainen asia. Oleellista Suomelle on tässä tilanteessa se, että me voimme itse määritellä, miten osallistumme sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Hallituksen ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan selkeä kanta on, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen. Puolustusministeri selvitti tätä asiaa. Suomi ei osallistu hyökkäystoimiin mitään osapuolta tai maata vastaan. Suomen rauhanturvajoukkoja ei aseisteta rauhaanpakottamiseen eikä voida alistaa osallistumaan rauhaanpakottamiseen missään operaatiossa. Suomi voi osallistua rauhanturvatoimintaan siten laajennetuin oikeuksin, että rauhanturvaajamme voivat puolustaa itseään, humanitaarisia kuljetuksia ja siviilihenkilöitä vaikeissakin olosuhteissa, sellaisissa, jotka nykyään vallitsevat niillä alueilla, joilla rauhanturvan tarvetta on. Suomi valitsee erikseen jokaisen operaation, johon osallistuu. Jos olosuhteet näyttävät liian vaikeilta, ei operaatioon osallistuta.

En ole nyt tuonut tänne rautalankaa mukanani, mutta kyllä sitäkin on saatavissa, jos tarvitaan vielä senkin jälkeen, mitä puolustusministeri sanoi. Kyllähän tällä asialla voidaan aivan mainiosti kosiskella yleisöä ja sotkea mieliä ja väittää, että käsitteet ovat sekaisin. Mutta asiallisesti ottaen minusta tässä on nyt ongelma nimenomaan oppositiolla itsellään. Eduskuntahan olisi itse päättämässä jokaisesta operaatiosta ja arvioimassa kaikkia näkökohtia. Nyt oppositio haluaa pestä kätensä vastuusta ja jättää hallitukselle (Ed. Partanen: Ei koko oppositio!) — tarkoitan nimenomaan pääoppositiopuoluetta — vastuun siitä, että me kerromme muille valtioille, että tämä ei nyt sitten Suomelle kuulu.

Me emme vielä tiedä, toteutuuko Bosnian operaatio, mutta jos se toteutuu, mitä me sanomme Venäjälle, Yhdysvalloille, muille Euroopan maille, muille Pohjoismaille ja kenties myös kriisin osapuolille, jotka suorastaan pyytävät Suomea mukaan? Jäisimmekö pois pohjoismaisesta rauhanturvajoukosta, jolloin paikkamme menisi Puolalle? Kyllä puolalaiset ovat urhoollisia, sen me tiedämme, eikä siinä mitään. Mutta miltä se näyttäisi Suomen suurten rauhanturvaperinteiden valossa? (Ed. Pulliainen: Keskityttäisiin vanhaan rauhanturvatoimintaan!) Kyllä pitää ymmärtää se, että tässäkin asiassa vallitsee jatkuvuus. Aikanaan puhuttiin aivan samalla tavalla kuin nyt ja suorastaan peloteltiin, kun oltiin menossa Suezille tai Kyprokselle. Nyt me olemme ylpeitä siitä, että menimme sinne kantamaan vastuuta YK:n jäsenenä.

Sanotaan, että oppositio ei ollut mukana ja hallitus ei kertonut. Hallitus on yksinkertaisesti jatkanut edellisen hallituksen alulle panemaa valmistelua. Minusta näyttää, kun olen dokumentteja katsellut, että tämähän oli edellisen hallituksen pääministerin "baby", käyttääkseni englanninkielistä ilmaisua. Hän pani tämän keskustelun alulle eikä asia suinkaan ollut niin, että hän olisi vain kysynyt, tehtäisiinkö näin, vaan siitä seurasi myös aktiivinen valmistelu, joka tuli suoraan nykyisen hallituksen eteen.

Minä en yhtään ihmettele enkä moiti sitä, että tämä asia lykättiin yli vaalien, koska totta kai on parempi käsitellä asiaa nyt rauhallisesti ja pyrkiä ratkaisuun. Kyllä se oli varmasti aivan viisas ratkaisu, mutta muistutan myös siitä, että edellisen hallituksen aikainen oppositio oli valmis aivan rakentaviin keskusteluihin näistä asioista.

Nyt ei pitäisi olla mitään asiallista estettä edetä. Hallitus on valmis tämän selonteon ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnön hyväksymisen jälkeen tavoittelemaan laajaa yhteisymmärrystä rauhanturvalain muutoksesta siten, että Suomi voi osallistua tasavertaisena eurooppalaiseen rauhanturvatoimintaan.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin ministeri Haloselle totean, että tarvitaan todella juristin nokkeluutta, jotta löytäisi jotakin eroa vastalauseen ehdotuksen ja nyt esitetyn ponsiehdotuksen välillä. Syy, miksi asiat on muotoiltu nyt eri tavalla, on se, että viime päivinäkin on käyty varsin laajaa keskustelua siitä, mistä oikein on kysymys. Mielestäni tänään esitetty ponsiteksti selkeämmin vielä toteaa saman asian, joka oli vastalauseenkin perusteluissa sanottu toteamalla: rauhanturvatoiminnan vaatimuksiin "voidaan kuitenkin vastata vahvistamalla nykyisen, reserviläisistä kootun rauhan-

turvajoukon toimintaedellytyksiä, mm. joukon koulutusta ja varustusta parantamalla. Nykyinenkin lainsäädäntö antaa rauhanturvajoukoille oikeuden itsepuolustukseen. Mikäli toimivaltuudet tässä suhteessa ovat puutteelliset, lainsäädäntöä voidaan selkiyttää". Tämä on peräisin vastalauseesta.

Mitä tulee pääministeri Lipposen puheenvuoroon siitä, minkälaisia vaatimuksia Suomelle asetetaan ja miten niihin pitäisi vastata, pitää kuitenkin muistaa se, että Suomi on erilainen maa verrattuna useimpiin Euroopan unionin jäsenmaihin. Me emme ole sotilasliittoihin kuuluva maa, vaan me olemme liittoutumaton, sotilasliittojen ulkopuolella oleva maa.

Mitä tulee asian valmisteluun, minusta nyt taktisista syistä sekoitetaan kaksi asiaa: valmiusjoukon muodostaminen puolustusvoimien yhteyteen ja toisaalta nk. laajennettu rauhanturvatoiminta. Vaikka ne yhtyvät toisiinsa tietyissä tapauksissa, ne ovat kuitenkin asioina erillisiä. Keskusta on lähtenyt siitä, että me voimme saavuttaa ne päämäärät, mitä valmiusjoukoilla tavoitellaan, kehittämällä nykyistä rauhanturvajärjestelmää. Siihen on kaikki mahdollisuudet olemassa.

Mitä tulee aikaisemman hallituksen toimintaan tässä kysymyksessä, lainaan jälleen, tällä kertaa omaa tekstiäni ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on loppunut, ed. Aho!

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Valitan, että eduskunnan säännöstö ja käytäntö on sellainen, ettei ole edellytyksiä aivan kunnolliseen dialogiin, niin kuin tässä tilanteessa pitäisi olla, joten minä voin vahvistaa sen, mitä ed. Aho aikoi lukea, eli sen, että en ole väittänytkään, että lausunnoissa, joita ed. Aho pääministerinä antoi, olisi sitouduttu täsmällisesti johonkin valmiusjoukkomalliin. Ei näin ollutkaan. Tarkoitan sitä, että koko valmistelu käynnistettiin edellisen hallituksen aikana, se oli pitkälle edennyt. Huomaan nyt, että keskustassa onkin jo ryhdytty keskustelemaan siitä, miten asia kuitenkin — minä toivon mukaan tulkitsen oikein — voitaisiin saada ratkaisuun.

Suomi on erilainen maa, kyllähän me kaikki olemme siitä yhtä mieltä. Se on siis erilainen todellakin niin, että emme ole sotilaallisesti liittoutuneita, mutta ei erilainen sillä tavoin, etteikö meillä olisi velvollisuus antaa panoksemme eurooppalaiseen solidaarisuuteen nimenomaan sillä tavalla, jonka me itse valitsemme. Tästähän on kysymys.

Sitä, onko tämä laitettava koulutuksena puolustusvoimien yhteyteen vai YK-koulutuksena, minä kehottaisin kyllä aika tavalla miettimään, koska tässä on kysymys siitä, että voisimme pohjoismaisesti harjoittaa tällaista yhteistoimintakykyä, jota sitten sovellettaisiin rauhanturvaoperaatioissa, jotka ilmeisestikin muiden maiden osalta tehtäisiin tavanomaisilla sotilaallisilla yksiköillä.

Kun täällä on kysytty, miten tämä vaikuttaa meidän omaan puolustukseemme, eikö pitäisi ottaa huomioon myös se, että puolustusvoimien yhteydessä kenties voidaan myös parhaiten varmistautua siitä, että valmiusjoukko todella soveltuu parhaalla mahdollisella tavalla Suomen omaan puolustusjärjestelmään? Mutta on hyvä, että näistä asioista ollaan valmiita keskustelemaan, ja kuten sanoin, hallitus on valmis hakemaan yhteisymmärrystä tässä asiassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan suoraan edellisestä puheenvuorostani, joka jäi kesken. Käytin todella maanpuolustuskorkeakoulun avajaisissa puheenvuoron, johon ymmärrän viitatun, kun dokumentteja on etsitty, missä olisin asiaan puuttunut. Sanoin siellä näin: "Suomella ei ole käytettävissään joukkoja, jotka voisivat osallistua rauhaanpakottamistehtäviin, eikä näitä tehtäviä voi hoitaa reserviläisten tai varusmiesten voimin. Tällaista toimintaa varten jouduttaisiin rakentamaan uuden tyyppinen, ammattisotilaisiin perustuva joukko. Suomi voisi pyrkiä hoitamaan osuutensa kriisinhallinnassa erikoistumalla koulutukseen ja erilaisiin tukitehtäviin. Kaikissa tapauksissa Suomelle on tärkeää, että pelisäännöt ovat selvät ja että perinteinen rauhanturvatoiminta ja taistelutehtävien mahdollisesti edellyttämä kriisinhallinta voidaan pitää selkeästi erossa toisistaan."

Tämän siis sanoin maanpuolustuskorkeakoulun avajaisissa 14 päivänä tammikuuta 1993. Jos tällä perusteella tehdään se johtopäätös, että olemme tehneet aloitteen valmiusjoukon perustamisesta, se on kyllä omituinen johtopäätös.

Sen sijaan haluan vielä kerran korostaa sitä, että vaikka Suomi osallistuisi perinteisen rau-

hanturvatoiminnan pohjalta näihin tehtäviin, joita edessä on näkyvissä esimerkiksi entisen Jugoslavian alueella, tekisimme sen nykyiseltä pohjalta, täsmentäen, jos siihen perusteltua tarvetta ilmenee, nykyistä lainsäädäntöämme, emme me mihinkään häpeään joudu. Me jatkaisimme sitä samaa kunniakasta rauhanturvaperinnettä, joka Suomella on ja jonka suhteen me kaikki olemme yhtä mieltä, että sen saavutukset ovat kiistattomat.

Pääministeri L i p p o n e n: Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho, siis silloin pääministeri, käsitteli julkisuudessa tätä asiaa useammankin kerran, muun muassa 11.10.1994, jolloin hän viittasi siihen, että mikäli EU-jäsenyys toteutuu, suomalaisten olisi perusteltua valmisteltua hakemaan tarkkailijan asemaa Weu:ssa, ja lisäksi, mikä toteutuikin, olisi selvitettävä, miten Suomi parhaiten voisi kokemuksensa ja tietojensa puolesta antaa itselleen sopivan panoksen Weu:n sellaiseen rauhanturvatoimintaan, joka tapahtuu YK:n tai Etykin pyynnöstä. Tämän hallituksen saamien tietojen mukaan valmiusjoukon perustaminen otettiin mukaan tämän selonteon valmistelutyöhön, joka käynnistyi hallituksen ulkoasiainvaliokunnan päätöksellä marraskuussa 1994.

Tämä tästä. Tämä alkaa mennä jo eksegetiikan puolelle. Minä olen tyytyväinen siitä, että tässä on tultu aika paljon jo vastaan. Itse päätarkoituksesta eli siitä, että voisimme olla mukana, ilmeisesti ollaan laajemminkin yhtä mieltä tässä talossa kuin miltä keskustelun eräässä vaiheessa on näyttänyt, joten lähtekäämme hakemaan sitä yhteisymmärrystä sen jälkeen, kun ulkoasiainvaliokunnan mietintö on hyväksytty.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n: Arvoisa puhemies! Juuri siltä pohjalta minä tein jaon, josta olen keskustellut ulkoasiainvaliokunnan kanssa eli siellä asiantuntijana, että on hyvä tietää, 1) ollaanko yhtä mieltä vai eri mieltä YK:sta ja Etyj:stä, siis että toimeksiantopuolta voidaan laajentaa, 2) ollaanko yhtä vai eri mieltä siitä, mikä on rauhanturvakäsite ja 3) mitä ajatellaan ns. valmiusjoukosta. Tähän koko sarjaan tietysti liittyy eduskunnan päätöksenteko. Kuten toivoin, niin ehkä tämänkin illan aikana niihin voi vielä yksityiskohdissaan palata.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahon puheenvuoron johdosta voisin todeta, että erimielisyys on pienempi kuin mitä olemme luulleet. Sana valmiushan tulee siitä, että tuon joukon pitäisi olla käytettävissä nopeammin kuin tähän asti. Siitä tehdään koulutuksellisia johtopäätöksiä. Tämä uuden mallinen joukko yhtään enempää kuin vanhankaan mallinen joukko ei rauhanturvatehtävää suorittaessaan ole osa Suomen puolustusvoimia. Mutta reserviläisiä lähetetään kummassakin tapauksessa. Mitään olennaista eroa tässä suhteessa ei ole. Jos vain tästä on kysymys, niin voidaan havaita, että eduskunta on melkein yksimielinen.

Toinen asia on se, että muistamme oikein hyvin, että edellisen hallituksen aikana ulkoministeri Haavisto ja puolustusministeri Rehn lobbasivat eduskunnassa hyvin voimakkaasti juuri saman idean puolesta kuin mitä nyt tässä ajetaan takaa. Jos se tapahtui pääministerin tietämättä, niin se ei ole kyllä kovin todennäköistä. Tässä on tehty tieten tahtoen ero, jotta voitaisiin vetää oppositiopolitiikkaa. "Valmius" lähtee siitä, että kriisinhallinta, jota perinteinenkin rauhanturva luonteeltaan on, voisi olla nopeammin paikalla, jolloin kriisin paheneminen voitaisiin estää paremmin. Mistään tämän kummemmasta ei ole kyse. Varusmiehiä ei olla lähettämässä, palkkaarmeijaa ei olla perustamassa.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että tämä keskustelu nyt käydään ja selkiytyy se, mitä edellinen hallitus on tehnyt ja mitä nykyinen hallitus on tehnyt. Minä kuitenkin haluaisin korostaa tässä yhteydessä sitä, että on merkittävä ratkaisu se, jos rauhanturvatoiminta siirretään puolustusvoimien sisälle osaksi puolustusvoimien normaalia tehtävää. Se on hyvin merkittävä periaatteellinen ratkaisu, ja sitä me emme kannata. Sen sijaan kannatamme perinteisen rauhanturvatoiminnan kehittämistä ja siihen liittyvän koulutuksen edistämistä.

Mitä tulee edellisen hallituksen piirissä käytyyn keskusteluun ja siihen selvitystyöhön, jota lain muuttamiseksi tehtiin, se liittyi Suomen osallistumiseen rauhanturvaoperaatioon Bosniassa. Se ei liittynyt millään tavalla siihen, perustetaanko valmiusjoukkoja vai ei. En missään yhteydessä ole ollut mukana keskusteluissa edellisessä hallituksessa, jossa olisi ollut esillä valmiusjoukon muodostaminen nyt esitetyllä tavalla tai sitä koskevien keskustelujen käyminen eduskunnassa. Jos joku on sellaisia keskusteluja kuullut, niin olisi mielenkiintoista niistä selostuksia saada.

Ed. Lamminen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos nyt vedotaan siihen, niin kuin täällä on monta kertaa tullut vedotuksi, että perinteinen rauhanturvatoiminta ei käy, että nämä henkilöt eivät sovi tähän laajennettuun rauhanturvatoimintaan, koska siellä joudutaan käyttämään myöskin aseita, niin jo perinteisessä rauhanturvatoiminnassa joukot ovat olleet oikeutettuja käyttämään asetta itsepuolustukseksi, mutta vuodesta 1973 myöskin kohteen suojaamiseksi tai operaation suojaamiseksi. Käytetään siitä hienoa nimeäkin rules of engagement. Miksi meidän sinibarettejamme ei siis voida käyttää näihin tehtäviin?

Jos vedotaan siihen, että me saamme myöskin omaan armeijaamme lisätehoa, niin minä kysyn, mitä se maksaa. Kun tästä alettiin keskustella, sen hinta oli 3 miljardia, sitten se laski miljardiin, sitten 700 miljoonaan, ja nyt sanotaan niin, että tämä koulutus ei maksa yhtään mitään. Jos ei kerran yhtään mitään maksa, niin miksei jokaisessa jääkäriprikaatissa voida sitten kouluttaa? (Ed. Paasio: Erinomainen ajatus, kannatetaan!) Nyt aiotaan kouluttaa vain yhdessä jääkäriprikaatissa — se on Säkylä, niin — ja varustaa joukot ajanmukaisesti lyijyliivein jne. hyvin kalliisti. Miksi koko armeijaa ei voida näin varustaa? Minä kannattaisin sitä ehdottomasti.

Mutta miksi siis sinibaretit, joilla on vankka kokemus ja reserviläisen kunto, tässä operaatiossa hylätään? Se on ollut valiokunnalle myöskin ylipääsemätön asia, joten voisiko vaikka rautalangasta tai piikkilangasta tämän vääntää.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Odotin oppositiojohtaja Esko Ahon puheenvuoroa mielenkiinnolla. Petyin. Merkittävä kansallinen kysymys ilmiselvästi on alistettu pikkupolitikoinnille, ei vakavalle poliittiselle periaateharkinnalle. Se itse asiassa näkyy ed. Ahon tämänpäiväisessä puheessa, sen sisäisistä ristiriitaisuuksista. Meidän ei itse asiassa tarvitse hakea tekstejä vuoden takaa. Mitä ed. Aho sanoi:

"Suomenkin politiikka perustui kasvavaan luottamukseen kansainvälisten instituutioiden kykyyn luoda uudessa tilanteessa kollektiivista turvallisuutta. Meilläkin on saanut yhä vahvempaa jalansijaa usko siihen, että kansallisvaltioiden rooli turvallisuuspolitiikassa on peruuttamattomasti hiipumassa ja kollektiiviset, jopa ylikansalliset, järjestelyt ratkaisevat yksittäisten kansakuntien turvallisuuden."

Tämä teksti, joka on siteerattu tämän päivän puheesta ed. Aholta, on käsittämättömässä ristiriidassa niiden johtopäätösten kanssa, joihin ed. Aho päätyi. Niissähän torjutaan YK:n ja Etyj:in toimeksiannosta tapahtuva laajennettu rauhanturvatoiminta. Mitä ed. Aho ja keskusta sitten tarkoittavat sekä käsitteellisesti että käytännössä kansainvälisellä kollektiivisella turvallisuudella? Sitä hän ei valitettavasti puheenvuorossaan ollut halukas erittelemään.

Edellä mainittu ristiriita näkyy myöskin sitäkin ilmeisemmin ja ihmeellisemmin, kun ed. Aho totesi puheenvuorossaan seuraavaa, kun hän viittasi selonteon johtopäätöksiin. Aho totesi tänään, että "yhteistyövarainen turvallisuus edellyttää kansainväliseltä yhteisöltä entistä tehokkaampaa kykyä kriisien hallintaan". Mitä tämä sitten tarkoittaa? Sitäkö, että muut kantavat kriisienhallinnan konkreettista vastuuta, emme me? Tämä ei ole analyyttisesti eikä poliittisesti kestävää yhteistyövaraista turvallisuutta.

Ed. Ahon politikointi näkyy myös, kun hän toteaa näin: "Valitettavasti itse selonteko ja siitä käyty keskustelu on rajoittunut pelkästään kriisienhallinnan ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kiljunen!

Puhuja: ... sotilaalliseen ulottuvuuteen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lamminen ehti jo kuvata sitä, mitä perinteinen rauhanturvatoiminta on kovassa paikassa mahdollistanut. Se oli minullakin mielessä, kun kuuntelin herra pääministerin äskeisiä puheenvuoroja. Sehän tarkoittaa sitä, että laajennettu rauhanturvatoiminta, niin kuin sitä on tässä kuvattu, merkitsisi siihen nähden laajennusta. Se on se lähtökohta, nollapiste, jos niin sanotaan, josta laajennetaan. Tulen varsinaisessa puheenvuorossani osoittamaan sen, mitenkä tämä käytännössä mahdollisesti johtaa hyvin vakaviin tilanteisiin.

Mutta erikoisesti pyysin vastauspuheenvuoroa sen takia, että eräällä kyselytunnilla, joka oli noin kuukausi sitten, arvoisa herra pääministeri otti tähän yhteyteen sotilaallisten valmiuksien parantamisen ja yhteistyön länsieurooppalaisten joukkojen kanssa. Se on nyt häivytetty kokonaan tästä keskustelusta pois. Silloin totesin muun muassa sen, että näyttää olevan niin, että tarvitaan harjoitteluammuntaa elävään maaliin, niin että valmiudet pysyvät.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipposen ja ed. Ahon kauan odotetusta yhteenotosta ei näytä nytkään tulevan mitään, ja minusta syykin on selvä: Molemmat ovat saman tallin miehiä, Maastrichtin tallin, ja eiväthän saman tallin miehet toisiaan tosissaan lyö, sen verran vain, että yleisö ei nyt vallan viheltämään rupea.

Kaikkihan seuraa Maastrichtin sopimuksesta, ihan niin kuin pääministeri totesi. Siellä on lähdetty siitä, että me olemme eurosolidaarisia. Kun Euroopan unioni erilaisiin toimiin sotajoukkoja tarvitsee, niin Suomenkin pitää olla niitä valmis antamaan. Nyt on käynyt niin, että sekä edellinen että nykyinen pääministeri ovat tässä samassa rintamassa eli kannattavat tätä Maastrichtin linjausta, joka myös määrittelee meidän sotilaspoliittisen linjauksemme ja edellyttää kyllä, jos sieltä lähdetään ja ollaan johdonmukaisia, myös valmiusjoukkojen perustamista. Minä olen Maastrichtin sopimusta vastustanut myös siksi, että se vie meidät väistämättä tämäntyyppiseen tilanteeseen.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten ed. Paasio totesi, jos keskustan kanta on nyt se, mitä ed. Aho viimeisissä puheenvuoroissaan täällä on todennut, niin ne näkemyserot keskustan ja hallitusryhmien välillä tuntuvat olevan pienempiä kuin ulkoasiainvaliokunnassa vielä luulimme.

Tosin pitää todeta, että ulkoasiainvaliokunnassa, silloin kun ed. Aho oli poissa kokouksesta, ei saanut selvyyttä siitä, mitä keskusta vastustaa. Siellä ed. Juhantalo ja ed. Korkeaoja ja muut arvoisat keskustan edustajat korostivat, että menemättä yksityiskohtiin haluavat sanoa, että he kyllä vastustavat näitä asioita. Kun yritettiin selvittää, mitä te vastustatte, niin siihen ei selvyyttä saanut. Ja vielä tänäkään päivänä tässä keskustelussa ei ihan varmaksi selvyyttä saa ainakaan tähän saakka.

Kysyn vielä ed. Aholta ja muilta keskustan edustajilta: Mitä te vastustatte? Vastustatteko te sitä, että rauhanturvatoiminnasta annettua lakia muutetaan siten, että Suomi voi tämän päivän rauhanturvatoimintaan osallistua, jota voidaan kutsua esimerkiksi ns. laajennetuksi rauhanturvatoiminnaksi, voi osallistua, mikäli itse kansallisesti päätämme in casu eli tapaus tapaukselta, että osallistumme? Vastustatteko te tätä? Vai vastustatteko vain näitä valmiusjoukkoja, joka valmiusjoukkokysymys ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on todettu tarkoituksenmukaisuuskysymykseksi, kysymykseksi siitä, mikä on se toiminnallinen valmius, se tapa, jolla pyritään tätä toiminnallista valmiutta osallistua rauhanturvatoimintaan tänä päivänä kehittämään? Se voi olla tällainen hallituksen kaavailema erillinen valmiusjoukko, se voi olla jokin muu vaihtoehto. Tätäkö te vain vastustatte? Tästäkö kysymyksestä on nyt tullut suuri näkemysero tässä kysymyksessä? Tähän kysymykseen olisi hyvä saada tässä keskustelussa vastaus.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipponen on todennut useampaankin kertaan, että perinteiselle rauhanturvaamiselle ei ole kysyntää. Sama väite on esitetty myös useissa muissa puheenvuoroissa, muun muassa ed. Kanervan puheenvuorossa. Pääministeri Lipponen meni syyskuun lopulla niin pitkälle, että hän väitti niiden, jotka vastustavat valmiusjoukkojen perustamista, haluavan katkaista Suomen rauhanturvaperinteen.

Samanaikaisesti kuitenkin Suomi näyttää YK:n pyynnöille punaista valoa silloinkin, kun perinteinen rauhanturvaamistoiminta olisi mahdollista. Taloudellisista syistä Suomi ilmoittaa, että Suomi ei voi olla mukana tietyissä Yhdistyneiden kansakuntien rauhanturvaamisoperaatioissa, joissa nykyinen laki kyllä sallisi olla mukana. Taloudellisista syistä Suomi esimerkiksi veti joukkonsa pois Golanilta Syyriasta. Taloudellisista syistä Suomi on vetänyt joukkonsa pois pääosin, yhtä lukuun ottamatta, myös Kyprokselta.

Mikä on se syy, että Suomi nyt on valmis panemaan satoja miljoonia markkoja ns. laajennettuun rauhanturvaamiseen samanaikaisesti, kun perinteiseen rauhanturvaamiseen ei riitä rahaa? Tämä on se peruskysymys. Mikä on se syy?

Täytyy myös todeta se, että kun me niin paljon puhumme kriisien hallinnasta, tietenkin pääkysymys silloin olisi ennalta ehkäisevä toiminta. Juuri ennalta ehkäisevässä toiminnassa tietenkin tarvitaan perinteistä rauhanturvaamistoimintaa. Makedonian operaatio on konkreettinen esimerkki juuri tällaisesta ennalta ehkäisevästä YK:n operaatiosta. On selvää, että kaikessa kriisinhallinnassa juuri tämän ennaltaehkäisyn pitäisi olla pääasiallinen toiminnan muoto, ja siinä tarvitaan vain perinteistä rauhanturvaamistoimintaa. On aivan selvää, että sen jälkeen kun on sota ohitse, myös silloin tarvitaan perinteistä rauhanturvaamistoimintaa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: Mikä on syy siihen, että ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Laakso, kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minua on koko tämän turvallisuuspoliittisen selonteon keskustelun aikana häirinnyt se, että keskustellaan pelkästään valmiusjoukoista. Minä ymmärrän, että se on tärkeä asia ja se tulee aikanaan eduskunnan ratkaisuun konkreettisesti rauhanturvalain muutoksen yhteydessä. Mutta olen myös ihmetellyt sitä, että ei kajota suurempiin kysymyksiin, sellaisiin esimerkiksi kuin ulkoasiainvaliokunta nosti esille Eurooppakeskeisyyden ja syytti hallituksen selontekoa siitä, ettei siinä ole tarpeeksi globaalia näkökulmaa. Minun mielestäni tämä olisi asia, jota meidän täällä pitäisi käsitellä.

On aivan selvää, että Suomen ulkopolitiikkaa ja turvallisuuspolitiikkaa hallitsevat maantieteelliset realiteetit myös tulevaisuudessa. Uskon, että siinä mielessä hallituksen selonteko lähtee oikeasta lähtökohdasta. Kyllä tosiasia on se, että meidän on haettava ystävät läheltä ja viholliset kaukaa ja katsottava, mikä meille on tärkeintä meidän turvallisuuspolitiikassamme.

Minun mielestäni meillä viime aikoina ei ole riittävästi analysoitu Venäjän tilannetta ja meiltä puuttuu ehkä tietynlainen selvä linja Venäjänpolitiikkaan. Myönnän kyllä, että kun Venäjällä päivittäin tilanteet muuttuvat, niin on erittäin vaikea analysoida kovin tiiviisti sitä, minkälainen tilanne on.

Mitä tulee ajatuksiin siitä, mikä liittyy Naton ja EU:n laajentumiseen, niin haluaisin kyllä todeta, että mitä lähemmäksi konkreettista päätöksentekoa nämä kysymykset tulevat, sitä enemmän illuusiot myös katoavat. Esimerkiksi eilen CNN:n lähetyksessä Peter Sutherland, entinen EU:n komission jäsen, sanoi suoraan, että EU:n laajentaminen on niin kallis operaatio, ettei hän usko sen tapahtuvan lähivuosien aikana; asia, jota olen täällä useaan otteeseen eri yhteyksissä myös korostanut. Myös voidaan kysyä, miten voidaan ajatella, että EU:n sisämarkkinat voivat toimia tällaisissa entisissä sosialistisissa maissa, joissa kansantuote on 10—20 prosenttia siitä, mitä se on EU:n keskiarvomaissa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Elo!

Ed. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Kiljunen tulkitsi kyllä puhettani täysin väärin. Me tarvitsemme pienen kertauksen näköjään tämän keskustelun päätyttyä. Se ei suinkaan tarkoittanut omaa mielipidettäni, vaan kuvausta ilmapiiristä ja keskustelutavasta, joka on juuri ristiriidassa omien käsitysteni kanssa.

Se, että vastuu kriisienhallinnasta on erilainen, on itsestäänselvää. Ei meiltä voida vaatia samaa emmekä me aseta itsellemme samoja vaatimuksia kuin sotilasliittoihin kuuluvat maat asettavat. Sen hallituskin itse tunnustaa. Se on peruslähtökohta, että sotilasliittoihin kuuluvilla mailla on toisenlainen vastuu kuin liittoutumattomilla mailla. Nyt sitä ei tahdota millään tässä salissa tunnustaa.

Ed. Zyskowicz kysyi keskustan kannasta. Lukemalla valiokunnan mietinnön tekstin ja sen johtopäätösosan pääsee selkeään käsitykseen siitä, mikä meidän kantamme on. (Ed. Zyskowicz: Eikä pääse, siinä se vika onkin!) Minä luin sen kertaalleen. En lue enää toista kertaa täällä uudelleen sitä lausetta, joka kuvasi keskustan kantaa.

Minusta ed. Laakso on täsmälleen oikeassa. Tämä on peruskysymys: Miksi emme voi edetä perinteisen rauhanturvatoiminnan pohjalta? Kun olen ollut mukana tekemässä päätöksiä rauhanturvatoiminnasta ja sen rahoituksesta, minä en usko, että meillä voi yhtä aikaa olla rinnakkain perinteistä rauhanturvatoimintaa nykyisessä laajuudessa ja sen päälle valmiusjoukkoja, jotka 2 000 miehen vahvuisena osallistuisivat operaatioihin. Sellainen ei voi olla mitenkään mahdollista.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Entisen Jugoslavian tapausta on käytetty täällä esimerkkinä, ja Suomihan on ilmoittanut halukkuutensa esimerkiksi rakentamisen tai sairaalan suhteen. Nyt kuitenkin jo on sen verran kaikkien tiedossa, että YK ei lähde sinne mukaan, vaan se tulee tehtävänantona Natolle. Nyt jos Naton piirissä tätä toimintaa tehdään, niin eräällä tavalla tämä heijastaa myös näihin toimintoihin toisentyyppisen mandaatin ohella myös toisentyyppisen luonteen, joten ei nykyisen rauhanturvalainsäädännön puitteissa todennäköisesti voida katsoa suomalaisten voivan osallistua sen paremmin rakentamisen kuin sotilassairaalankaan osalta. Tämä on hyvin yksinker-

tainen vastaus. Minä sanoin, että tässä ollaan nimenomaisesti: Kukaan ei ole vielä päättänyt, kun ei ole rauhansopimusta eikä yksityiskohtia selvillä, mennäänkö mukaan. Sen valmistelutyön, minkä Ruotsi on tehnyt, heidän lainsäädäntönsä mahdollistaa. Meidän lainsäädäntömme ei näillä näkymin mahdollista sitä, vaikka oltaisiin vain sairaalassa. Tämä on yksi ihan selkeä ero. Tämä johtuu YK:n päätöksestä. YK ei lähde sinne siinä muodossa mukaan, mitä on ajateltu. Tämä on yksi puoli.

Toinen puoli on se, että näissä toiminnoissa minun mielestäni kaiken kaikkiaan toivotaan sen tyyppistä — mitä tuli näitä heittoja, miten nämä sopivat yhteen — että voisimme olla muun muassa muiden Pohjoismaiden kanssa yhteistyössä, koska meillä on hyvin samantapainen yhteistoimintapohja ollut. Siihen ajatukseen myös on perustunut se, että jotta paljon puhuttu Venäjän integrointi olisi mahdollista, niin Naton ulkopuolisilla mailla olisi oma merkittävyytensä. Tiettyä turvallisuusplussaa olisi tulossa siihen, että näytettäisiin, että tämä on laaja eurooppalainen operaatio. Tällä olisi vaikutusta myös eräisiin muihin, kuten esimerkiksi islamin puoleen. Tässä mielessä me nimenomaan alleviivaamme sitä, että vaikka se onkin vaikea tehtävä, tämä saattaa olla sellainen mahdollisuus, jossa näkyisi, että erilaisilla mailla on todella mahdollisuuksia ja tilaa.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! On aivan paikallaan, että täällä esitetään kysymyksiä, joita ei ole esitetty eikä selvitetty silloin, kun niitä olisi voitu selvittää esimerkiksi puolustusvaliokunnassa tai muuten. Perinteiselle rauhanturvatoiminnalle on kysyntää silloin, kun on sellaisia olosuhteita tarjolla, joissa sitä voidaan harjoittaa, joten me tarvitsemme edelleenkin niitä valmiuksia ja sitä koulutusta. Olemme edelleen mukana siinäkin.

Mutta nyt on kysymys laajamittaisista operaatioista vaikeissa olosuhteissa ja sellaisista operaatioista, joita varten tarvitaan yhteistoiminnan harjoituksia. Suomihan on mukana Naton Partnership for peace -rauhankumppanuusohjelmassa, jossa jotakin tämäntapaista jo ollaan tekemässä. Tosin ei ole kovin suuria harjoituksia toteutettu, mutta joka tapauksessa olosuhteet, aseistus ja muut ovat niin vaativia, että silloin kannattaa harkita vakavasti sitä, että Suomenkin osalta osallistuttaisiin nimenomaan puolustusvoimien tavanomaisten yksiköiden puitteissa koulutetuilla joukoilla.

Kun ed. Pulliainen kysyi, onko tässä jokin kytkentä yhteistoimintaan Länsi-Euroopan kanssa, onhan se aivan kauheata, että me olisimme jossain yhteistoiminnassa Länsi-Euroopan kanssa. Se on varmaan ed. Pulliaisen mielestä torjuttava jyrkästi. Mutta kyllä tästä todella on kysymys, että jos halutaan, että ne suomalaiset joukot tai joukko — se olisi siis noin tuhannen suuruinen, pataljoonasta kun on kysymys — voisi mahdollisimman pätevästi osallistua, silloin se harjoittaa yhteistoimintaa, josta käytetään sotilasslanginimikettä interoperability eli että kyetään siihen yhteistoimintaan, jolloin riskejä eliminoidaan, pystytään käyttämään tietoliikennettä, kaikkia kuljetusjärjestelmiä ja muita. Se on järkevää silloin, jos me katsomme, että Suomen pitäisi osallistua valmiusjoukolla tällaiseen yhteistoimintaan. Totta kai sillä on merkitystä myös siltä kannalta, että jos tilanne vaatii, että Suomen puolustusta olisi vahvistettava, meillä on silloin myös parempi yhteistoimintakyky. Kyllä tässä täytyy näitä kansallisen turvallisuuden peruskysymyksiäkin ajatella, ettemme nyt ole tässä suhteessa myöskään brezhneviläisessä kaudessa, niin kuin ei luulisi enää.

Kun ed. Lamminen päivittelee sitä, miksei koko armeijaa voida varustaa, tarkoittaako ed. Lamminen sitä, että jos ei voida varustaa koko armeijaa, vain yksi prikaati tai pataljoona, niin sitten ei kenellekään kunnon varustusta? Tätä minä en oikein jaksa käsittää puolustuskritiikissä, että vaikka se maksaa enemmän, se voi olla puolustusbudjetin puitteissa ja se antaa puolustusta vahvistavan yksikön, joka on nopeasti käyttöön otettavissa, jos tarvitaan, myöskin Suomen puolustukseen. En ymmärrä, miksi tätä pidetään nimenomaan niiden taholta hankalana, jotka haluavat kehittää Suomen puolustusta. Minä näen tässä selkeän tavan todella vahvistaa Suomen puolustusta. (Ed. Seppäsen välihuuto) — Ei, vaan tarkoitan sitä, että puolustusraamien puitteissa tulee tällainen yksikkö, jonka koulutus maksaa enemmän, mutta se on myöskin vastaavasti tehokkaampi ja nopeammin mobilisoitavissa, jolloin hyöty — kustannus-suhde tulee tällä tavoin siitä esiin. (Ed. Seppänen: Saako se palkkaa?)

Ed. Aho puhui siitä, että meillä ei ole samaa vastuuta kuin muilla. Kyllä meillä on. Rauhanturvaoperaatioihin osallistumisessa on vastuu myös koko operaatiosta. Me vain rajaamme oman osallistumisemme vastaamaan meidän ulkopoliittista linjaamme ja myös meidän resurssejamme, eli molemmista on kysymys. Mutta työn-

jako tietysti on sellainen, että jos tulee kysymys rauhaanpakottamisesta, sellainen tarve tulee — sekin voi olla tietenkin mahdollista tällaisten operaatioiden yhteydessä — se ei kuulu meille, vaan se kuuluu suurvalloille ja sotilasliitoille. Me kannamme samaa vastuuta mutta omien resurssiemme ja linjamme pohjalta.

Ed. Elo puhui Venäjä-politiikasta. Siitä kannattaakin puhua. Me vahvistamme koko ajan yhteistoimintaa Venäjän kanssa. Ennen kaikkea tietysti nyt odotamme, että kun Venäjällä on kahdetkin vaalit tulossa, siellä demokratia entisestään vahvistuu näiden vaalien kautta, ettei tule taka-askeleita. Se on koko Euroopan etu.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti rahakysymyksestä. Aikoinaan, kun valmiusjoukon koulutuksesta on alettu keskustella edellisen hallituksen aikana, on ilmeisesti ajateltu sellaistakin mahdollisuutta, että reserviläisiä voitaisiin kouluttaa jollakin erityisellä koulutusjärjestelmällä. Tässä on tullut tietysti raha vastaan. Ei ole mahdollisuutta lisätä budjettiin varoja niin, että tällainen koulutus voitaisiin järjestää. Siitä syystä on löydetty tällainen ratkaisu, että koulutusta annettaisiin varusmieskoulutuksen aikana nyt sen budjetin puitteissa, joka on käytettävissä varusmiesten koulutukseen.

Kun ed. Lamminen kysyi, miksi sitten ei kaikissa jääkäriprikaateissa anneta samanlaista koulutusta, voinee kysymyksen tulkita myönteiseksi kysymykseksi valmiusjoukkojen koulutukseen. Saattaa olla, että illan mittaan huomaamme, että olemmekin itse asiassa koko eduskunta yksimielisiä asiasta.

Ed. Aho on tulkinnut, että kun varusmieskoulutuksen aikana annettaisiin koulutusta, se merkitsisi rauhanturvatoiminnan siirtämistä puolustusvoimien sisälle. Tästäkään ei ole kysymys. On kyse vain siitä, että koulutusta annettaisiin varusmieskoulutuksen aikana. Rauhanturvatoiminnasta ja operaatioon osallistumisesta päätettäisiin edelleen erikseen samanlaisen järjestelmän kautta kuin nytkin tapahtuu.

Tämä asia on myös moneen kertaan todettu, ja toivoisin, että se myös selviäisi edustajille, että tässä suhteessa ei ole tarkoitus tehdä mitään muutosta. Kun puhutaan rauhanturvalain uudistamisesta, ei sen lain uudistuksen yhteydessäkään esitetä mitään muutosta tähän asiaan, niin kuin ei myöskään muutosta siihen lukumäärän, minkä suuruinen määrä suomalaisia voisi samanaikaisesti olla rauhanturvatoiminnassa. Se pysyisi samana 2 000:na kuin se on tällä hetkellä laissa, mikä maksimimäärä ei kuitenkaan yleensä ole toteutunut, mutta lain mukaan se on 2 000.

Haluaisin vielä todeta sen, että kun nyt puhutaan siitä, miten varusmiehiä koulutetaan tai miten rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin koulutetaan tulevaisuudessa joukkoja, se on eri kysymys kuin se, uudistetaanko rauhanturvalakia. Näitä kahta asiaa ei keskustelussa pitäisi sotkea.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli oikein hyvä, että herra pääministeri muisti aikaisemman keskustelumme ja korosti niin kuin edellisellä kerrallakin sitä, että kysymys on todella sotilaallisesta yhteistyöstä länsieurooppalaisten tahojen kanssa Suomen turvallisuuden hyväksi.

Seuraava kysymys kuuluukin — ystävät ovat varmasti silloin valitut — minkä valtioitten joukkoja on valittu yhteistyökumppaneiksi. Se on tietysti hyvin merkittävä kansainvälis-poliittinenkin uutinen, kun se herra pääministerin suusta hetken kuluttua tulee julkisuuteen.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnä ministeri Haloselle toteaisin, että juuri tämä on se syy, miksi — hän taisi ehtiä jo lähteäkin — muotoilimme ponsilauselman niin kuin se oli muotoiltu. Ei ole tietenkään järkevää, että Suomi ei voisi esimerkiksi operaatioon entisen Jugoslavian alueella osallistua muun muassa tällaisilla humanitaarisilla tavoilla vain siitä syystä, että laki teknisesti sen tekee mahdottomaksi. Juuri näistä syistä olemme kirjoittaneet tämän näin. Juristi on tehnyt hyvän päätelmän. Tässä suhteessa minusta keskustelu pitää käydä ja kaikki järkevät ratkaisut on yhdessä etsittävä. Oppositio on omalta osaltaan siihen valmis.

Pääministeri Lipponen puhui siitä, miten meidän maineemme kestää. Minusta meidän maineemme on ollut kovalla koetuksella, kun emme ole voineet tähän saakka osallistua läheskään kaikkiin niihin perinteisen rauhanturvatoiminnan tehtäviin, joihin meitä on pyydetty. Olemme joutuneet vastoin kansainvälisen yhteisön toivomuksia vetämään joukkojamme jo aikaisemmin pois näistä operaatioista, ja se on ollut hyvin ikävä asia. Mielestäni tilanne kärjistyy nyt tekeillä olevien ratkaisujen seurauksena.

En malta olla kiinnittämättä huomiota pääministerin viittaukseen siihen, että kyseessä ikään kuin olisi askel sotilaallisen liittoutumisen suuntaan. Sehän puheenvuoron sisältö selkeästi oli.

Minusta ei-brezhneviläisyyteen kuuluu se, että kerrotaan avoimesti tällaiset asiat. Tämä on ainakin minulle uusi asia, enkä ole tätä sen paremmin hallituksen suullisista puheenvuoroista kuin perustelutekstistäkään missään yhteydessä löytänyt. Uskon, että tuo kannanotto olisi aika paljon vaikuttanut keskusteluun, jota tähän saakka on käyty, jos se olisi ollut käytettävissä.

En pidä viisaana tuon kaltaista ajatustapaa. Meillä ei ole syytä suoraan eikä vaivihkaa rauhanturvatoiminnan kautta sitoa itseämme sotilasliittoihin.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Haluan ed. Aholle huomauttaa, että Suomella on YK:n jäsenmaana aina oikeus puolustaa itseään ja myös saada apua maanpuolustukseen. Tähän ei vaadita mitään liittoutumista, ja eurooppalaisena maana, kun me olemme mukana tällaisessa rauhanturvayhteistoiminnassa, johon sisältyvät yhteiset harjoitukset, me samalla parannamme yhteistoiminnan mahdollisuuksia siinä tilanteessa, että me tarvitsisimme puolustukseemme vahvistusta. Tämä ei ole sen kummempi juttu, mutta se on brezhneviläistä, jos katsotaan, että tämä on jotenkin erityisen paheksuttavaa, että myös sotilaallinen näkökohta tulee esille. On järkevää ajatella niin, että samalla, kun me osallistumme rauhanturvatoimintaan, me myös parannamme oman puolustuksemme edellytyksiä. Silloin tavallaan lyömme kaksi kärpästä yhdellä iskulla.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroni koskettaa pääministerin ei viimeistä vaan sitä edellistä puheenvuoroa. Hän totesi, että kysymykseen tulevat laajamittaiset operaatiot vaikeissa olosuhteissa. Jos tällaiset olosuhteet ovat vaikeat ja on laajamittainen operaatio, siellä pahimmillaan tai parhaimmillaan tuhat miestä hyvin vankasti varustettuina, silloin varmasti kustannukset ovat myös erittäin mittavat.

Pääministerin mainitsema ulkopoliittinen linja on tietysti kysymys sinänsä, mutta nimenomaan resurssit ovat nyt kovilla, ja kokemuksesta tiedän, että perinteisestä rauhanturvatyöstä on Suomi kovastikin vetäytynyt viime vuosina taloudellisista syistä. Kehitysyhteistyötä leikattiin rajusti viime vaalikaudella, ja nykyinen hallitus on jäädyttänyt tason sille tasolle, joka se on tänä vuonna, mikä merkitsee bruttokansantuoteosuuteen verrattuna selvää alenemista. Kun puhutaan maineesta YK:ssa, EU:ssa, Oecd:ssä jne., Suomen maine on näistä syistä kovasti kärsinyt.

Lisäksi voisi ottaa ympäristöyhteistyön lähialueilla ja muuallakin. Tästä on tingitty, ja nyt kuitenkin ollaan valmiita laajamittaisiin operaatioihin vaikeissa olosuhteissa mittavalla voimalla. Minusta kysymys on arvovalinnasta. Hallitus on valitettavasti, edellinen kuten nykyinenkin, tällä valinnallaan kääntämässä selkää edelleen kehitysmaille, niille ympäristö-, väestö- ja muille ongelmille, jotka ovat siellä kasvamassa, ja on valmis lähtemään näihin uusiin operaatioihin. Tätä pidän hyvin ikävänä Suomen maineen kannalta.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan pääministerin tavoin ed. Ahon äskeistä edeltäneen puheenvuoron siihen kohtaan, jossa hän puhui siitä, että on kahdenlaista vastuuta, yhdenlainen vastuu on sotilasliittojen jäsenillä ja toisenlainen vastuu sitten muilla.

Minusta tällainen näkökohta ei ole oikein hyvin perusteltavissa. Ymmärtääkseni vastuu, joka näissä asioissa on, perustuu YK-jäsenyyteen ja Etyj-jäsenyyteen, eikä siellä ole kahden kerroksen väkeä. Siellä on kaikilla sama moraalinen vastuu, josta seuraa velvollisuus omien voimavarojensa mukaan käytännössä toteuttaa vastuun kantamista. Suurvalloilla on enemmän kalustoa ja voimaa, ja ne käyttävät siten enemmän kalustoa ja voimaa rauhanturvatehtäviin. Muilla on sitten voimaa ja kalustoa vähän vähemmän, ja ne mitoittavat oman osallistumisensa sen mukaan.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan lyhyesti vielä perusteluun, jota on käytetty valmiusjoukkojen muodostamiselle. Ainakin minulle puolustusvoimien puolelta on erityisesti korostettu sitä, että puolustusvoimilla ei ole mitään omaa intressiä valmiusjoukon muodostamiseen. Kysymys on tarkoituksenmukaisuudesta, tavasta, jolla koulutus voitaisiin tehokkaimmin järjestää. Jos näin on, se on ristiriidassa sen kanssa, mitä pääministeri Lipponen sanoi, aika perustavaa laatua olevalla tavalla.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Äskeisen debatin jälkeen en pidä tarkoituksenmukaisena puuttua valmiusjoukkokysymykseen, vaikka se toki oli tarkoitukseni, ennen kuin tuo debatti alkoi.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen ulkopolitiikan perinne on rakentunut koko toisen maail-

mansodan jälkeisen ajan tasapainotilan ylläpitämiselle. Tämä on vaatinut luovuutta suhtautumisessa eri ajankohtien mahdollisuuksiin ja rajoitteisiin. Tässä traditiossa suhteilla itään, silloiseen Neuvostoliittoon, oli oma asemansa ja roolinsa. Samanaikaisesti Suomi kuitenkin piti yllä ja syvensi yhteistyösuhteita kahteen muuhunkin poliittisesti tärkeään alueeseen.

Pohjoismaisilla suhteilla ja Ruotsilla eritoten on ollut aivan oma erityisasemansa Suomen historiassa. Vallankin kylmän sodan ilmapiirin ja suurvaltasuhteiden vastakkainasettelun aikana niillä oli oma merkityksensä Suomen ulkopolitiikassa. Itse asiassa niillä on merkityksensä vieläkin. Niillä on merkityksensä myös suhteessa valmiusjoukkokysymykseen.

Samaan aikaan ulkopolitiikassaan aktiivinen Suomi pyrki turvaamaan elintärkeät etunsa myös Länsi-Euroopassa ja tahtoi varmistaa mahdollisuutensa myös eurooppalaisen talousalueen olosuhteissa. Linja Eftan assosiatiivisesta jäsenyydestä Etan kautta Euroopan unionin jäseneksi on ollut looginen. Suomen ulko- ja kauppapoliittisen linjan mukautumisen eri ajanjaksojen muutoksiin voi nähdä kovinkin johdonmukaisena ja eritoten kansalliset edut eri tilanteissa painokkaasti huomioivana.

Rouva puhemies! Kun Suomi on ollut Euroopan unionin jäsenenä tasan kymmenen kuukautta, on käynnissä Euroopan tulevaisuuden kannalta kaksi yhtäaikaista ja toisistaan riippuvaista kehityskulkua. Ensimmäinen ja lähitulevaisuuden kannalta tärkeämpi näistä kahdesta prosessista on nykyisten jäsenmaiden muodostaman yhteisön kehittäminen vastaamaan muuttuneita tarpeita. Tämän kehityskulun keskeinen elementti on Euroopan unionin piirissä parhaillaan käynnissä oleva valmistautuminen vuoden 1996 suureen hallitustenväliseen konferenssiin.

Toisena tärkeänä ja erittäin kiinteästi edelliseen sidoksissa olevana kehityskulkuna on EU:n mahdollinen laajeneminen ns. entisen Itä-Euroopan maihin. Suomen ulkopolitiikan tavoitteiden kannalta tällä kysymyksellä on oma erityisarvonsa. Onhan erityisesti Viro Baltian maista läheisessä yhteistyösuhteessa kanssamme. Tärkeätä onkin, että mahdollisen seuraavan kierroksen aikana myös eteläiset naapurimme ovat mahdollisimman hyvissä asemissa neuvoteltaessa jäsenyyden ehdoista ja aikatauluista.

Tämän ja ensi vuoden keskustelussa keskeisenä EU-politiikan kysymyksenä tulee siis olemaan valmistautuminen vuonna 1996 pidettävään hallitusten väliseen konferenssiin. Tärkeä, kenties tärkein, koko kokousta leimaava kysymys tulee olemaan kansalaisiaan kohtaan avoimemman ja päätöksenteossaan demokraattisemman sekä hallinnossaan tehokkaamman yhteisön luominen. Suurin haaste Euroopan unionin tulevaisuuden kannalta onkin nimenomaan sen kyky pystyä vastaamaan yhä kasvaviin odotuksiin yhdistämällä samaan aikaan joustavuus, kustannustietoisuus ja politiikan läpinäkyvyys.

Toisena suurena asiakokonaisuutena vuoden 1996 konferenssissa tulee olemaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistäminen sekä sen täytäntöönpanoon ja päätöksentekoon liittyvät kysymykset. Euroopan unionin tulevat päätökset ovat selvästi kytköksissä myös Länsi-Euroopan unionin tulevaan turvallisuuspoliittiseen rooliin. Sopimus Weu:sta on myös umpeutumassa ihan pian 1996 konferenssin jälkeen. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön syventämiseen liittyvät kysymykset tulevatkin epäilemättä olemaan se osa-alue, josta Suomessa tulee ennakkoluulottomasti jatkaa keskustelua, ennen kuin varsinainen konferenssi on saatu päätökseen. Tällä keskustelulla en nyt tarkoita valmiusjoukkokeskustelua.

Kolmantena keskeisenä teemana kokouksessa tulee olemaan unionin toimielinten eli ministerineuvoston, komission ja Euroopan parlamentin väliset toimivalta- ja päätöksentekomenettelysääntöihin liittyvät asiat. Niiden merkitys koko unionin tulevaisuuden kehitykselle on erityisen tärkeä. Tärkeyttä korostaa ennen muuta kaksi seikkaa. Ensinnäkin Euroopan unionin päätöksentekometodit on luotu tilanteessa, jossa jäsenmaiden määrä oli aivan toinen kuin nykyisin, ja toiseksi EU:n mahdollinen tuleva laajeneminen itään tulee asettamaan erityisiä vaateita myös EU:n päätöksentekokyvylle ja käytössä oleville mekanismeille.

Kun Suomen näkökulmasta hahmottaa Euroopan tulevaisuuden suuntaviivoja, nousee tärkeäksi kysymykseksi kansalaisten suhde Euroopan unioniin. On selvää, että vain yhteisesti hyväksyttyjen politiikan päämäärien kautta on mahdollista luoda sosiaalisesti turvallinen, myös markkinavoimille vastavoiman tarjoava kansalaisten Eurooppa, joka taloudellisesti kilpailukykyisenä ja tuotantorakenteeltaan tehokkaana pystyy takaamaan hyvinvoinnin tasaisen jakautumisen myös tuleville sukupolville. Siis pyrimme entistä sosiaalisempaan Eurooppaan.

Hallituksen selonteossa tuodaan erinomaisen ansiokkaasti esille käsite kokonaisvaltainen turvallisuus. Selonteossa käsitteen todetaan muo-

dostuvan perinteisten poliittisten ja sotilaallisten aspektien lisäksi ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja oikeusvaltion vakiintumisesta sekä taloudellisesta yhteistyöstä ja keskinäisestä solidaarisuudesta ympäristön suojelemiseksi. Tässä yhteydessä on helppo todeta, että ne ovat myös arvoja, jotka itse olen tottunut mieltämään osaksi oman poliittisen liikkeeni aatteellista taustaa.

Hallituksen selonteon läpikäyvä ominaisuus on sen vakautta lisäävien elementtien hahmottaminen, niiden kuvailu sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien kehittäminen. Koko kentän läpi kulkee yhteistyöhakuisuus, joka ei ole pysähtynyt vain olemassaolevien rakenteiden tämänhetkisen tilanteen varaan. Yhdistyneiden kansakuntien, Etyj:n, Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin toimintakenttä on kokoluokaltaan pienen jäsenvaltion näkökulmasta hahmotettu melko lailla tarkasti. Tosin täällä tänään esitetty kritiikki instituutiokeskeisyydestä ja miksei myös Eurooppa-keskeisyydestä eivät kyllä ole täysin perusteettomia, kun tarkastelemme ajatuksella tätä hallituksen selontekoa, ja näihinhän myös ulkoasiainvaliokunta on jossain määrin puuttunut.

Keskeiseksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehtäväksi selonteossa todetaankin nimenomaan yhteistyövaraisen turvallisuuden vahvistaminen. Onkin selvästi nähtävissä, että nimenomaan tämän kaltainen poliittinen lähestymistapa parhaiten kuvaa sitä linjaa, jota Suomi tulee tulevaisuudessa noudattamaan. Tässä vaikeassa työssä Suomen pitkä perinne ulkopolitiikkansa yhteensovittamisessa ympäristön olosuhteiden kanssa on arvokas pääoma, jonka avulla pienikin kansakunta voi menestyksekkäästi, entistä vielä paljon menestyksekkäämmin, osallistua kansainväliseen yhteistyöhön.

Loppulauseeni oli kovin optimistinen, mutta ilman optimismia me emme pysty luomaan mahdollisuuksiamme senkään vertaa kuin muuten.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa halusin tätä puheenvuoroa enemmänkin työjärjestyksellisistä syistä kuin sisällöllisistä syistä. Ihmettelen tämän keskustelun tapaa, tätä metodia, millä tämä on hoidettu. On peräänkuulutettu, että eduskunta käy turvallisuuspoliittista keskustelua vakavalla mielellä, ja kun varsinainen edustajapuheenvuoro alkaa, niin koko sali tyhjenee. Tämä on tietysti käsittämätöntä. Puhemies varmasti on tietoinen siitä, että näin tulee tapahtumaan. Sitäkin suuremmalla syyllä ihmettelen, että kun dialogi oli käynnissä, niin meidän ei sallittu järkevästi käydä tätä keskustelua. Tässä olisi ollut monta kohtaa, joihin olisi mielellään reagoinut niin, että täällä olisivat sekä oppositiojohtajat että hallituksen edustajat paikalla. Ne menevät nyt tästä eteenpäin ilmaan.

Minulla ainoa kohta, johon olisin mielelläni halunnut vielä saada jatkoa, liittyi ed. Ahon puheenvuoroon aikaisemmassa vaiheessa — hän ei tietenkään ole nyt siihen vastaamassa — kun hän viittasi siihen, että selonteko ja siitä käyty keskustelu on rajoittunut pelkästään kriisinhallinnan sotilaalliseen ulottuvuuteen.

Todellisuushan ei ole tämän kaltainen. Itse ulkoasiainvaliokunnassa mukana olleena, niin kuin ed. Ahokin, me näimme hyvin selvästi, että keskustelussa oli myös muita ulottuvuuksia. Itse turvallisuuskäsite määriteltiin laajemmin kuin vain sotilaalliseksi, valtiokeskeiseksi turvallisuudeksi. Hyvin selkeästi on myös keinojen puolella esitetty, että sotilaallisen kriisinhallintavalmiuden kehittämisen ohella Suomen tulee lisätä siviiliavun valmiuksia, ja korostetaan siviilihenkilöistä koostuvan valmiusryhmän kouluttamista ja varustamista sekä toisaalta valmiusvarastojärjestelmän kehittämistä. Nämä minusta olivat myös tärkeitä seikkoja, joiden olisi ollut syytä tulla siinä keskustelussa esille, joka äsken käytiin. Valitettavasti se mahdollisuus meni ohi.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota samaan seikkaan ja tukea ed. Kiljusen äsken käyttämää puheenvuoroa. Täällä on monia muitakin asioita kuin ne, joihin ed. Kiljunen viittasi, joista olisi ollut mielenkiintoista käydä laajaa keskustelua. Esimerkiksi kun ministeri Taina äsken määritteli rauhaanpakottamisen ja laajennetun rauhanturvan käsitteistöä, niin siitä olisi voinut syntyä mielenkiintoinen keskustelu. Kaikki emme ole nimittäin samaa mieltä näistä määrittelyistä, ja siinä mielessä pidän valitettavana, että tällaista keskustelua ei sallittu.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Paasiolle. Ed. Paasio esitti mielenkiintoisen väitteen, joka osoittaa, että hän ei ole lainkaan tutustunut valmisteilla olevan kriisivalmiusjoukon valmiuksiin. Hän perusteli valmiusjoukon perustamista sillä, että se kykenee reagoimaan nopeammin ja lähtemään nykyisiä perinteisiä rauhanturvaajia nopeammin kriisitilanteisiin. Tilanne on kuiten-

kin aivan toisenlainen. Esimerkiksi hallitus ei perustele nopeudella valmiusjoukkojen perustamista.

Todettakoon, että Natolle lähettämässään kirjelmässä silloin, kun kyse oli osallistumisesta Naton rauhankumppanuuteen, Suomi totesi nykyisistä YK:n valmiusjoukoista, että valmiusjoukkoihin kuuluva henkilöstö voidaan kutsua palvelukseen seitsemän päivän varoitusajalla. Etujoukko on valmis lähtöön kolmessa päivässä, ja koko yksikkö on sijoituspaikassaan kuukaudessa. Eräässä pääesikunnan valmistamassa muistiossa todetaan, että nykyinen järjestelmä mahdollistaa lyhimmillään 4—5 viikon toimintavalmiuden ja Suomen lähtövalmius on ammattiarmeijoihinkin verrattuna nopea. Eli ero ei suinkaan ole, kuten ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Paasio kuvittelee, että nykyisen YK:n rauhanturvaajajoukon lähettäminen olisi hitaampaa kuin tulevaisuudessa ns. valmiusjoukon lähettäminen. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan olisi ehkä parempi löytää pitävät perustelut omalle valmiusjoukkoja puolustavalle kannanotolleen, sillä tällä argumentilla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Puolustusvaliokunta muuten selvitti tämänkin kysymyksen, päinvastoin kuin ulkoasiainvaliokunta näyttää tehneen.

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Minä edellisten parin puhujan tapaan pahoittelen sitä, että debattivaihe ei suonut mahdollisuutta esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan jäsenille, jotka puolen vuoden ajan ovat osallistuneet keskusteluun valiokunnassa, käydä täällä dialogia, joka oli syntymässä ja joka alkoi, mutta jäi sitten rajoitetuksi puhujavalintojen pohjalta.

Arvoisa puhemies! Haluan aloittaa tämän puheenvuoroni siitä, että totean, että tärkeimmästä asiasta näkyy oltavan sataprosenttisen yksimielisiä niin tässä turvallisuuspoliittisessa selonteossa kuin myös ulkoasiainvaliokunnassa. Suomen turvallisuuden tärkein perusta on liittoutumattomuus ja itsenäinen uskottava puolustus. Tästä kaikki ovat yksimielisiä. (Ed. Laakso: Kokoomuksen Nuorten Liitto!)

Selonteko samoin kuin ulkoasiainvaliokunta jättää kuitenkin analysoimatta, mitä tämä tarkoittaa ja käytännössä edellyttää. Selonteko perustuu, mihin myös ulkoasiainvaliokunta kiinnittää kriittistä huomiota, hyvin optimistiseen kuvaan turvallisuustilanteen kehittymisestä Euroopassa ja erityisesti lähialueillamme. Miten Suomi toimisi, jos turvallisuustilanne lähialueillamme kääntyisi huonoon suuntaan? Olisiko Suomen puolustusvoimien puolustuskyky riittävä vai pyrkisikö Suomi tällaisessa tilanteessa nopeasti liittoutumaan? Eräät erityisesti kokoomuspoliitikot, Kokoomuksen Nuorten liitto, aivan hiljattain ovat nostaneet esille ajatuksen Suomen Nato-jäsenyydestä. On painokkaasti huomautettava, että liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus eivät ole uskottavia, jos pidetään koko ajan auki liittoutumisoptiota. Sotilaallinen liittoutuminen tai liittoutumattomuus ovat vaihtoehtoja, jotka tähtäävät selviytymiseen kriisioloissa joko niin, että vältytään joutumasta lähiympäristössä syntyvään kriisiin, tai jos joudutaan kriisin osapuoleksi, pystytään puolustautumaan. Olisi vaarallista kuvitella, että sellainen politiikka olisi mahdollista, jossa liittoutumattomuuspolitiikkaa harjoitetaan rauhan tilan vallitessa ja uskotaan, että kriisin mahdollisesti syntyessä liittoutuminen olisi mahdollista ja joku muu ratkaisevalla tavalla hoitaisi oman puolustuksemme.

Onko siis liittoutumattomuus oikea valinta Suomelle? Mielestäni on. Suomen ja Ruotsin liittoutumattomuus vähentävät sotilaallista jännitettä Pohjois-Euroopassa. Jokainen muutos tässä asetelmassa olisi omiaan lisäämään jännitettä. Erityisesti Suomen kohdalla tämä pitäisi paikkansa, Suomen, jolla olisi tässä liittoutumistilanteessa Naton yhteistä rajaa 1 300 kilometriä. On myös aivan ilmeisesti niin, ettei Suomen jäsenyys Natossa olisi itsestäänselvä, vaikka sitä haluaisimmekin, sillä on myös selvää, että nämä edellä mainitut laajenemisen mukanaan tuomat ongelmat ovat erittäin hyvin tiedossa myöskin Naton sisällä.

Edelleen on nähtävä, ettei Suomen puolustuksen järjestäminen sotilasliiton osana olisi mitenkään ongelmatonta. Johtopäätös onkin se, että Suomen kannalta tärkeintä on edistää vakautta lähialueilla ja pyrkiä toimimaan niin, ettei mahdollisen eurooppalaisen kriisin syntyessä paineita kohdistu alueellemme. Tämä voidaan mielestäni turvata parhaiten harjoittamalla uskottavaa — ja nimenomaan korostan: uskottavaa — liittoutumattomuus- eli puolueettomuuspolitiikkaa.

Kuten edellä olen pyrkinyt osoittamaan, liittoutumattomuus voi olla uskottavaa vain, jos oma puolustus on uskottavaa. Tästä syystä olisi tarpeen harkita, olisiko syytä asettaa puolustuskomitea selvittämään, mikä on Suomen puolustusvoimien suorituskyky tällä hetkellä ja mitä tarpeita on sen kehittämisessä.

Arvoisa puhemies! Selonteossa ei käsitellä ollenkaan huoltovarmuuskysymyksiä. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota tähän puutteeseen, mikä mielestäni on vakava. Huoltovarmuuskysymykset ovat tulleet aikaisempaa tärkeämmiksi, koska häiriöitä elintarvikehuollossa ja talouselämän muissa välttämättömissä toimissa voi aiheutua paitsi sotilaallisten kriisien johdosta myös esimerkiksi ympäristökatastrofien aiheuttamana. Kun johtavaksi turvallisuuspolitiikan doktriiniksi on hyväksytty itsenäinen, uskottava puolustuskyky, olisi johdonmukaista korostaa itsenäistä, uskottavaa huoltokykyä eli huoltovarmuutta. Emme tarvitse Hornetteja, jos meillä ei ole ruokaa.

Kuten edellä totesin, Suomen turvallisuuden kannalta on hyvin tärkeää pyrkiä edistämään vakautta lähialueillamme ja yleisesti Euroopassa ja koko maailmassa. Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko painottaa voimakkaasti tätä näkökulmaa mielestäni hyvin perustellusti. Puutteena voidaan kuitenkin todeta johtopäätösten jäävän puutteellisiksi, mikä on todettu sekä UaV:n mietinnössä että hallituksen omastakin toimesta. Vakauspolitiikan keskeisenä välineenä korostetaan Etyj:in ja Euroopan neuvoston asemaa. Tähän voi mielihyvin yhtyä, mutta miten näitä organisaatioita tulisi kehittää ja mitä muita vakauspolitiikan keinoja voitaisiin käyttää?

Kaipaamaan jää kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteistoiminnan lisäämistä Euroopan eri maiden välillä. Ihmisten välinen kanssakäyminen ja yhteistoiminta yli rajojen luovat pitkällä aikavälillä ehkä sittenkin parhaalla tavalla vakautta myös valtioiden välisissä suhteissa.

Sotilaallinen kriisinhallinta on noussut selonteon keskeisimmäksi puheenaiheeksi. Tämä on luonnollista, sillä selonteon ainoa konkreettinen uusi asia on kriisinhallintajoukon perustaminen osaksi Suomen armeijan organisaatiota. On mielestäni paradoksaalista, että samalla kun hallitus painottaa turvallisuuspoliittisen selontekonsa vakauspolitiikan lohkolle se esittää ainoana konkreettisena toimena asevaraisen kriisinhallinnan vahvistamista.

Kuten tässä keskustelussa jo aikaisemmassa vaiheessa todettiin, on selvää se, mihin ministeri Halonenkin viittasi, että sotilaalliset toimet ovat ylivoimaisesti kalliimpia verrattuna kaikkiin niihin toimiin, joilla ennalta ehkäistään konfliktien syntymistä valtioiden välillä tai niiden sisällä.

Selonteossa sotilaallinen kriisinhallinta jaetaan perinteiseen rauhanturvatoimintaan, laajennettuun rauhanturvatoimintaan ja rauhaanpakottamiseen. Ministeri Taina pyrki selostamaan näiden käsitteiden sisältöä. Hän totesi hyvin laajasti, mitä on rauhaanpakottaminen, hän totesi, mitä on perinteinen rauhanturvatoiminta, mutta hänen katsauksessaan jäi edelleenkin hyvin epäselväksi, mitä on laajennettu rauhanturvatoiminta. Olisi ollut tarpeellista, että hän olisi ottanut sen rautalankakerän, minkä pääministeri sanoi mukanaan olevan, ja tehnyt sen mallin, että me kaikki olisimme ymmärtäneet, mitä tällä tarkoitetaan. Olen pyrkinyt myös eri sotilashenkilöiltä kysymään tämän termin sisältöä, ja mitään yksiselitteistä vastausta en kuitenkaan ole saanut.

Laajennettu rauhanturvatoiminta kuvattiin täällä ja kuvataan myös mietinnössä humanitaarisena toimintana ja siviiliväestön suojeluna. Ulkoasiainvaliokunta kävi pitkän keskustelun pyrkiessään määrittelemään, mitä tällä todella tarkoitetaan. Määrittely jäi myös valiokunnassa hämäräksi. Mitä tarkoitetaan reaktiivisuudella, jota korostettiin vastakohtana aktiiviselle sotilaalliselle toiminnalle? Mitä on reaktiivisuus verrattuna itsepuolustukseen? Minä tulkitsen asian niin, että reaktiivisuus on samaa kuin itsepuolustus. Mitä tarkoitetaan kriisin osapuolella, jota vastaan ei käytetä voimaa? Ketä vastaan voimaa sitten käytetään, jos ei kriisin osapuolta?

Niin kuin puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Lamminen totesi, aina tai hyvin pitkään on ollut jo mahdollista käyttää voimaa tilanteissa, joissa esimerkiksi rosvojoukon tapainen tai jokin muu tällainen uhkaa rauhanturvatoimijoiden turvallisuutta.

Käsitykseni mukaan, yhtyen monien asiantuntijoiden ja puolustusvaliokunnan lausuntoon, laajennetun rauhanturvatoiminnan käsite on epämääräinen. Bosnian kriisin kokemuksien valossa näyttää siltä, ettei perinteisen rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välille jää kolmatta vaihtoehtoa. Niin sanottu laajennettu rauhanturvatoiminta eskaloituu helposti täysimittaiseksi sodaksi eikä siten sovi Suomen kaltaiselle maalle. Suomi voi täyttää kansainvälisen velvoitteensa täysimääräisesti myös osallistumalla aikaisempaa laajemmin, jos aikaisempaa laajempaan toimintaan taloudellisia resursseja on, perinteiseen rauhanturvatoimintaan. Ei ole mitään näyttöä siitä, ja se on täällä jo moneen kertaan todettu, etteikö tällaisia tehtäviä samoin kuin humanitaarisia siviilitehtäviä riittäisi jatkossakin niin paljon kuin meillä resursseja vain riittää.

Osallistumista ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan on perusteltu sanomalla, että jos me kannatamme tällaista toimintaa YK:ssa, meidän on myös oltava itse mukana. Perustelu ontuu. Emmehän me ole mukana rauhaanpakottamisessakaan, vaikka olemme sitäkin tukeneet YK:ssa.

Tällä hetkellä tehdään valmisteluja siinä toivossa, että Bosnian sodan osapuolet pääsisivät sopimukseen rauhasta meneillään olevan tulitauon kestäessä. Jos osapuolet kykenevät solmimaan rauhansopimuksen, Suomi voi olla mukana sen täytäntöönpanossa. Miten tämä organisoidaan, on vielä avoinna. Näyttää siltä, että lähtökohtaisesti on kyse perinteisestä rauhanturvaoperaatiosta. Näyttää myös siltä, että tarvitaan joukkoja, jotka eivät ole leimautuneet minkään osapuolen tukijoiksi kriisin aikaisemmissa vaiheissa.

Kysymys osallistumisesta Naton alaisena operaatioon ei ole itsestäänselvä. Säilyttääkseen uskottavuutensa liittoutumattomana maana Suomen tulee löytää järjestely, joka ei vaaranna tätä lähtökohtaa. Ymmärrän niin, että sama ongelma koskee myöskin Ruotsia, ja tämä asia on myös heidän käymissään keskusteluissa ollut voimakkaasti esillä.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan Suomen osallistuminen ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan edellyttää valmiusjoukon tai kriisinhallintajoukon perustamista. Mutta mitä pitemmälle keskustelu on edennyt, sitä ilmeisemmäksi on käynyt, että kysymys ei ole niinkään osallistumisesta YK:n tai Etyj:in operaatioihin, vaan Suomen osallistumisesta Länsi-Euroopan unionin Weu:n toimintaan. Minusta pääministerin käyttämä puheenvuoro vahvisti edelleenkin tätä käsitystä.

On huomattava, että Weu on sotilasliitto. Sen myös puolustusministeri täällä jo totesi. Weu:hun kaavailtuja kriisinhallintajoukkoja voidaan perustellusti pitää ensimmäisenä askeleena kohti Weu:n omaa armeijaa, ainakin niin kauan kuin Weu:n säännöissä on artikla 5, joka merkitsee tiukempaa keskinäistä puolustusvelvoitetta kuin Naton vastaava pykälä. Niille mille, jotka ovat myös Naton jäseniä, ei Weu:n kriisinhallintajoukon perustaminen tuo minkäänlaista ongelmaa, maat kun ovat saman sotilasliiton jäseniä jo ennestään. Sen sijaan Suomi ei voi olla tällaisessa kehityksessä mukana, jos se haluaa säilyttää uskottavuutensa liittoutumattomana maana. Mikään ei viittaa siihen, että Weu olisi luopumassa puolustusliittoluonteestaan.

Selonteonkin mukaan Suomella on hyvät kokemukset rauhanturvatoiminnasta. On siksi vaikea ymmärtää, mikä peruste rauhanturvatoiminnan näkökulmasta on sillä, että rauhanturvakoulutus organisoitaisiin uudelleen puolustusvoimien organisaation sisällä. Vääjäämätön johtopäätös tästäkin on se, että kyseessä on tarve integroida Suomen puolustusvoimat tiiviimpään yhteistyöhön Länsi-Euroopan sotilasorganisaatioiden kanssa. Myös Helsingin Sanomat joku aika sitten pääkirjoituksessaan tuli tähän samaan johtopäätökseen kehottaen hallitusta ottamaan todelliset syyt esille ja jättämään puheen ja perustelut YK:n ja Etyj:in rauhanturvatoimintaan osallistumisesta taaemmaksi.

Kriisinhallintajoukon perustaminen osaksi puolustusvoimien organisaatiota on torjuttava myös siksi, että tällainen muutos puolustusvoimain luonteessa olisi omiaan nakertamaan puolustusvoimien asevelvollisuuteen perustuvaa rakennetta. Tämä on minusta asia, joka puolustusministerin tulisi erityisen tarkasti ottaa huomioon. Jos Suomen puolustusvoimille tulee jokin muu tehtävä kuin Suomen puolustaminen, tulee asevelvollisuuden velvoittavuus hyvin kyseenalaiseksi. Ainakin oma lähtökohtani on se, että jos meidän puolustusvoimiemme tehtävä on joku muu kuin Suomen puolustaminen vaikka vain yhdeltä osalta, sellainen velvoittavuus, jota tähän mennessä on kohdistettu suomalaisiin nuoriin miehiin ja nyt naisiinkin, mutta miehillähän se on pakollista, ei samalla tavalla enää tule kysymykseen.

Rauhanturvaamistehtäviin lähtevien rekrytointi asevelvollisuuttaan suorittavien keskuudessa on arveluttavaa myös siksi, että näin kootun joukon rakenne tulisi olemaan aivan ilmeisesti toisenlainen nykyiseen verrattuna. Perusrekrytointihan jouduttaisiin tekemään asevelvollisuusikäisten keskuudessa. Rauhanturvatehtävien luonne huomioon ottaen on osoittautunut erittäin hyväksi, että rauhanturvaajilla on elämänkokemusta ja yleensä myös siviiliammatti tehtävään hakeutuessaan.

Arvoisa puhemies! Puheeni lopuksi haluan kannattaa ed. Ahon esittämää ponsilauselmaa.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu kyllä varsin merkilliseltä, että keskustapuolueelle ei millään selviä peace forcingin ja peace makingin ero, puhumattakaan siitä, että ed. Aho puheenvuorossaan jo esitti, että hän ei oikein ymmärrä, miten näitä joukkoja käytetään Suomessa. Kyllähän nämä joukot en-

sisijaisesti ovat aina Suomen käytössä, ja toivottavasti maassa on sellainen hallitus jatkossakin, joka ymmärtää näitten toimenpiteitten eron.

Ed. Korkeaoja puhui laajasta yksimielisyydestä, siitä että Suomi on liittoutumaton tällä hetkellä, ja hyvä näin. Epäloogista tässä puheenvuorossa oli toki se, että hän viittasi myös Ruotsiin, joka kyllä kiivaasti hakee tällä hetkellä sellaista ratkaisua, että joku muu turvaisi heidän turvallisuutensa kriisin sattuessa.

Itse tosin näen kyllä vähän samalla lailla kuin ed. Korkeaoja, että kyllä tässä tehdään mahdollisesti sellaisia päätelmiä, jotka johtavat Weu:n suuntaan ja sitä kautta tietysti lähempään liittoutumiseen Natoon. Itse en pidä niitä mitenkään kauhukuvina, joskin, niin kuin on täällä todettu, tässä vaiheessa tämä on oikea päätelmä.

Siinä olen toki ed. Korkeaojan kanssa samaa mieltä, että jos tästä löytyy yhteisymmärrys, niin rauhanturvalakihan on se, mikä viime kädessä ratkaisee nämä asiat.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Korkeaoja oli aivan oikeassa siinä, että hallituksen pitäisi tulla ulos niillä todellisilla argumenteilla ja perusteluilla, jotka ovat tämän valmiusjoukkohankkeen taustalla.

Oikeastaan myönnän samalla, että arvostelen hallitusta hieman epäoikeudenmukaisesti, sillä hallitus on turvallisuuspoliittisessa selonteossaan sanonut nämä perustelut suhteellisen selvästi. Sen sijaan ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään pannut päänsä kokonaan pensaaseen ja kieltäytynyt käsittelemästä edes sitä vähää, minkä hallitus selonteossaan on todennut.

Hallitus näet toteaa kyllä, että Unionin puolustusulottuvuuden lähiajan ensisijaisena tehtävänä on kriisinhallintavalmiuden kehittäminen. Meillähän Suomessa muun muassa pääministeri Lipponen yritti antaa sen kuvan, että on kaksi eri asiaa: toisaalta kehittää EU:n puolustusulottuvuutta ja toisaalta kehittää EU:n kriisienhallintakykyä Weu:n puitteissa. Itse asiassa Weu:n kriisienhallintakyvyn kehittäminen on ensimmäinen pilari EU:n yhteisen puolustusulottuvuuden kehittämisessä. Sen hallitus sanoo tässä selonteossaan kohtalaisen selvästi. Valitettavasti pääministerikin näyttää lukeneen sen huonosti.

Omalta osaltaan hallitus toteaa Suomen tukevan Unionin kriisinhallintakyvyn vahvistamista. Suomi aikoo nimenomaan valmiusjoukon perustamisella osallistua Euroopan unionin kriisienhallintakyvyn vahvistamiseen eli Euroopan unionin puolustusulottuvuuden rakentamiseen. Sen takia tuntuu oudolta se, että on kansanedustajia, jotka eivät näytä lainkaan tietävän, että tästä on kysymys ja että Suomi on mukana rakentamassa tällä hetkellä Euroopan unionille Maastrichtin sopimuksen mukaisesti puolustusulottuvuutta.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Laakso!

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Peitelty pyrkimys liittoutumiseen, mihin ed. Rauramokin viittasi, on minusta vaarallista juuri siksi, että se mitätöi kokonaan tämän lähtökohdan: liittoutumattomuuspolitiikan. Liittoutumattomuuspolitiikka on täysin arvoton asia, jos se ei ole uskottavaa myös meidän ympäristössämme. Jos kuvittelemme, että me olemme liittoutumattomia rauhan oloissa, normaalitilanteessa, mutta annamme ymmärtää, että kriisin oloissa politiikkamme olisikin jotain muuta, millä tavalla kukaan voisi luottaa siihen, että me jäämme neutraaliksi, jos jotain kriisiä syntyy? Jos lähtökohtana on se, että kriisissä liittoudutaan, se pitää avoimesti ottaa esille ja rakentaa politiikka sen pohjalle. Mikään muu ei ole mahdollista.

Mitä tulee laajennetun rauhanturvan käsitteeseen, ei ed. Rauramollakaan näyttänyt olevan reseptiä siihen, mitä se todellisuudessa tulisi olemaan. Onko esimerkiksi Bosnian projekti tai operaatio, joka nyt on päättymässä, laajennettua rauhanturvatoimintaa vai onko se rauhaanpakottamista vai onko se molempia?

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta keskusteluun siltä osin, mitä täällä tuli esiin ed. Korkeaojan ja vähän aikaisemmin ed. Pulliaisen puheenvuoroissa. Minä kysyn, onko ministeri Taina tätä kuullut: Taannoin oli Unkarissa Budapestissa Naton operatiivinen harjoitus, johon osallistui meiltäkin pataljoonan esikunta eli vähän toistakymmentä korkeata upseeria. Harjoitus meni loistavasti. Me toimimme siellä Naton eräänä osiona ja meille tuli pääjunailutehtävä. Kun isännät ihmettelivät, miksi Suomi tämän näin loistavasti vei, salaisuushan oli se, että meillähän on koko operatiivinen puoli paperilla viimeistä sotakoiraa myöten. Sen tähden me osasimme nämä toimet.

Nyt tuli kuitenkin kitkaa siinä, että meillä ei

ole sellaisia kuljetusvälineitä, joilla saataisiin nopeasti joukkoja liikutelluiksi. Oliko se viime viikonvaihteessa, kun everstiluutnantti Nordberg haastattelussaan mainitsi, että meidän pitää vaihtaa Pasit, koska Pasit eivät sovellu näihin operatiivisiin tehtäviin, vaan meidän pitää hankkia saksalaiset BMW:t, joissa on jo esimerkiksi 35 millin tykki. Onko ministeriössä keskusteltu tästä ja mitä tämä tarkoitti?

Minua on kiusannut koko keskustelun ajan se, että tässä ikään kuin salataan ja mennään pikkuhiljaa eteenpäin. Edustajat eivät tiedä, mistä puhutaan, eivät tiedä valiokunnat eikä tiedä tämä suuri sali. Joku tietää, mutta sitä ei sanota. Tämä on minua kiusannut ja vähän harmittanutkin koko tämän pitkän keskustelun ajan.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Koska ed. Lamminen esitti suoran kysymyksen, vastaan: Ei ole keskusteltu tästä aiheesta, jonka ed. Lamminen esitti. Muutenkin olen eri mieltä hänen kanssaan siinä, että tässä olisi joistakin salakähmäisistä asioista kysymys. Kyllä kaikki tiedot on eduskunnalle annettu, mitä annettavissa on. Mitään salakähmäisyyttä ei missään vaiheessa ole esiintynyt.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Keskustelu turvallisuuspolitiikastamme alkoi vilkastua vasta puolustusvaliokunnan annettua lausuntonsa turvallisuuspoliittisesta selonteosta. Puolustusvaliokuntaa on moitittu heittopaikaksi, rättivaliokunnaksi ja jämäpaikaksi. Ehkä se on sitä ollut, en tiedä, mutta tänä päivänä se ei enää sitä ole. Turvallisuuspoliittinen ympäristömme on muuttunut. Maanpuolustushenki on hyvä ja sopivan korkealla. Samoin kansallinen itsetuntomme on hyvä. Näistä syistä on puolustusvaliokunnan rooli huomattavasti muuttunut.

Itse lausunto pääsi livahtamaan valiokunnan varsinaisten jäsenten kädestä odottamatta. Kuusi varsinaista jäsentä ei ollut kokouksessa, jossa asia puitiin lopulliseen muotoonsa. Näillä kuudella jäsenellä oli varmasti hyvin tärkeitä syitä, jotka johtivat poissaoloon tuosta kohtalokkaasta kokouksesta. Onko kukaan kysynyt, miksi nämä kuusi varsinaista jäsentä olivat poissa? Itse olin kovassa kuumeessa. Näin asiat päätettiin varajäsenten voimalla.

Kuten tiedämme, varajäsenet eivät ole kuulleet asiantuntijoita siinä määrin kuin varsinaiset jäsenet eivätkä näin ollen tunne asiaa yhtä lailla kuin varsinaiset jäsenet. Nyt puolustusvaliokuntaa on moitittu tuntematta asioiden oikeaa laitaa. Halusin sanoillani korjata ilmentyneitä väärinkäsityksiä.

Puolustusvaliokunnan rooli on muuttunut ja valiokunnalle on annettava aikaa sopeutua muutokseen. Kuitenkin ne valiokunnan jäsenet, jotka sanovat, että puolustusvoimien rahat ovat jo nyt liian vähissä, ja vetoavat valmiusjoukkokeskustelussa siihen, eivät kuitenkaan ole osoittaneet todellista tahtoa resurssien lisäämiseen menneissä kokouksissa.

Puolustusvaliokunnan lausunto budjetista sisältää allekirjoittaneen eriävän mielipiteen, jossa varoitetaan toimintamäärärahojen supistamisista johtuvista vaaroista. Muita allekirjoittajia eriävään mielipiteeseen ei löytynyt. Tahto parantaa varusmiesten ja kantahenkilökunnan palvelusoloja näyttää olevan vain kauniita fraaseja.

Olemmeko enää miettineet, miksi suomalaiset äänestivät EU:lle "kyllä", miksi; miksi halusimme liittyä EU:hun, vaikka tiesimme, että kaikki sieltä tuleva ei ole pelkästään hyvää. Harvoin saa lihaa ilman luuta. Meillä on arvomme, kokemuksemme ja toiveemme, ja siksi äänestimme "kyllä" EU:lle. Turvallisuussyistä monet äänestivät "kyllä" EU:lle.

Maailma on muuttunut, talous on kriisissä, työllisyys on kriisissä, ja kansakunnat ovat kriisissä. Hakeaksemme turvallisuutta liityimme EU:hun. Tämä sitoumus velvoittaa meitä nyt. Meidän on kannettava kortemme yhteiseen kekoon. Euroopan liiton tulee antaa turvallisuutta ja hyvinvointia jäsenilleen. Muuten demokratia ei voi toteutua eri valtioissa. Ei ole tarkoitus alistaa mitään valtiota kohtuuttomuuksiin, mutta kaikkien on pinnisteltävä yhdessä paremman tulevaisuuden eteen. Suomalaiset voittivat sodan talvisodan hengessä. Niin tulee myös EU:n löytää yksimielisyys.

Euroopan unioni hakee itselleen yhteistä ulkoja turvallisuuspoliittista roolia. Itä — länsi-asetelma on muuttunut kylmän sodan loputtua. Uusi aika on tuonut mukanaan uudet ongelmat. Maailman kansainvälistyessä valtioiden kansallinen itsetunto korostuu. Terve määrä itsetuntoa on hyväksi, liika on pahaksi, samoin kuin alemmuudentunto. Kansat hakevat omaa asemaansa muuttuvassa maailmassa, mistä on seurauksena itsenäisyyden tarve. Nämä seikat ovat johtaneet selkkauksiin, jotka eivät ole ns. vanhanaikaisia sotia, vaan kriisejä, eräänlaisia kasvukipuja. Nämä selkkaukset liittyvät voimakkaisiin kansallisiin, aatteellisiin ja uskonnollisiin tunteisiin. Tunteiden vieminä ihmiset toimivat raadollisesti, julmasti, mutta inhimillisesti ymmärrettävästi.

He haluavat sitä, mitä meillä jo on: itsenäisyyden, oman maan. Oma tupa, oma lupa.

Näissä yhteenotoissa tulee ylilyöntejä, jotka kaikki olisivat olleet estettävissä, mikäli niihin olisi puututtu riittävän ajoissa. Jotta saisimme jokaiselle, sanon nyt, kansalle rauhan, on meidän oltava Euroopassa ja sen lähialueilla yhtenäisiä ja satsattava siihen. Jotta naapurilla ei olisi epäinhimillisiä vaikeuksia ja jotta mekin saisimme elää rauhassa, on meidän kaikkien Euroopassa ja sen lähialueilla puhallettava yhteen hiileen.

Summa summarum: Olemme sitoutuneet EU:hun ja täysin ymmärtäneet, että yhteistyö ei tule olemaan pelkkää iloleikkiä. Nyt on aika vastata huutoon. Tärkein seikka ei ole valmiusjoukot. Tärkein seikka on se, että Suomi jatkaa rauhanturvatyötä tulevaisuudessakin. Myös rauhanturvatyö muuttaa muotoaan. Pitääksemme yhtä EU:n pienten valtioiden kanssa ja voidaksemme säilyttää pohjoismaisen itsenäisyyden ja pohjoismaisen yhteistyön myös rauhanturvaamisessa on meidän pystyttävä muuttamaan rauhanturvalakia. Tämä on tärkein seikka koko turvallisuuspoliittisessa keskustelussamme tänään.

Puheet uhista ja peloista ja kurjuudesta ovat suomalaisten uhkailua, jotta kansa pysyisi kiltisti lestissään. Mikäli rauhanturvajoukot muodostuvat osittain valmiusturvajoukoista ja osittain perinteisesti reserviläisistä ja kantahenkilökunnasta, on lähtö rauhanturvatyöhön aina vapaaehtoinen ratkaisu.

Rauhanturvaamisen ja laajennetun rauhanturvaamisen raja on vaikea tehdä. Laajennetun rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen raja on selvä. Rauhaanpakottaminen on sotaa.

YK:n peruskirjan sekä Suomen tahdon mukaan suhde sotaan on selvästi kielteinen ja poissuljettu. Suomi ei halua rauhaanpakottamista. Rauhaanpakottaminen ei ole hallituksen esitys. Suomella ei ole rauhaanpakottamiseen rahaa, ei välineitä, ei tahtoa eikä poliittista voimaakaan. Rauhaanpakottaminen on suurvaltojen asia.

Arvoisa puhemies! Hyvät kuulijat! Pysyäksemme kehityksen mukana Venäjän ja Skandinavian rinnalla meidän on muutettava rauhanturvalakia niin, että laajennettu rauhanturvaaminen on mahdollista. Vai haluammeko jättää lapset, sairaat, naiset ja vanhukset rikollisten raiskattavaksi? Kuka laskee nämä sinkkiarkut?

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisen puheenvuoron aikana pyysin puheenvuoroa. Edustajat Laakso ja Korkeaoja erityisesti rakentelivat salaliittoteoriaa. Meiltä salataan todelliset hallituksen motiivit, me olemme uhkaamassa liittoutumattomuutta, sitä ollaan vaivihkaa purkamassa ja kriisinhallintavalmiuksia luotaessa itse asiassa integroidaan asteittain Suomi sotilasliittojen osaksi Weu:n kautta Natoon.

Tämä on tietenkin helppoa politikointia. Rakennetaan itse mörkö ja sitten torjutaan se. Taktiikka on luonnollisesti ovela. Olemme havainneet, kuinka se tehoaa julkisessa keskustelussa, mutta loppujen lopuksi se ei ole uskottava.

Me, jotka olemme olleet ulkoasiainvaliokunnassa selontekovastausta laatimassa, selkeästi olemme lähteneet liikkeelle siitä, että kriisinhallintavalmiudet, laajennettu rauhanturvatoiminta sen osana, luodaan selkeästi YK:n ja Etyjärjestön toimeksiannosta. Tämä on peruslähtökohta. Sillä vastataan itse asiassa kollektiivisen turvallisuuden vaateeseen, joka molempien järjestöjen perustoimintaan sisältyy. YK:n pääsihteeri itse on esittänyt moneen kertaan, että vapaaehtoisista koostuva monenkeskinen joukko tai erityiset valmiusjoukot tulisi luoda järjestön käyttöön. Nämä ovat ne peruslähtökohdat, joilla ainakin ulkoasiainvaliokunnan puitteissa haluttiin vastata globaaliseen yhteistyövaraiseen turvallisuushaasteeseen.

Ed. Linnainmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n: Arvoisa puhemies! Puheeni siinä osassa, jossa koetin vastata eduskunnan antamaan kritiikkiin, minäkin vastasin, että Suomen puolelta myöskin YK:n juhlakokouksessa tasavallan presidentti esitti nimenomaisesti YK:n toimesta koottavien joukkojen tulevaisuuden suunnitelmaa varten nimettävää työryhmää, jotta me saisimme tietää, mitkä mahdolliset toiminnalliset tai rahalliset mahdollisuudet ja esteet ovat olemassa YK:lle siinä, että kehitettäisiin nykyistä monivivahteisemmat YK-rauhanturvajoukot.

Mutta toinen asia on se, että tällä hetkellä esimerkiksi entisen Jugoslavian osalta YK:n pääsihteeri on moneen kertaan ilmoittanut julkisuudessa, että se on sen verran kallis operaatio ja eurooppalaiset ovat itsekin kykeneviä sen hoitamaan, että YK ei lähde sinne mukaan. Minun teki jo aikaisemmin mieli vastata niille, jotka sanoivat, että me emme ajattele kehitysmaita. Nimenomaan Jugoslaviasta huolehtiminen eurooppalaisena yhteistyönä on kehitysmaiden

ajattelemista, koska silloin YK:lta jää rahaa hoitaa niitä monia ongelmia, joita on kehitysmaiden puolella samalla sektorilla.

Toisaalta kun selvitin myös sekä venäläisten että asianosaisten itsensä mielipiteitä entisen Jugoslavian alueelta, nekin puoltavat sitä, että vaikka Nato olisi toimijana, sen lisäksi pitäisi olla muita. On minulle täysin käsittämätön rakennelma, että siinä olisi sitten se salaliitto, jos kerran, niin kuin on todettu moneen kertaan, Nato yksinään ei ole riittävä, vaan pitäisi saada eurooppalainen järjestelmä, jossa olisi mukana myös venäläisiä ja muita saman alueen maita ja sitten puolueettomia, sellaisia kuin Ruotsi, Suomi, Itävalta. Minkä takia tämä olisi salaliitto? Sitä minä en todella pysty käsittämään, kun on ihan avoimesti sanottu, että tämä olisi se turvallisuusplussa tai säkerhetsplus, niin kuin ruotsalainen sanoo, joka nyt olisi puolueettomilla mailla osoittaa siinä, että ne voivat toimia tällaisessa yhteistyössä, ja Pohjoismailla tietysti sitten keskenään, koska meillä on näitä erilaisia ulottuvuuksia Pohjoismaiden kesken.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Nurmi puhui, niin hänellä oli ikään kuin vanha kaiku askelissa ja jaloissa tuntui olevan vähintään sotilassaappaat. Sanoisin kyllä maanpuolustushengestä, kun hän totesi, että se on hyvä ja oikealla tasolla, niin tässä maassa kyllä tällä hetkellä sota on kovasti muotia ja kaiken kaikkiaan myös väkivalta, joka on osa tätä kokonaisuutta, sota on toinen osa ja militarismi, joka kukkii tuolla kaduilla ja teillä.

Toteaisin edelleenkin valmiusjoukoista, että niitä ei pitäisi perustaa, jos ne ovat osa ylikansallista valmistautumista, yhteensovittamista ja jonkinlainen askel Nato-jäsenyyteen tai Weu:n täysjäsenyyteen. Eikä tässä ole mistään haamuilusta kysymys. Viittaan pääministerin puheenvuoroon tänään, en tiedä, oliko se alitajuntaa, lipsahdus vai muuten epäselvästi todettu, eikä viittaus YK:hon minusta asiaa selvittänyt. Mutta jos se on sitä, mitä ulkoasiainvaliokunta mietinnössään yksinkertaisesti toteaa, niin silloin asia on toinen. Mielestäni ed. Lammisen kysymykset ovat aivan paikallaan.

Ennen kuin tämä debatti on loppu, olisi aivan paikallaan, että pääministeri Lipponen tässä salissa täsmentäisi vielä aikaisempaa tämänpäiväistä lausuntoaan, jossa hän totesi, että meillä on mahdollisuus saada liittolaisia tänne avuksemme. Eli keskustelun eteenpäin viemiseksi tämä selvennys olisi tarpeen.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen joskus aikaisemminkin kuullut, että puolustusvaliokunta oli varamiehinen, kun tätä päätöstä tehtiin. Se oli täysilukuinen, 17 jäsentä paikalla, joista 6 oli varajäseniä. Varsinaisista jäsenistä kaksi ei ollut liioimmin valiokunnan ovia kuluttanut, mutta kaksi varajäsentä oli aktiivisesti istunut koko tämän asian käsittelyn ajan, eli itse asiassa tarpeellinen määrä löytyi asiasta tietäviä. Enkä ollenkaan aliarvioi varajäseniäkään. Totta kai hekin ovat asiasta tietoisia.

Ed. Nurmi tarttui aivan oikeaan asiaan, kun hän puhui armeijan heikosta rahatilanteesta. Tosi on. Budjetti on 8,8 miljardia, josta ensimmäisen kerran otetaan nyt Hornet-vähennykset eli 2,4 miljardia. Jää 6,4 ja se on 1,6 miljardia vähemmän kuin esimerkiksi kuluvana vuonna on määrärahoja koko puolustusvoimille. Jos puolustusbudjetin sisältä vielä sitten otetaan nämä kulut, niin onko tässä budjetissa löysää vai ei? Sen haluaisin tietää.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastaan ed. Kiljuselle, joka ehkä ei ole seurannut Suomesta poissaolonsa takia yksityiskohtaisesti valmiusjoukoista jo pari kolme vuotta käytyä keskustelua.

Kuten ed. Aho totesi pääministerinä ollessaan, valmisteilla olevia suomalaisia valmiusjoukkoja voi periaatteessa käyttää kolmeen eri tarkoitukseen: ensinnäkin Yhdistyneiden kansakuntien toteuttamiin kriisienhallintaoperaatioihin, toiseksi Naton rauhankumppanuuden pohjalta toteutettaviin mahdollisiin kriisienhallintaoperaatioihin ja kolmanneksi Länsi-Euroopan unionin Weu:n mahdollisiin kriisinhallintaoperaatioihin. YK:n suunnitelmat oman kriisinhallintajärjestelmän perustamiseksi siten, että YK:lla olisi käytettävissään esimerkiksi 5 000 miehen valmiusjoukko-osasto, johon presidentti Ahtisaari äskettäin viittasi, ovat aivan alkutekijöissä. Mutta tietenkin Suomessa on helpompi puolustella Yhdistyneiden kansakuntien maineella sitä, että Suomeen pitäisi rakentaa tällaiset kriisinhallintajoukot. Siitä ei todellakaan ole kysymys, vaan kuten hallitus suhteellisen avomielisesti selonteossaan toteaa, kyse on ennen kaikkea Weu:n kriisienhallintakyvyn rakentamisesta osana Euroopan unionin puolustusulottuvuuden kehittämistä. Ei tästä ole minkäänlaista epäselvyyttä. Ongelma on vain se, että ulkoasiainvaliokunta panee päänsä pensaaseen ja kieltäytyy käsittelemästä tätä kysymystä lainkaan. Esimerkik-

si ed. Kiljunen ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä olisi voinut puuttua tähän asiaan.

Ed. N u r m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Tiusaselle, että hän lääkärinä kyllä varsin hyvin ymmärtää, mikä ero on väkivallalla ja puolustusvoimien toiminnalla. Niillä on kaksi ihan eri tarkoitusta: väkivalta on väkivaltaa ja puolustusvoimat toimii Suomessa puolustaakseen isänmaataan, mikäli tänne hyökätään.

Toiseksi: Olen perinteinen suomalainen nainen, minulla on omat arvoni, ja sen vuoksi puhun niin kuin puhun. Haluan sanoa, että ed. Tiusanen ei ole varmasti lukenut Maastrichtin sopimusta, kun on äänestänyt EU:sta, koska ei tiedä, mitä EU tarkoittaa puolustusasioissa. Kehotan lukemaan sen uudestaan.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Turvallisuuspoliittisen selonteon palautekeskustelussa näyttää väkisinkin huomio kiinnittyvän yhteen yksityiskohtaan. Sitähän ei ollut edes kovin vaikea ennakoida, mutta näin on nyt käymässä, että kysymys valmiusjoukoista tai rauhanturvalain muuttamisesta ja sen edellyttämistä muutoksista rauhanturvaajien koulutuksessa ja varustuksessa näyttää saavan lähes kaiken huomion tässä keskustelussa.

Olisin kuitenkin toivonut, että keskustelussa kosketeltaisiin enemmänkin syitä, jotka ylipäänsä synnyttävät konflikteja ja siten myös tarpeen niin YK:lle kuin myös alueellisille valtioiden järjestöille auttaa konfliktien purkamisessa ja rauhan aikaansaamisessa ja ylläpitämisessä.

Itse pidän maapallon väestön kasvua lähivuosikymmenien vakavimpana ongelmana. Ensinnäkin niissä maissa, kuten esimerkiksi Pohjois-Afrikan alueella, joissa väestö kasvaa talouden kasvua nopeammin, syntyy yhä kasvava köyhien luokka, jolle ei näytä löytyvän työtä eikä myöskään tulevaisuutta. Tällaiset valtiot tulevat olemaan epävakaita, ja ne ovat myös alttiita sisäisille konflikteille, siis sellaisille konflikteille, jotka saavat milloin uskonnollisen, milloin etnisen luonteen.

Esimerkiksi Ruandan voimakas väestönkasvu ja siitä aiheutunut kiista viljelysmaan ja laidunmaan hallinnasta oli merkittävä tekijä hutujen ja tutsien välisessä raa'assa sisällissodassa.

Lähi-idässä kasvava väestö puolestaan kamppailee niukoista vesivaroista. On pelättävissä, että juuri näistä vesivaroista saattaa tulevaisuudessa syntyä uusia ristiriitoja.

Kiinassa puolestaan voimakas väestönkasvu ja samanaikainen vaurastuminen merkitsevät muun muassa elintarvikkeiden kysynnän voimakasta lisäystä. Se saattaa johtaa maailmalla viljan hinnan nousuun, varsinkin kun viljaa ei vaurastuva Kiina käytä suoraan vaan välillisesti karjataloustuotteena.

Totta kai viljan hinnan nousu houkuttelee lisätuotantoon, mutta jos vaurastuva Kiina kykeneekin ostamaan viljansa runsaan miljardin ihmisen väestölleen, niin ainakin osalle köyhemmistä maista tuonti käy yhä vaikeammaksi. Eikä väestö kasva vain Kiinassa, vaan myös Intia hätyyttelee miljardin asukkaan rajaa. Ja kaikista vaikeuksista huolimatta myös Afrikassa väestö kasvaa voimakkaasti.

Minusta maapallon elintarvikehuolto kokonaistasolla ja varsinkin elintarvikkeiden jakautuminen ovat sellaisia seikkoja, jotka tässä yhteydessä, kun puhumme turvallisuudesta ja turvallisuutta uhkaavista tekijöistä, ansaitsisivat paljon suuremman huomion.

Useissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa ja Ivymaissa on puolestaan demokratian kehittäminen kesken. Siellä kuitenkin samalla talouden heikkoudet synnyttävät jännityksiä. Tällaisessa tilanteessa ongelmat purkautuvat liiankin helposti yhteiskunnan kansallisiin tai uskonnollisiin vähemmistöihin. Vallasta kamppailevat hallitsevat ryhmät saattavat tällöin häikäilemättä turvautua kansalliskiihkoon peittääkseen sosiaalisia ongelmia, joita näissä maissa riittää. Esimerkiksi entisen Jugoslavian alueella näemme karmaisevalla tavalla, millaista jälkeä kansalliskiihko pahimmillaan saa aikaiseksi.

On siis oikein, että eri kansainvälisillä foorumeilla pyritään painottamaan ja painotetaan niitä tekijöitä, joilla tällaisten maiden sisäistä vakautta pyritään tukemaan. Esimerkiksi Euroopan neuvosto asettamalla jäsenyyden ehdoksi ihmisoikeuksien kunnioittamisen on omalta osaltaan asettamassa rajoituksia sille, ettei enemmistö voi menetellä vähemmistön suhteen miten tahansa. Vastaavaa arvokasta ja merkittävää työtä tulevaisuutta ajatellen tekee myös Ety-järjestö.

Myös kehitysyhteistyön puitteissa on suurvaltojen välisen jännityksen purkauduttua ollut helpompi ottaa esille ihmisoikeusasiat osana kehityksen edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee Suomen rauhanturvaamismahdollisuuksien laajentamiseen rauhanturvalain muutoksella ja sen vaatimiin koulutuksen ja varustelun muutoksiin, näyttäisi ainakin osalla edustajia käytettyjen puheenvuo-

rojen perusteella olevan erityistä pelkoa siitä, että rauhanturvalain muutos olisi se tapa, jolla Suomi salakuljetetaan sotilasliiton jäseneksi.

Haluan kuitenkin tuoda esille sen, että sellaista päätöstä ei voida edes tehdä rauhanturvalain yhteydessä, vaan sotilasliiton jäsenyys edellyttää sentään ainakin sen, että haetaan jäsenyyttä, että se myönnettäisiin, jos sitä haettaisiin, sekä lopuksi tietysti sitä, että asiasta tulisi tehdä päätös täällä eduskunnassa. Tässä mielessä kyllä keskustelun soisi pysyvän realismissa ja rehellisyydessä. Toki voidaan kaikenlaisia kauhukuvia ja salaliittoteorioita maalailla, mutta joka tapauksessa on myönnettävä asioiden käsittelyjärjestys. Kun me nyt käsittelemme ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hallituksen turvallisuuspoliittiseen selontekoon, niin tässä yhteydessä me emme todella ole tekemässä päätöksiä minkäänlaisesta Suomen liittoutumisesta. (Ed. Aittoniemi: Onko tämä nyt ed. O. Ojala, joka siellä puhuu?) — Minä puhun täällä ja toivon, että ed. Aittoniemi nyt kuuntelee, koska näin se kuitenkin on. Voidaan olla monta mieltä siitä, tarvitaanko valmiusjoukkoja vai minkälainen rauhanturvalain muutos tullaan mahdollisesti tekemään.

Minusta nämä pelot, mitä täällä nyt tuodaan esille, ovat monilta osin liioiteltuja. Haluan korostaa sitä, että me olemme liittyneet EU:hun sotilaallisesti liittoutumattomana. Niin hallitus kuin puolustusvaliokunta ja myös ulkoasiainvaliokunta, joka yhtyy puolustusvaliokunnan kantaan, toteaa selkeästi, että Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta.

Minullekin on väitetty, että olen naiivi ja liian luottavainen. Ed. Korkeaoja nyökkää siellä. En minä tiedä, minkälaisia kauhuteorioita hän sitten haluaa tuoda keskusteluun. Kyllä minun täytyy sanoa, että minä kuitenkin luotan vielä ministeri Halosen sanaan ja eräiden muidenkin ministereiden sanaan. Nyt keskustelemme kriisinhallinnasta emmekä Suomen liittoutumisesta mihinkään sotilasliittoon. (Ed. Korkeaoja: Kysymys on uskottavuudesta!) — Ed. Korkeaoja, ilman tämän eduskunnan tahtoa Suomi ei liittoudu mihinkään sotilasliittoon. Minä ainakin olen sitä mieltä, että Suomen ei myöskään tule liittoutua.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin tässä sen asian, että kun ed. Korkeaojakin aika kriittisesti toi esille selonteossa olevia eräitä puutteita, niin kyllä tietysti olisi toivonut, että valiokunnan työskentelyn osalta olisivat ed. Korkeaoja ja niin myöskin muut keskustan edustajat voineet olla aktiivisempia, koska kylläulkoasiainvaliokunnan käsittely oli sen suuntainen, että siellä oli mahdollisuus tehdä mietintöä, ja mietintö itse asiassa muuttui erittäin paljon keskustelun aikana. Esimerkiksi ed. Korkeaoja muistaakseni kaipasi muun muassa lisäpainotusta kansalaisjärjestöjen rooliin, mikä tänne on tuotu, ed. Hurskaisen toimesta kylläkin, ei ed. Korkeaojan toimesta, mutta sivulle 13 se on kuitenkin valiokunnan mietintöön saatu. Elikkä kyllä siellä koko ajan, jos vain oli aktiivinen ja halusi, sai esityksiä tuotua lävitse. Keskustan puolelta voi sanoa, että ed. Korkeaoja itse toi huoltovarmuusnäkökulman esille, joka kirjattiin ja joka on myös hyvin tärkeä asia, josta totesimme yhteisesti, että hallituksen selonteossa siihen oli kiinnitetty liian vähän huomiota. Täytyy myöntää, että emme mekään siihen riittävästi ehtineet paneutua.

Arvoisa puhemies! Kun luin keskustan puheenjohtajan nimissä tehdyn lausumaehdotuksen, niin kyllä tämä sillä tavalla jättää auki sen todellisen asian, minkä kuitenkin keskustan edustajat tietyltä osin myönsivät valiokunnassa, että rauhanturvaamislakia tulee muuttaa. Sitä ei kuitenkaan tässä ponnessa todeta. Mutta jos olette edelleen sitä mieltä, mitä olitte valiokunnassa, että vaativampiin rauhantehtäviin suomalaisia rauhanturvaajia tarvitaan, ei mihinkään taistelujoukkoihin, niin kuin ei valiokuntakaan puhu mistään taistelujoukoista, mutta vaativampiin rauhanturvatehtäviin ilmoititte ainakin siellä olevanne valmiita, niin silloin se olisi hyvä myöskin tässä todeta, koska se asia jätetään lausumassa täysin auki. Me saimme valiokunnassa selvityksen siitä, että jos esimerkiksi ajatellaan Bosnian rauhansopimuksen toimeenpanoa, niin meillä todellakaan ei ole nykylain mukaan mahdollisuutta siihen osalistua edes sen kenttäsairaalan osalta, mistä muun muassa valiokunnassa puhuttiin ja muutkin puhujat täällä ovat viitanneet.

Olisi tietysti ollut reilua, että keskustan lausumassa olisi suoraan myönnetty se, että rauhanturvalakia joudutaan muuttamaan. Vaikka te sanotte täällä, että "Suomi osallistuu Yhdistyneiden kansakuntien tai Etyj:n päätöksiin perustuvaan kansainväliseen kriisienhallintaan perinteiseen rauhanturvatoiminnan pohjalta kehittäen siihen liittyvää koulutusta, varustusta ja toimintamahdollisuuksia", niin olisi voinut sanoa sen, että rauhanturvalakia muutetaan niin, että voidaan osallistua myöskin. Se tästä puuttuu, ja olisi ollut rehellisyyden nimissä avoimempaa se myöskin tässä todeta.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. O. Ojalalle sanoa, että valmiusjoukkojen osalta olemme pitäneet juuri sitä vaikeutena, että jos ei ole kaikkien osapuolten suostumusta, niin pelkäämme, ja varmasti aivan aiheellisesti, että tilanne riistäytyy käsistä, ja silloin tämä on niin lähellä rauhaanpakottamista, emmekä näe välimuotoa siinä. Ei ole osoitettu missään asiantuntijakuulemisissa yhtäkään sellaista konkreettista esimerkkiä, missä tämäntyyppistä rauhanturvatyötä olisi voitu tehdä — ne ovat joko olleet perinteistä tai rauhaanpakottamista — ja missä se olisi esimerkkinä toiminut, hyvänä mallina. Sen tähden tuntuu hiukan ihmeelliseltä, mihin tarpeisiin tätä rakennetaan. Jos sen sijaan Bosnian alueella saadaan rauhansopimus aikaiseksi, mikä silloin estää Suomea sinne osallistumasta.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys kenttäsairaalasta ja siihen tarvittavasta mandaatista syntyi itse asiassa vasta sen jälkeen, kun mietintö ja vastalause oli valmis. Tässähän on kysymys siitä, että kenttäsairaalaa pidetään sotilasorganisaation osana, ja tämä Bosnian operaatio on suunniteltu toteutettavaksi Naton johdolla. Tämäntapaisesta rauhanturvalain muutoksesta ei ollut kysymys siinä vaiheessa, kun valiokunta asiaa käsitteli.

Valiokunnan käsitellessä asiaa puhuimme mandaatin laajuudesta: Mitä sallitaan tehtäväksi ja pitäisikö tältä osin rauhanturvalainsäädäntöä muuttaa? Me olemme tässä yhteydessä todenneet, että tämä käsite "laajennettu rauhanturvatoiminta" on edelleenkin, tämänkin keskustelun jälkeen, vielä erittäin epäselvä. Mikä on esimerkiksi ero Libanonin operaation ja nyt mahdollisesti toteutuvan Bosnian operaation välillä? Ainakin oma käsitykseni on se, että niiden luonne on hyvin samantapainen. Molemmissa on tilanne ollut varsin epäselvä, kun operaatiota lähdetään toteuttamaan. Emme me ole kieltäytyneet ja sanoneet, että Suomen ei tulisi osallistua rauhanturvatoimintaan. Päinvastoin me olemme korostaneet, että Suomen tulee olla edelleenkin aktiivinen rauhanturvatoiminnassa, mutta me emme ymmärrä sitä, mitä ajetaan takaa tällä mandaatin laajenemisella, mihin ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Korkeaoja!

P u h u j a : ... minkälaiseen tarkoitukseen meidän joukkojamme suunnitellaan.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. O. Ojala erinomaisesti selvitti puheenvuorossaan sitä maailman väestötilanteen ja yleisesti kehitysmaiden tilanteen kohtaloa, jonka keskellä me elämme ja olemme ja jonka toivoisi todella tässä keskustelussa enemmän tulevan esille.

Ajatellaan esimerkiksi Ruandan hyvin valitettavaa ja myöskin YK:n kannalta hyvin huonosti mennyttä operaatiota ja koko Afrikan kehitysmaiden jännitteistä sisäpoliittista tilannetta. Ajattelen, että juuri näistä syistä, erityisesti kehitysmaissa sisäisten sotilaallisten, kansallisten ja etnisten paineitten alla elettäessä tarvittaisiin nopeasti liikkeelle lähteviä rauhanturvayksikköjä. Kun nykyinen järjestelmä ei sitä suo vaan se nimenomaan aiheuttaa sen, että ei voida tarpeeksi nopeasti ja tarpeeksi tehokkaasti olla liikkeellä, niin tästäkin syystä minusta kannattaa miettiä sitä, että YK:n toimenpitein liikkeelle lähteviä joukkoja tarvitaan.

Minusta yksi osa tästä keskustelusta tahtoo jatkuvasti unohtua, ja siinä mielessä ed. O. Ojala äsken erinomaisesti palautti asioita kohdalleen. Tarkoitan sitä kohtaa, että me katsoisimme asioita vähän pitemmälle ja kauemmas kuin Eurooppaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Lindqvist kysyi, mikä estäisi osallistumasta, niin kuin tähänkin asti osallistumme, YK:n ja Etyj:n toimeenpanemaan rauhanturvatoimintaan, niin kyllähän on täällä tullut jo aikaisemmin esille, että jos ja kun on hyvin todennäköistä, että Bosnian rauhansopimuksen osalta toimeenpanijana ei ole sen paremmin YK kuin Etyj:kään vaan todennäköisesti YK:n turvallisuusneuvosto antaa mandaatin tai valtuutuksen, todennäköisesti Natolle, onko se sitten Natolle ja Venäjälle vai Natolle pelkästään ja miten Venäjä on mukana, niin nykyisen rauhanturvalain tulkinnan mukaan Suomi ei voi osallistua, jos näin on. Tältä osin kyllä minusta, jos me samalla puhumme, että meidän pitäisi olla vastuullisempia, kantaa osamme tästä taakasta, mitä lisääntyneet kriisit aiheuttavat, niin tässä mielessä nykyinen rauhanturvalaki on siinä esteenä. Se, missä muodossa meille tuodaan rauhanturvalain muutos, on sitten hallituksen asia.

Kuten sanottu, ainakaan itse en ole taistelujoukkojen kannalla. Mutta jos ajattelee esimer-

kiksi Bosnian osalta, suomalaisia ei ole voitu käyttää samanlaisissa tehtävissä kuin esimerkiksi ruotsalaisia rauhanturvajoukkoja. Se on aika ongelmallista. Kyllä me joudumme vähän outoon valoon, jos me samalla sanomme, että olemme valmiit kehittämään rauhanturvatoimintaa, niin kuin keskustakin tuntuu toisaalta sanovan.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n: Arvoisa puhemies! Minä koetan jatkossa malttaa koota vastaukset ja kerran tunnissa vain häiritä.

Kun nyt on useampaan kertaan menty läpi eri ongelmia, mistä esimerkiksi entisen Bosnian kohdalla olisi kyse, niin nähdäkseni ed. Korkeaojan ja muiden keskustelusta kävi jo hyvin ilmi se, että tämä on uusi tilanne, että YK:n pääsihteeri sanoi, että heidän mielestään on liian suurta rahankäyttöä YK:n nykyisessä taloudellisessa kriisissä ottaa vastattavaksi vanhojen sitoumusten lisäksi myöskin entinen Jugoslavia, kun eurooppalaiset ovat kykeneviä hoitamaan sen itsekin. Silloin tulee ensimmäinen ongelma, että siihen ei riitä YK tai Etyj, vaan sinne pitää saada lisävaltuutus. Tästä me olemme kaikki olleet sitä mieltä, että tämän me voisimme hoitaa, ilman että siinä on mitään salaliittoteoriaa.

Toinen kysymys on siitä, miten on itse rauhanturvaaminen, milloin se liikkuu klassisen rauhanturvaamisen puolelta rauhaanpakottamiseen. Tähän välimaastoon on itse asiassa YK:n säännöstöillä jo aikaisemmin liikuttu niin kuin täällä asiantuntevat kansanedustajat ovat jo kommentoineet. YK:n omien sääntöjen mukaan pelkän itsepuolustuksen lisäksi on katsottu mahdolliseksi myöskin tehtävän suorittaminen, ja se on annettu komennussäännöstöllä.

Meillä on aikaisemmin minun tietojeni mukaan oltu tämän tyyppisessä tulkintatilanteessa Lähi-idän osalta, mutta nyt on vain ollut kysymys siitä, että asiantuntijat ovat pitäneet suomalaisen käytännön mukaan myös tämän käsitteen selvittämistä parempana kuin sitä, että lähdetään tulkinnalla liikkumaan, todella muutetaan sanaa sen verran, mikä on tarve, eli tämä on ruotsalaismalli. Mutta kukaan ei missään vaiheessa ole katsonut, että me haluaisimme mennä rauhaanpakottamiseen asti.

Jos mennään taas entisen Jugoslavian tilanteeseen, siellä on tietysti myös hyvin erilaisia tehtäviä. Tulkintasäännöstön kohdalla kuka tahansa varmaan on valmis sanomaan, että sotilassairaala ei ole tällaista tai rakentaminen. Mutta sen sijaan ensimmäinen ongelma on tämänkin osalta kyseessä. Mutta sen sijaan tämän tästä törmäämme siihen, saako puolustaa itsensä lisäksi myös siviilejä tai ruokalähetystä tai lääkelähetystä taikka tilannetta. Siinä toki pitää olla terve järki mukana.

Sen takia on haluttu, että nämä kaksi asiaa voitaisiin hoitaa samalla kertaa. Toinen olisi se, kuka tehtävän antaa, ja toinen olisi se, mikä on meidän rauhanturvakäsitteemme "itsepuolustus" tarvittava laajennus. Tämän kummemmasta ei minun osaltani ole kyse.

On otettu esimerkiksi YK:n epäonnistuneita operaatioita. Kaikkien näiden jälkeen, on lainsäädäntö mikä tahansa, tietysti pitäisi esimerkiksi entisen Jugoslavian osalta yhä uudelleen painottaa, että ei vielä edes lainsäädännön muuttaminen välttämättä johda siihen, että me sitten loppujen lopuksi menisimme, vaan kysymys on siitä, että nyt on aselepo, tulitauko, mutta pitää saada rauhansopimus aikaiseksi. Sitten pitää saada vakuutus myös siitä, että jälleenrakennusohjelma, perustuslailliset kysymykset ja joukkojen suunnitelmat ja muut ovat sellaiset, että ne näyttävät realistisilta annettaviin resursseihin nähden, siis tehtävä ja resurssit ovat sopusoinnussa, koska muussa tapauksessa voidaan joutua, ollaan minkä lainsäädännön puitteissa tahansa liikkumassa, juuri sellaisiin tilanteisiin, joista YK:lla on nyt ollut huonoa kokemusta.

Kaikki ne ongelmat, joita on ollut, on lykätty hamaan tulevaisuuteen, lähdetty vain hoitamaan tilannetta. Siinä voi löytää itsensä aivan toisenlaisesta tilanteesta kuin mihin alkujaan oli aikonut mennä. Tämä on tavallaan se terveen järjen puoli, joka toivottavasti hallituksella, tälläkin hallituksella ja tulevilla hallituksilla säilyy. Juuri sen takia kai halutaan myös sitä vuoropuhelua eduskunnan kanssa jossakin muodossa, että kun on hieman enemmän ihmisiä, järki säilyisi vielä paremmin. Sen pitäisi olla taas puolestaan sopusoinnussa sen seikan kanssa, että aikakin on rajallinen resurssi, kauhean pitkään ei noissa tilanteissa pysty keskustelemaan.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun täytyy vähän polemisoida ulkoministeri Halosen sitä kannanottoa vastaan, että kukaan ei ole puolustanut rauhaanpakottamista. Kyllähän, kun seuraamme tätä keskustelua, jota nyt on käyty kahden kolmen vuoden ajan, tämä keskustelu nimenomaan lähti siitä,

että osa keskusteluun osallistuvista vaati Suomen osallistumista rauhaanpakottamiseen, muun muassa presidentti Ahtisaari, Liisa Jaakonsaaren muistan oikein raivokkaasti puolustaneen rauhaanpakottamista, muun muassa eräät Suomen suurlähettiläät silloin ulkomailla ja ulkoministeriön johto mutta ei puolustusministeriön johto.

Sen takia, että ulkoministeriön johdossa eräät henkilöt niin kiivaasti olivat sitä mieltä, että Suomen pitäisi mennä mukaan rauhaanpakottamisoperaatioihin, asetettiin yhteinen työryhmä ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön välille, jossa kartoitettiin koko tämä ongelmakenttä. Tässä mietinnössä muun muassa todetaan yksimielisesti, että laajennettuna rauhanturvaamisoperaationa alkanut toiminto voi hyvin helposti muuttua rauhaanpakottamiseksi.

Tähän ajankohtaan liittyy myös se, että esimerkiksi kenraali Hägglund varsin voimakkaasti ihmetteli sitä, että eräillä siviileillä on paljon kiireempi sotaan kuin sotilailla. Täytyy sanoa aivan yksiselitteisesti, että kenraalit ja puolustusministeriö ja pääesikunta sulkivat jo alkuvaiheessa rauhaanpakottamisen ulkopuolelle, mutta sen sijaan ulkoministeriön johdossa näkökantoja rauhaanpakottamisen puolesta esitettiin. Täytyy sanoa, että aivan viime aikoinakin hämmästyimme Lähi-idässä käydessämme, että esimerkiksi ministeri Ole Norrback kuului radiossa esiintyvän rauhaanpakottamisen puolesta.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Laakso tietysti onnistui provosoimaan minut minuutin kuluessa takaisin puhujakorokkeelle. Nimittäin tietysti kunnon ministeri puolustaa virkamiehiään, koska virkamiehet tekevät valmistelutyöt ja ministeri päättää, toivottavasti viisaasti. Siinä mielessä minä olen sen periaatteen kannattaja, että esittelystä päätetään, päätetään hyvin tai huonosti. Tässä mielessä on hyvä tietysti tehdä erilaisia harjoitelmia, jos he ovat sellaisia tehneet.

Sen keskustelun takana, jota on käyty rauhaanpakottamisesta, muun muassa Helsingin Sanomissa tänään vai oliko se eilen, jossa Klaus Törnudd esittelee asioita, on juuri YK-keskustelu, että jos nyt joku ikään kuin pakottaisi rauhaan, kai sen olisi paras olla YK eikä yksittäiset maat, jos todella tulee sellainen tilanne, jossa se pitäisi tehdä. Mutta se on aika tavalla alkuvaiheessaan oleva keskustelu, jota on käyty.

Viittaisin aikaisemmin käytyyn keskusteluun ja välihuutoihin, kuka milloinkin lähtee rauhaa puoltamaan. Totta kai Euroopankin historia osoittaa tilanteita, joissa valitettavasti tietyt valloittajat jouduttiin pysäyttämään vain aseilla. Ei kansallissosialismia millään muulla pysäytetty kuin aseilla, mutta se on toinen tilanne. Siitä on opittu kauhean paljon. Juuri sen takia on hyvää kaikki se, mitä ovat koettaneet monet puhua, että ennalta ehkäisevä järjestelmä, konfliktien hallinta ja muu ovat niitä varhaisvaroitusjärjestelmiä myös siviilipuolella, joilla voidaan estää tuon tyyppiset tilanteet, jotka historiasta jälkeenpäin katsottuna ovat olleet kaikkien palojen alkuvaiheessa hyvin näkyvissä.

Mutta mielestäni, kun virkamiehet eivät voi olla keskustelemassa eivätkä muutkaan mainitut henkilöt, ei ammuta selkään, jos käytetään sotilastermejä, vaan kohdistetaan hyökkäykset niihin, jotka ovat paikalla.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt nousee esille Bosnian mahdollisen, toivottavan rauhansopimuksen toimeenpano. Todettiin, että YK on todennut, että sen resurssit eivät riitä tämän operaation toimeenpanoon ja siksi Naton pitää ottaa se johtoonsa. Nyt tietysti nousee kysymys siitä, tarkoittaisiko tämä Suomen osalta, että Suomi lähettäisi omalla kustannuksellaan joukon, joka siihen osallistuisi, ja maksaisiko se esimerkiksi sen, mikä on keskustelun yhteydessä todettu, että tällaisen valmiusjoukon käyttäminen maksaisi ehkä 400 miljoonaa markkaa vuositasolla, joka sitten jo muodostaakin aikamoisen ongelman tämän asian suhteen.

Toinen on Nato-johtoisuus tässä operaatiossa. Sekään, niin kuin varsinaisessa puheenvuorossani totesin, ei ole aivan ongelmaton asia. Me olemme liittoutumaton maa, ja meidän pitää varjella liittoutumattomuuden uskottavuutta. Ongelma on sama ymmärtääkseni Ruotsilla. Ruotsi jostakin kummallisesta syystä on halunnut kiiruhtaa, mutta epäilemättä heilläkin on tarpeen kiinnittää samaan asiaan huomiota eli oman puolueettomuutensa uskottavuuteen. Se on yksi ongelma, joka pitää nähdä.

Sitten on mandaattikysymys, joka meidän näkökulmastamme on sellainen, että on vielä toistaiseksi ainakin jäänyt selvittämättä, millä tavalla uusi mandaatti todettaisiin, mikä olisi se muoto, millä tavalla mandaattia voitaisiin laajentaa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Korkeaoja!

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallitushan ilmaisee turvallisuuspoliittisessa selonteossaan valmiutensa osallistua Weu:n kriisienhallintakyvyn kehittämiseen. Weu taas määrittelee kysymyksen kriisienhallinnasta Petersbergin julistuksessa. Petersbergin julistuksessa, joka on valitettavasti suomalaisessa keskustelussa jäänyt sivuun, todetaan, että kriisienhallintakykyyn liittyy ensinnäkin perinteinen rauhanturvaaminen. Siihen liittyy rauhantekeminen, laajennettu rauhanturvaaminen ja rauhaanpakottaminen. Petersbergin julistuksessa myös todetaan, että lähtökohtana voi olla muun muassa taistelujoukkojen käyttö.

Tuntuu kummalliselta se, että valmiusjoukko, jonka sanotaan lähtevän sotaa alempaan kriisitilanteeseen, ei siis sotaan, varustetaan paremmin kuin suomalaiset suursotaan koulutetut ja varustetut joukot. Esimerkiksi kenraali Särkiö käydessään puolustusvaliokunnassa jokin aika sitten ihmetteli tilannetta ja piti sitä paradoksina ja myös epätasa-arvoisena tilanteena, eli joukot, joiden ei sanota lähtevän sotaan, varustetaan ja koulutetaan kuitenkin kuin taistelujoukot, joita ne tietenkin ovat. Tästä syystä on perusteltua asettaa kysymys rauhaanpakottamisesta, kun on kysymys taistelujoukoista.

Kun esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta vielä perustelee sillä, että suomalaisesta lainsäädännöstä pitäisi poistaa esteet osallistua YK:n tekemien päätösten toteuttamiseen, eikö muun muassa rauhaanpakottaminen uudessa laissa olisi tällainen este? En epäile, ettei uuteen lakiin tulla kirjaamaan rauhaanpakottamista, että siihen ei tulla osallistumaan, mutta sanon jo suoraan, että pidän tässä vaiheessa sitä vain välivaiheena, koska yleinen mielipide ei vielä ole valmis hyväksymään rauhaanpakottamista ja toivottavasti ei myöskään tulevaisuudessa.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Jo aikaisemmin melko seikkaperäisesti selvitin rauhaanpakottamiskysymystä, ja välttämättä siihen ei mielestäni enää tarvitse palata, mutta haluan nyt vielä kerran todeta sen, että hallitus ja myös ulkoasiainvaliokunta esimerkiksi ovat sitä mieltä, että Suomen ei tule osallistua rauhaanpakottamiseen. Tässä suhteessa luulen, että suomalaisten asenteet ovat melko pysyviä.

Jos oikein ymmärsin, ed. Laakso oletti, että asenteet tässä suhteessa olisivat Suomessa muuttumassa. Minä en usko tähän, vaan Suomessa varmasti hyvin laajalti ollaan sitä mieltä, että Suomen kaltaisen maan ei tule rauhaanpakottamiseen eli sotatoimiin osallistua.

Ed. Korkeaojalle haluaisin todeta sen, että puutuitte aivan oleellisiin kysymyksiin Bosnian operaation kohdalla eli mandaattiin, johtosuhteeseen, kustannuksiin jne. Nato-johtoisuus on se lainsäädäntöön liittyvä este, joka meillä tällä hetkellä on. Tänään olemme kuulleet, että esimerkiksi keskusta ei aseta mitään estettä eli ei vastusta rauhanturvalain muuttamista tältä osin. Jos siis tämä este poistuu, sen jälkeen on pohdittava, onko muuten tämä operaatio sellainen, johon Suomi voisi osallistua. Operaation suunnittelu on kesken tietenkin, eikä rauhansopimusta ole tehty jne., eli ei tässä vaiheessa kannata spekuloida sen enempää, miten lopulta tulee käymään. Tiedossahan on se, että Pohjoismaat ovat ehdottaneet, että olisi yhteinen pohjoismainen joukko, johon Suomen toivotaan osallistuvan, niin kuin on jo aikaisemminkin todettu.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Vielä kustannuksista. Kustannusten osalta pitää tietysti sopia. Siinä mielessä siinä on juuri ero YK:n kanssa. Sen takia, jos tällaiseen operaatioon joskus ryhdytään, ne pitää myös selvittää. On ihan selvä asia myös, että jos ajatellaan mitä tahansa osallistumista, jos eduskunnan kanssa keskustelee, nämähän ovat ne seikat, jotka pitää selvittää. Eduskunta sitten päättää yksityiskohtaisesti. Varoja voidaan käyttää isoihin ja pieniin, halpoihin ja kalliisiin. Mielestäni sellaista etukäteistietoa, mitä milloinkin käytetään, ei voi lakiin kirjoittaa, mutta se tehdään siinä päätöksessä, josta keskustellaan eduskunnan kanssa, lähdetäänkö vai eikö lähdetä. Se on mielestäni ihan selvä asia.

Vielä rauhaanpakottamisesta. Tämä on jankuttamista ja toivottavasti muiden sietokyky on suuri, kun on vähän epäoikeudenmukaista tämä keskustelu, menee vain muutaman edustajan kanssa. Ruotsalaiset ovat tehneet myös varauksen rauhaanpakottamisesta. He ovat ilmoittaneet niissä päätöksissään, jotka on julkisesti tehty, että eivät he aio ottaa sellaiseen osaa. Suomi on pitänyt ihan samaa selkeätä linjaa.

Ehkä minä vielä kerran, muistaakseni kolmannen kerran, sanon ed. Korkeaojalle, joka on normaalisti hyvin nopeasti keskustelussa etenevä, että kyllä tätä on pidetty nimenomaan turvallisuusplussana, jos Naton lisäksi on venäläiset, islamilaista porukkaa ja nämä puolueettomat — ja minä olen luetellut täälläkin jo nämä: Suomi, Ruotsi, Itävalta, mahdollisesti Irlanti. Näiden

maiden mahdollisuus osoittaa oma merkityksensä myös EU:n ja Länsi-Euroopan piirissä on mielestäni aika hyvä tällä hetkellä. Siihenhän on tähdätty, hyvin itsekkäistä syistä. Nähdään, että sotilasliittoutumat eivät ole ainoa mahdollisuus silloin, kun turvataan rauhaa, mistä nyt on kyse.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä tässä täytyy vielä aavistuksen verran tehdä kompleksisemmaksi käsite rauhaanpakottaminen. Tässä salissahan on useaan kertaan jopa ministerienkin suulla todettu se, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen. Kannattaa nyt olla tässä suhteessa täsmällinen. Itse asiassa Suomi on osallistunut rauhaanpakottamiseen jo useissa eri yhteyksissä. YK:n terminologiassa rauhaanpakottamista ovat kaikki ne toimet, jotka peruskirjan 7 luvun pohjalta toimeenpannaan, sisältäen taloussaarrot, kaupalliset pakotteet yhtä lailla kuin sotilaallisten voimakeinojen käytön.

Ensimmäisen kerran rauhaanpakottamista tapahtui 1960-luvun puolivälissä, kun Etelä-Rhodesia julistettiin kauppasaartoon. Seuraavan kerran YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä kansainvälistä rauhaa uhkaava toiminta oli Etelä-Afrikan tilanteessa, jolloin Etelä-Afrikka julistettiin aseidenvientikieltoon, ja sittemmin tietenkin rauhaanpakottaminen useissa eri yhteyksissä on ollut erityisesti 90-luvulla YK:n keskeisiä toimintoja.

Tässä yhteydessä täytyy olla täsmällinen. Kun me puhumme, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen, me tarkoitamme, että Suomi ei osallistu sotilaalliseen rauhaanpakottamiseen.

Ed. L a x : Fru talman, rouva puhemies! Utrikesutskottets bedömningar är som helhet tagna balanserade och sakligt motiverade. Det som jag mest saknar, såväl i regeringens redogörelse som i utrikesutskottets betänkande, är ett resonemang kring Finlands försvarsförmåga och hur den skall kunna upprätthållas på en trovärdig nivå också i framtiden.

Utskottet, liksom flera talare, har efterlyst ingående bedömningar av olika scenarier för utvecklingen i Ryssland och de slutsatser som Finland borde dra för den händelse att också svåra bakslag i samhällsutvecklingen skulle inträffa där.

Om utskottet inte ansett det vara möjligt att fördjupa sig i dessa frågor i det här sammanhanget, borde de här frågorna utan dröjsmål göras till föremål för en grundlig parlamentarisk utredning. Stoff för en sådan erbjuder enbart dessa frågor mer än nog.

Eftersom utskottet, liksom regeringen, omfattar militär alliansfrihet som utgångspunkt för Finlands politik, så borde utskottet i varje fall ha fördjupat och preciserat sitt resonemang då det uttalar följande: "Om säkerhetskonstellationen i Europa förändras radikalt tar Finland hänsyn till denna utveckling och ser över sin säkerhetssituation och sina säkerhetslösningar."

Det här är ett mångtydigt och oklart uttalande, som inte är ägnat att skapa klarhet och förutsägbarhet beträffande Finlands agerande i olika krissituationer. Varför vågar man inte säga ut att Finland kan tvingas överväga militärt samarbete av ett eller annat slag om till exempel de baltiska ländernas yttre eller inre säkerhet upplevs vara hotad?

Rouva puhemies! Hallituksen selonteosta ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä itse kaipaan eniten pohdiskelua Suomen puolustuskyvyn mitoituksesta ja siitä, miten se voidaan pitää uskottavalla tasolla myös vastaisuudessa. Useiden puheenvuoron käyttäneiden tavoin minäkin kaipaan johtopäätösten tekemistä myös sen varalta, että Venäjän sisäisessä kehityksessä tapahtuisi vakavia takaiskuja. Kun näille kysymyksille nähtävästi tämän keskustelun yhteydessä ei jää sijaa, ne tulisi viivytyksettä siirtää parlamentaarisen selvityksen kohteeksi. Aineistoa sellaiseen ne toki tarjoavat enemmän kuin kylliksi.

Valiokunta, joka hallitusta tukien perustellusti kannattaa sotilaallisen liittoutumattomuuden jatkamista, lausuu mietinnössään muun muassa näin: "Jos Euroopan turvallisuusasetelma olennaisesti muuttuu, Suomi arvioi turvallisuustilannettaan ja turvallisuusratkaisujaan tämän kehityksen valossa." Tämä on mielestäni epämääräinen lausuma, joka ei ainakaan luo selkeyttä eikä ennakoitavuutta Suomen käyttäytymisen osalta esimerkiksi kiristyvässä kansainvälisessä tilanteessa, pikemminkin päinvastoin. Minusta olisi ollut paikallaan sanoa suoraan, että Suomi tällaisessa tilanteessa saattaa pakosta joutua harkitsemaan eriasteista sotilaallista yhteistyötä, ja selvennyksenä voisi todeta, että tämmöinen tilanne voi olla vaikkapa, jos Baltian maiden ulkoinen tai sisäinen turvallisuus koetaan uhatuksi. (Ed. Korkeaoja: Mihin suuntaan Suomi silloin tekee yhteistyötä?) — Moneen suuntaan, Baltian suuntaan, Venäjän suuntaan, Brysselin suuntaan, Ruotsin suuntaan jne. Kaikkien näiden kannalta on varsin olennaista, että ne voivat ennakoida,

miten Suomi käyttäytyy määrätyissä tilanteissa. Silloin ne tietysti myös pyrkivät välttämään sellaista toimintaa, joka johtaisi Suomen sotilaalliseen yhteistyöhön. Jo Neuvostoliitto maksoi hinnan tästä hinnan siinä mielessä, että kun Ruotsi pidättäytyi Nato-jäsenyydestä, Suomelle annettiin liikkumavaraa. Tästä on historiallista todistetta.

Yhdyn niihin, jotka ovat korostaneet Venäjän tilanteen luotettavien arviointien merkitystä ja jotka ovat peräänkuuluttaneet suomalaisten Venäjän-tuntemuksen kartuttamista. (Ed. Aittoniemi: Emmekö me ole olleet asiantuntijoita kauan?) Viimeksi mainitun edistämiseen tarjoutuu yksinkertainen ja toimiva keino: Hallituksen tulisi käynnistää neuvottelut Venäjältä olevien pitkäaikaisten saatavien osittaisesta muuntamisesta siten, että niitä voitaisiin käyttää esimerkiksi apurahoina Venäjällä opiskeleville tai siellä tutkimusta suorittaville suomalaisille. — Mikäli oikein ymmärsin ed. Aittoniemen välihuudon, kun hän puhui asiantuntijoista, niin on valitettavasti vain todettava, että me joudumme aivan liian usein perustamaan arvioitamme Venäjän tilanteesta ulkomailla tehtyihin arvioihin, lännessä, Yhdysvalloissa, joissa tietysti näkökulma on toinen kuin meillä. (Ed. Aittoniemi: Mihin se taito on meiltä kadonnut?)

Lopuksi vielä muutama sana puolustusvoimiemme suorituskyvystä. Minua huolestuttavat erityisesti nopean teknisen kehityksen vaikutukset mahdollisuuksiimme itse ja yksin ylläpitää uskottavaa ilma- ja meripuolustusta. Pelkän merirajamme ja aluevesiemme valvonnan pitäminen omissa käsissämme vaatinee ennen pitkää päätöksiä uuden vedenalaisen valvontakaluston käyttöön ottamisesta. Silloin puhumme pelkästään valvonnasta, ei mistään torjuntakyvystä. Tuntuu sitä paitsi ilmeiseltä, että kylmän sodan päätyttyä meihin pikemminkin kohdistetaan suurempia odotuksia sotilaallisen toimintavalmiuden osalta eteläisillä merialueillamme kuin aikaisemmin.

Ajankohtaista erittelyä ilmavoimiltamme vaadittavasta suorituskyvystä erilaissa kriisitilanteissa ei ole liioin tehty parlamentaarisella tasolla. On lähinnä vain todettu, että loppuun kuluneet Draken- ja MiG-hävittäjämme tulee korvata uusilla koneilla.

Fru talman! Finland måste kunna delta i internationella fredsbevarande operationer på samma villkor som till exempel de övriga nordiska länderna. Det är viktigt att det så snabbt som möjligt skapas förutsättningar för att detta skall bli möjligt. Det är av många skäl önskvärt att beredskapen för detta slags insatser upprätthålls i nära samverkan med de övriga nordiska länderna. Finland måste slå vakt om sin trovärdighet, sin beredskap att solidariskt bära sin andel av ansvaret vid släckandet av internationella krishärdar. Vill vi vara med i den internationella frivilliga brandkårsstyrkan, kan vi inte vända på klacken vid brandplatsen med motiveringen att elden är för besvärlig för oss att släcka.

Riksdagens andel i beslutsfattandet inför så kallade utvidgade fredsbevarande insatser tål ännu att noga övervägas. Som tur är behöver riksdagen inte nu i det här sammanhanget ta slutlig ställning till den frågan.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on saamassa nyt uutta ulottuvuutta, kun ed. Laxin puheenvuoron aikana otettiin esille suhteemme Venäjään ja ongelmakenttä, jota koko lähiyhteistyö ja läheinen elämä tällä maantieteellisellä ulottuvuudella eteemme tuo. Minua vain jossain määrin huolettaa ja herättää lisää kysymyksiä se, mitä ed. Lax edellä puhui. Tarvitsemme todellakin lisää tietoja ja varustautumista henkisellä puolella siihen, että olisimme mahdollisimman hyvin yhteistyössä Venäjän kanssa ja pystyisimme seuraamaan tilannetta.

Kysyn mielessäni ja nyt myös julkisesti: Mitä käytännön toimia ennakointi edellyttää ed. Laxin mielestä? Kyllä minäkin mielelläni näkisin, että opiskelijavaihtoa ja monenlaista muuta rauhanomaista yhteistyötä Venäjän kanssa voitaisiin harjoittaa. Mutta siihen en voi yhtyä, mitä ilmeisesti hän ja monet muut puolustusvoimia ja reserviläisjärjestöjen työtä hyvin tuntevat ovat ehdottamassa, eli lisää aseita Venäjän puolelta.

Kysyn myös, onko hän todellakin ehdottamassa nyt tämän keskustelun yhteydessä myös sukellusveneiden saamista Suomeen.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax kiinnitti samaan lauseeseen huomiota, johon minäkin olen kiinnittänyt huomiota, mainintaan siitä, että Suomi tilanteen muuttuessa arvioi asemansa uudelleen. En nyt löytänyt tarkkaa muotoilua.

Minusta on itsestäänselvää, että näin tapahtuu. Mutta kun itsestäänselvyys sanotaan tällä tavalla julki, niin se jossain määrin herättää keskustelua siitä, onko tässä jotain muutakin. Tässä nyt varmaan tullaankin tähän salaliittoteoriaan.

Kun olen ymmärtänyt, että hallituksen tavoitteena on ollut vilpittömästi vahvistaa Suomen riippumattoman ja sitoutumattoman politiikan uskottavuutta, ei ole ollut tarpeen eikä halua herättää tällaisia kysymyksiä. Mutta samaan aikaan näiltä kysymyksiltä ei voi välttyä, kun hallituspuolueiden suunnasta kuitenkin jatkuvasti otetaan esille myös liittoutumattomuuden vaihtoehtoja, kuten Kokoomuksen Nuorten Liitto on ottanut esille, ja siellä täällä puheissa tulee esille siihen viittaavia asioita kokoomuksen eduskuntaryhmän jäsenten toimesta, mutta myös pääministeri Lipposen viittaus yhteistyöhön Weu:n tasolla. Samaan aikaan tiivistetään yhteyttä länsieurooppalaisiin sotilasorganisaatioihin, mutta kuitenkin pidetään perusdoktriinia, liittoutumattomuutta, voimassa. Minusta tässä vääjäämättä syntyy tietty epäilys.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on, ed. Korkeaoja, täynnä!

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ennakoitavuus, jälleen kerran, on keskeinen asia. Suomi haluaa olla sotilaallisesti liittoutumaton, tämähän on tehty selväksi. Minusta on varsin luonnollista, että myös tehdään selväksi, että meitä ei pidä provosoida luopumaan tästä linjasta. Onhan ympäröivän maailman kannalta paljon selkeämpää, jos ennakolta kerromme, mitä provokaatioina pidämme. Onko parempi jättää tällaiset asiat epäselviksi? En usko.

Mitä sitten ed. Kukkosen kysymyksiin sukellusveneistä jne. tulee, minä totesin, että ajankohtaista parlamentaarista arviota meidän puolustuskyvystämme ei ole tehty, ei myöskään valvontakapasiteetista. Viimeisen arvion jälkeen on tekninen kehityskin jo rientänyt niin, että olisi vihdoin paikallaan, että myös eduskunta saisi ajankohtaisia arvioita tästä. Minä en ole asiantuntija, en minä osaa näitä teknisiä ratkaisuja ehdottaa ilman parlamentaarista selvitystä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kesäkuun 6 päivänä, vajaa viisi kuukautta sitten, tässä salissa käytiin turvallisuuspoliittisen selonteon lähetekeskustelu, jossa pidin oman, tavallaan linjapuheeni, näihin turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin. Menneitten kuukausien aikana ei ole ilmennyt mitään, ei myöskään tämän valiokunnan mietinnön valmistumisen tiimoilta, joka olisi antanut aihetta muuttaa näitä linjauksia. Olen täsmälleen suorastaan vahvistanut näkemyksiäni ja näkemykseni oikeutusta tämän ajan kuluessa.

En lähde toistamaan tuota puhetta ja sen sisältöä miltään muulta kuin sen viimeisen kappaleen osalta. Tuolloin 6.6. totesin näin: " - - niin Suomi kuin Euroopan unionikin tarvitsevat taloudellista, sosiaalista ja ekologista turvallisuutta. Kaikki nämä vaativat valtavasti aineellisia ja henkisiä voimavaroja. Sotilaallinen turvallisuus puolestaan varautuu epäajankohtaisiin uhkiin, joiden uskotaan toteutuessaan ylittävän kaikki muut. Sotilaallinen uhka omaa näin masking factor -luonteen, kaikki muut tekijät peittoavan vaikutuksen. Tässä katsannossa on mielenkiintoista puolen miljoonan työttömän ja reippaiden budjettileikkausten maassa esiintyvä militarismi-innostus. Näinhän ikään kuin asetetaan sotilaallisen turvallisuuden tarve yli akuuttien taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten turvallisuustarpeiden."

Tämän päivän tähän saakka käytetyt puheenvuorot vahvistavat tämän havainnon oikeutuksen. Se on näkynyt myöskin julkisessa keskustelussa, keskustelussa siitä, että perinteistä rauhanturvatoimintaakin tulee laajentaa ilmiöön, jota kutsutaan täällä laajennetuksi rauhanturvatoiminnaksi.

Tässä keskustelussa on ollut kaksi hyvin rehellistä puheenvuoroa, joissa on arvovaltaisten osaajien taholta selvitetty kaksi keskeistä asiaa. Ensinnäkin se, mitä oikeuksia perinteiseen rauhanturvatoimintaan osallistuvilla sotilailla on. Tämän vastauspuheenvuorona käytti ed. Lamminen. Toinen hyvin keskeinen selventävä puheenvuoro oli äskettäin ed. Kiljusen käyttämä puheenvuoro, jossa hyvin selvästi YK:n säännöstöön perustuen osoitettiin, mitä tarkoittaa rauhaanpakottaminen ja onko sitä Suomikin ollut osaltaan jo toteuttamassa. Ja tuo vastaushan oli "kyllä".

Merkittävää tässä prosessissa — kutsun tätä keskustelua sellaiseksi — on se, että valmiusjoukot nähdään myös osana oman puolustusteknologiamme ja -tekniikkamme valmiutta. Niin kuin pääministeri sen sanoi kuukausi sitten ja toisti tänä päivänä, kysymys on sotilaallisesta yhteistyöstä joidenkin länsieurooppalaisten tahojen kanssa. Tämä on erittäin hyvä asia, että tämä tulee hyvin selvästi esitetyksi. Minä yhdyn täydellisesti ed. Laxin näkemykseen siitä, että on Suomen edun mukaista, että on ennakoitavissa oma suhtautumisemme ja politiikkamme tällä hyvin tärkeällä lohkolla. Oli hyvin selkeästi myöskin julkituotu, mitä ed. Lax äsken varsinai-

sessa puheenvuorossa ja vastauspuheenvuorossa julkitoi.

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni on vain täydentää tätä aikaisemmin esittämääni sillä, että tuon esille sen, millä tavalla itse koen tämän laajennetun rauhanturvatoiminnan tässä toimeliaisuuksien kentässä. Tätä toimeliaisuuttahan on perusteltu sillä, että sitä tarvitaan humanitaaristen tarpeitten tyydyttämisessä kriisialueilla. Tähän tarkoitukseen siis eivät riitä ne merkittävät oikeudet, joita perinteisillä rauhanturvajoukoilla on, vaan tarvitaan laajennetut oikeudet. Ja näitä laajennettuja oikeuksia varten nämä joukot varustetaan erittäin hyvin. Niin kuin täällä moneen kertaan on todettu kenraalien todenneen, niillä on parempi aseistus ja muu fasiliteetti kuin suursotaa varten varustetuilla joukoilla.

Sitten mennään itse rauhanturvatapahtumaan. Kysymys on siitä, että varmennetaan, että tämä humanitaarinen apu menee perille. Mitä se on käytännössä? Sehän on sotilaallisin keinoin rauhoittumaan pakottamista, siis aseiden avulla rauhoittumaan pakottamista, jota kriisialueilla tapahtuu kaikissa niissä pisteissä, missä humanitaarista apua halutaan saada perille. Mitä tämä tarkoittaa? Sehän tarkoittaa rauhaanpakottamista, kun on kysymys koko kriisialueesta. Humanitaarista tarvetta on varmasti joka paikassa, koska se kuuluu sodan luonteeseen, niin kuin olemme Balkanin niemimaalta havainneet viime viikkojen, kuukausien ja vuosien aikana. Mitäs tämä taas sitten on? Sehän on yksinkertaisesti yhtä kuin sota, osapuolena osallistuminen sotaan eikä mitään muuta.

Toisin sanoen koko tämä konstellaatio sisältää harvinaisen selvän rakenteen, ei siinä ole mitään ihmeellistä. Ed. Laxin puheenvuoroon viitaten totean, että on erittäin hyvä, että asiat tunnistetaan niitten oikeilla nimillä ja myöskin ennakoivasti sanotaan, mistä on kysymys. Me pyrimme tähän, ja sitten tässä talossa ratkaistaan, ovatko asiat näin vai ei. Mutta ei niin, että peitenimillä rautalangasta vääntäen tehdään sellaisia häkkyröitä, joissa ei ole mitään rehellisyyttä takana.

Minusta on myös hyvin hyvä, että tämän päivän aikana on käynyt selville, että sotilaallisessa ulottuvuudessa nähdään selviä toimenpideoikeuksia tässä yhteydessä. Toisaalta on YK:lta ja Ety-järjestöltä hankittavat toimeksiannot, jos näin voidaan sanoa, mutta toisaalta todetaan, että niihin valmistautuessa ollaan sotilaallisessa yhteistyössä länsieurooppalaisten joukkojen kanssa.

Kun asia on näin ja kun oma arvomaailmani sisältää pasifismin ajatuksen, minä en voi olla tässä mukana.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Kalliksen tekemää ehdotusta, joka sisälsi maailmanlaajuisia kysymyksiä.

Tämä mietintö ei sisällä ponsia, mutta vastalause sisältää yhden ponnen. Sitä vastaavan esityksen ed. Aho teki ja ed. Kallis kannatti. Nyt ed. Kalliksen puheenvuoron loppuun sisältyi myös ehdotus ponneksi, joka edellyttää, jos se tulisi hyväksytyksi — toivon, että tulisi — että hallitus ryhtyisi selvittämään mahdollisuuksia kansainvälisen ympäristövalmiusjoukon perustamiseksi ja että hallitus lisää Suomen panostusta väestönkasvun hillitsemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi sekä kehitysmaissa että muilla ongelma-alueilla.

Nämä kysymykset — väestönkasvu, köyhyys ja ympäristöongelmat — ovat sellainen uhkatekijä koko ihmiskunnalle ja kansojen turvallisuudelle, että niihin pitäisi hallituksenkin paljon nykyistä voimakkaammin paneutua. Silloin kun selonteko oli lähetekeskustelussa 6.6.1995, käytin myös hyvin pitkän ryhmäpuheenvuoron. Siinä oli yhtenä keskeisenä tarkastelukulmana, ainakin omasta mielestäni hyvin tärkeänä, tämä maailmanlaajuinen lähtökohta ja nimenomaan nämä ongelmat, väestönkasvun, köyhyyden ja ympäristön ongelmat, joihin Suomi on viime aikoina vastannut valitettavan heikosti. Ja nyt kun ollaan väellä ja voimalla, melkeinpä aseilla, ajamassa valmiusjoukkokysymystä eteenpäin, äärettömän suuri vaara on, että entistä vähemmän Suomen valtiolta riittää varoja näihin globaaleihin ongelmiin, jotka päivä päivältä kuitenkin kasvavat ja joihin kaikkien kansojen pitäisi panostaa nykyistä enemmän. Suomihan on eri yhteyksissä kansainvälisissä kokouksissa antanut sitoumuksia myös tältä osin. Näiden sitoumusten täyttämisessä emme ole viime aikoina onnistuneet.

Arvoisa puhemies! Näistä asioista voisi puhua hyvin pitkään, mutta paneudun nyt vain lyhyesti ja ehkä enemmänkin kysymyksin valmiusjoukkokysymykseen ja rauhanturvakysymykseen.

Tämän yhteydessä on tullut keskustelun aikana useita suoranaisia syytöksiäkin siitä, että oppositio on ottanut tai ottamassa ulkopolitiikan oppositiopolitiikan aseeksi. Mielestäni tällainen syytös on kohtuuton. Olemme tekemisissä kuitenkin tässä laajennetussa rauhanturva-asiassa,

kuten rauhaanpakottamiskysymyksissä ja valmiusjoukkokysymyksissä sellaisten periaatteellisten asioiden kanssa, että niihin paneutuminen ja niiden kriittinen esille ottaminen ei ole mitään ulkopolitiikan väärinkäyttämistä. Periaatteellisia kysymyksiä tähän liittyy, mutta myös hyvin paljon käytännön kysymyksiä, joihin ei selkeitä vastauksia ole täällä kuultu, ei ole hallitus antanut, ei ole mietinnöstä löydettävissä eikä myöskään keskustelusta ole niitä löytynyt.

Näistä periaatteista nostan esille vain kaksi, joita olen henkilökohtaisesti joutunut pohtimaan. Ensinnäkin, voidaanko väkivallalla vastustaa väkivaltaa ja saada näin tuloksia aikaiseksi? En ole tästä lainkaan vakuuttunut. Toinen asia on se, voidaanko humanitaarista apua ja yleensä näitä asioita viedä eteenpäin myöskään sillä tavalla kuin on ajateltu eli voidaanko toisaalta rauhaa edistää yleensä maailmassa aseistusta lisäämällä. Oma johtopäätökseni on se, että valmiusjoukon muodostamisella lisätään aseistusta niin Suomessa kuin koko maailmassa entisestään, kun pitäisi käännös tehdä toiseen suuntaan ja kaikin keinoin pyrkiä siihen, että aseistusta vähennettäisiin.

Arvoisa puhemies! Muutamia käytännön ongelmia, joita tähän kysymykseen liittyy.

Ensinnäkin valmiusjoukko muodostettaisiin vapaaehtoisena pataljoonana. En usko, että sitä voitaisiin päivärahoilla lähettää minnekään, vaan se on palkattu. Kun se on palkatuin henkilöin muodostettu, vahvasti aseistettu ja liittyy, niin kuin tässä on ajateltu, osaksi Suomen puolustusvoimia, niin tästä tulee väistämättä ainakin maalaisjärjellä ajateltuna eteen tilanne, että se on osa Suomen armeijaa palkka-armeijan muodossa, ja silloin voisi olla jossakin hyvin kaukana toimimassa eli tositoimissa kaukana kotimaasta palkka-armeija osana Suomen puolustusvoimia. Tämä on sekä käytännön että periaatteen kannalta tavattoman merkittävä asia ja askel. Eli tässä tilanteessa emme ole käsittelemässä ollenkaan yksinkertaista asiaa. Askel on varsin pitkä.

Valiokunta pohtii mietinnössään, miten tehtäviin osallistumisen päätösmenettely tulisi järjestää, ja täällä on kaksi eri vaihtoehtoa. Näyttää siltä, että ulkoasiainvaliokunta pitää keskeisen tärkeänä sitä, että koko eduskunta tekee päätöksen operaatioihin osallistumisesta. Demokratian ja päätöksenteon laajuuden kannalta tietysti tätä voi perustella, mutta väistämättä ajatuksiin nousee kysymys, tuleeko eduskunnalle jo toimeenpanovaltaa — ehkä ed. Nikula voisi tätä pohtia asiantuntevasti — joka kuitenkin meillä kuuluu hallitukselle ja presidentille, jos eduskunta päättää yksittäisiin operaatioihin osallistumisesta.

Ehkä se vielä onnistuu helposti, että eduskunta päättää, mihin lähdetään. Mutta entä jos tämä suomalainen pataljoona tai jonkinlainen joukko-osasto joutuu tilanteeseen, jossa se on ajautumassa kriisin osapuoleksi, mitä kukaan ei ilmeisesti halua? Jos kuitenkin näin tapahtuu, kokoontuuko eduskunta vetämään tuon joukko-osaston pois? Jos kokoontuu, meneekö joku muu sinne tilalle jostain muusta maasta? Tuntuu, että näitä ongelmia ei ole kovin paljon tässä pohdittu. Mielestäni ulkopolitiikan osalta, vaikka siinä on paljon varmaan sellaista, mitä pitää olla valmis miettimään, johto olisi ehkä pidettävä kuitenkin selkeästi sellaisissa käsissä, jotka pystyvät myös asiallisesti nopeastikin tarvittaessa käyttämään valtaa.

Yksi kysymys, joka tulee eteen, on se, kenen käskyvallan alla tällainen joukko-osasto voisi olla. Se ei ilmeisesti voi olla kuitenkaan suomalaisten komennossa, vaan se on annettava jonkun muun käskyvallan alle. Tässä keskustelussa ja näillä tiedoilla ei ole tullut selkeyttä siitä, kenen käskyvallan alle milloinkin voisi Suomen armeijan osa maailmalla joutua.

Näitä kysymyksiä on siis ainakin muutama, jotka ovat avoimia. Lisäksi näiden käsitteiden osalta on tässä melkoinen sekamelska. Mielestäni olisi viisasta, jos koko asia olisi jätetty vielä uudelleen selvitettäväksi niin, että olisi etsitty laajempi yhteisymmärrys käsitteistä ja näistä käytännössä eteen tulevista ongelmista. Ehkä niin tapahtuu, ennen kuin itse lainmuutosesitys tänne tulee. Mutta olisi paljolta säästytty, jos hallitus olisi näistä asioista neuvotteluja käynyt jo etukäteen hieman toisella tavalla.

Eräitten tietojen mukaan nyt ollaan rakentamassa ns. uutta maailmanjärjestystä ja sitä varten tarvitaan tällaisia järjestelmiä. Itse kuitenkin varon tällaista järjestelmää ja sellaisia ajatuksia, joissa jonkun vieraan käsiin annetaan valtavat voimat. Tällaisesta saattaa tulla kyllä ongelmia enemmän kuin hyötyä.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni Suomen pitäytyminen ns. perinteisessä rauhanturvatoiminnassa on perusteltua. Toisaalta ed. Kiljusen selvityksen jälkeen totean, että tämän rauhaanpakotus, jossa Suomi on tähän asti ollut mukana, olkoon jatkossakin se keino, jolla pyritään asioita hoitamaan, eli lähinnä taloudelliset pakotteet, kuljetusten estäminen jne., vastaavat toimenpiteet. Tällä sektorilla meillä on paljon tehtävää, kun hoidamme vielä esimerkiksi kehitysyhteis-

työn osalta kohtuulliset velvoitteemme, joihin olemme julkisesti eri yhteyksissä sitoutuneet.

Ed. Tarkka: Arvoisa puhemies! Hallitus määrittelee tässä selonteossaan turvallisuuden käsitteen niin laajasti, että sillä ei ole äärtä eikä laitaa. Totta kai ympäristökysymykset ja varsinkin esimerkiksi Venäjän ydinvoimaloista aiheutuvat ongelmat ovat meille paljon todellisempi vaara kuin mikään kuviteltavissa oleva poliittinen kriisi taikka sotilaallinen uhka. Sitä ongelmaa hoidetaan monin tavoin eri tasoilla, ja kaikki, mitä siinä pystytään tekemään, tuntuu aivan liian vähältä. Mutta tällaisen itsestäänselvyyden toteaminen ei tuo yhtäkään uutta elementtiä turvallisuuspolitiikan linjauksiin. Se vaikuttaa monella muulla taholla kylläkin.

Ulkoasiainvaliokunta haluaa laajentaa turvallisuuden käsitettä vielä kosmisemmin maailmoja syleileväksi kuin hallitus. Valiokunnan näkemyksen mukaan Suomen turvallisuuteen kuuluvat esimerkiksi kulttuuriulottuvuudet, kehitysmaakysymykset, köyhyys, kuivuus ja nälänhätä. Ryhmäpuheenvuoroissa tuli vielä melkoinen liuta lisää muita vakavia ongelmia. On vaikea keksiä, mikä olisi sellainen politiikan tai itse elämän ala, jolla tehtävillä päätöksillä ei olisi ihmisen turvallisuuteen liittyviä vivahteita. Tietysti on niin, että kun kaikki tärkeät asiat ovat hyvällä tolalla, turvallisuuskin on hyvä. Jos asiat ovat huonosti, turvallisuuskin on huono. Tällainen nollapäätelmä ei kuitenkaan tarjoa ulko- ja turvallisuuspolitiikalle konkreettista pohjaa, jonka etsintä on kai sittenkin hallituksen selonteon varsinainen tarkoitus.

Kun hallitus esittelee turvallisuuspolitiikan linjauksia ja eduskunta niitä käsittelee, on kysymys niistä asioista, joista ulko- ja puolustusministeriö ovat sektorivastuussa. Silloin ei ole tarkoitus kilvoitella siitä, kuka laatii kokonaisvaltaisimmin oivaltavan esseen hyvän elämän olemuksesta.

Suomen turvallisuuspolitiikan perustekijöitä ovat vakauspolitiikka, liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. Normaalitilanteessa, niin kuin nyt, painopiste on vakauspolitiikassa. Jos lähiympäristön tai koko maanosan vakaus järkkyy, painopiste siirtyy konfliktinhallinnan ja sitten ehkä sotilaallisen maanpuolustuksenkin suuntaan. Sotilaallisella puolustuksella on Suomen turvallisuuspolitiikassa pitkästä aikaa sama luonnollinen asema kuin puolustuskyvyllä on kaikissa sivistyneissä länsimaissa aina ollut. Puolustusvaliokunnan olisi kannattanut lausunnossaan keskittyä tähän uuteen ilmiöön, sillä se on keskeinen Suomen nykyisessä tilanteessa, se on keskeinen hallituksen selonteossa ja se on keskeinen myös puolustusvaliokunnan itsensä kannalta.

Mitä puolustusulottuvuuden uusi asema merkitsee turvallisuuspolitiikan tavoiteasetannassa? Mitä se merkitsee kansainvälisen toiminnan painotuksissa, puolustusdoktriinissa, kansainvälisen politiikan tutkimuksessa, puolustusministeriön ja puolustusvoimien suhteissa, eri ministeriöiden yhteistyössä, hallituksen sisäisessä työskentelyssä ja puolustusta koskevissa eduskunnan kannanotoissa?

Puolustusvaliokunnalla oli suuri tilaisuus antaa merkittävä valtiofilosofinen kannanotto. Mitä tekee puolustusvaliokunta? Se uuvuttaa itsensä keskittymällä taivastelemaan rauhanturvajoukon valtuuksia ja varustuksia. Puolustusvaliokunnan lausunnossa ei ole niinkään huolestuttavaa se, että valiokunta asettuu vastustamaan kriisinhallintajoukkoja periaatteessa. Jokaista ehdotusta joku aina vastustaa. Huolestuttavaa ja melkein järkyttävää on se, millä puolustusvaliokunta perustelee kielteistä kantaansa. Sen enemmistöhän toteaa lausunnossaan, että "voimankäytön raja suomalaisten joukkojen osalta kulkee aseiden käyttämisessä jotakin osapuolta vastaan, ei siinä, missä tarkoituksessa aseita käytetään". Puolustusvaliokunnan perustelu on uuspasifistinen.

Hallituksen ja ulkoasiainvaliokunnan esittämä määritelmä Suomen turvallisuuspolitiikasta ei ole uuspasifistinen. Siihen kuuluu uskottava itsenäinen puolustus, toisin sanoen se periaate, että joissakin tilanteissa ja joillakin perusteilla aseiden käyttö on mahdollista, hyväksyttävää ja välttämätöntä. Tämä eduskunta on hyväksynyt tuollaisen linjauksen Lipposen hallitusohjelmasta äänestettäessä viime keväänä. Edellinen eduskunta on hyväksynyt Ahon hallituksen samanlaisen linjauksen.

Puolustusvaliokunnan enemmistö on kirjoittanut lausuntoonsa pienehköä käytännön sovellutusta koskevan kannanoton, joka on ristiriidassa koko turvallisuuspolitiikkamme kaikkein keskeisimpiin kuuluvan periaatteen kanssa. Puolustusvaliokunnan pitäisi myöntää, että kävi erehdys, tai sitten sen pitäisi kirjoittaa koko Suomen turvallisuuspolitiikka uusiksi.

Lipposen hallituksen selonteossaan esittämä arvio maanosan tilasta ja Suomen turvallisuuspolitiikan yleislinjasta on johdonmukainen jatko Ahon hallituksen linjaukselle EU-jäsenyyden

oloissa noudatettavasta politiikasta. Selontekoon sisältyvä ajatus laajennetusta rauhanturvakäsitteestä on tämän Ahon — Lipposen yhteislinjan johdonmukainen seurannainen. Koska Suomi kerran on EU:n, YK:n, Etyj:n ja Pohjoismaiden neuvoston jäsen, Weu:n tarkkailija ja osallistuu valikoiden Naton rauhankumppanuusohjelmiin, se käyttäytyy näistä olosuhteista johtuvalla tavalla.

Jos viime vaaleissa tai niiden jälkeen hallitusneuvotteluissa olisi käynyt toisin, sillä tavalla toisin että meillä olisi puheenjohtaja Esko Ahon johtama hallitus, se hallitus mitä suurimmalla todennäköisyydellä esittäisi laajennettua rauhanturvaamista suunnilleen samoin kuin Lipposen hallitus nyt, ainakin jos se jatkaisi johdonmukaisesti siitä, mitä Ahon hallitus edellisellä vaalikaudella teki.

Puheenjohtaja Aho on kuitenkin johtanut joukkonsa kriisinhallintajoukkojen vastaiseen taisteluun. Tällainen linjavalinta ei ole analyysin tulos, vaan selkäytimestä nouseva ehdollinen refleksi. Kaikissa asiayhteyksissä keskustan täytyy aina, vaikka väkisin, vastustaa jotakin sellaista, mitä hallitus kannattaa. Nyt tämä pakkomielle on johtanut siihen surkuhupaisaan tilanteeseen, että keskusta vastustaa toimintalinjaa, jolla se itsekin vähän aikaa sitten oli ja jolla se olisi nytkin, jos olisi vallassa. Tämä on taktisten irtopinnojen keräilyä hyvin kevyellä kädellä. Se ei ole sitä uutta poliittista kulttuuria, jonka perään puheenjohtaja Aho sopivin väliajoin huhuilee.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö hallituksen selonteosta on pääkohdiltaan sen hyvä synteesi ja sisältää osittain mielenkiintoista jatkokehittelyä siinä esitetyistä ajatuksista. Ulkoasiainvaliokunta torjuu riittävin selvin sanoin puolustusvaliokunnan ihmeellisen lausunnon. Esitän ulkoasiainvaliokunnalle onnittelut hyvin tehdystä työstä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Meillä on parhaillaan käsittelyssä valtioneuvoston turvallisuuspoliittinen selonteko ja siihen liittyvä ulkoasiainvaliokunnan lausunto. Minun mielestäni selonteon arvokkain asia on uuden laajan turvallisuuskäsitteen esittely. Sehän nivoo yhteen perinteisen valtio-turvallisuuden ja kansalaisten turvallisuuden. Selonteon konkreettisissa toimintasuosituksissa esitetään perinteisen rauhanturvatoiminnan laajentamista ja kriisinhallintajoukkojen perustamista.

Selonteossa todetaan näin: "Suomi osallistuu muiden Pohjoismaiden, Weu:n ja Naton kanssa kansainvälisen yhteistyön valmiuden parantamiseksi YK:n ja Ety-järjestön päätöksellä toteutettavaa kriisinhallintaa varten. Voidakseen kantaa vastuunsa kriisinhallinnassa Suomen on luotava valmiudet aiempaa vaativampia humanitaarisia ja rauhanturvatehtäviä varten. Suomi ei osallistu operaatioihin, jotka edellyttävät rauhaanpakottamista tai voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan."

Tämä valtioneuvoston selonteon esitys on herättänyt laajaa huomiota ja synnyttänyt keskustelun laajemminkin turvallisuuspolitiikkamme perusteista ja mahdollisista uusista toimintamuodoista. Monia kysymyksiä ja näkökulmia on tullut esille. Ainakin seuraavan tyyppiset viisi kysymysaluetta ovat olleet tämänkin päivän keskustelussa vahvasti esillä.

Ensinnäkin: Onko kansainvälisiin kriisinhallintatoimiin osallistuminen itse asiassa muuntamassa perinteistä puolustusstrategiaamme ja onko sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen doktriini kyseenalaistumassa?

Toinen olennainen kysymys, josta on paljon keskusteltu, on se, mitkä ovat perinteisen rauhanturvatoiminnan, nyt esitetyn laajennetun rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen sekä käsitteelliset että myös operatiiviset erot.

Kolmas kysymysalue on liittynyt siihen, miten laajennettu rauhanturvatoiminta on sopusoinnussa kansainvälisten sitoumustemme kanssa ja miten se sopii pyrkimyksiimme rakentaa yhteistyövaraista turvallisuutta eli mikä on roolimme ja tehtävämme kansainvälisen turvallisuuden edistämisessä YK:n ja Ety-järjestön jäseninä. Tähän kysymykseen liittyy myös työnjako esimerkiksi sellaisten elinten kuin Naton ja Weu:n kanssa silloin, kun puhutaan kollektiivisesta turvallisuudesta.

Neljäntenä kysymysalueena on se, nähdäänkö rauhanturva ja kriisinhallinta vain sotilaalliseksi toiminnaksi vai olisiko pikemminkin korostettava siviilivalmiuksien ja siviilihenkilöstöistä koostuvien valmiusryhmien perustamista ja kouluttamista.

Viides kysymys, josta täällä on tietysti paljon keskusteltu: Miten näiden mahdollisten valmiusjoukkojen rahoitus järjestetään? Kuinka ja kenen toimesta itse asiassa päätökset kansainvälisiin kriisinhallinta- ja laajennettuihin rauhanturvaoperaatioihin osallistumisesta Suomessa tehdään?

Yritän, arvoisa puhemies, käsitellä näitä osa-

alueita, en systemaattisesti, mutta kuitenkin koskettelen kaikkia näitä kysymyksiä.

Ensin laajennettu turvallisuuskäsite. Sehän selvästi poikkeaa vanhasta. Valtioiden turvallisuuden nähdään toteutuvan kansalaisten turvallisuuden kautta. Turvallisuus ymmärretään laajasti. Se koskee kaikkia yhteiskunnan ja kansalaisten elintärkeitä etuja ja on siten viime kädessä sidoksissa inhimillisen hyvinvoinnin ja kansalaisoikeuksien toteutukseen. Turvallisuuspolitiikka ei siten koske vain sotilaallisia kysymyksiä — liiaksi tämä painopiste on tämänpäiväisessä keskusteluissa ollut esillä — eikä ole myöskään valtiokeskeistä. Sen ytimenä on kansalaisten turvallisuus.

Tästä näkökulmasta tehokas turvallisuuspolitiikka edellyttää muutakin kuin valtion rajojen puolustamista ase kädessä vihollisarmeijaa vastaan. Itse asiassa todelliset turvallisuusriskit tämän päivän Euroopassa ovatkin aivan muuta kuin valtioiden alueellista koskemattomuutta uhkaavia valloitussotia.

Kansalaisten turvallisuuden kannalta olennaisimpia ulkoisia vaaroja ovat esimerkiksi ympäristökatastrofit, kansainvälinen rikollisuus ja huumeet, terrorismi, hallitsemattomat väestöliikkeet tai yhteiskuntien sisäisestä hajoamisesta rajojen yli levittäytyvä väkivalta. Näitä ongelmia vastaan eivät auta sotilasliitot ja niiden antamat turvatakuut. Näiden ongelmien suhteen ei ole myöskään syytä julistautua puolueettomaksi.

Kansainvälinen yhteistyö tähtää demokratian edistämiseen, ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojeluun, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, taloudelliseen kehitykseen sekä ekologisten ongelmien ratkaisuun. Kaikki nämä tavoitteet kohentavat hyvinvointia ja lisäävät vakautta ja turvallisuutta, toisin sanoen ennaltaehkäisevät avoimien konfliktien syntyä. Toisaalta on myös kriisejä, jotka ovat puhjenneet tai uhkaavat puhjeta avoimeksi väkivallaksi. Myös niiden hallitsemiseksi tarvitaan yhteisiä ponnistuksia, joilla saattaa äärimmillään olla rauhaa turvaava sotilaallinen ulottuvuus.

Uuden Euroopan, sanoisin jopa uuden maailman, yhteistyövarainen turvallisuus tähtää siis sekä kansainvälisiä suhteita vaarantavien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja ekologisten ongelmien ratkaisemiseen että toisaalta syntyneiden kriisien ja konfliktien yhteiseen hallintaan. Tässä uudessa Euroopassa, uudessa maailmassa myös perinteinen suomalainen turvallisuuspolitiikka on epäilemättä uudessa haasteellisessa tilanteessa. Se ei voi olla enää luonteeltaan väistämistä ja pidättymistä. Nyt tarvitaan osallistumista ja vaikuttamista.

Tätä taustaa vasten on outoa seurata parhaillaan tässä salissa käytävää keskustelua. Olen suuresti hämmästynyt sen luonteesta eräiltä piirteiltään. Minä haluan puheenvuorossani nyt tarkastella lähemmin Suomen rauhanturvavalmiuksien kohentamista tässä uudessa tilanteessa, jos arvoisa puhemies sen sallii.

Suomea on perustellusti pidetty rauhanturvaamisen suurvaltana, eikä suotta. Kaikkiaan yli 32 000 suomalaista on palvellut YK:n rauhanturvatehtävissä vuodesta 1956, jolloin toiminta aloitettiin Suezin kriisin selvittelyn yhteydessä. Joka kymmenes YK:n rauhanturvaaja on ollut suomalainen, mikä itse asiassa on suuri osuus YK:n jäsenvaltojen keskuudessa. Näin ollen Suomi on olennaisesti vahvistanut YK:n toimintakykyä kansainvälisessä kriisienhallinnassa, kuten asia modernisti ilmaistaan.

Kylmän sodan päätyttyä rauhanturvaamistoiminta on laajentunut voimakkaasti sekä määrältään että sisällöltään. Vuoden 1990 jälkeen YK on perustanut enemmän rauhanturvahankkeita kuin koko aikaisemman rauhanturvahistorian aikana yhteensä. YK:n pääsihteeri Boutros Boutros Ghali on todennut näin: "YK kärsi 45 vuotta uskottavuuskriisiä." Nyt järjestö kärsii liian suuren uskottavuuden kriisiä. Koskaan aikaisemmin YK:lla ei ole ollut 6—7 vaikeaa ongelmaa hoidettavanaan samanaikaisesti.

Tällä hetkellä on käynnissä 17 YK:n rauhanturvaoperaatiota. Niiden toimintaolosuhteet ovat kuitenkin olennaisesti muuttuneet verrattuna aikaisempaan. Nyt YK ei enää ole voinut saada kaikkien osapuolten hyväksyntää läsnäololleen. Konfliktien osapuolet eivät perinteiseen tapaan ole aselevon solmineita hallituksia, vaan monissa ja useimmissa tapauksissa kyse on sisällissodista, mahdollisesti rosvojoukoista, jopa kansanmurhista, kuten tiedämme.

Vuoden 1989 jälkeen maailmassa on ollut 82 merkittävää aseellista konfliktia, joista vain kolme on ollut valtioiden välisiä. Näin ollen rauhanturvaaminen ei luonteeltaan ole enää vain vihollisvaltioiden tekemien tulitaukosopimusten valvontaa ja osapuolten erillään pitämistä. Olennaisemmaksi on tullut väestön suojaaminen, avustuskuljetusten turvaaminen sekä erilaiset evakuointi- ja pelastustoimet, joiden toteuttamiseksi on tilannekohtaisesti jouduttu käyttämään myös sotilaallista voimaa. Operaatioihin on liitetty kasvavassa määrin myös siviilitehtäviä, kuten vaalien valvontaa, ihmisoikeuksien seurantaa,

hallinnon pystyttämistä ja humanitaarisia avustustehtäviä.

Viidessä vuodessa YK:n rauhanturvaajien määrä on noussut noin 10 000:sta 80 000:een. Tänä päivänä suomalaisia on enää mukana rauhanturvatoiminnassa 1 500 suurin piirtein. Valitettavasti emme enää ole rauhanturvaamisen suurvalta. Miksi emme? Syitä on tietysti useita. Ensinnäkin olemme talousvaikeuksien vuoksi vähentäneet kansainvälistä panostamme. Sen me hyvin tiedämme. Toiseksi, ja siitä tänään on paljon puhuttu, lainsäädäntömme ei mahdollista laajempaa ja uuden tyyppistä osallistumista kriisinhallintaan. Kolmanneksi meiltä myöskin puuttuvat riittävät operatiiviset valmiudet sekä sotilas- että myös, haluan korostaa, siviilipuolella.

Nyt meillä on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen selonteko, jossa esitetään perinteisen rauhanturvatoiminnan laajentamista ja kriisinvalmiusjoukkojen perustamista. Täällä salissa on kuultu paljon arvostelua ja ennen tätä käsittelyä myöskin lehdistössä on paljon keskusteltu ja arvosteltu tätä suunnitelmaa. Sen on epäilty heikentävän sotilaallista liittoutumattomuuttamme, johtavan suomalaiset osallisiksi muun maailman konflikteihin ja tuottavan tarpeettomia uhreja. Haluttaisiin pitäytyä vain perinteisessä rauhanturvatoiminnassa, kuten selkeimmin asian ilmaisi opposition, keskustapuolueen, puheenjohtaja Esko Aho.

On jännä katsoa kirjallisuutta ja lehdistökeskustelua taaempaa historiasta. Nimittäin nämä esitetyt kriittiset huomiot kriisinhallintajoukoista ovat tuttuja. Samat muuten olivat perusteet, aivan kuten pääministeri Lipponen puheenvuorossaan toi esille, kun aikoinaan epäiltiin ensimmäisten rauhanturvajoukkojen perustamista. Mielenkiintoista, että itse asiassa presidentti Paasikivi jopa epäröi Suomen YK-jäsenyyttä, koska pelkäsi maamme joutuvan ottamaan kantaa suurvaltojen välisiin kiistakysymyksiin.

Myös rauhanturvatehtäviä alunperin aristeltiin, mikä näkyi hyvin muun muassa tuolloisten lehtien aikalaispääkirjoituksista. Jos puhemies sallii, niin olisin muutaman pääkirjoituksen tiivistelmän lukenut, koska se kuvaa melko jännästi sitä keskustelua, mitä vuonna 56 tai 60-luvun alussa on käyty rauhanturvatoiminnasta.

Helsingin Sanomat kirjoitti 7. marraskuuta 1956 pääkirjoituksessaan näin: "Voi syntyä tilanteita, joissa suomalaistenkin palkkasoturien" — tänä päivänä puhuisimme rauhanturvaajista — "on turvauduttava aseisiin. Kysyä voidaan, eikö ole kovin kaukaa haettua se, että suomalaiset miehet esiintyvät poliisitehtävissä Egyptissä ja Siinain korvessa. Periaatteelliseltakin kannalta voidaan esittää epäilyjä. Suomen julistettu ja tunnustettu pyrkimys on pysytellä erillään suurvaltain välisistä selkkauksista. Poliisitoimien harjoittaminen Lähi-idässä merkitsisi kuitenkin poikkeamista tästä periaatteesta." — Helsingin Sanomat siis vuonna 56, kun Suezille lähetettiin ensimmäisiä rauhanturvaajia.

Vieläkin kriittisempiä oltiin, kun vuonna 1964 lähetettiin joukkoja Kyprokselle. Helsingin Sanomat 6. maaliskuuta 1964: "YK:n joukot saattavat kärsiä pahoja tappioita, ja uhrausten todennäköisyys on otettava ennakolta lukuun. Suomella ei ole vielä pitkään aikaan edellytyksiä vastata myöntävästi. Ennen ratkaisua on tutkittava tarkoin kaikki asiaan vaikuttavat, monessa suhteessa arvaamattomat ja muuttuvat tekijät."

Näin siis Helsingin Sanomat 6. maaliskuuta, ja 15. maaliskuuta samana vuonna sama lehti: "Eduskunnan on omalta osaltaan syytä punnita erittäin tarkkaan kannanottoaan. Kysymys osallistumisesta Kypros-operaatioon on kaikkea muuta kuin itsestäänselvä asia. Maamme lähettää joukkoja erittäin tulenaralle alueelle, missä eivät vain kansalliset vaan myös kansainväliset intressit ovat ristiaallokossa. Siellä voi muodostua arkaluontoisia tilanteita ja rauha voi häiriintyä milloin tahansa."

Vielä yksi sitaatti, Kansan Uutiset 26. huhtikuuta 1964. Kansan Uutiset sanoi näin pääkirjoituksessaan: "Tämä joukko-osasto voitaisiin YK:n pyynnöstä ja Suomen hallituksen päätöksellä lähettää mihin maailman kolkkaan tahansa. Eivät kaikki YK:n joukko-osastojen tehtävät ole olleet niin oikeudenmukaisia, Suomen kannalta hyväksyttäviä, kuin se, jonka merkeissä suomalaisten joukkojen pääosa eilen Kyprokseen lähti. Päinvastoin voidaan olettaa, että YK:n joukko-osastoja voitaisiin käyttää mitä erilaisimmissa tilanteissa maailman eri puolilla."

Onko tuttua tekstiä? Niin 30 vuotta sitten kuin tänäänkin on epäilemättä perusteltua tunnistaa kansainvälisen kriisinhallinnan ongelmat ja myöskin riskit. Tämän ei silti pidä merkitä vastuun väistämistä rakennettaessa yhteistä turvallisuutta.

Perinteinen rauhanturvatoiminta on perustunut konfliktin osapuolten suostumukseen. Joukot ovat olleet puolueettomia ja ovat käyttäneet voimaa vain itsepuolustukseen. Älä tee mitään, seiso vain siellä, on kuulunut YK-sotilaiden päiväkäsky. Tilanne on kuitenkin muuttunut, ja ny-

kyisin päiväkäskyksi on pikemminkin tullut kehotus: "Älä vain seiso siellä, tee jotakin!" Onkin alettu puhua laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Tällöin saattaa puuttua joidenkin osapuolten suostumus, ja voimankäyttö voi olla itsepuolustusta laajempaa. Se on kuitenkin tilannekohtaisesti rajoitettua ja reaktiivista ja muodostaa osan laajempaa humanitaarista operaatiota tai rauhansopimuksen täytäntöönpanoa.

Vasta rauhaanpakottaminen tarkoittaa YK-terminologiassa aktiivista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista koko kriisin hallitsemiseksi, vihollisuuksien tukahduttamiseksi ja rauhan tilan palauttamiseksi. Kaikki nämä toimet ovat silti sopusoinnussa YK:n peruskirjan kollektiivisen turvallisuuden periaatteen kanssa. Mahdollistaahan peruskirjan seitsemäs luku jäsenvaltioita velvoittavien pakotteiden ja jopa sotilaallisten voimakeinojen käyttöönoton. YK:n pääsihteeri on myös ehdottanut vapaaehtoisista koostuvan pysyvän monenkeskisen joukon tai erityisten valmiusjoukkojen asettamista järjestön käyttöön. Nämä ovat kaikki elementtejä globaalissa yhteistyövaraisessa turvallisuudessa.

On selvää, että Suomikin joutuu kohtaamaan laajennetun rauhanturvatoiminnan haasteen. Siihen nimenomaan liittyy ehdotus kriisinhallintajoukoista. Nykyisessä valtiontalouden tilassa uusi valmiusjoukko on kuitenkin koulutettava ja varustettava puolustusbudjetin raameissa. Puolustusmenojen kasvattamiselle ei todella ole sijaa.

Olennaista on myös se, että konkreettiset päätökset kustakin rauhanturvaoperaatioon osallistumisesta tehdään erikseen ja toimeenpano edellyttää myös eduskunnan tahdon ilmausta.

Kriisinhallintavalmiuksia luotaessa on liiaksi korostettu myös asian sotilaallista puolta. Tosiasiassa rauhanturvatoimissa on humanitaarisilla tehtävillä ja siviilipanoksella kasvava merkitys. Kyse on tällöin evakuointi- ja pelastustehtävistä, avustustoimista, yhteiskuntarakenteiden ja hallinnon tukemisesta ja ihmisoikeuksien seurannasta. Esimerkiksi YK:n rauhanturvatoiminnassa noin neljännes henkilöstöstä on nykyisinkin jo siviilejä. Siviilivalmiuksien tarve korostuu entisestään kriisien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa.

Arvoisa puhemies! Niinpä pitäisinkin aivan yhtä tärkeänä kuin sotilaallisten kriisinhallintajoukkojen perustamista myös humanitaarisen avun valmiuksien tehostamista. Parantaaksemme mahdollisuuksiamme auttaa sekä luonnonvoimien että ihmisten aiheuttamissa katastrofitilanteissa on varauduttava sekä henkilöavun että tavara-avun antamiseen. Tämä, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, edellyttää yhtäältä siviilihenkilöstöstä koostuvan valmiusryhmän kouluttamista ja varustamista, toisaalta tarvitaan valmiusvarastoa, johon ennakkoon kootaan kriisialueille lähetettävää tavara-apua. Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, siviilihenkilöstön käyttö on erityisen sopiva osallistumismuoto sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Puhemies! Kun eduskunta käy turvallisuuspoliittista keskustelua, voidaan todeta, että se tapahtuu vaiheessa, jolloin Euroopan turvallisuuspoliittinen tilanne ei ole vakaa ja turvallisuuspoliittisten instituutioiden roolit ja keskinäiset suhteet ovat selkiintymättömät. Entisen Jugoslavian alueen konfliktit ovat osoittaneet Euroopan turvallisuusinstrumenttien tehottomuuden. Ehkä juuri näistä syistä hallituksen turvallisuuspoliittisen selonteon näkökulma on hyvin Eurooppa-keskeinen, kuten jo moneen kertaan on tullut esille. Useat tämän päivän turvallisuusuhkista ovat kuitenkin luonteeltaan globaaleja, esimerkiksi väestönkasvu, massatuhoaseiden hallitsematon leviäminen, rikollisuuden kasvu, ympäristön tuhoutuminen, etniset ristiriidat jne.

Perusasiasta, siitä että Suomi perustaa turvallisuuspolitiikkansa sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen uskottavaan puolustuskykyyn, olemme yhtä mieltä. Puolustusratkaisumme perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja kansalaisten korkeaan puolustustahtoon. Maanpuolustushenki on tänään laajalti hyväksytty arvo suomalaisten keskuudessa.

Hallitusmuodon ja asevelvollisuuslain mukaan puolustusvoimat on tarkoitettu yksinomaan oman maamme puolustamiseen. Euroopan turvallisuuspoliittiset murrokset eivät ole muuttaneet näitä lähtökohtia, ja ne ovat saaneet osakseen kansainvälistä luottamusta. Suomi on tähän asti kyennyt säilyttämään uskottavasti puolueettoman maan ilmeen.

Hallituksen selonteon mukaan Suomen turvallisuuspolitiikalle näyttäisi nyt olevan tärkeää aloitteellisuus, aktiivisuus, osallistuminen. Tiettyyn rajaan saakka tämä on hyväksyttävissä.

Kuitenkin on syytä pitää mielessä, että myös kieltäytyminen osallistumisesta johonkin toimintaan saattaa joissakin tilanteissa olla turvallisuuden kannalta aiheellista. Näin erityisesti silloin, jos osallistuminen vie maan lopulta konfliktiin jonkin ulkopuolisen valtion kanssa.

Tästä syystä haluan omassa puheenvuorossani korostaa aivan erityisesti Suomen johdonmukaista pysyttäytymistä sotilaallisten liittoutumien ulkopuolella. Tämä on meille itseisarvo. Ulkoasiainvaliokuntakaan, vaikka teki paljon töitä, ei analysoinut riittävästi muita näkökulmia, ei muun muassa sitä, mitä merkitsisi, jos Suomi joskus jostakin kieltäytyisikin. Ja selonteostahan puuttui kokonaan täysin erilaisten vaihtoehtojen tarkastelukulma.

Uskottava kansallinen puolustuskyky sisältää puolustusvoimien toimintaedellytysten lisäksi sen, että siviiliväestön suojaamiseen ja sen elinehtojen turvaamiseen on riittävästi varauduttu. Varsinaisten sotatoimien lisäksi myös rauhan aikana mahdolliset onnettomuus- ja erityistilanteet edellyttävät varautumista laajamittaisiin toimiin väestön suojaamiseksi.

Kuten ed. Korkeaoja muun muassa totesi, olemme laiminlyöneet yleisen ja alueellisen huoltovarmuuden ylläpidon riittävänä. On kuitenkin muistettava, että mahdollisten sotilaallisten kriisien ohella nykyään taloudelliset ja ympäristökriisit voivat aiheuttaa vakavia häiriöitä huoltovarmuuteen ja siten heikentää kansalaisten turvallisuutta. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tämä tuodaan aivan oikein esille, selonteko valitettavasti ei tälle antanut huomiota.

Ulkoasiainvaliokunnan tekemiin huomautuksiin ja tarkennuksiin selonteosta on yleensä helppo yhtyä. Melkein ainoan poikkeuksen itselleni tekee mietinnön viimeinen luku, jolle keskustan vastalauseessa on ehdotettu toista sisältöä. Erimielisyys nousee pääasiallisesti suhteessa kriisinhallintajoukkoihin rauhanturvalakia muutettaessa. Sen takia haluan omassa puheenvuorossani puhua tästä hiukan enemmän.

Hallitus esittää selonteossaan eduskunnalle puolustusvoimien osana toimivan kriisinhallintajoukon perustamista. Ulkoasiainvaliokunnan enemmistö päätyi käytännössä tukemaan hallituksen ehdotusta. Uudenlaista valmiusjoukkoa tarvittaisiin toteuttamaan ns. laajennettua rauhanturvatoimintaa, joka ei olisi rauhaanpakottamista, mutta joka käytännössä aikaa myöten saattaa mahdollisesti joskus sellaiseksi muuttua. Esimerkiksi puolustusministeriön työryhmä, johon täällä ainakin ed. Laakso aikanaan viittasi, on selvityksessään todennut, että laajentuneena rauhanturvatoimintana alkanut operaatio voi muuttua sotilaalliseksi pakottamiseksi. Raja laajennetun rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen välillä on kuin veteen piirretty viiva, toisin kuin täällä on aikanaan väitetty.

Ministeri Tainan määrittely saattaa teoriassa tuntua selkeähköltä paperille kirjoitettuna, mutta käytännössä se määritelmä ei pidä ja voi syntyä vaikeitakin tilanteita. Edessä olisi luultavasti suuria vaikeuksia olletikin silloin, jos eduskunta joutuisi ratkaisemaan joukkojen vetäytymisen mahdollisen liukuman syntyessä. Koska raja on hyvin epämääräinen, tällainen tilanne saattaa olla tulevaisuudessa realistista.

Valiokuntakäsittelyssä ei ole löytynyt vastauksia muun muassa kysymyksiin, mitä ovat uudet, aikaisempaa vaativammat tehtävät, joihin Suomi voisi osallistua, mikä on ero perinteisen ja laajennetun rauhanturvaamisen välillä, laajennetun itsepuolustuksen ja rauhanturvaamisen välillä, ja miksi juuri valmiusjoukot ovat Suomelle tärkeät. Tänä iltanakaan näihin ei ole tullut toistaiseksi vastauksia, mutta nämä ovat kuitenkin periaatteellisia kysymyksiä, jotka vaativat selvennyksiä, ja meidän tulisi näihin vastaukset löytää.

Valmiusjoukkojen kuuluminen puolustusvoimien organisaatioon ei sovellu yleiseen asevelvollisuuteen perustuvaan järjestelmään. Puolustuskyvyn kehittämistä ja rauhanturvatoimintaa ei tulisikaan sekoittaa keskenään. Valiokunnassa käytännössä hyväksytty ehdotus, että kriisinhallintajoukot tulisivat puolustusvoimien osaksi, merkitsee mielestäni käytännössä, jos se toteutuisi, kansalliseen puolustukseen käytettävien voimavarojen merkittävää supistumista ja siten myös alueellisen puolustuskyvyn oleellista heikentymistä. Kun samanaikaisesti viimeisimpien tilastojen mukaan muun muassa muuttoliike maaseudulta suuriin kaupunkeihin ja pohjoisesta sekä idästä etelään koko ajan voimistuu, on sekin vaikuttamassa alueellisen puolustusjärjestelmämme heikkenemiseen.

Valmiuspataljoonan perustamiskustannuksiksi on arvioitu yli 300 miljoonaa markkaa ja ylläpitokustannuksiksi 420 miljoonaa markkaa vuodessa. Kun hallituksen tarkoituksena olisi rahoittaa menot puolustusministeriön hallinnonalan budjetista ja kun ulkoasiainvaliokunta totesi, että laajennettuihin rauhanturvaoperaatioihin varautumisen rahoitus on sisällytettävä nykyisiin puolustusmäärärahoihin ja niille nyt varattuihin menokehyksiin, on selvää, että

maamme nykyinen puolustus vaarantuisi oleellisesti valmiusjoukkojen myötä. Puolustusvoimien kansallisen osan supistukset ja reservien koulutuksen väheneminen olisivat väistämättä edessä, sillä myös pääesikunnan mukaan resurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta olisi lähes ainoa mahdollisuus rakentaa uusi järjestelmä kiinteäksi osaksi puolustusvoimia.

Euroopan unionissa olemme Weu:n tarkkailijajäsen. Meillä ei ole velvoitteita asettaa pysyvästi joukkoja mahdollisiin eurooppalaisiin rauhanturvajoukkoihin. Hallitustenvälisen konferenssin valmistelussa on useaan otteeseen tullut selväksi, että Euroopan unionissa on erilaisia käsityksiä sen ja erityisesti Weu:n tulevasta puolustuspolitiikasta ja instituutioiden roolista. Weu:ssa itsessään on käynnissä selvitystyö järjestön roolista kriisinhallinnassa. On ilmeistä, että puolustuspolitiikan kysymykset osoittautuvat niin hankaliksi, että niiden käsittely saattaa siirtyä tulevaisuuteen, kunnes esimerkiksi Naton asema ja sen laajentuminen on ensin selkiintynyt.

Suomen turvallisuuspolitiikan vakavuudelle ovat hyvät suhteet lähialueisiin aivan ensiarvoisen tärkeät. Kylmän sodan jälkeisessä tilanteessa Suomen keskeisenä tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa koko Pohjois-Euroopassa pitkään vallinnutta vakautta. Pohjois-Suomen vahva puolustuskyky on osa tätä kokonaisuutta. Venäjä on nyttemmin siirtänyt joukkojaan ja aseistustaan Keski-Euroopasta sekä Leningradin että Murmanskin sotilaspiireihin. Suomen ja Venäjän raja on nykyisin myös Euroopan unionin ja Venäjän raja. Erityisesti Venäjän kehitys vaikuttaa keskeisellä tavalla Suomen turvallisuuteen. Selonteossa käsiteltiin varsin niukasti Venäjän tilannetta. Mietintö on tässä suhteessa monialaisempi. Ulkoasiainvaliokunta pyrki perehtymään siihen mahdollisimman perusteellisesti.

Venäjän tulevaisuus on arvaamaton. Maan kehitystä leimaavat juuri nyt lähestyvät parlamentti- ja presidentinvaalit sekä kiistat Naton kanssa. Venäläisten ongelma on siinä, että vaikka Venäjä on heikkoutensa hetkenäkin suuri sotilasvalta, se ei ole enää taloudellinen ja poliittinen suurvalta, vaan uusimman ajan teollinen kehitysmaa. Venäjä haluaa kuitenkin palauttaa tosiasiallisen suurvalta-asemansa. Tämä on otettava huomioon.

Venäjälle ei luonnollisesti ole yhdentekevää, miten Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden Nato-politiikka kehittyy. Nato on ilmoittanut haluavansa laajentua lähivuosina itään. Tätä Venäjä ei ole seurannut hiljaa. Suomella ei kuitenkaan voi olla missään tilanteessa Naton jäsenyystavoitteita, koska olemme ilmoittaneet johdonmukaisesti pysyttelevämme sotilaallisten liittoutumien ulkopuolella. Tässä suhteessa kokoomusnuorten julkisuuteen tullut näkemys ja täällä myös eräiden kansanedustajien viittaukset ovat mielestäni hiukan outoja.

Naton ja Venäjän suhteita on luonnehdittu monin tavoin. On jopa sanottu niiden olevan tällä hetkellä törmäyskurssilla. Euroopan turvallisuuden ja vakauden kannalta olisi suotavaa, ettei Naton mahdollinen laajentuminen itään johtaisi siihenkään, että syntyy uudelleen kahtia jakautunut maailma ja väliin harmaa vyöhyke. Ottamatta kantaa Naton tulevaan laajenemiseen Suomen turvallisuudelle olisi tärkeää, ettei Venäjää yritettäisi sulkea pois Euroopan tulevasta turvallisuusjärjestelmästä. Jos näin kuitenkin kävisi, se puolestaan pakottaisi Venäjän toimimaan itsenäisesti. Tässä mielessä olisi toivottavaa, että Venäjästä tulisi pian Euroopan neuvoston jäsen.

Puhemies! On totta, että rauhanturvatoiminta on muuttunut entistä vaativammaksi. Tästä esimerkkinä on Bosnian sota. Suomi voi omalta osaltaan vastata tähän vahvistamalla nykyisen reserviläisistä kootun rauhanturvajoukon toimintaedellytyksiä, sillä perinteisessä rauhanturvatoiminnassa Suomi on erittäin kokenut ja arvostettu maa.

Nykyinenkin lainsäädäntö antaa rauhanturvajoukoille oikeuden asieelliseen itsepuolustukseen, mutta mikäli toimivaltuudet tässä suhteessa ovat puutteelliset, niin kuin näyttää, selkiytettäköön lainsäädäntöä tältä osin. Rauhanturvalakia voi tässä suhteessa muuttaa tai paremminkin sanottuna uudistaa, jotta esimerkiksi voisimme osallistua Bosnian rauhanturvaamiseen suunnitellulla tavalla. Näin etenemällä pysyttelemme parhaiten tulevaisuudessa sotilaallisten liittoutumien ulkopuolella. Jos menemme mukaan uudenlaiseen, epävarmaan ja epämääräiseen kriisinhallintahankkeeseen, saattaa Suomen sotilaallinen liittoutumattomuusperiaate aikaa myöten vesittyä.

Puhemies! Lopuksi haluaisin ottaa esille turvallisuuteen kansalaistenkin kannalta oleellisesti liittyvän näkökohdan, nimittäin ympäristökysymykset. Selonteossahan tyydytään käsittelemään lähinnä Venäjän ydin- ja säteilyturvallisuuteen liittyviä ympäristöongelmia. Entisen Neuvostoliiton alueella sijaitsevien ydinvoimaloiden ympäristöriskit ovat erittäin vakavia, mutta sen lisäksi Kuolan ja Barentsinmeren ydinjäteongelmat ovat edessämme. Näistä kaikista

muodostuu Suomelle selvä turvallisuusriski, jota lisännevät vielä hitaammat ympäristöuhat, kuten ilman ja merten saastuminen, otsonikerrostumien ohentuminen jne. Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ajatellen ympäristökysymykset ovat tärkeämpiä kuin tällä hetkellä ymmärretäänkään.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Me kävimme eduskunnassa jo kesäkuussa laajan keskustelun Suomen turvallisuuspolitiikan perusteista ja suuntalinjoista. Tuolloin totesimme useassa puheenvuorossa peruslinjauksemme olevan entinen, eli turvallisuuspolitiikkamme perustana on sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. Korostimme kuitenkin jo silloin, että ovet on pidettävä auki kaikille tulevaisuuden mahdollisille eri vaihtoehdoille.

Valtioneuvoston laatima selonteko on laaja ja varsin perusteellinen selvitys tämänhetkisestä ja nähtävissä olevasta Euroopan turvallisuuspoliittisesta tilanteesta, mahdollisista uhkatekijöistä sekä myös omaan maahamme kohdistuvista velvoitteista.

Suomen turvallisuusympäristöön keskeisimmin vaikuttava tekijä on edelleen naapurimaamme Venäjän rauhanomainen kehitys sekä sen suhteet Baltian maihin. Vaikka Venäjän kehitys näyttääkin tällä hetkellä suhteellisen vakaalta, epävarmuustekijöiden osuus on vielä huolestuttava, kuten viime päivien spekulaatiot osoittavat. Lisäksi olemme huolestuneina seuranneet järjestäytyneen rikollisuuden lisääntymistä Venäjällä, mikä sekin vaikuttaa myös omaan tilanteeseemme.

Viime aikojen keskusteluja ovat leimanneet suhtautumisemme nopean toimintavalmiuden ja kansainvälisen yhteistoimintakyvyn omaavaan valmiusjoukkoon, johon selonteossa on otettu myönteinen kanta. Lähtökohtana tulee olla, että kriisinhallintavalmiutemme on kehitettävä oman puolustusvalmiutemme ja puolustuskykymme osana. Meillähän ei ole mitään mahdollisuutta perustaa erillistä, pelkästään kriisinhallintaan tarkoitettua joukkoa.

Olemme kuulleet tänä iltana myös runsaasti kritiikkia koko asiaa kohtaan. Tässä kritiikissä on unohdettu tai jätetty taka-alalle velvollisuutemme kansainvälisen yhteisön vastuuntuntoisena jäsenenä. Vedotaan myös valmiusjoukkojen aiheuttamiin kustannuksiin ja siihen, että nuo kustannukset osaltaan vaikeuttaisivat puolustusvoimiemme omaa toimintaa. Kritiikki tältä osin on ehkä ymmärrettävääkin, mutta se ei suinkaan oikeuta meitä vetäytymään valmiusjoukkojen perustamisesta. Kriisinhallintajoukko tulisi olemaan osa sodan ajan jääkäriprikaatia, jonka koulutus ja varustaminen sisältyy jo nyt perustasoltaan puolustusvoimiemme toimintakehyksiin. Kyse on siis lähinnä erityistehtävien vaatimasta lisäkoulutuksesta ja varustuksen laadullisen parantamisen aiheuttamasta lisämenostamme.

Arvoisa puhemies! Viime eduskunnan tekemät Hornet-päätökset rasittavat vuosikymmenen loppuvuosina puolustusvoimiemme määrärahoja liki 2,5 miljoonan markan vuosiluokkaa. Valtioneuvoston selonteossa todetaan kuitenkin, että seuraavien kolmen vuoden aika tarvitaan valmiusjoukon kouluttamiseen, jolloin mahdollinen toiminta eri kriisipaikoissa on ajankohtaista aikaisintaan vuosikymmenen vaihteessa. Samaan aikaan Hornet-hävittäjät on lopullisesti maksettu. Tällöin on tietysti jokaisen arvostuskysymys, mille seikoille ja asioille puolustuspolitiikassamme laitetaan painoa, mutta mielestäni ainakaan määrärahakysymyksiin silloin valmiusjoukkoasian ei pitäisi kaatua.

Ulkoasiainvaliokunnan antama lausunto valmiusjoukon perustamisesta, kouluttamisesta ja tehtävistä on varsin syvällinen ja oikeita asioita painottava, eikä siinä yhdytä puolustusvaliokunnan kannanottoon ja epäilyyn siitä, että valmiusjoukon perustaminen saattaisi vaikeuttaa mahdollisuuksiamme osallistua tulevaisuudessa perinteiseen rauhanturvatoimintaan.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole hakemassa Naton jäsenyyttä. Pitkän kehitysprosessin tuloksena me olemme luoneet uskottavan oman puolustuskyvyn sekä kyvyn torjua alueeseemme kohdistuvat loukkaukset. Se ei kuitenkaan oikeuta meitä kansainvälisen yhteisön vastuullisena jäsenenä ummistamaan silmiämme siltä hädältä, jota pelkästään Euroopassa tänäkin päivänä ilmenee. Meidän on omalta osaltamme kannettava vastuuta rauhasta sekä sen säilymisestä maanosassamme, vaikka se epäilemättä tulee aiheuttamaan myös meille kustannuksia. Oman puolustustehtävämme ohella meidän on parannettava kykyämme osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin ja nähtävä tämä tehtävä osana turvallisuuspolitiikkamme kokonaisuutta sekä oman puolustuskykymme vahvistamista.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio perusteli valmiusjoukon perustamista sillä, että meillä on velvollisuus kansainvälisen yhteisön jäsenenä tä-

hän. Perustelu on sinänsä ihan hyvä, mutta totean, että tuntuu vähän siltä, että mistäpäin kaiku kuuluu, se vaikuttaa aika paljon siihen, miten tulkitaan tässä maassa meidän velvollisuutemme kansainvälisen yhteisön jäsenenä. Kun YK on tehnyt päätöksen kehitysyhteistyömäärärahoista, 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja kun Suomi on siihen sitoutunut tai ainakin lupautunut ja sitten esimerkiksi Unicef-kokouksessa tähän sitoutunut, se on unohdettu ja unohdetaan edelleen. Mutta kun tulee jostakin Brysselistä taikka Naton, EU:n, Weu:n suunnalta ainakin kehotus, pyyntö osallistua valmiusjoukkojärjestelyihin, silloin ollaan kansainvälisen yhteisön kiltti jäsen ja vastuuta kantamassa. Tätä pidän hieman sopimattomana, että me samalla perusteella emme toimi aina samalla tavalla. Se epäjohdonmukaisuus on ikävää.

Mitä tulee rahoitukseen tulevina vuosina, Hornet-kauppoihin ilmeisesti vielä joitakin vuosia menee aika mittavasti varoja. Ymmärtääkseni, jos valmiusjoukko perustetaan, aika pian alkaa mennä myös siihen varoja. Velkoihin, joita nyt olemme joutuneet ottamaan, tarvitaan lähivuosina hyvin paljon rahaa. Siinä mielessä ei kannata ehkä kovin paljon korostaa sitä, että tilaa syntyy jossakin.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle toteaisin ensinnäkin, kun hän puhuu meidän velvoitteistamme kansainvälisessä yhteisössä, että ehkä ei ole syytä aina verrata eri kehitysaputehtäviä ja muita asiaan, josta me nyt tänä iltana keskustelemme. Ne eivät ole välttämättä vertailukelpoisia. Viime viikolla presidentti Mauno Koivisto oli Jyväskylän klubilla esitelmöimässä. Ed. Kankaanniemellä ei ollut mahdollisuutta olla seuraamassa, kun hän totesi myös siellä, että me olemme hyvin mielellämme olleet vaatimassa muilta mailta tällaista vastuuta myös muista maista ja rauhanturvaamisesta, mutta kun sitä omalta osaltamme tulee, yllättävästi siinä on myös tullut kritiikkiä tähän asiaan.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää ulkoministeri Tarja Halosta siitä, että meillä on mahdollisuus käydä tämä keskustelu, sillä jos hallituksen alkuperäinen suunnitelma olisi toteutunut, niin meillä ei olisi ollut mahdollisuutta käydä tätä keskustelua. Hallituksen alkuperäisen tavoitteen mukaista oli nimittäin tuoda ensiksi rauhanturvaamislain muutos eduskunnan käsittelyyn, hyväksyttää rauhanturvaamislaki ja vasta sen jälkeen antaa eduskunnalle mahdollisuus keskustella turvallisuuspoliittisesta selonteosta. Tiedän, että ministeri Halonen tässä suhteessa vaikutti siihen, että me voimme nyt asianmukaisessa järjestyksessä käsitellä näitä asioita.

Tietenkin tästä, mitä sanoin, seuraa myös se, että hallituksella on jo ennen eduskunnan keskustelua ollut valmiina rauhanturvaamislain muutos. Tämä keskustelu ei vaikuta tippaakaan rauhanturvaamislain sisältöön. Se on valmiina. Hallitus on vain harkinnut, mikä on sopiva aika jo sovitun, jo valmiin rauhanturvaamislain muutosesityksen tuomiseksi eduskuntaan.

Tämä muutosesityshän pitää sisällään, kuten niin monta kertaa on todettu, sen että Suomi korvaa nykyisen rauhanturvaamislain uudella lailla, jonka ydinsisältö on vihreän valon näyttäminen ns. laajennetulle rauhanturvaamistoiminnalle erotukseksi perinteisestä rauhanturvaamistoiminnasta.

Hallitus aikoo ensinnäkin antaa tulevaisuudessa kriisienhallintaoperaatioihin osallistuville suomalaisille taistelujoukoille mahdollisuuden osallistua kriiseihin ilman, että kriisin kaikki osapuolet olisivat antaneet ainakaan täyttä hyväksyntää kansainvälisten rauhanturvaajien tai kriisijoukkojen läsnäololle.

On tietenkin selvää, että tämä olosuhteissa tapahtuva muutos merkitsee sitä, että kriisinhallintajoukko on sekä koulutettava että varustettava toisella tavalla kuin nykyiset rauhanturvaajat. Toimintaedellytykset ovat luonnollisestikin paljon vaarallisemmat tilanteessa, jossa ei ole täyttä varmuutta tai ainakaan varmuutta siitä, että kaikki osapuolet täydellisesti tukevat kriisijoukkojen läsnäoloa.

Toiseksi hallituksen tarkoituksena on lainmuutoksessa mahdollistaa väkivallan käyttö ei vain itsepuolustukseksi vaan annetun tehtävän toteuttamiseksi. Myös tämä merkitsee käytännössä sitä, että nykyisiin YK:n ja Etykin rauhanturvaamisoperaatioihin verrattuna — tai itse asiassa nythän on meneillään vain YK:n rauhanturvaamisoperaatioita — tehtävät ovat vaarallisempia. Tämäkin vaatii erilaista koulutusta ja varustusta.

Kolmanneksi hallituksen lähtökohtana on muuttaa rauhanturvalakia siten, että mahdollistettaisiin myös ns. alihankinta eli sellaiset operaatiot, jotka toimeenpannaan esimerkiksi Naton rauhankumppanuuden tai Länsi-Euroopan unionin, siis Euroopan unionin sotilaallisen käsivarren Weu:n, toimesta. Rauhanturvaamislain

muutoksella mahdollistettaisiin tilanteessa, jossa YK tai Etyk ovat sopineet alihankinnasta, myös suomalaisen kriisinhallintajoukon osallistuminen tällaisiin ei välttämättä YK:n tai Etykin johtamiin operaatioihin vaan Naton rauhankumppanuuden tai/ja Weu:n toimesta johdettaviin operaatioihin.

Tämän lisäksi on tarkoitus tehdä joukko vähäpätöisempiä muutoksia, mutta kaiken kaikkiaan tärkeää on nähdä se, että kyse ei enää olisi perinteisestä rauhanturvaamisesta vaan taistelujoukosta, joukosta, joka on koulutettu ja varustettu myös taistelutehtäviä varten.

Tässä yhteydessä on muistutettava siitä, että puolustusvaliokunta jo kohua herättäneessä lausunnossaan ennen Euroopan unionin kansanäänestystä kiinnitti huomiota siihen moraalis-poliittiseen velvoitteeseen, joka EU-jäsenyydestä saattaa seurata Weu:n tarkkailijana. Silloin puolustusvaliokunta totesi muistaakseni aivan yksimielisesti, että EU-jäsenyys tuo mukanaan tarkkailijan aseman Weu:ssa ja tämä taas synnyttää moraalis-poliittisen velvoitteen perustaa ns. valmiusjoukot. Silloin meitä arvosteltiin kovasti kannanotostamme. Esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta kieltäytyi silloinkin käsittelemästä Euroopan unionin jäsenyyden, Weu:n tarkkailija-aseman ja valmiusjoukkojen välistä suhdetta, aivan samalla tavalla kuin ulkoasiainvaliokunta on tälläkin kertaa pannut tässä kysymyksessä päänsä pensaaseen.

En aio tässä yhteydessä käydä lävitse sitä varsin laajaa aineistoa, joka on olemassa Weu:n tarkkailijan aseman ja valmiusjoukon perustamisen välisestä suhteesta. Totean vain, että useat suomalaiset ministerit jo viime hallituksen aikana ja myös tämän hallituksen aikana ovat muodossa tai toisessa ottaneet kysymykseen kantaa ja vähän eri äänenpainoin ja muotoiluin todenneet EU-jäsenyyden tuovan mukanaan uudenlaisia kansainvälisiä tehtäviä myös puolustusvoimille. Oikeastaan kaikkein selvimmin tämän totesi 17.5.1994 presidentti Martti Ahtisaari Maanpuolustuskorkeakouluyhdistyksen vuosikokouksessa käyttämässään puheenvuorossa, jossa hän sananmukaisesti totesi Suomen EU-jäsenyyden tuovan mukanaan puolustusvoimille uudenlaisia kansainvälisiä tehtäviä viitaten tässä yhteydessä nimenomaan kriisienhallintatoimintaan Weu:n puitteissa.

Tämä asia on se, jota avoimesti ei ole haluttu sanoa ja josta keskustelun avaamista on eri tavoin yritetty välttää. On haluttu verhoutua ennen kaikkea Yhdistyneiden kansakuntien hyvän maineen taakse. On yritetty luoda sellainen mielikuva, että valmiusjoukkojen perustamisessa on kyse ennen kaikkea Yhdistyneiden kansakuntien käyttöön tulevasta joukko-osastosta. Tästä ei ensi sijassa ole kyse, eikä yksikään Suomessa oleva asiantuntija näin väitäkään. Näin väittävät vain ne, joilla ei ole ollut aikaa tai halua seurata valmiusjoukoista käytävää keskustelua, EU-jäsenyydestä ja Weu:n tarkkailija-asemasta käytävää kansainvälistä keskustelua. Se, mikä puolustusvaliokuntaa tässä yhteydessä on kiinnostanut, koskee juuri suhdetta Länsi-Euroopan unioniin, Euroopan unionin sotilaalliseen käsivarteen.

On todettava se, että itse asiassa valmistelut Weu:n kriisienhallintaoperaatioihin osallistumiseksi ovat tätä nykyä myös Suomen osalta jo paljon pitemmällä kuin turvallisuuspoliittinen selonteko myöntää. Parhaillaan pohditaan muun muassa sitä, mitä merkitsee kysymys niiden joukkojen kartoittamisesta, joita jäsenmaat ja Weu:n kanssa yhteistyössä toimivat maat voivat asettaa käytettäviksi Weu:n johtamissa operaatioissa. Tämä on se iso kysymys, jota tällä hetkellä pohditaan. Kysymys on ns. faweu-joukoista, Forces Available for Western European Union. Kuvaavaa on se, että hallituksen taholta turvallisuuspoliittisessa selonteossa on juuri tämä yksi lause: "Weu:n piirissä kartoitetaan niitä joukkoja, joita jäsenmaat ja sen kanssa yhteistyössä toimivat maat voivat asettaa käytettäviksi Weu:n johtamissa operaatioissa." Kuitenkin on kyse EU:n puolustusulottuvuuden käytännön rakentamisesta, sillä faweu-joukot ovat joukkoja, jotka Weu:n säännöstön mukaan Weu-jäsenmaan on ilmoitettava vuosittain Weu:lle ja jotka ovat Weu:n käytettävissä ei vain Weu:n kriisienhallintaoperaatioissa vaan myös Weu:n puolustuksessa.

Nyt kun meille yritetään väittää, että Suomessa hallitus haluaa lainmuutoksen, jolla voitaisiin turvata se, että Suomi saisi saman kaltaiset valtuudet osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan kuin muut sitoutumattomat maat ovat jo hankkineet tai ovat hankkimassa, niin ydinkysymys on se, että hallitus ei tässä yhteydessä kerro sitä, että jokainen tällä hetkellä Weu:ssa tarkkailijana oleva valtio pohtii kysymystä faweu-joukoista, siitä, mikä on faweu-joukon idean ja sotilaallisen liittoutumattomuuden välinen suhde. Jos Suomi antaa joukko-osastoluettelon Weu:lle, voidaanko enää puhua, että Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton?

Ehkä muutama sana sotilaallisesta liittoutu-

mattomuudesta, koska se on oikeastaan kaiken ydin.

Hallitus turvallisuuspoliittisessa selonteossaan toteaa, että Weu on parhaillaan rakentamassa itselleen kriisienhallintakykyä ja että Weu:n kriisienhallintakyvyn rakentaminen on samalla Euroopan unionin puolustusulottuvuuden rakentamista. Samalla hallitus näyttää vihreää valoa sille, että Suomi perustaa valmiusjoukot Weu:n kriisienhallintaoperaatioita varten, ja näyttää vielä vihreää valoa sille, että Suomi voi Weu:n puitteissa osallistua eurooppalaisiin operaatioihin Weu:n kriisienhallinnassa.

Näillä eurooppalaisilla operaatioilla muuten ei suinkaan tarkoiteta vain Euroopassa toteutettavia operaatioita, vaan puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kyse voi olla missä tahansa maailmassa toteutettavista operaatioista, jotka tapahtuvat Weu:n johdolla.

On kysyttävä, kuinka maa, joka toteaa itsensä sotilaallisesti liittoutumattomaksi, voi osallistua Euroopan unionin yhteisen puolustusulottuvuuden rakentamiseen. Kuinka maa, joka toteaa itsensä sotilaallisesti liittoutumattomaksi, voi antaa esimerkiksi kaikista kansallisen puolustuksensa elementeistä luettelon Länsi-Euroopan unionille, Weu:lle? (Ed. Korkeaoja: Ministeri Taina vastaa!) On todettava, että eivät muut sotilaallisesti liittoutumattomat maat näin tee. Meille yritetään täällä luoda se käsitys, että Suomi on ikään kuin tulossa jälkijoukossa ja nyt vasta muuttamassa lainsäädäntöään, jotta me voimme osallistua paitsi YK:n myös Weu:n kriisienhallintaoperaatioihin.

Ydinkysymys on kysymys siitä, nimeääkö Suomi joukko-osastoja Weu:n käyttöön vai ei tälle faweu-listalle. Esimerkiksi Itävallan kanta on odottaa ja katsoa. Itävalta haluaa nähdä, miten tämä kysymys käsitellään hallitusten välisessä konferenssissa. Mielenkiintoista on se, että meille ei edes kerrota, että tällainen kysymys on esillä hallitusten välisessä konferenssissa.

Me kuulemme ulkopuolelta kyllä, että parhaillaan käydään merkittävien Nato-maiden ja Suomen välillä keskustelua siitä, että Suomen pitäisi päättää jo ensi vuonna tai viimeistään hallitusten välisessä konferenssissa, jos se kestää vuoteen 97, aikooko Suomi osallistua tulevaisuudessa osin vai kokonaan Länsi-Euroopan unionin toimintaan. Merkittävät Nato-valtiot kysyvät meidän kantaamme tällä hetkellä siihen, koska me liitymme Weu:n jäseneksi.

Mielenkiintoista on se, että kun ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäisessä versiossa kyllä oli kohta, jossa todettiin, että Weu on sotilasliitto, kuten myös puolustusministeri Taina aivan oikein ja mielestäni myönteisellä tavalla korosti, niin se kohta ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä, jossa todettiin Weu sotilasliitoksi ja katsottiin, että Suomi ei voi liittyä sotilaallista liittoutumattomuuttaan menettämättä tämän sotilasliiton jäseneksi, poistettiin ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä. Ja miksi? Sen takia, että pääministeri Paavo Lipponen yrittää ikään kuin jakaa Weu:n kehityksen kahtia. Toisaalla on muka Weu:n kriisienhallintakyvyn kehitys, jolla ei ole mitään tekemistä Weu:n ja EU:n puolustusulottuvuuden kehityksen kanssa, ja puolustusulottuvuuden kehitys tulee jossakin muualla. Pääministeri on valmis näyttämään jäsenyydelle Weu:ssa vihreää valoa, jos Weu keskittyy kriisienhallintaoperaatioihin.

Tällä hetkellä, ja se on kaikella vakavuudella todettava, valmistellaan muun muassa Pohjois-Atlantin sotilasliiton Naton piirissä sellaisia ratkaisuja, joiden tuloksena tällä haavaa sitoutumattomina olevat Euroopan unionin jäsenmaat voitaisiin kytkeä Weu:n jäseniksi. Tietenkin olisi hyvä, että hallituksen kanta tähän kysymykseen kuultaisiin.

Kuten jo totesin, Itävallalla on odottaa ja katsoa -asenne, eikä Itävalta missään tapauksessa aio antaa joukkojaan faweu:n listalle, ei myöskään Ruotsi. Mielenkiintoista on, että ei edes Nato-maa Tanska ole tekemässä niin, ei myöskään Irlanti, vaikka kaikissa näissä maissa kyllä tällä hetkellä keskustellaan sotilaallisen liittoutumattomuuden näköaloista, keskustellaan myös Weu:n jäsenyydestä, mutta näissä kaikissa muissa maissa tämä keskustelu tapahtuu hieman avoimemmin kuin Suomessa.

Olisi myönteistä, jos hallitus esimerkiksi kertoisi eduskunnalle tai edes sen valiokunnille niistä keskusteluista, joita hallitusten välisen konferenssin valmisteluissa on käyty Nato-maiden kanssa ja joissa keskusteluissa on ollut esillä Suomen täysjäsenyys Weu:ssa, sotilasliitossa.

En tässä yhteydessä, rouva puhemies, käytettävissä olevan ajankaan puitteissa voi käydä lävitse sitä, mitä kaikkea Weu:n kriisienhallintakyvyn ja samalla EU:n puolustusulottuvuuden kehityksessä on viime vuosina tapahtunut. Mutta todettakoon vain se, että Maastrichtin sopimuksen solmimisen jälkeen kehitys on ollut tavattoman nopea. Kyllä meitä hämmästytti puheenjohtaja Lammisen kanssa puolitoista viikkoa sitten, kun meiltä Weun:n taholta tultiin kysymään mielipidettä seuraavasta asiasta. Kun Keski-Euroo-

passa Strasbourgissa on jo eurojoukot, euroarmeija Weu:n käytössä, niin mitä mieltä me olisimme, jos perustettaisiin hansajoukot, jotka olisivat Itämeren valtioiden yhteiset joukot, joiden komentokielenä muuten olisi englanti? (Ed. Ala-Nissilä: Mitä mieltä olitte?) Mukana olisivat kaikki muut Itämeren maat paitsi yksi. Arvatkaapa mikä?

Ongelma tällä hetkellä on juuri se, että Weu:ssa kehitys tapahtuu tavattoman nopeasti. Ei ole niin kuin esimerkiksi julkisuudessakin vielä tälläkin hetkellä väitetään, että Weu on vain kolme kirjainta ja toimisto. Maastrichtin kokouksen jälkeen on vuonna 92 määritelty Petersberg-julistuksessa hyvin yksityiskohtaisesti Weu:n jäsenten, tarkkailijoiden, liitännäisjäsenten ja liitännäiskumppanien oikeudet ja velvollisuudet. Luxemburgin julistuksessa on edetty näissä määritelmissä. Samanaikaisesti Weu on saanut sotilasliittona ympärilleen lihaa ja verta. Tällä hetkellä on todella 50 000 miehen valmis euroarmeija Strasbourgissa, ranskalais-saksalainen armeijakunta, jonka alaisuuteen myös eräät muut Weu:n jäsenmaat ovat alistaneet joukkojaan. Välimerelle rakennetaan parhaillaan Weu:n laivasto-osastoa. Weu:lla on jopa kokonainen tiedustelusatelliitti tällä hetkellä käytössään.

Eri tahoilla siis on paljon erilaisia suunnitelmia, joista keskeisin, jota toteutetaan, on yhteistyökyvyn ja työnjaon rakentaminen Pohjois-Atlantin sotilasliiton Naton kanssa. Kehitykselle luonteenomaista on juuri se, että Weu:n ja Naton kehitys kulkevat käsi kädessä yhteistyössä toisiaan tukien, ei suinkaan vastakkaisina toisilleen. Tämänkin muuten puolustusvaliokunta totesi kohua herättäneessä lausunnossaan vuosi sitten, josta puolustusvaliokuntaa arvosteltiin. Mehän totesimme, että Weu:n jäsenyys merkitsee käytännössä sitä, että tehdään samalla päätös myös Nato-jäsenyydestä. Nyt Nato on todennut tämän omissa kannanotoissaan, ja kaikille asiantuntijoille se oli jo silloin selvä, paitsi jollekin yhden toisen valiokunnan puheenjohtajalle.

Rouva puhemies! Tietenkin olisi paljon muutakin vielä tässä sanottavaa. Haluaisin vielä lopuksi sanoa, jotta se tulisi vielä kertaalleen pöytäkirjoihin todetuksi, että se perustelu, jolla ed. Paasio puolustaa valmiusjoukkojen perustamista erotukseksi perinteisistä rauhanturvaajista, on se, että valmiusjoukko olisi nopeammin lähetettävissä tehtäviin. Hänhän väitti jopa, että oikeastaan mitään muuta eroa ei juuri olisikaan. Kuitenkin tilanne on se, että kun puolustusvaliokunta tämän asian selvitti, ei tällaista eroa ole. Natolle lähettämässään kirjelmässä Suomi toteaa, että nykyisiin YK:n valmiusjoukkoihin kuuluva henkilöstö voidaan kutsua palvelukseen 7 päivän varoitusajalla. Etujoukko on valmis lähtöön 3 päivässä ja koko yksikkö on sijoituspaikassaan kuukaudessa.

Meille välitetyissä asiantuntijalausunnoissa todetaan, että monet ammattiarmeijatkin kalpenevat tämän toimintakyvyn rinnalla. Suomen on nopeasti jo nykyisen järjestelmän puitteissa mahdollista lähettää rauhanturvaajia. Siksi ydinkysymykseksi jääkin se, miksi Suomi ei ole valmis osallistumaan perinteiseen rauhanturvaamistoimintaan silloin, kun Suomelta tällaista pyydetään, vaan Suomi päinvastoin rajaa itse taloudellisista syistä osallistumistaan perinteiseen rauhanturvaamistoimintaan esimerkiksi Golanilla ja Kyproksella. Miksi Suomi vastaa YK:lle, kansainväliselle yhteisölle, eioota silloin, kun on kysymys humanitaarisen avun tuntuvasta lisäämisestä? Silloin on kysymys perinteiseen rauhanturvaamiseen osallistumisesta. Miksi Suomen hallitus on niin kiinnostunut valmiusjoukkojen perustamisesta, vaikka samanaikaisesti kansainvälinen yhteisö suorastaan huutaa erilaista muuta apua ja tukea? Silloin vastataan: ei oo.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso totesi, että keskustelu turvallisuuspolitiikasta on muualla avoimempaa kuin Suomessa. Hän juuri käytti puheenvuoron turvallisuuspolitiikasta, jossa eriteltiin hyvin mielenkiintoisella tavalla hänen lähtökohdistaan Euroopan turvajärjestelmän kehittymistä ja myöskin Suomen hallituksen mahdollisia kantoja. Hän viittasi siihen, että Euroopassa käydessään Strasbourgissa ja muissa yhteyksissä EU-jäsenmaat ja muutkin kyselevät, olemmeko me liittymässä Weu:hun. Itse asiassa tämän kaltainen kysymys on täysin legitiimi. Aivan yhtä legitiimi ja oikeutettu on tietysti meidän vastauksemme, että emme liity. Emme liity niin kauan kuin samat kollektiiviset sotilaalliset turvatakuut, se kuuluisa 5 artikla, on olemassa Weu-sopimuksessa kuin Nato-sopimuksessakin. Kyllä meillä on selkeästi ymmärretty myöskin hallituksen puolelta ja laajemmaltikin, että Weu:n täysjäsenyys nykyisen Weu:n oloissa tarkoittaa sotilaallista liittoutumista ja itse asiassa Nato-jäsenyyttä.

Mutta eikö yhtä lailla ole perusteltua pohtia asiaa niin päin, että kansainväliset järjestöt,

myöskin turvallisuuselimet, muuttuvat ja on suorastaan toivottavaa, että ne eriytyisivät, että niille tulisi erityyppisiä tehtäviä. Nato voi jäädä transatlanttiseksi, kollektiivisia turvatakuita tarjoavaksi elimeksi. Weu voisi kehittyä sellaiseksi elimeksi, jossa nimenomaan kriisinhallintatoimintoihin voitaisiin panostaa paremmin. Siinä voisi olla periaatteessa kaksikin pilaria, jos järjestö ei kokonaisuudessa voi muuttua. Toisessa pilarissa olisimme mukana, joka nimenomaan tarkoittaakin näitä laajennettuja rauhanturvatoimintoja ja kriisinhallintatoimintoja. Toinen pilari olisi sitten varsinaiset täysjäsenet, joissa kollektiiviset turvatakuut ovat olemassa.

Olennaisinta on tunnistaa Euroopan muuttuminen, myöskin turvallisuuselinten ja kansainvälisten järjestöjen muuttuminen, ja tälle asetelmalle näyttää ed. Laakso olevan kovin sokea.

Ed. Lamminen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen monesti ihmetellyt, mikä kiire nyt on, juuri samalla tavalla kuin ed. Laaksokin. Miksi me emme voi odottaa vuotta 96, jolloin näistä asioista hallitusten välisissä neuvotteluissa päätetään tai ainakin keskustellaan? On sanottu monen monta kertaa, että tässä asiassa ei ole mitään kiirettä, ja kuitenkin sain tietää, että huomenaamuna aamutelevisiossa eversti kertoo, mikä on tämän lain sisältö, jo Suomen kansalle. Vaikka asia on vielä eduskunnassa kesken, se levitetään huomenaamulla jo ennen eduskuntaa kaikelle kansalle. Näin väittää toimittaja.

En tiedä, mikä kiire tässä on, mutta kauhea kiire kuitenkin on. Kertokaa joku, mikä kiire on. (Välihuuto) — No, varmaan edustajakin tietää sen, että vaikka me sen heti perustaisimme, niin ei meidän pataljoonamme Bosniaan ehdi.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Halusin käyttää vastauspuheenvuoron, ja nyt on hyvä tehdä se ed. Lammisenkin puheenvuoron jälkeen. En menisi sanomaan noin varmalta kuulostavia mielipiteitä, jos me nyt päättäisimme vaikka heti, ehtisimmekö vai ei. Itse asiassa sitä ei taida tietää kukaan.

Jos lähdemme siitä, että aiomme mennä mukaan, tässä on kolme eri asiaa. Ensimmäinen on se, mikä on rauhanturvalainsäädännössä kohta 1, onko siinä YK, Etyj tai +X, mistä nyt on puhuttu. Jos edustajat olisivat olleet mukana keskustelussa täysistuntosalissa koko illan, olisitte aika selvillä, että on puhuttu näistä eri kohdista pitkin iltaa. Toisekseen, onko rauhanturvasäännöstön kohdalla mahdollisuus liikkua? Kolmas asia vasta on valmiusjoukot.

Jos kahteen ensimmäiseen pystytään vastaamaan "kyllä" joillakin rajoituksilla, niin silloin on mahdollista, että suomalaiset ovat mukana myös Bosniassa, jos muutoin mandaatit, rauhansopimukset ja kaikki muut edellytykset ovat olemassa.

On tietysti aivan selvä asia, että Bosniaan saadaan riittävät joukot ilman suomalaisiakin. Jopa siihen paljon puhuttuun pohjoismaiseen ryhmään voivat tulla esimerkiksi puolalaiset meidän tilallemme.

Kysymys on myös siitä, minkälainen profiili Suomella itsellään on mukana. Onko meillä vastuuta tästä tilanteesta nimenomaan sotilaallisesti liittoutumattomana maana? Katsommeko, että meidän tulisi olla siellä mukana?

Miksei sitten taas käy entisen Jugoslavian kohdalla nykymuotoinen rauhanturvalainsäädäntö, sekin on tullut täällä esille. Ensimmäinen on juuri se, että se ei ole suoraan YK:n tai Etyj:n toimintaa, ja toisekseen se, että on epäilyksiä myös siitä, riittääkö rauhanturvasäännöstö näissä puitteissa. Tämä silloinkin, jos ollaan rakentamassa tai sotilassairaalan puolella. Ensimmäinen kohta on ihan selvä, että se ei sovellu, ja toisen kohdan kohdalla on epäselvyyttä.

Sitten kysytään jälleen, mikä kiire nyt on. Maailma ei vain ole, ed. Laakso, sellaisessa tilanteessa, että Suomi päättää kaikessa rauhassa jonkun kokouksen jälkeen ja kaikki muu maailma pysähtyy siihen mennessä. Tietysti voidaan sulkea silmät ja sanoa, että mitään ei tehdä.

Itse asiassa olen jäänyt miettimään sitä, mistä tällainen vainoharhaisuus tai salaliittolaisuusajattelu nyt on niin voimakkaasti esimerkiksi ed. Laaksolla tai eräillä muilla mukana olevilla. Voi olla, että kun aikansa niitä itse piirtelee, alkaa niihin uskoa. Mutta on kaksi aivan eri asiaa, jos hallitus lupaa hallitusohjelmassaan, että se ei aio hakea Naton jäsenyyttä, tai se, että jos sitä ei siltä kysytä. Eihän hallitus voi luvata sitä, etteivätkö kaiken maailman instanssit saata kysellä meitä eri paikkoihin. Yleensä kohtelias vastaus niihin on sanoa, että on hyvin mielenkiintoista ja miellyttävää kuulla, että teidän mielestänne täyttäisimme vaatimukset, mutta meillä ei nyt ole aikomusta tehdä tällaista hakemusta.

Niitä on kaiken kaikkiaan aika paljon muitakin. Tässä mielessä, vaikka se on hyvin viehättävää kertoa, kuka on kuullut mitä keneltä missäkin, niin se ei välttämättä lisää tämän asian asiallista käsittelyä, vaan siinä tulee sellainen mieliku-

va kuin kaikilla olisi jotakin sellaista salattua tietoa, joka itse asiassa vain odottaa päivänvaloon pääsyä. Kyllä varmaan ihmisillä on erilaisia tietoja, mutta minun puoleltani selonteko on ne kortit, jotka ovat pöydällä. Se vastaus, minkä eduskunta on antanut, on minun mielestäni luettavissa mietinnöstä, joka tuli ulkoasiainvaliokunnasta liitteineen, ja niistä keskusteluista, joita täällä käydään. Olen myös ilmoittanut, että jatkokeskustelun osalta olen valmis käymään sitä kuten muutkin valtioneuvoston jäsenet tarvittavilta osin eri ryhmien kanssa, sekä hallituksessa olevien että myös opposition kanssa, ja sitä on aloitettu jo tänään.

Hallitukselta on kysytty myös, minkälainen valmius sillä on teknisesti tehdä johtopäätöksiä. On jo kerrottu ulkoasiainvaliokunnalle, että jos eduskunnalta tulee myönteinen vastaus, kuten nyt on puolueittain laskettavissa, että saattaisi tulla tällä viikolla, niin tekniseen muutokseen on hyvin pitkälle valmius, eli YK, Etyj ja lisäys rauhanturvasäännöstön osalta, edellyttäen että me löydämme kompromissin. Sitten siihen liittyy tietysti eduskunnan kuuleminen. Tämä on yksi laki. Huomattavasti pidempi työ on sitten valmiusjoukkopuolessa. Minun mielestäni ulkoasiainvaliokunta vastasi meille aika selkeästi, että kahteen ensimmäiseen osaan voi olla aika nopea aikataulu, mutta kolmanteen ei. Ei asiassa nyt ainakaan mitään salaliittoa ole. — Ed. Korkeaoja nyökkäilee. Tietääkseni me emme kuulu samaan hallitukseen ainakaan tällä kertaa.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Toistan saman, minkä ministeri Halonen totesi, että on aika erikoista nähdä jotakin salaisuuksia tai peittelyä aina näissä turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä. Onko niin, että me emme ole päässeet sellaisesta vanhakantaisesta ajatuksesta, että nämä olisivat jotenkin salaisia kysymyksiä tai me emme voisi käydä avointa keskustelua. Luulen, että joskus menneinä vuosikymmeninä Suomessa tilanne saattoi tällainen ollakin, mutta maailma on muuttunut ja Suomi on muuttunut ja me käymme avointa keskustelua.

On aivan selvää, että Weu:n rooli esimerkiksi on tällä hetkellä suuren pohdinnan alla. On aivan mahdollista, että sen rooli tulevaisuudessa muuttuu. Kuten jo aikaisemmin puheenvuorossani totesin, Suomen on aktiivisesti osallistuttava tähän muutosprosessiin tarkkailijana ja toisaalta EU:n jäsenenä. Selonteossa on todettu myös se, että Suomi valmistautuu käsittelemään rakentavasti unionin ja Weu:n institutionaalisten suhteiden kehittämistä. Mitään salamyhkäistä toimintaa ei tässäkään tapauksessa ole menossa.

Mitä tulee ed. Lammisen esittämään kiireeseen, jota hän on moneen otteeseen julkisuudessakin esittänyt, en tiedä, mistä tämä ajatus siitä, että olisi kiire, on syntynyt, koska kyllä esimerkiksi rauhanturvalain uudistamiskeskustelua on käyty jo vuosia, ja niin kuin täällä on tänäänkin todettu, edellinen hallitus laittoi vireille rauhanturvalain uudistamisen. Nyt se on täällä käsitelty selonteon yhteydessä kaikessa rauhassa ja perusteellisesti, ja niin kuin tänään olemme saaneet kuulla, rauhanturvalain uudistamiselle on täällä eduskunnassa hyvin suuri myötämielisyys jopa keskustan taholta, ja se on ollut minun mielestäni ehkä merkittävimpiä asioita, mitä on tämän illan aikana kuultu.

Voimme siis ryhtyä todella rauhanturvalain uudistamiseen. Kun sitä on valmisteltu jo viime hallituksen aikaan niin, että siitä on ollut jo silloin yksi versio valmiina käsittelyssä, ei kai ole mikään ihme, että valmista materiaalia uudistamista varten on olemassa jo myöskin tällä hetkellä ministeriössä. Saattaa olla, että joku tätä huomenna julkisuudessakin esittelee. Itse olen todennut, että on tärkeää saada ensin eduskunnan näkemys tähän asiaan, ja tänään on todellakin sitä kuultu.

Valmiusjoukon koulutus taas on toinen kysymys, niin kuin täällä on moneen kertaan todettu. Tällaisen valmiusjoukon kouluttaminen tosiaankin vie vuosia, jos sitä varusmieskoulutuksen yhteydessä annetaan. Se ei siis liity rauhanturvalain uudistamisprosessiin.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen totesi, että ilman rauhanturvalain jonkinlaista muutosta Suomi ei voi osallistua Bosnian rauhan turvaamiseen. Sehän on se väite, jota pitkin iltaa täällä on kuljetettu. Tämä ei ole totta. Minulla on tässä edessäni Yhdysvaltain suunnitelma, ja lähtökohta on se, ettei kysymys ole vain Bosniasta, on kysymys Makedoniasta, on kysymys Kroatiasta, on kysymys Serbiasta, jotka käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Nykyisen rauhanturvaamislain puitteissa Suomi voi jatkaa YK:n ensimmäistä ennalta ehkäisevää operaatiota Makedoniassa. Siellä muuten amerikkalaiset joukot ovat suomalaisen kenraalin komennossa. Suomi voi monilla entisen Jugoslavian alueilla perinteisen rauhanturvaamislain pohjalta harjoittaa rauhanturvatyötä.

On ongelmia sellaisilla alueilla, missä on tais-

telutoimintaa. Me totesimme jo vuonna 1993 käsitellessämme tätä ensimmäistä kertaa, että nykyistä rauhanturvaamislakia ei voida venyttää sellaiseksi, että osallistuminen suoranaiseen taistelutoimintaan, olkoonkin vain ajoittaiseen, olisi mahdollista. Eli Suomi voi olla mukana, mutta Suomi ei voi olla mukana sellaisessa operaatiossa, jota esimerkiksi Nato johtaa. Se, mitä hallitus on nyt hakemassa, on nimenomaan valtuudet osallistua Naton johtamaan rauhanturvaoperaatioon Bosniassa.

Mielestäni me voisimme tarjota paljon muuta apua. Me voimme auttaa sairaaloissa, lääkintätai rakennuskomppaniassa. Meidän on mahdollista tehdä paljon ilman rauhanturvaamislain muutosta, ilman että me otamme poliittisesti tärkeän askeleen ja sanomme, että suomalaiset voivat tulevaisuudessa olla alistettuja esimerkiksi Naton komentoon.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Illan mittaan olen tätä keskustelua kuunnellut, ja nyt taas ulkoministeri Halonen vakuutti, että tässä ei ole salajuonta eikä minkäänlaista sellaista liittoa, mikä johtaisi Weu:hun taikka Natoon. Mutta jollakin tavalla palaavat mieleen ne aikaisemmat keskustelut, mitä tässä samassa salissa on käyty. Toisaalta aikanaan markkinoitiin, että haetaan vain EU-jäsenyyttä; haetaan vain, se ei johda siihen, että siihen liitytään. Sen jälkeen tuli kysymys siitä, että jos ei nyt mennä, niin sitten ei enää koskaan voida mennä. Sitten sanottiin, että eihän EU-jäsenyys missään tapauksessa tiedä sitä, että me perustamme valmiusjoukkoja tai kriisinhallintajoukkoja. Missään tapauksessa me emme mene yhteiseen valuuttaan Emuun. Nämä kaikki pantiin ikään kuin roskana ja valheellisena puheena pois.

Jollakin tavalla ei voi välttyä tätä kuunnellessa siltä ajatukselta, että tämä johtaa Weu:hun ja tämä johtaa Natoon, mutta nyt ei vain syystä taikka toisesta täällä haluta sitä rehellisesti tunnustaa ja sanoa. Puhutaan ikään kuin peitetyillä nimillä rauhanturvalain uudistamisesta ja laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Jollakin tavalla tuntuu siltä, että voitaisiin ottaa oikeita sanoja käyttöön. Uskon ja pelkään, että kuitenkin kaikki on tiedossa, mihin tämä johtaa, mutta tällaista jonkinlaista kiireellä tullutta vesitystä tässä nyt halutaan syystä taikka toisesta pitää yllä. Se on jollakin tavalla huolestuttavaa. Aika näyttää, kuka argumentoi oikein ja kuka väärin, mutta tällainen tunnelma tästä väistämättä jää.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että puolustusministeri totesi täällä, että nyt voidaan käydä keskustelua, tässä talossa kun on niin usein tuntunut olevan toisin. Jos on yrittänyt paneutua asiaan esimerkiksi puolustusvaliokunnassa ja jos puolustusvaliokunta on päätynyt tietynlaisiin loppupäätelmiin, ne on tyrmätty, eli ei ole haluttukaan kuulla erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä. On arvioitu, että kansanedustaja on viisaampi, kun menee toisesta ovesta toiseen valiokuntaan ja kuuntelee kenties aivan samat asiantuntijat, ja sitä mielipidettä arvostetaankin huomattavasti enemmän.

Nyt kun valtioneuvosto on nähnyt tähdelliseksi, että osallistuisimme valmiusjoukkojen perustamiseen, onko ajateltu, että voisimmekin osallistua esimerkiksi Naton parlamenttien väliseen kokoukseen liitännäisjäseninä, kuten osallistuvat Baltian maat ja Venäjä? Esimerkiksi Torinossa nyt lokakuussa käsiteltiin Naton laajenemisohjelmaa, oli raportteja Venäjän tilanteesta, ihmisoikeuksista Nato-maissa, maamiinoista myös Suomen turvallisuuspolitiikan osana. Siellä me olimme tarkkailijoina sitten Georgian ym. maiden rinnalla. Eikö läsnäolo niillä foorumeilla, missä meitä lähellä olevista asioista todella keskustellaan komiteoissa ja eri maiden parlamenttien jäsenet yhdessä pohtivat asioita, ole paljon rakentavampaa yhteistyötä kuin aseilla lähteä selvittämään jälkikäteen?

Ed. T i i l i k a i n e n: Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko on mittava ja oloissamme ainutlaatuinen asiakirja kansamme turvallisuuspoliittisista perusteista. Ensimmäistä kertaa historiassamme on turvallisuuspolitiikkamme puettu doktriinin muotoon julkisesti arvosteltavaksi. Tästä johtuen asia myös puhuttaa sekä julkisesti että täällä eduskunnassa.

Selonteko jakautuu selkeästi kolmeen eri osa-alueeseen. Ensinnäkin siinä on esillä aktiivinen osallistuminen ulkopoliittisin keinoin kansainvälisten järjestöjen toimintaan Euroopan unionin, YK:n, Euroopan neuvoston ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön jäsenenä sekä tarkkailijana Länsi-Euroopan unionin ja Naton partnership for peace -toiminnassa turvallisuuden lisäämiseksi ja rauhan ylläpitämiseksi Euroopassa ja koko maailmassa. Toiseksi selonteko käsittelee itsenäiseen ja sotilaallisesti liittoutumattomaan sekä riittävään ja uskottavaan maanpuolustukseen liittyviä kysymyksiä. Kolmanneksi tulee aktiivinen osallistuminen YK:n

tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön toimeenpanemaan sotilaalliseen kriisinhallintaan siviiliväestön suojaamiseksi ja humanitaarisen avun perille saattamiseksi kriisialueilla.

Vaikuttaminen turvallisuuteen kansainvälisten järjestöjen kautta onkin selonteon parasta antia. Selonteossa laajennetaan turvallisuuspolitiikan käsitettä koskemaan myös muita osa-alueita kuin perinteistä ulko- ja puolustuspolitiikkaa valtioiden välisten ristiriitojen ratkaisemiseksi rauhanomaisin keinoin. Mukaan on, mielestäni aivan oikein, otettu maamme turvallisuutta uhkaavina uusina uhkatekijöinä pakolaisuuden lisääntyminen sekä ympäristö- ja ydinsaasteiden muodostamat uhat. Tältä osin turvallisuuspoliittinen selonteko on jäänyt mielestäni kuitenkin puolitiehen. Selonteosta puuttuvat analyysi ja toimenpiteet sellaisten uhkakuvien varalta, joissa ennalta ehkäisevä diplomaattinen toiminta on epäonnistunut, toisin sanoen sen pohdinta, miten varaudutaan kansalaisten turvallisuuden turvaamiseen pahimpien kriisiskenaarioiden toteutuessa.

Selonteossa kiinnitetään niin ikään ansaittua huomiota Venäjän integroimiseen länsimaiseen demokraattiseen kehitykseen ja Venäjän eristäytymisestä syntyvään vaaraan Suomen turvallisuuden kannalta. Tähän tähtääviä toimenpiteitä ovat Suomen tuki Venäjän Euroopan neuvoston jäsenyyttä koskevassa kysymyksessä ja selkeä ilmoitus pysyttäytyä sotilaallisesti liittoutumattomana. Varsinkin keskustelu Naton laajenemisesta itään on herättänyt Venäjällä suurta levottomuutta. Suomen tuleekin aina ottaa huomioon oma geopoliittinen sijaintinsa suurvallan naapurina. Tässä suhteessa sanonta "nukkuvaa karhua ei pidä ärsyttää" pitää paikkansa varsinkin Suomen kohdalla. Asiaa ei pidä kuitenkaan ymmärtää omien kansallisten etujen laiminlyömisenä tai suoranaisena nöyristelynä.

Kansalaisen kokemaan turvallisuuteen vaikuttaa myöskin se, miten turvalliseksi hän itse tuntee olonsa omassa maassaan jokapäiväisessä toiminnassaan. Tältä osin jäin kaipaamaan turvallisuuspolitiikan käsitteen laajentamista koskemaan myös Euroopan unionin kolmatta pilaria: sisäistä turvallisuutta. Jo nyt on merkkejä siitä, miten vapautuva kansainvälinen ihmisten ja tavaroiden liikkuminen yli rajojen tuo väistämättä mukanaan myös suoranaista uhkaa kansalaisten turvallisuudelle, kuten kansainvälinen rikollisuus ja terrorismi, joiden torjunnassa poliisi- ja pelastustoimilla sekä niiden elinten kansainvälisellä yhteistyöllä on kansalaisten turvallisuuden kannalta ratkaiseva merkitys. Asiassa tulisikin mielestäni edetä samassa tahdissa ns. Schengenin sopimuksen neuvottelujen kanssa, joiden päämääränä on tarkastukseton ja passivapaa liikkuminen Euroopan unionin sisällä maasta toiseen. Rajalla tapahtuvista tavaroiden rtarkastuksista on jo Euroopan unionin sisällä luovuttu.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin oli Suomen kannalta kiistatta myös turvallisuuspoliittinen ratkaisu, joka helpottaa maanpuolustukseen kohdistuvaa painetta. Huolimatta itsenäisestä puolustuksestaan Euroopan unionin jäsenenä Suomi on osallisena yhteiseurooppalaisessa turvallisuusjärjestelmässä, jonka ei-sotilaalliset ns. pehmeät keinovalikoimat ja voima moninkertaisesti ylittävät Suomen omat resurssit. Se ei kuitenkaan poista sitä tosiseikkaa, että viime kädessä kansalaisten ulkoinen ja sisäinen turvallisuus on omissa käsissämme, ja silloin on useimmiten kyseessä epätoivottavan kriisivaihtoehdon toteutuminen, jossa joudutaan sotilaallisen maanpuolustuksen alueelle.

Maanpuolustuksen osalta selonteko toteaa päämääräksi uskottavan, itsenäisen ja liittoutumattoman puolustuksen. Johdonmukaisena seurauksena ja jatkona turvallisuuspoliittiselle selonteolle muuttuneessa maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa kaksijakoinen suurvaltapolitiikka on lakannut olemassa toisen suurvaltaryhmittymän hajottua ja sen seurauksena uusien valtarakenteiden etsiessä vakiintuneita muotoja epävarmoissa oloissa, olisikin arvioida uudelleen erilaisten uhkakuvien valossa myös puolustusvoimien tehtävät ja organisaatio riittävän maanpuolustuskyvyn toteamiseksi. Edellisestä parlamentaarisesta arviosta on kulunut jo yli kymmenen vuotta, ja maailmantilanne myös lähialueillamme on täysin muuttunut sen jälkeen.

Selonteosta käyty keskustelu on valitettavasti keskittynyt siinä ehdotettuun laajennettuun rauhanturvaamiseen kykenevän kriisinhallintajoukon perustamiseen ja sen ympärillä käytävään keskusteluun. Omalta kohdaltani totesin jo selonteon lähetekeskustelussa pitämässäni ryhmäpuheenvuorossa olevani joukon perustamisen kannalla ja sen vahventavan myös Suomen puolustusta muun muassa joukkojen suojautumiseen ja pimeänäköön perustuvan varustuksen sekä paremman koulutuksen osalta. Kansainvälisen yhteisön jäsenenä myös meidän tulee mielestäni kantaa vastuumme selonteossa esitettyjen ihmisoikeuksien turvaamisessa myös kriisialueilla.

Valitettavasti en puolustusvaliokunnan jäsenenä aiemmasta virastani johtuvien Estonia-onnettomuuteen liittyvien sitoumusteni vuoksi voinut olla läsnä asian ratkaisevassa käsittelyssä puolustusvaliokunnassa. Voin yhtyä puolustusvaliokunnan näkemykseen ja huoleen siitä, että laajennettu kriisinhallinta ei saa vaarantaa perinteistä rauhanturvatoimintaa, jota edelleen tarvitaan, kun sotivien osapuolten välille on saatu aikaan rauha ja olot eivät ole ehtineet vakiintua.

Myös valiokunnan huoli siitä, että kriisinhallintajoukkojen perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset vaarantaisivat maanpuolustuksen muut tarpeet, on mielestäni oikeutettu. Niin ikään kriisinhallintajoukon sekä kansalliset että kansainväliset johtosuhteet kaipaavat selvitystä. Monien huippuasiantuntijoidenkin lausunnot ovat johtosuhteiden kohdalla olleet ristiriitaisia tai epämääräisiä. Pelkoa on herättänyt myös se, että laajennetun kriisinhallinnan joukot voisivat joutua toimimaan rauhaanpakottamisessa. Mielestäni pelko on kuitenkin turha, sillä selonteossa se mahdollisuus on rajattu pois säilyttämällä Suomella oma päätösvalta osallistumisesta kussakin tapauksessa erikseen ja rajaamalla tehtävä koskemaan vain humanitaarista apua. Toisaalta raja rauhaanpakottamisen ja rauhanturvaamisen välillä on vaikea määrittää, mutta voidaan kysyä, onko se edes tarpeen, sillä osallistuuhan Suomi jo nyt yhtenä YK:n päättäjänä ei-sotilaalliseen rauhaanpakottamiseen muun muassa taloudellisin pakottein.

Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko on perustavaa laatua oleva asiakirja, jossa turvallisuus-käsite laajennetaan perinteisestä turvallisuuspolitiikasta käsittämään myös muita kuin valtioiden välisiä uhkia. Selonteko muodostaakin hyvän pohjan kansalaisten turvallisuuteen vaikuttavien sekä sotilaallisten että ei-sotilaallisten uhkien entistä yksityiskohtaisempaan analysoimiseen turvallisuuspolitiikan edelleen kehittämiseksi. Ilahduttavaa selonteossa on myös sen avoimuus ja siitä aiheutuva monipuolinen keskustelu.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! Tätä joukkoasiaa on minullakin. Eli itse kuulun demariryhmässä siihen joukkoon, joka on suhtautunut valmiusjoukkoasiaan hyvin kriittisesti. Haluan tässä puheenvuorossa esittää muutamia perusteluja, miksi näin.

Valitettavasti myös minun täytyy sanoa, että kuulun siihen joukkoon, joka ihmettelee, mikä ihmeen kiire tällä asialla on. Ihan alusta asti, kun julkinen keskustelu valmiusjoukkoasiasta lähti käyntiin, ihmettelin sitä valtavaa hoppua, millä koko poliittinen eliitti oli ajamassa asiaa kuin käärmettä piippuun. Ihmettelin, mikä taho loppujen lopuksi edellytti meiltä Suomelta sitä, että me juuri nyt kovalla kiireellä, kuten täällä on todettu, nämä joukot perustaisimme. Siitä huolimatta, että ministeri Halonen täällä äsken totesi, että maailma muuttuu nopeasti ja meidän täytyy voida nopeasti reagoida muutoksiin, haluaisin sanoa, että mielestäni myös meillä on oikeus perehtyä asiaan, analysoida sitä ja laatia tarvittavia mietintöjä ja muistioita asiasta. Nämä mietinnöt ja muistiot nyt ovat vähän negatiivisia sanoja, koska ne tässä talossa ennenkin ovat olleet vähän ristiriitaisia.

Mielestäni itse asiassa on olemassa hyvin monta syytä, miksi joukkojen perustamista voidaan kritisoida. Yksi asia, mikä omaan ajatteluuni on hyvin paljon vaikuttanut, on taloudelliset syyt. Mielestäni tämä kysymys on hyvin periaatteellinen. Minä en voi käsittää, miksi näinä hurjina sosiaalisten tulonsiirtojen leikkauksien aikoina löytyy kumman helposti useita satoja miljoonia rahaa asiaan, joka on tällainen sotilaallinen tai ns. kova juttu. Minun mielestäni tässä yhteiskunnassa nykyisin liian helposti löytyy varoja ja rahoja kaikkiin koviin asioihin ja sitten sosiaaliset, hieman pehmeämmät asiat jäävät hieman vähemmälle.

On tietenkin kovin hieno asia, jos me olemme huolissamme maamme ulkoisesta turvallisuudesta, tällaisista sotilaallisista asioista, miksi niitä nyt halutaan nimittää, mutta tavallaan minä haluaisin itse laajentaa turvallisuus-käsitettä myös sosiaaliseen turvallisuuteen. Koska tässä on nyt turvallisuuspolitiikasta puhuttu, niin mielestäni joskus voitaisiin keskustella myös siitä, mikä on ihmisen sosiaalinen turvallisuus tällä hetkellä laman, säästöjen ja leikkauksien aikana. Voi olla, että useasti, jos on tehty heikennyksiä tiettyihin asioihin, leikattu sosiaaliturvaa ja muuta, jos niihin olisi tarvittu muutama sata miljoonaa, mitä nämä valmiusjoukot nyt tulevat maksamaan, niin sitä rahaa ei ole kyllä kovin helposti yhtäkkiä löytynytkään.

Valmiusjoukkoasiassa on hyvin pitkään puhuttu uskottavuus-käsitteestä. Minun mielestäni aika monet asiat, joita valmiusjoukkojen puolustajat ja ajajat ovat esittäneet, eivät ole kuitenkaan olleet kovin uskottavia.

Ensinnäkin on esitetty väite ja vaatimus siitä, että tarvittavat varat, joita valmiusjoukkoihin tarvitaan, löytyvät puolustusbudjetin sisältä. Si-

nänsä asia on ok. Jos joukot perustetaan ja rahat löytyvät, totta kai niiden on löydyttävä puolustusbudjetin sisältä. Mutta käytännössä ensimmäinen asia ja kysymys, joka minulle heräsi mieleen, oli se, että okei, onko meillä todellakin puolustusbudjetissa niin paljon löysää, olemmeko me siis jo vuosia budjetoineet puolustusvoimille satoja miljoonia ylimääräistä rahaa, että nyt me voimme käyttää ne valmiusjoukkojen perustamiseen. Samaan aikaan kuitenkin julkisuudessa on juttua siitä, että Suomella ei tunnu olevan rahaa edes kertausharjoituksiin. Eli tämä asia ei ole tuntunut kovin uskottavalta. Itselleni ainakin on herännyt vähän sellainen ajatus, mahtavatko lopulta ne tarvittavat varat sittenkin löytyä ihan jostakin muualta kuin puolustusbudjetista. Kysymys kuuluu: Missäköhän ne varat loppujen lopuksi lymyilevät?

Toinen asia, mikä minua henkilökohtaisesti ainakin on hyvin paljon ärsyttänyt, on se, että oikeastaan jopa kilpaa on huudettu siitä, että meidän kansainvälinen uskottavuutemme kärsii, mikäli me emme perusta näitä valmiusjoukkoja. Jotenkin tuntuu, että voisi kysyä, miksi me emme täällä Suomessa ole yhtä huolissamme kansainvälisen uskottavuutemme kärsimisestä silloin, kun puhutaan esimerkiksi kehitysyhteistyömäärärahoista. Näissä määrärahoissa olemme olleet jo useita vuosia hyvin paljon tavoitteesta jäljessä ja alaspäin on menty. Tällöin me emme puhu mitään kansainvälisestä uskottavuudestamme, mutta valmiusjoukkoasioissa kyllä ollaan hyvin huolissaan tästä asiasta. Tulee siis mieleen, että me viime kädessä itse määrittelemme sen, milloin olemme kansainvälisesti uskottavia ja milloin emme. Vaikuttaa joskus siltä.

Näiden kaikkien kysymysten valossa minä itse meidän ryhmässämme ehdotin kompromissia. Se kompromissi oli suurin piirtein sen sisältöinen, että miksi emme voisi nyt ikään kuin pistää asiaa hyllylle ja todeta, että maailma muuttuu, ja voi olla ehkä joskus tulevaisuudessa niin, että me tarvitsemme jonkinlaisen valmiusjoukon. Sitten voisimme todeta, että tässä taloudellisessa tilanteessa kustannuksiltaan hyvinkin epäselvä hanke voidaan toteuttaa ehkä myöhemmin, mutta missään tapauksessa tällä hetkellä se ei ole tarkoituksenmukaista. Asiaan voitaisiin palata hyvinkin muutamien vuosien kuluttua, mikäli se silloin näyttäisi tarpeelliselta, ja tietenkin silloin perinpohjaisten selvitysten ja analyysien kautta, jotka tässä vaiheessa ovat hyvinkin puuttuneet. Mutta jostain kumman syystä tämä kompromissi ei saanut ryhmässämme kovin laajaa kannatusta.

Kun täällä äsken puhuttiin siitä, että huomenna aamu-tv:ssä esitellään jo tulevan lakiesityksen sisältö, siitä minulle tuli mieleen yksi juttu, jota en nyt kerta kaikkiaan malta olla kommentoimatta. Nimittäin eilinen Ilta-Sanomien juttu, joka käsitteli jostain salaperäisestä lähteestä ilmestynyttä muistiota. Siitä haluaisin sanoa ihan muutaman sanan esimerkinomaisesti.

Ensinnäkin haluan sanoa, etten tietenkään suhtaudu kyseiseen uutiseen ehdottomana totuutena, mutta mielestäni se kuvaa hyvin sitä tiettyä epäselvyyttä, mitä koko joukkoasiaan on kuluneina aikoina sisältynyt. Täytyy sanoa, että sen verran minäkin olen ollut mukana jo politiikassa, että tiedän, että silloin tällöin tämäntapaisia muistioita voi putkahdella julkisuuteen ihan tiettyinä aikoina ja hyvinkin tarkoituksellisesti. Siitä huolimatta olen ollut myös sen verran politiikassa mukana, että tiedän, että joskus tietyillä salaisesti valmistetuilla muistiolla, mikäli ne nyt ylipäätään olemassa ovat, on usein, liiankin usein ehkä, taipumusta käydä jopa toteen ainakin suurimmilta osin. Nämä ovat muuten juuri niitä muistioita, joista päättäjät eivät ikinä silloin tiedä mitään, kun ne asiasta päättävät.

Minä en nyt halua ottaa kantaa siihen, kummanko kaltainen kyseinen paperi on, mutta haluan ihan pelottavana esimerkkinä todeta, että siihen sisältyvät monet asiat maksavat hyvin paljon rahaa. Tätä minä koko tämän joukkohankkeen osaltakin pelkään, että kun me sen nyt päätämme suuressa viisaudessa perustaa, aina löytyy joitain uusia siihen liittyviä asioita, joita haluamme vieläkin tehdä, ja rahaa palaa entistä enemmän.

No, täytyy sanoa, että enhän minä nyt tiedä päättäjänä, onko tällainen muistio ylipäätään olemassa vai eikö sitä ole. Joskus tuntuu siltä, että päättäjänä olisi ihan mukava tietää, onko se vai ei. Mutta tässä vaiheessa totean, että se siitä muistiosta. (Ed. Aittoniemi: Täytyy vain herätä aikaisin ja katsella aamu-tv:tä!) — Näin kauan ed. Aittoniemi oli huutelematta. Minä nimittäin eilen totesin, että jos ed. Aittoniemi taas kerran huutaa puheeni väliin, minä sanon, että olkaa hiljaa tai tilaan teille sinkkiarkun.

P u h e m i e s (koputtaa): Puhemies hoitaa järjestyksen!

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Jo kauan on puhuttu poliitikoille, että pitäisi puhua arvoista, arvokeskusteluista ja priorisoida hankkeita. Omalta osaltani olen itse alkanut priorisoida eri

hankkeita viimeistään tässä vaiheessa. Olen ollut tähän mennessä tässä talossa hyväksymässä hyvinkin hurjia leikkauksia. Olen oikeastaan voinut tehdä sen ihan sen vuoksi, että mielestäni työllisyyden hoito saattaa silloin tällöin edellyttää kiperiä ratkaisuja, mutta henkilökohtaisesti kärsivällisyyteni raja kulkee jossakin. Oikeastaan tässä asiassa se on tullut vastaan. Siksi totean, että asia, joka koskee valmiusjoukkoja, on sellainen, jota en voi tässä vaiheessa kannattaa. Siltä osin en kannata myöskään turvallisuuspoliittista selontekoa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viitasta voi onnitella erittäin monipuolisesta ja pirteästä puheenvuorosta. Itse haluaisin yhtyä ed. Viitasen ajatukseen sosiaalisesta turvallisuudesta, joka on myös Suomessa luonnollisesti heikentynyt muun muassa niiden sosiaaliturvaleikkausten vuoksi, joita olemme tehneet kuuden kuukauden aikana. Niitä on todella tehty työllisyyden vuoksi, se on ollut meidän motiivimme, ei sen takia, että me leikkaisimme ja sitten samaan aikaan valmistautuisimme siihen, että esimerkiksi puolustusbudjetin raameja väljennetään, luodaan uusia menoautomaatteja, joita voivat olla ja ovat esimerkiksi tällaiset uudet joukot. Siinä mielessä turvallisuusasia kääntyy meitä vastaan, jos me heikennämme toisaalta sosiaalista turvallisuutta ja toisaalta sitten sen meidän motiivimme tilalle, jonka piti alunpitäen olla hyvä, löytyy jokin muu syy, joka ei olekaan moraalisesti yhtä kestävä, eli leikataan sosiaaliturvaa ja perustetaan uusi meno, joka on tässä tapauksessa tällainen uusi joukko-osasto.

Näen tämän tilanteen hyvin problemaattisena niin kuin ed. Viitanen.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Viitanenkin viittasi siihen, että rauhanturvalain sisältö saattaa olla keskusteluissa huomenaamulla. En todellakaan tiedä, mistä ohjelmasta siinä on kysymys tai mistä esittelystä, mutta luultavasti kysymys on niistä samoista asioista, joista täällä koko ilta keskusteltu, eli siitä, millä tavoin rauhanturvalakia voitaisiin muuttaa koskien laajennettua rauhanturvatoimintaa ja muun muassa sitä, että Suomi ei osallistuisi rauhaanpakottamiseen, mikä pitäisi näissä pykälissä selkeästi todeta. Samaten uudessa laissa määriteltäisiin se, minkälaiseen toimintaan Suomi voisi osallistua siinä suhteessa, onko kysymyksessä YK:n ja Etyj:n hyväksymä operaatio vai pelkästään näiden johtama operaatio jne. Eli ne samat asiat, jotka täällä ovat periaatteellisessa keskustelussa tänään olleet ja joihin oikeastaan kaikkiin on tullut täällä hyvin myönteinen kanta.

Toistan sen, jonka sanoin jo aikaisemmin, että minun mielestäni se on tämän illan keskustelun myönteisin lopputulos, että rauhanturvalain uudistamiselle annetaan täällä vihreää valoa.

Sitten ed. Viitaselle haluaisin todeta sen, että puolustusvoimilla ei ole löysää rahaa. Kysymys on siitä, että asevelvollisten koulutuksen yhteydessä annettaisiin uudenlaista tehostettua koulutusta, hankittaisiin mahdollisesti varusteita, joita tällainen valmiusjoukko tarvitsisi, ja kaikki tapahtuisi niitten suunnitelmien ja niitten kehysten puitteissa, jotka puolustusvoimilla muutenkin on käytettävissä. Siis olisi kysymys lähinnä käytettävissä olevien varojen toisenlaisesta suuntaamisesta eikä siitä, että rahaa olisi jossakin liikaa. Päinvastoin, hyvin tiukka on puolustushallinnon budjetti, niin kuin kaikkien muidenkin hallinnonalojen budjetti, niin kuin hyvin täällä kaikki tietävät.

Sitten vielä, puhemies, muistiosta, johon ed. Viitanen viittasi. Mitään virallisesti valmisteltua muistiota, johon sisältyisivät sellaiset seikat, jotka lehdessä mainittiin, ei ole olemassa. Joku on saattanut pohdiskella tämän tapaisia asioita, mutta ne ovat kyllä yksityisiä pohdiskeluja. Olen samaa mieltä kuin ed. Viitanen siitä, että niissä ehdotuksissa oli sellaisia asioita, jotka maksaisivat paljon. Ehkä kaikkein erikoisin ehdotus oli se, että tällaiseen rauhanturvatehtävään sitoutuvalle henkilölle maksettaisiin puolet kuukausipalkasta sinä aikana, kun hän odottaa operaatioon lähtemistä tai tehtävään määräämistä. Minun mielestäni sellainen ajatus on mahdoton eikä sovi mitenkään käytettävissä olevien varojen puitteisiin. Siinä oli monta muutakin sellaista esitystä, joista ei ole millään tavalla keskusteltu puolustusministeriössä.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on tullut esille monta peruskysymystä, joihin voi yhtyä. Ensinnäkin se, että ulkopolitiikka on Suomen kannalta niin tärkeä, että siitä päättäminen edellyttäisi konsensusta, tai sitten se, että geopolitiikka, Suomen maantieteellinen asema, ulkopoliittinen jatkuvuus, historialliset kokemukset sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan tasapainoinen suhtautuminen eri suuntiin otettaisiin huomioon.

Korostan, että nämä kaikki periaatteet ovat melko hyvin, lähes erinomaisesti, toteutuneet Suomen sodanjälkeisessä ulkopolitiikassa, josta

nähdäkseni on voitu päättää melko hyvin konsensuksella. Siitähän aika ajoin on esiintynyt erillistä ääneenajattelua, erimielisyyttä, rivistä poikkeamista, mutta ne eivät ole olleet merkittäviä. Joskus Junnila — Georg C. Ehrnrooth -linja oli Urho Kekkosen politiikkaa vastaan aivan samoin kuin sosialidemokraattien nuoret leijonat ns. uuden ulkopolitiikan linjalla tai Eec-sopimuksen solmimisen aikaan.

Saman tyyppistä keskustelua käytiin myös Suomen EU-jäsenyyden hakemisen aikana. Kun jäsenyyden hakeminen liittyi tähän murrosaikaan, jossa Neuvostoliitto sortui, koko itäblokki hajosi, tässä yhteydessä on ollut epäileviä ja erilaisia puheenvuoroja.

Sen sijaan en pääministerin tavoin voi — tai ei se tainnut olla pääministerin, mutta oliko se ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan puheenvuorossa konsensuksen tavoite siltä osin, että keskustaa nyt yritettäisiin syyttää konsensuksen puutteesta, jos me arvostelemme ja olemme eri mieltä valmiusjoukkokysymyksestä. Siinä on täysi syy olla toista mieltä.

Todella ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on varsin hyvä ja liittyessään tähän murrosaikaan paaluttaa mielestäni erittäin hyvin kaikilta esille ottamiltani näkökohdilta Suomen tulevaisuuden linjaa. Kun on sanottu, että tilanne tältä osin on epävarma, kun tilanne ulkopuolella muuttuu, mielestäni se, mitä tässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa on sanottu, antaa meille osviittaa varsin pitkälle ja on varsin hyvä pohja.

Kun mainitsin tietyn epävarmuuden EU-jäsenyyden hakemisen aikana, niin on syytä todeta, että monet senaikaisen hallituksen ministerit, merkittävilläkin paikoilla olevat, ja suorastaan oppositiopuolueiden johtajat olivat kyllä hyvin epäileviä siitä, miten Suomi pystyy aikaisempaan linjaan tämän jatkuvuuden rakentamaan. Käytettiin puheenvuoroja, että puolueettomuutta ei pidä mainita, siitä pitää olla hiljaa, sillä ei pidä elämöidä tai että nyt ollaan valitsemassa täysin uutta linjaa, kun integroidumme Eurooppaan. Nämä puheenvuorot olisi syytä muistaa ainakin siltä osin, jos nyt yritetään joitakin ulkopolitiikassa opettaa.

Kyllähän se oli aika paljon keskustan ja silloisen ulkoministerin Paavo Väyrysen varassa ehkä, viimeisenä lukkona tietysti tasavallan presidentti Koivisto, kun tämä uusi ulkopoliittinen doktriini, puolueettomuuspolitiikan jatko, liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus, tuli hyväksytyksi. Muistan monta kertaa ulkoasiainvaliokunnan tilaisuudessa, kun hymyillen muutamat johtavat poliitikot katselivat toisiinsa, kun uskallettiin puhua tästä uudesta asetelmasta.

Todella tämä selonteko on varsin hyvä, ja ne merkittävimmät puheenvuorot, joita täällä on käytetty, ovat suorastaan vakuuttaneet siitä, että tämä jatkuvuus ja Suomen linja on todella hyvä. Kun katsoo viimeistä vuotta, puoltatoista kahta vuotta Suomen esiintymistä ulkopoliittisilla areenoilla ja kansainvälisissä tilaisuuksissa, jää vähän epäilys, että ei kai tämä ole pelkästään asiakirja kotikäyttöön ja että tästä puhutaan vain täällä kotiareenoilla ja esiinnytään kansainvälisillä areenoilla toisin. Ei tarvitse ottaa kuin muutamia europarlamentaarikkoja ja ehkä historiaa pari vuotta taaksepäin, kuinka eri tavalla saattoivat johtavat suomalaiset poliitikot ulkomailla esiintyä. Nyt toivoisi, että tästä muodostuisi, ei sellainen opinkappale negatiivisessa mielessä, niin kuin jotkut halusivat aikaisemmin ymmärtää meidän linjamme Neuvostoliiton ollessa vielä, kun se oli kirjoitettu aivan pilkulleen ja sanoilleen, vaan tämän linjan pohjalta.

Kun pari vuotta sitten EU-jäsenyyskeskustelua käytiin, tosiaan puolueettomuus siinä määritelmässä, kuin se nytkin on, ei ollut kovin suuressa huudossa. Meitä opetettiin täällä Suomenkin puolelta, saati sitten Keski-Euroopasta, minkälaista ulkopolitiikkaa Suomen pitäisi hoitaa tai miten Suomen pitäisi ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan esiintyä. Kun me puhuimme puolueettomuudesta, meille hyvin usein sanottiin, että ei sillä lailla voi käyttäytyä. Kun sanotaan "puolueeton", kysytään, minkä suhteen. Näin ajatellaan Keski-Euroopassa. Minusta meillä on täysi syy esittää heille vastakysymys, kun me puolustamme liittoutumattomuuttamme, että jos me liittoudumme, niin ketä vastaan me sitten liittoudumme.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa peruslinjoista on oltu lähes täysin yksimielisiä. Puutun puheeni loppupuolella sitten vähän valmiusjoukkokysymykseen, josta erimielisyydet ovat tulleet, lähinnä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon erilinjaisuuksista tai uusista painotuksista, joista on haluttu tuoda joitakin lisälähtökohtia. Korostaisin kuitenkin, että kaikkein tärkein lähtökohta ainakin Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa strategiassa on se, että me turvaamme kansallisen etumme, me turvaamme Suomen kansalaisen perusturvallisuuden jne.

Siitä, pitäisikö tässä olla enemmän kansainvälistä näkökulmaa, kriisinhallintaa, pitäisikö meidän olla ärhäkämpiä ottamaan kantaa kaukai-

siin asioihin, voitaisiin käydä erillinen keskustelu, pitäisikö meidän olla oppimestari kaukana meidän kulttuuristamme, rajoiltamme, sellaisissa asioissa, joista me emme kuitenkaan täällä täysin ymmärrä tai jotka asetelmat jäävät meillä vajavaisiksi.

Tärkeä asia tässä Suomen doktriinissa on se, miten se ymmärretään naapurimaissamme. Tähän liittyy myös blokkirajan vieminen itään. Totta kai se on hyvin delikaatti kysymys, ja on kunnioitettava tietysti jokaisen valtion omia toiveita, omaa päätöksentekoa, miten se turvallisuuspolitiikkansa haluaisi rakentaa, mutta minusta Suomen esimerkkiä voi täydestä syystä näyttää tai kertoa Suomen valinnasta muillekin.

Kun me valitsemme tämän, niin emme ole eristämässä Venäjää, emme ole uhkaamassa sitä millään tavalla. Oikeastaan Naton päätös olla näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa laajentumatta on varmaan omiaan parantamaan keskustelua Keski- ja Itä-Euroopassa turvallisuuspoliittisista lähtökohdista. Mielestäni siellä on ymmärretty jonkin verran väärin, minkä turvan mikin osa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa antaa. Ei sotilaallinen sateenvarjo ja liittoutumattomuus parasta turvaa anna. Kyllä paras turva tulee integraatiosta, yhteistyöstä, yhteisistä eduista, sillä että yhteiset edut nivoutuvat yhteen, kanssakäymisestä ja kulttuurien vuorovaikutuksesta. Siitä varmasti tulee suurempi osa turvallisuutta kuin välittömästä sotilaallisesta sateenvarjosta, varsinkin jos sitä väärin käytetään.

On varmasti myös näin, että blokit, liittoutumat toimivat selvästi enemmän blokkien keskustan, niiden ytimen ehdoilla kuin periferioiden ehdoilla. Kyllä haittavaikutukset liittoutumisesta, kun niitä joka tapauksessa jonkin verran on tuleva, tulevat periferia-alueille, reuna-alueille, raja-alueille ja edut tulevat nimenomaan blokkien ydinalueille.

Siltäkin osin, mitä Suomen turvallisuuteen tulee, on tunnustettava, että tämä sama näkökohta toteutuu myös Suomen osalta. Kyllä laajasti ymmärretään ja haluan tunnustaa sen tosiasian, että Suomen integraatioratkaisu on omiaan lisäämään Suomen turvallisuutta, kun ymmärretään, että Suomi kuuluu rauhan alueeseen, Suomi kuuluu läntiseen yhteistyöhön riippumatta siitä, ettemme olisi liittoutuneet.

Arvoisa puhemies! Sitten siirryn valmiusjoukkokeskusteluun. Täällä on hallituksen taholta monesti arvosteltu valmiusjoukon arvosteluja siitä, että keskustelu olisi jotenkin vainoharhaista tai että epäilisimme olevan jonkin salaliittoteorian, joka olisi tätä kautta toteutumassa. Minusta tämä vastaus on täysin pätemätön eikä anna arvoa keskustelun tasolle eikä asian tärkeydelle. Kyllä epäilyt tästä ratkaisusta ja keskustelun nouseminen asiasta on pantava aivan hallituksen esityksen piikkiin. Yksi perussyy tällaisen keskustelun nousemiseen on se, että hallitus perustellessaan valmiusjoukkoja käyttää aivan toisia perusteita, kuin varsinainen valmiusjoukkojen perustaminen vaatisi.

Kun asiaa vähän pelkistää, hallituksella voisi ymmärtää olevan kaksi tavoitetta valmiusjoukolle. Ensimmäinen tavoite, josta ollaan keskustelevinaan, on se, että Suomen mandaattia rauhanturvaamisen osaamisessa pitäisi laajentaa. Tähän keskusteluun ei ole kunnolla päästy. Toinen tavoite näyttäisi olevan se, että hallitus haluaisi, että Suomen rauhanturvalakia muutettaisiin sillä tavalla, että rauhanturvakoulutus, rauhanturvajoukkojen varustaminen ja rauhanturvatoiminnan kehittäminen voitaisiin tehdä osana Suomen puolustusvoimia ja että samalla tämä työ ja satsaus olisi suoraan Suomen puolustusvoimien eduksi ja hyväksi tehty työ.

Minusta nämä kaksi asiaa ovat ihan eri asioita. Ainakin minä käsittäisin, että keskustalla ei ole mitään syytä olla vastustamassa sitä, että rauhanturvakoulutusta voitaisiin tehdä, niin kuin meille on sanottu, että se on taloudellisempaa, käytännöllisempää ja oikein osana varusmieskoulutusta ja pitkällä tähtäimellä siitä tulisi osaava joukko tai että joukot voitaisiin varustaa ja myös jatkokouluttaa paremmin.

Tällainen on varmasti aivan hyvä tavoite. Siltä osin mielestäni rauhanturvalakia voi muuttaa ja ehkä pitääkin muuttaa silloin, kun tarvitaan rakenteellisia muutoksia ja rahat on käytettävä hyödyllisemmin ja samalla Suomen rauhanturvapanos voisi parantua. Mutta tämä ei mielestäni edellytä ollenkaan rauhanturvamandaatin muuttamista. Se on aivan eri asia. Joukot voivat olla koulutettuja ja paremmin varustettuja osallistuessaan myös perinteiseen rauhanturvatoimintaan.

Salaliittoepäilyä, vainoharhaisuutta tai kritiikkiä osaltaan on nostamassa koko integraation ympärillä tapahtunut kehitys, johon esimerkiksi ed. Hannu Takkula juuri viittasi. Valmiusjoukkokeskustelu, jota yritettiin pimittää EU-jäsenyyskeskustelun aikana, kun se sitten hyvin dramaattisesti tuotiin esiin ja siinä erilaisiksi valehtelijoiksi ja vuotajiksi eri ihmisiä syytettiin, osoitti hyvin sen, että ainakin sillä hetkellä niil-

lä, jotka jäsenyyttä ajoivat, oli ketunhäntä kainalossa. Paremminkin salaliittoa ja vainoharhaisuutta oli toisella puolen, kun asiaa ei uskallettu eikä haluttu silloin selvästi tuoda esille, että heidän mielestään meille tulee tällainen kansainvälinen velvoite EU-jäsenyydessä. (Eduskunnasta: Onko nyt vainoharhaisuutta?) — Yritän tehdä asetelman selväksi, ettei ole vainoharhaisuutta, jos lähihistoria integraatiokäsittelyssä on ollut tätä.

Aivan sama kysymys oli EU-jäsenyydestä päättämisessä. Kyllähän meitä opetettiin niin, kuinka kansa sen päättää ja kuinka perustuslakia noudatetaan. Kun perustuslain kiertämiseksi tehtiin sellainen rakennelma, että meillä on eduskuntakäsittely ja kansanäänestys toisistaan riippumattomina, eduskunnassa oli hirmuinen painostus siihen, että kun kansanäänestyksessä on tullut sellainen ja sellainen tulos, eduskunta ei voi muulla tavalla käyttäytyä.

Minusta asiassa on aivan samoja piirteitä tällä kertaa, että päätös a:sta seuraa päätös b, vaikka nimenomaan perustelu sille, että rimaa hipoen voitiin EU-jäsenyydestä päättää kansanäänestyksen jälkeen eduskunnassa yksinkertaisessa käsittelyssä, oli se, että meillä oli kansanäänestys ja eduskuntakäsittely toisistaan riippumatta, mutta erittäin kovaa painostusta siinä käytettiin ja perustuslakia tulkittiin sillä hetkellä erittäin uudella tavalla vapaamuotoisesti. Tästähän on aivan selvänä osoituksena esimerkiksi oikeusministeri Niinistön puheenvuoro viime viikolla, että asiassa tehtiin perustuslakiin jopa Emun mentävä aukko. Siitäkin voidaan olla erimielisiä.

Oikeastaan, kun valmiusjoukkokeskustelu käynnistyi, tässä on myös esimerkki siitä, pitävätkö suomalaiset puoliaan kansainvälisillä areenoilla. Kun valmiusjoukko- ja rauhaanpakottamisasia oli ensimmäisiä kertoja eduskunnassa ainakin ryhmien käsiteltävänä, sehän oikeastaan lähti vasta valitun YK:n pääsihteerin Boutros Boutros Ghalin ehdotuksesta, kun hän halusi uusia kannuksia ja näki Jugoslavian tilanteen mahdottomana ja halusi käyttää siellä enemmän voimaa ja kehitti termin rauhaanpakottaminen.

Sittenhän eri tahoilla ainakin Suomen poliittisessa järjestelmässä kysyttiin, olisiko Suomen eduskunta valmis muuttamaan rauhanturvalakia niin, että rauhaanpakottaminen olisi mahdollista. Keskustan eduskuntaryhmä sen torjui. Itse muistan, että se kävi ryhmässä aivan yleiskeskustelussakin kaksi kolme kertaa ja pienemmissä työryhmissä itse olin ulkoasiainvaliokunnan jäsenkeskustelussa usean kerran. Me totesimme yksiselitteisesti, että se ei sovi meidän voimavaroillemme eikä meidän perinteellemme eikä se ole hyvä asia.

Sittenhän keskustelua on viety eteenpäin, ja esimerkiksi YK:n pääsihteeri viimeisessä Peace Agendassa on ottanut erittäin paljon takaisinpäin ja on perunut koko rauhaanpakottamisterminsä ja alkaa käyttää erilaista terminologiaa. Kuitenkin voi keskusteluun sanoa sen, että mitään uutta ei ole tullut muuta kuin perääntymistä aikaisemmasta.

Rauhaanpakottaminen alkoi ehkä siinä vaiheessa, kun Somalia-operaatio näytti onnistuvan, ja jälkikäteen on arvioitu Jugoslavian kehitystä, että jos tietyssä vaiheessa olisi tarpeeksi käytetty voimia, oltaisiin nyt paremmassa tilanteessa. Minusta jälkiviisaita ei ole kovin hedelmällistä uskoa. Arviot on paljolti tehty omien sanotaanko huonojen saavutusten peittämiseksi ja tilanteen vaikeus huomioon ottaen. Ei vieläkään ole näköpiirissä mitään sellaista selkeää määritelmää, mihin kohtaan tämä määritelmä perinteisestä rauhanturvaamistoiminnasta kriisinhallintaan rauhaanpakottamisen suuntaan pysähtyisi.

Itse asiassa termi laajennettu rauhanturvaaminen on jo harhaanjohtava, kun ei kukaan sano, mihin asti se on laajennettu. Kun sitä kysytään, sitten käytetään sellaisia termejä kuin itsepuolustus ja humanitaarinen apu, jotka itse asiassa sisältyvät ihan selkeästi perinteiseenkin rauhanturvaamiseen.

Kun yksi peruste on se, että Suomi ei voi esiintyä kansainvälisillä areenoilla, jos se ei tällaista kansainvälistä velvoitetta täytä, voi hyvin yhtyä maanläheiseen pohdiskeluun, jota edellinen puhuja kansanedustaja Viitanen kävi. Herää liian monia kysymyksiä, ja kun hallitus ei niiltä osin perustele, mikä on Suomen kansainvälisen velvoitteen täyttäminen, ovat varmasti suurempi vaje Suomen kansainvälisen velvoitteen täyttämisessä esimerkiksi muutaman vuoden takaiseen tilanteeseen ne vajeet, jotka jäävät Suomen kehitysyhteistyömäärärahoissa.

Tulen nyt aiheeseen, joka on kieltämättä tärkeä asia, taloudelliset vaikutukset. Jos meidän pitää etsiä jostakin 400 miljoonaa tuoretta rahaa ja kriisin uhatessa 2 miljardia tuoretta rahaa, väistämättä tulee mieleen, onko tämä oikea panostus meidän varustuksellamme ja meidän tekemisillämme, varsinkin kun ajattelee kaikkia niitä kysymyksiä, joita esimerkiksi puolustusvalio-

kunnassa tuli vaihtoehdoista perinteinen rauhanturva kontra uusi käytäntö, miten ne voisivat onnistua yhtä aikaa tai olisiko olemassa sille vaihtoehtoa. Tällaiseen rahan paneminen tuntuu varsin huonolta ratkaisulta.

Sinällään rahan ei tarvitse olla kaikkein tärkein kysymys, mutta kun esimerkiksi kokoomuksen puoluesihteeriltä kansanedustaja Perholta tivattiin, hän sanoi, että kokoomus tulee hyväksymään rauhanturvajoukkojen perustamisen vain siinä tapauksessa, että näitä ei oteta puolustusvoimain rahoista. Kyllä kai ainoa johtopäätös on, että ne otetaan sitten muista säästöistä, koska lisää velkaa ei oteta, eikä ole kaukana ajatus, että näihinkö lapsilisistä leikataan ja kotihoidontukileikkaus tehdään, vaikka nämä eivät korvamerkittyjä ole, jos niitä ei kerran puolustusvoimien sisäisestä rahanjaosta oteta.

Arvoisa puhemies! Niin kuin sanoin, keskustassa varmaan ollaan valmiita tarkastelemaan rauhanturvalain muuttamista ja sen mahdollista modernisoimista, mutta jos tähän mennään ja jos se tulee päätettäväksi, rajan pitää olla selkeästi määritelty. Ei ainakaan tässä keskustelussa eikä puolustusministerin puheenvuorossa enempää kuin hallituksen perusteluissa sitä määritelmää eikä rajaa ole tehty, vaan se käytännössä tarkoittaisi, että olisimme vedettyjä kriisin osapuoliksi, mistä seuraukset eivät olisi hyviä vaan todennäköisesti huonoja, eikä siinä Suomen maine silloin paranisi. Varsin pian, kun sinne hyväuskoisesti lähetettäisiin suomalaisia joukkoja, varmasti tässä salissa olisi keskustelu, missä vaiheessa ne pyydettäisiin takaisin, ja oltaisiin tällä tavalla Suomen mainetta varmasti vähentämässä.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys Argentiinan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 137/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 138/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 20/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys Pakistanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 139/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys Tsekin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 140/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys Ukrainan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 141/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 132/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laeiksi yhdistyslain 49 §:n ja patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 149/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 100/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp
Toivomusaloite 182/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen